

T.C.
NUH NACİ YAZGAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

ÇOCUK SUÇLULUĞUNUN ÖNLENMESİNDE
YEREL YÖNETİMLERİN ROLÜ: KAYSERİ ÖRNEĞİ
(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan
Bayram Erdinç AKYÜREK

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Hüsniye AKILLI

Ekim 2020
KAYSERİ

T.C.
NUH NACİ YAZGAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

ÇOCUK SUÇLULUĞUNUN ÖNLENMESİNDE
YEREL YÖNETİMLERİN ROLÜ: KAYSERİ ÖRNEĞİ
(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan
Bayram Erdinç AKYÜREK

Danışman
Dr. Öğretim Üyesi Hüsniye AKILLI

Ekim 2020
KAYSERİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Bayram Erdiñ AKYÜREK

İmza

YÖNERGEYE UYGUNLUK ONAYI

“Çocuk Suçluluğunun Önlenmesinde Yerel Yönetimlerin Rolü: Kayseri Örneği” adlı Yüksek Lisans Tezi Nuh Naci Yazgan Üniversitesi Lisansüstü Tez Yazım Yönergesi’ne uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Bayram Erdiñç AKYÜREK

İmza

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Hüsniye AKILLI

İmza

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ABD Başkanı

Dr. Öğr. Üyesi Serkan AKILLI

İmza

KABUL VE ONAY SAYFASI

Dr. Öğr. Üyesi Hüsniye AKILLI danışmanlığında Bayram Erdinç AKYÜREK tarafından hazırlanan “Çocuk Suçluluğunun Önlenmesinde Yerel Yönetimlerin Rolü: Kayseri Örneği” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Nuh Naci Yazgan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalında **yüksek lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

.... / / 2020

JÜRİ:

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Hüsniye AKILLI

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Damla MURSÜL

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Funda KEMAHLI GARİPOĞLU

ONAY :

Bu tezin kabulü Enstitü Kurulunun tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

... / ... / ...

.....

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ/TEŞEKKÜR

Bu tezi yazmamda yardımcı olan ve benden desteğini esirgemeyen değerli yüksek lisans tez danışmanım ve hayatta ki en büyük şansım olan değerli eşime teşekkür ederim (Kayseri, 05/10/2020).

Bayram Erdiñ AKYÜREK

İmza

ÇOCUK SUÇLULUĞUNUN ÖNLENMESİNDE YEREL YÖNETİMLERİN ROLÜ: KAYSERİ ÖRNEĞİ

Bayram Erdiñç AKYÜREK

Nuh Naci Yazgan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi, Ekim 2020

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Hüsniye AKILLI

ÖZET

Gençlerin ve çocukların suç işlemeleri ya da suça sürüklenmeleri, yüzyıllardır varlığını koruyan hem küresel hem de ulusal çaplı bir sorundur. Günümüzde suça sürüklenen çocukların oranı ciddi şekilde artmıştır. Devletler, çocuk suçluluğuna sebep olan nedenleri ortadan kaldırmak amacıyla merkezi ve yerel düzeyde politikalar geliştirmekte, plan ve programlar ile faaliyetler düzenlemektedir. Mahalli idareler ise bu çalışmaların içinde aktif bir rol almakta ve yakından ve yerinden yönetim gereği bu idarelerin çocuk suçluluğunun önlenmesinde önemli sorumlulukları bulunmaktadır.

Bu araştırmada çocuk suçluluğu konusunun kavramsal ve kuramsal çerçevede, uluslararası, ulusal ve yerel düzeydeki hukuksal ve yönetsel düzenlemeler kapsamında incelenmesi; yerel yönetimlerin çocuk suçluluğunun önlenmesi konusundaki rolünün ortaya konması ve bu çerçevede Kayseri ili örneğinde belediyelerin gerçekleştirmiş olduğu faaliyetlerin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Belediye yetkilileri ile nitel araştırma yöntemlerinden biri olan odak grup görüşmesi yapılmış, elde edilen veriler betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiş ve soruna ilişkin öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yerel yönetim, çocuk, suç, güvenlik, sosyal hizmet, sosyal belediyecilik.

IN THE PREVENTION OF CHILD CRIME THE ROLE OF LOCAL GOVERNMENTS: EXAMPLE KAYSERİ

Bayram Erdiñ AKYÜREK

Nuh Naci Yazgan University, Institute of Social Sciences

Master of Political Science and Public Administration with Thesis, October 2020

Supervisor: Asst. Prof. Hüsniye AKILLI

ABSTRACT

Juvenile delinquency or delinquency is a global and national problem that has persisted for centuries. Today, the proportion of children driven into crime has increased significantly. States develop central and local policies, organize plans and programs and activities in order to eliminate the causes of juvenile delinquency. Local administrations take an active role in these activities and these administrations have important responsibilities in preventing juvenile delinquency due to close and local administration.

In this study, the subject of juvenile delinquency is examined in a conceptual and theoretical framework, within the scope of legal and administrative regulations at international, national and local levels; It was aimed to reveal the role of local governments in the prevention of juvenile delinquency and to evaluate the activities of municipalities in the case of Kayseri province within this framework. A focus group meeting, which is one of the qualitative research methods, was held with the municipality officials, the data obtained were analyzed with the descriptive analysis technique and suggestions regarding the problem were developed.

Key Words: Local administration, delinquency, security, child, social services, social municipality

İÇİNDEKİLER

ÇOCUK SUÇLULUĞUNUN ÖNLENMESİNDE YEREL YÖNETİMLERİN ROLÜ

Sayfa

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
YÖNERGEYE UYGUNLUK ONAYI	ii
KABUL VE ONAY SAYFASI	iii
ÖNSÖZ/TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR LİSTESİ	xii
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiv
GİRİŞ.....	1

1.BÖLÜM:

ÇOCUK SUÇLULUĞU:KAVRAMSAL VE TEORİK ÇERÇEVE

1.1. Temel Tanım ve Kavramlar.....	4
1.1.1. Çocuk ve Çocukluk Kavramları.....	4
1.1.2. Tarihsel Süreç İçinde Çocukluk Kavramı.....	6
1.1.3. Suç	9
1.1.4. Korunmaya Muhtaç Çocuk	10
1.1.5. Suça Sürüklenen Çocuk	10

1.1.6. Çocuk Suçluluğu	13
1.2. Çocuk Suçluluğunun Nedenleri	14
1.2.1. Kişilik ve Zekâ Düzeyi Faktörü	15
1.2.2. Yaş Faktörü	17
1.2.3. Cinsiyet Faktörü	17
1.2.4. Eğitim-Öğretim Faktörü	18
1.2.5. Madde Bağımlılığı	18
1.2.6. Aile Yapısı Faktörü	19
1.2.7. Ailenin Eğitim Durumu	21
1.2.8. Okul ve İş Çevresi	21
1.2.9. Arkadaş Faktörü	23
1.2.10. Diğer Faktörler	24
1.3. Çocuk Suçluluğu ile İlgili Teoriler	25
1.3.1. Bireysel Teoriler	26
1.3.1.1. Klasik Ekol Yaklaşımı	26
1.3.1.2. Neo-Klasik Ekol Yaklaşımı	27
1.3.1.3. Pozitif Ekol Yaklaşımı	27
1.3.1.4. Coğrafik Ekol Yaklaşımı	28
1.3.2. Psikolojik Teoriler	29
1.3.3. Biyolojik Ekol	30
1.3.3.1. Bedensel Farklılıkları Esas Alan Yaklaşım	30
1.3.3.2. Genetik Teoriler	30
1.3.4. Sosyolojik Teoriler	31
1.3.4.1. Sosyal Yapı Teorileri	31
1.3.4.2. Sosyal Süreç Teorileri	32
1.3.4.3. Çatışma Teorileri	33

2.BÖLÜM:

DÜNYADA VE ÜLKEMİZDE ÇOCUK SUÇLULUĞU

2.1. Uluslararası ve Ulusal Hukukta Çocuk Suçluluğu	34
2.1.1. Uluslararası Hukukta Çocuk Suçluluğu.....	34
2.1.1.1. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme.....	35
2.1.1.2. Riyad İlkeleri: Çocuk Suçluluğunu Önlenmesi Hakkında Birleşmiş Milletler Yönlendirici İlkeleri.....	37
2.1.1.3. Pekin-Beijing Kuralları: Birleşmiş Milletler Çocuk Ceza Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkındaki Asgari Standart Kuralları.....	38
2.1.1.4. Havana Kuralları: Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları.....	41
2.1.2. Ulusal Hukukta Çocuk Suçluluğuna Yönelik Düzenlemeler.....	42
2.1.2.1. On İki Yaşını Doldurmamış Çocukların Suç İşlemesi	43
2.1.2.2. On İki Yaşını Doldurmuş Olup On Beş Yaşını Doldurmamış Olanların Suç İşlemesi.....	44
2.1.2.3. On Beş Yaşını Doldurmuş Olup On Sekiz Yaşını Doldurmamış Olanların Suç İşlemesi.....	45
2.2. 2013-2017 Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı	45
2.3. Türkiye’de Çocuk Suçluluğuna Yönelik Veriler	47
2.4. Çocuk Adalet Sistemi.....	60
2.4.1. Çocuk Adalet Sisteminin İlkeleri	62
2.4.2. Çocuklar İçin Güvenlik Tedbirleri ve Tedbir Kararları.....	63
2.4.3. Türk Ceza Hukukunda Suça Sürüklenen Çocuk Yargılaması	66
2.4.3.1. Çocuk Mahkemeleri	66
2.4.3.2. Soruşturma Aşaması.....	67
2.4.3.3. Kovuşturma Aşaması	69
2.5. Türkiye’de Çocuk Suçluluğu ve Yerel Yönetimler	70
2.5.1. Sosyal Hizmetler ve Kamu Yönetimi İlişkisi.....	70

2.5.2. Yerel Yönetimlerin ve Sosyal Hizmet İlişkisi.....	71
2.5.3. Çocuk Suçluluğunun Önlenmesinde Yerel Yönetimlerin Etkisi.....	75
2.5.4. Çocuk Suçluluğunun Giderilmesi İçin Uluslararası Hukukta Yer Alan Yerel Yönetimlere İlişkin Düzenlemeler	78
2.5.5. Çocuk Suçluluğunun Giderilmesi İçin Ulusal Hukukta Yer Alan Yerel Yönetimlere İlişkin Düzenlemeler.....	79
2.5.6. Çocuk Suçluluğunu Önlemeye Yönelik İlke ve Politikalar	81
2.6. Türkiye’de Belediyelerde Çocuklara Yönelik Uygulanan Sosyal Politikalar ..	84
2.6.1. Çocuk Suçluluğu Sorunu.....	84
2.6.2. Sosyal Politikalar	86

3. BÖLÜM:

ÇOCUK SUÇLULUĞUNUN ÖNLENMESİNDE YEREL YÖNETİMLERİN ROLÜ: KAYSERİ ÖRNEĞİ

3.1. Araştırma İle İlgili Ön Bilgiler	90
3.2. Literatür Değerlendirmesi	91
3.3. Araştırma Yöntemi	93
3.3.1. Araştırmanın Amacı.....	93
3.3.2. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	94
3.3.3. Veri Toplama Yöntemi.....	95
3.2. Kayseri’de Çocuk Suçluluğunun Önlenmesinde Yerel Yönetimlerin Rolü	96
3.2.1. Kayseri’de Sosyo-Ekonomik Durum	96
3.2.2. Kayseri’de Çocuk Suçluluğuna İlişkin İl Düzeyinde Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Çalışmaları/Projeleri	103
3.2.2.1. Aile Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü	103
3.2.2.2. İl Emniyet Müdürlüğü.....	106

3.2.2.3. Kayseri Valiliği.....	108
3.2.2.4. Diğer Kurum ve Kuruluşlar	109
3.3. Kayseri’de Belediyelerin Çocuk Suçluluğunu Önleme Konusundaki Çalışmalarına Yönelik Gerçekleştirilen Görüşmeler ve Değerlendirmeler	109
3.3.1. Belediyelerin Suça Sürüklenen Çocuklar Hakkındaki Görüşleri	111
3.3.2. Belediyelerin Çocuk Suçluluğu Konusunda Sorumlu Olan Kurum ve Kuruluşlar Hakkındaki Görüşleri	113
3.3.3. Belediyelerin Çocuk Suçluluğu Konusundaki Faaliyetleri Hakkındaki Görüşleri.....	117
3.3.4. Belediyelerin Suçun Önlenmesi Konusundaki Görüşleri	122
3.4 Gerçekleştirilen Görüşmelere Yönelik Değerlendirmeler	124
3.4.1. Kayseri Büyükşehir Belediyesi ile Gerçekleştirilen Görüşmenin Değerlendirmesi.....	125
3.4.2. Talas Belediyesi ile Gerçekleştirilen Görüşmenin Değerlendirmesi.....	130
3.4.3. Kocasinan Belediyesi ile Gerçekleştirilen Görüşmenin Değerlendirmesi	132
3.4.5. Melikgazi Belediyesi ile Gerçekleştirilen Görüşmenin Değerlendirmesi	135
3.4.6. Ortak Değerlendirme Çerçevesinde Yapılması Gerekenler ve Çıkarımlar.....	139
 SONUÇ VE ÖNERİLER	 142
EKLER	148
KAYNAKÇA.....	152
ÖZGEÇMİŞ.....	169

KISALTMALAR LİSTESİ

AKKM	: Emniyet Genel Müdürlüğü Ana Komuta Kontrol Merkezi
ASDEP	: Aile Sosyal Destek Programı
Bkz	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
CBS	: Coğrafi Bilgi Sistemi
ÇKK	: Çocuk Koruma Kanunu
EGM	: Emniyet Genel Müdürlüğü
HSK	: Hakim ve Savcılar Kurulu
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
KAYMEK A.Ş.	: Kayseri Büyükşehir Belediyesi Meslek Edindirme Kursları
MELMEK A.Ş.	: Melikgazi Belediyesi Meslek Edindirme Kursları
Md	: Madde
ORAN	: Orta Anadolu Kalkınma Ajansı
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDP	: Toplum Destekli Polislik
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TODAİE	: Türkiye Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
UÇHSBEP	: Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı
YGAİAY	: Yakalama Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Suç Teorileri	27
Tablo 2. 2011-2018 Yılları Arası Kamu Davası Açılmış Dosyalardaki Suça Sürüklenen Çocuklara Dair İstatistikler	49
Tablo 3. 2018 Yılı İtibari ile İl Bazında Suça Sürüklenen Çocuk Sayıları.....	51
Tablo 4. 2011-2018 Yılları Arası Suça Sürüklenen Çocukların Mahkemelere Göre Dağılımları	54
Tablo 5. Suça Sürüklenen Çocuklara İlişkin Verilmiş Olan Kararlar (2011-2018)	55
Tablo 6. Suça Sürüklenen Çocuklara İlişkin Verilmiş Olan Mahkûmiyet Kararlarının Nitelikleri (2011-2018)	57
Tablo 7. Suça Sürüklenen Çocuklara Açılan Davalardaki Suç Dağılımı (2018).....	58
Tablo 8. Bölgelere Göre Verilmiş Karar İstatistikleri (2018).....	59
Tablo 9. İllere Göre Suça Sürüklenen Çocuklar Hakkında Verilmiş Karar Sayıları	61
Tablo 10. Suça Sürüklenme Nedeniyle Güvenlik Birimlerine Gelen Çocuk Sayısı (12-17 yaş), 2014- 2016	86
Tablo 11.Türkiye’de Güvenlik Birimine Suça Sürüklenme İle Gelen Veya Getirilen Çocuk Sayısı (2017).....	87
Tablo 12. Suça Sürüklenme Nedeniyle Adli Birimlere Sevk Edilen Çocuk Sayısı (12-17 yaş), 2014-2016	87
Tablo 13. Kayseri İli Okullaşma Oranları.....	100
Tablo 14. İllere ve Cinsiyete Göre Mutluluk Düzeyi, 2013.....	101
Tablo 15. İllere Göre Suça Sürüklenen Çocuklar Hakkında Verilmiş Karar Sayıları.....	102
Tablo 16. 2018 Yılı Suç Türüne Göre İstatistikler.....	102
Tablo 17..Belediyelerin Suça Sürüklenen Çocuklar Hakkındaki Görüşleri	110
Tablo 18. Belediyelerin Çocuk Suçluluğu Konusunda Sorumlu Olan Kurum ve Kuruluşlar Hakkındaki Görüşleri.....	110
Tablo 19. Belediyelerin Çocuk Suçluluğu Konusundaki Faaliyetleri Hakkındaki Görüşleri	111
Tablo 20. Belediyelerin Suçun Önlenmesi Konusundaki Görüşleri.....	111

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. 2011-2018 Yılları Arası Gelen Dosyalarda Suça Sürüklenen Çocuk Sayıları ve Karara Bağlanan Dosyalardaki Suça Sürüklenen Çocuk Sayıları	49
Şekil 2. Bölgelere Göre Suça Karışan Çocuk Oranları (2018)	52
Şekil 3. 2011-2018 Yılları Arası Suça Sürüklenen Çocukların Mahkemelere Göre Dağılımları	53
Şekil 4. 2011-2018 yılları Arası Gelen Dosyalardaki toplam Sanık Sayısı ve Suça Karışan Çocuk Sayısı.....	55
Şekil 5. 2011-2018 Yılları Arası Verilmiş Kararların Yüzdeleri.....	56
Şekil 6. Bölgelere Göre Verilmiş Karar Oranları (2018).....	60

GİRİŞ

Çocuk suçluluğu çok boyutlu; hukuki, sosyolojik, psikolojik, sosyo-ekonomik nedenlerle ilintili olan, hem bireysel olarak çocuğun, hem de toplumun geleceği açısından üzerinde ciddi çalışmalar yapılması ve politikalar geliştirilmesi gereken bir olgudur.

İnsanlar içinde bulundukları ve yaşadıkları toplumlardan etkilenmekte aynı zamanda da içinde yaşadıkları toplumu etkilemektedir. Dolayısıyla çocuğun suçun bir parçası haline gelmesi ve suça sürüklenmesi ekonomik ve toplumsal sorunların bir yansımasıdır. Çocuk suçluluğunun önlenmesi konusunda sadece merkezi düzeyde alınan tedbirler, hukuki düzenlemeler ve kolluk kuvvetleri yeterli olamamakta bu konuda yerel yönetimlere önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir.

Çocukların çocuk olma ve çocuk gibi büyüme hakkını ihlal eden çarpık kentleşme, sanayileşme, nüfus artışı, göç gibi kentsel sorunlar eşliğindeki hızlı değişim sürecinde, Türkiye nüfusunun üçte birini oluşturan çocukların gereksinimlerini Çocuk Hakları Sözleşmesi doğrultusunda yerel düzeyde uygulamaya geçirecek ve çocuklar için yaşanabilir çevreleri oluşturacak olan yönetim birimlerinden biri, belediyelerdir. Hızlı hizmet sunma nitelikleri, halkın ihtiyaç ve taleplerini iyi bilmeleri gibi nitelikleri doğrultusunda belediyelerin, çocukların refah seviyesinde, haklarının somutlaşmasında ve çocuklara yönelik politika ve hizmetlerin üretilmesinde dolayısıyla çocukların suça sürüklenmesini engelleyecek faaliyetlerin uygulamaya geçirilmesinde önemli bir rolü bulunmaktadır. Toplumsal, ekonomik, siyasal ve hukuksal gelişimin, çocukları temel alan kent yönetimi ve uygulamalarıyla doğrudan ilgili olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

Türkiye’de de son yıllarda çocuk suçluluğu konusundaki artış toplumsal bir tedirginliğe sebep olmuştur. Nüfusun önemli bir kısmını çocuk ve gençlerin oluşturduğu Türkiye’de, çocuk güvenliğinin sağlanması hususundaki çalışmalar bu sebeple her geçen gün daha da önem kazanır hale gelmiştir. Çocukların suç işlemesine sebep olacak nedenlerin ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmaların başarısının ise ilk başta sorunların tespitine, alternatif çözüm yollarının bulunmasına, en makul ve uygulanabilir çözümün uygulanmasına bağlı olduğu düşünülmektedir. Küreselleşmeyle birlikte ekonomik ve toplumsal sorunların derinleştiği günümüzde yerinden ve yakından hizmet

sunan yerel yönetimlerin, bu sorunlardan daha fazla etkilenen dezavantajlı gruplara ve çocuklara yönelik sunacakları hizmetlerin, uygulamaya geçireceği sağlık, sosyal ve eğitim politikalarının niceliği ve niteliği önem taşımaktadır. Bu kapsamda tez çalışmasının amacını; çocukların suç işlemesinin önlenmesi konusunda yerel yönetimlerin politika ve uygulamalarının incelenmesi oluşturmaktadır. Çocuk suçluluğuyla mücadelede politika ve hizmetlerin yasal ve yönetsel dayanakları ile betimlenmesi; ne kadar etkin ve verimli çalıştıklarının sorgulanarak sorunlarının tespit edilmesi, yerel yönetimler özelinde yapılan çalışmaların değerlendirilerek çocuk suçluluğunun önlenmesi konusunda yerel yönetimlerin rolüne ilişkin önerilerin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Kayseri ilinde çocuk suçluluğunun önlenmesinde yerel yönetimlerin rolü çerçevesinde belediyelerin görev ve sorumluluk alanları ele alınmış; izledikleri politika ve gerçekleştirdikleri hizmetler doğrultusunda yapılan çalışmaların yeterliliği sorgulanmış ve bu çerçevede öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır.

Bütün dünyada etkili olan COVID-19 (koronavirüs) salgınının mart ayından itibaren ülkemizde de yayılması ve pandemi ilan edilmesi ile sokağa çıkma yasakları ve kontrollü sosyal hayatın başlatılması araştırmayı sınırlandıran etkenlerden birini oluşturmuş; alınan tedbirler kapsamında getirilen kısıtlamalardan ötürü ve belediyelerde personelinin esnek çalışma şartlarından dolayı sınırlı sayıda görevliye ulaşılabilmektedir. Bilgi edinme başvurusu kapsamında çevrimiçi ortamda konuya ilişkin daha ayrıntılı bilgi ve destek veren Kayseri il merkezinde yer alan Kayseri Büyükşehir, Talas, Kocasinan ve Melikgazi Belediyeleri ile çalışmanın gerçekleştirilmesine karar verilmiştir. İldeki dört belediye ile araştırmanın kapsamı sınırlandırılmıştır. Bu belediyelerin ilgili birim yetkilileri ve personeli ile nitel araştırma yöntemlerinden biri olan odak grup görüşmesi yapılmış ve sonucunda elde edilen veriler, betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir. Katılımcıların görüşleri belirli temalar altında gruplandırılmış, böylece belediyeler arasında kıyaslamalı analizin yapılabilmesi de amaçlanmıştır. Belediyelerin faaliyetleri, soruna yaklaşım tarzları, edindikleri tecrübeleri ve bu konudaki önerileri değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde çocuk suçluluğu konusu kavramsal ve teorik çerçevede ele alınmış, çocuk suçluluğunun nedenleri incelenmiş, ikinci bölümde uluslararası ve ulusal düzeyde çocuk suçluluğuna ilişkin hukuksal düzenlemelere, çözüm yollarına ve geliştirilen stratejilere yer verilmiş, çocukların suç işlemesiyle

yaşları arasında bir ilişkinin bulunup bulunmadığı sorgulanmış, çocuk adalet sistemine Türkiye’deki çocuk suçluluğu ile ilgili verilere yer verilmiştir. Bu bölümde ayrıca Türkiye’de yerel yönetimlerin çocuk suçluluğunun önlenmesi konusundaki rolü ve etkisi değerlendirilmiştir. Son bölümde ise Kayseri’de çocuk suçluluğunun önlenmesinde yerel yönetimlerin rolü incelenmiştir.

Alan yazına katkı sağlamak, çocukların suça sürüklenmesinin önlenmesi konusunda faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlara yol gösterici kaynaklık etmek bu çalışmanın nihai hedefini oluşturmuştur.

1. BÖLÜM

ÇOCUK SUÇLULUĞU:KAVRAMSAL VE TEORİK ÇERÇEVE

1.1. Temel Tanım ve Kavramlar

Çalışmanın bu kısmında, çalışmanın özünü oluşturan kavramların tanımlarına yer verilmiştir.

1.1.1. Çocuk ve Çocukluk Kavramları

Doğumdan ölüme kadar süren insan yaşamının en önemli ve en özel evrelerinden biri çocukluk dönemidir. Sürekli değişen ve gelişen dünyada, bu değişimin en önemli unsuru ve etkileşeni olan insanın, bilim, sanat, sosyal hayat, ekonomi, hukuk ve buna benzer birçok etkenle birlikte çocuk ve çocukluk kavramına yüklediği anlamlar da değişime uğramıştır. Çocuk ve çocukluk kavramı birçok bilim insanı, düşünür, din adamı, yönetici tarafından anlamlandırılmaya her düşünceye göre ayrı ayrı sınıflandırılmaya çalışmıştır. Tarihin farklı dönemlerinde ve farklı toplumlarda kavrama atfedilen içerik başkalaşmış, yaşayış biçimine göre aynı toplumun farklı kesimlerinde dahi değişkenlik kazandığı görülmüştür. Bu nedenle de çocukluk kavramı toplumsal bir kavram olarak görülmekte ve diğer toplumsal kavramlar gibi kural ve değerlerden etkilendiği ifade edilmektedir (Tan, 2019, ss. 71-78). Antik döneme dair çocuk ve çocukluk kavramının nasıl anlamlandırıldığına dair yeterli bilgi bulunmadığı, gelişim süreci içinde önemli bir geçiş dönemi olmasına rağmen çocukluk dönemine yeterince ilgi gösterilmediği ve bebeklik ile yetişkinlik arasında kalan çağı içeren bir kavram olarak kullanıldığı belirtilmiştir. Toplumsal hayat içinde toplum bileşenlerinin birbirlerine karşı davranışlarının her toplumda değişiklik göstermesi gibi çocukluk kavramının da kültürel bir tarafı olduğu bundan dolayı olsa gerek çocuk ve çocukluk kavramını anlamlandıracak genel bir tanımlamanın yapılamayacağı ifade edilmektedir (Öktem, 2012, s. 5).

Zor ve önemli bir iş olan çocuk kavramının tanımlanması yapılırken bu tanımın biyolojik ve sosyolojik bilgilere dayanılarak mı yoksa pozitif hukuka göre mi yapılacağının önemli olduğu bildirilmektedir (Kök, 2003, ss. 92-93). Yukarıda

bahsedildiği üzere yapılan tanımlamaların, yasaların ve toplumun çocuğa olan bakışıyla doğrudan ilişkili olduğu görülmektedir. Örneğin modern anlamda çocuk ve çocukluk kavramlarına Orta Çağ döneminde rastlanmadığı, çocukluğun bebeklik ile yetişkinlik arasındaki yaşamdan çok akraba olarak ifade edildiği ve çocukların görünüş itibarı ile küçük yetişkinler şeklinde algılandığı belirtilmektedir (Gander M. J. & H. W.Gardiner, 2010, s. 26).

Tarihin farklı dönemlerinde her ne şekilde tanımlanıyor olursa olsun, insan yaşamının “yetişkinliğe kadar olan dönem” ve “yetişkinlik dönemi” olmak üzere sınıflandırıldığı ve çocuk ve çocukluk kavramının da temel olarak bu ayrıma göre tanımlandığı dikkati çekmektedir. Çocukluk tanımlamasında genel olarak “gelişimini tamamlamamış ve yetişkin bir birey olamamış, kendine ve topluma ait kararları verebilme yetisine sahip olmayan ve hem psikolojik hem de biyolojik bir gelişme dönemi içinde olan” betimlemeleri yapılmaktadır. Birtakım biyolojik, fiziksel ve zihinsel yetersizlik dönemi olarak algılanan çocukluk, insan- yaşamının ilk kısmı ve yeterli fiziksel, biyolojik ve zihinsel erişkinliğe yani yetişkin olma dönemine geçiş süreci olarak ele alınmaktadır (Aka, 2018, s. 5). Bundan dolayıdır ki eksiklik durumuna indirgenen ve nihayetinde özgür bir varlık olarak görülmeyen çocuğa bakış açısı, var olan sistemin kalitesini de tartışılır hale getirmiştir. Toplumun çocuk ve çocukluk kavramına yüklediği değer ve anlamlandırma, toplumda bulunan bireyin ve çocuğun arasında topluma dair verilen tepkiyi ve etkiyi her iki yönden de doğrudan verdiği söylenebilir (Allison, 2001, ss. 27-36).

Çocuk ve çocukluk kavramı tanımlanırken ve dönemseller olarak belirtilirken genel olarak “yaş faktörü” kullanılmakta, yaşı bu tanımlama için ne kadar geçerli olduğu da sorgulanabilmektedir. Örneğin bir toplulukta çocuk olarak kabul gören yaş dilimi başka bir toplulukta yetişkin olarak görülebilmektedir. Yetişkin olma ve erginlik yaşı, ülkelerin kendi yasaları ile siyasi ve toplumsal kurallarına göre görecelik bakımından farklılık gösterebilmektedir.Örneğin; Bolivya’da reşit olma yaşı 21 iken Küba’da bu yaş 18 olarak kabul görmektedir (Seyyar, 2011, s. 407).

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’ne göre erken yaşta reşit olma durumu haricinde on sekiz yaşına kadar her insan çocuk olarak tanımlanmaktadır (Şirin, 2011, s. 21). Türk Dil Kurumu’na (TDK, 2019) göre ise çocuk, “Bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız” olarak tanımlanmaktadır.

Türkiye’deki kanunlarda da çocukluk dönemiyle ilgili sınıflandırmalar söz konusudur. Örneğin; 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun 11’inci maddesinde ergin olma durumunun on dokuz yaşından gün alınması ile yani on sekiz yaşın doldurulmasıyla başladığı, 12’nci maddesinde de çocuğun kendi isteği ve ebeveyninin rızası dahilinde, on beş yaşını dolduran çocuğun ilgili mahkemece ergin sayılabileceği belirtilmektedir. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK) “daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişiyi” çocuk olarak tanımlamaktadır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 6’ncı maddesinde ise çocuk, on sekiz yaşını doldurmamış kişi olarak tanımlanmaktadır.

1.1.2. Tarihsel Süreç İçinde Çocukluk Kavramı

Tarihsel süreç içinde insanlığın ilk dönemlerinde, cinsiyet, dini inanış ve sosyal hayat anlayışı gibi unsurların etkisinde gelişen ve değer verilmeyen çocuk ile çocukluk kavramı, ortaçağ döneminde kısıtlı ilgi ve değere layık görülür hale gelmiştir. Sanayi devrimi ve günümüze kadar gelişen sosyal yaşamla olgunlaşan hukuk sistemi, çocuklara yönelik anlamlandırmanın değişmesine neden olmuş ve akabinde değişen dünya yaşamı ile birlikte günümüz çocuk ve çocukluk kavramlarının temel parametreleri şekillendirilmiştir.

Yazılı tabletleri ile tarihin seyrini dile getiren Sümer uygarlığında insanın ne kadar çok çocuğu olursa öldükten sonraki tekrar dirildiği yaşamında çok daha iyi yaşayacağına inanılırdı. Çocuklar anne ve babalarının diğer dünyada rahat yaşamasının garantörüydü. Hakeza Eski Mısır uygarlığında devletler birbirleri ile yaptıkları savaşlarda veya anlaşmalarda çocukları kaçırap rehin ederek baskı kurmak için kullanabilmekte, amaca ulaşmak için işkence hatta öldürmeye kadar gidebilmekteydi.

Antik çağda çocuk iyi bir yurttaş ve devletine hizmet etmek üzere yetişen bir birey olarak görülürdü. Mısır döneminde olduğu gibi çocuklar borç karşılığı verilme veya güvence olarak rehin olarak tutulma uygulamaları antik dönemde de mevcuttu. Ülkesine ve milletine faydalı bir birey olması hizmet etmesi için değer verilen çocuk özellikle Atina devletlerindeki aileler için ayrı bir öneme sahipti ve çocuğun iyi bir vatandaş olabilmesi için sanat, siyaset, spor, müzik gibi birçok alanda yetkin olması istenirdi. Birçok uygarlıkta bereket getirdiğine inanılan çocuk ayrıca soy devamını sağladığı için önemli bir yere sahiptir. Roma döneminde de bereket, bolluk ve aile için

itibar unsuru olan çocuk soyun devamı için önem arz etmekteydi (Karakuş Öztürk, 2017, ss. 253-276).

Antik çağ ve öncesinde bir nebze olsun değer verilen önem atfedilen çocuk ve çocukluk orta çağ döneminde dini inanç ve yaşayışın etkisinde kalarak farklı algılanmaya başlamış olup döneminde son derece etkin olan Kilise ise çocuğu günahkar olarak görmüştür. Her çocuğun günahkâr olarak doğduğuna inanan Kilise çocuğun bu günahı arındırılması gerektiğini savunarak günahı ruh ve bedenden silmenin gerektiğini savunmuştur. Hristiyanlıktaki vaftiz inancı ve çocukların vaftiz edilmesi anlayışı buradan ileri gelmektedir (Karakuş Öztürk, 2017, ss. 255-260). Orta çağ döneminde çocuk kaçak bir yetişkin olarak görülmekteydi. Bebek, çocuk, ergin, yetişkin gibi sınıflandırma mevcut değildi. Ortalama 8 yaşına gelen ve kendini ifade edebilen çocuk küçük bir yetişkin olarak görülmekteydi. Orta çağ döneminde ayrıca bir sınıflandırma ve anlamlandırması olmayan küçük bir yetişkin olarak kabul edilen çocuk kavramı yetişkin dünyasına ve anlayışına göre şekillenmiştir (Irmak, 2017, s. 18). Orta çağda çocukların yetişkin bir birey olarak görülmesi ile yetişkin ve çocuk aynı sosyal çevre ile aynı yaşam alanı içinde ortak bir yaşam tarzı ile yaşamış olup bunun sonuncunda da yetişkinlerin yaptığı birçok davranışı yapan çocuk erken yaşta kötü alışkanlık sahibi olmuş, yetişkinlerin çalışabileceği ağır işlerde çalışmaya başlamıştır. Yetişkin olarak atfedilen çocuğun bu dönemde çocuğa özgü olan oyuncak, kıyafet, yemek gibi özel bir durumu olamamıştır (Aka, 2018, s. 7). Bir başka açıdan değerlendirilecek olursa o dönem var olan salgın hastalıklar sonucu bebek ve çocuk ölümlerinin çok fazla olması çocuk kavramının olgunlaşamamasına neden olmuştur (Irmak, 2017, s. 18).

Çocuk ve çocukluk kavramlarının olgunlaşması 13. yüzyıl ile başlamış ve 13. yüzyıl sanat eserlerinde çocuk benzeri figürler resmedilmiştir. 15. ve 16. yüzyılda sanat eserlerinde resmedilen çocuk figürleri daha çok anne ile çocuğun ilişkisine yönelikken günümüz modern çocuk anlayışına yakın bir görselliktedir (Gökçearslan Çifci, 2013, s. 9). Batı tarihinde 16. yüzyıl ile somut bir anlam kazanmaya başlayan çocukluk kavramına hak ettiği masumluk ve temizlik atfedilmesi 17. yüzyıl ile birlikte somut bir şekil almıştır (Sağlam & Aral, 2016, s. 45). 16. yüzyıl hızlı bir gelişim göstermiş gerek o dönem yapılan icatlar gerekse sanat, bilim, siyaset gibi alanlardaki gelişmeler ile çocuk kavramının şekillenmesi de hız kazanmıştır. 17. yüzyıl önceki dönemin devamı

niteliğinde çocukluk kavramını somutlaştırmada çocukların saf ve temizliğine inanarak çocukların kendilerini oyalayacak, mutlu edecek ve eğitecek oyun, giysi, yemek, kıyafet gibi çocuğa özgü nesnelere sahip olması sağlanmıştır. Yetişkin sınıf ile çocuk arasında mesafe konulduğu bu dönemde zengin ailelerin çocukları bu ayrıma sıkı sıkıya uyarken fakir aile çocukları tam anlamı ile uyum sağlayamamıştır. Bundan dolayıdır ki her iki sınıfın çocukları arasında belirgin bir fark oluşmaya başlamıştır (Gökçearsan Çifci, 2013, s. 9).

17. yüzyıldaki çocukluk kavramı ve anlayışı modern çocukluk kavramının oluşmasında ve gelişim görmesinde ayrıca etki sağlamıştır. 18. yüzyılda çocuk ve çocukluğa dair bakış açısı 17. yüzyıldaki gibi devam etmiştir. Batı yaşamında sınıfa dayalı bir ayrımla birlikte gelişen çocuk kavramı sınıflar arası farklardan ötürü olsa gerek tam manasıyla modern çocukluk kavramı olamamıştır. Sanayi Devrimi ile birlikte işgücü olarak önemli bir yer edinen çocuk iş gücü maliyetini düşüren düşük ücretle çalışan ve istismar edilen sınıf olmuştur. Özellikle fakir ve alt sınıflara ait yetişkin bireylerin çocukları sanayi devrimi ile birlikte o dönemin gelişmiş sayılabilecek ülkeleri İngiltere ve Amerika’da fabrikaların vazgeçilmez unsuru olmuştur. Salt ucuz iş gücü olarak algılanan çocukluk kavramı zamanla gelişen bilim ve teknolojinin bilgi, beceri ve eğitime ihtiyaç duyması nedeniyle evrim geçirmeye başlamış olup çocuğun yerinin fabrika değil eğitim göreceği okullar olmalıdır algısını doğurmaya başlamıştır. Bu durum 19. ve 20. yüzyılda tam anlamıyla kabullenilmeye ve uygulamaya konulmaya başlamıştır (Sağlam & Aral, 2016, s. 49).

Modern devletlerin gelişimi, ulus devlet anlayışı, bilim ve teknolojideki hızlı gelişim, tıp biliminin ilerlemesi sonucu insan yaşamının uzaması, bebek ölümlerinin azalması gibi etkenler ile günümüz çocukluk anlayışı yavaş yavaş yerleşmeye başlamıştır. Çocuğun geleceği şekillendirecek en önemli özne olması nedeniyle modern anlayışta çocuğun hakkının da korunması gerektiği ve önemli olduğundan hareketle çocuklara ait hak ve hukuku düzenleyen bildiriler ile devletlerin ortak bildirgeleri yayınlanmaya başlamıştır (Gökçearsan Çifci, 2013, s. 11).

Birinci ve İkinci Dünya Savaşları sonrası çocukların yaşadığı mağduriyet ve hak ihlalleri öncelikle Avrupa devletleri öncülüğünde görülerek çocuğa ait anlamlandırma da yeni bir boyuta geçilmesi gerektiği kanaati oluşmuştur (Sağlam & Aral, 2016, s. 45). Çocuklar, 20 Kasım 1989 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul

edilen Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ile modern toplumda özel haklara sahip vatandaşlar olmuş ve kesin bir sosyal kategori olarak kabul edilmişlerdir (Gökçearsan Çifci, 2013, s. 12).

20. yüzyıldaki değişim ve gelişim ile birlikte çocuk ve çocuk kavramlarına ait algılamalar tamamen değişim göstermiştir. Hatta öyle ki çocuk yüzyılı olarak kabul edilen bu dönemden günümüze çocuk kavramına dair anlamlandırmalar çocukların gelişimsel özelliklerine ve haklarına önem veren, çocukları kişisel özellikleri ve çevresi ile bir bütün olarak değerlendiren, biyolojik, fizyolojik, sosyolojik ve psikolojik tanımları da içine alan bir bakış açısıyla yapılmaktadır (Sağlam & Aral, 2016, s. 45).

Günümüzde çocuklar, aile ve toplumun en önemli unsuru olarak kabul edilmekte ve değer görmekte, çocuk haklarının korunmasına özel bir önem verilmektedir. Öte yandan sürekli gelişen ve değişen toplumsal yaşama en çabuk ayak uyduran ve tepki veren çocukların hızına yetişemeyen yasalar, çocukların kötü olan ve kötü sayılan davranışlardan uzak durabilmesi bağlamında ihtiyaçları karşılamakta zorlanmaktadır. Teknoloji ile birlikte bilgiye ulaşmanın kolaylığı, internet ve televizyon, sosyal medyanın etkinliği ile çocuk kavramı ile ilgili bir gözden geçirme ve yeniden değerlendirme dönemi başlamıştır.

1.1.3. Suç

Suç, insanoğlunun var oluşundan günümüze kadar devam eden bir olgudur. Ceza Hukuku'na göre suç; yasanın cezalandırdığı harekettir (Elibol, 1998, s. 30). Hukuksal bakımdan suç ise, devletin hukuk düzeni içinde kendisine netice ve yaptırım olarak ceza konulmuş eylemdir (Balo, 1995).

Suçu tanımlamak son derece zor ve komplike bir iş olmakla beraber suç nedenlerini araştırıp suçu önlemeye çalışmak da zor olmasıyla birlikte son derece önem arz etmektedir. Bireyi suça yönelten nedenlerden bazıları sosyoekonomik, kültürel, biyo-psikolojik olan sebepler olarak sayılabilir. Suçun sebepleri arasında biyolojik yaklaşımlar önemli ve dikkate değer bir yer tutar. “Doğuştan suçlu” sayılan bireyler vardır. Bedenlerdeki farklılıklar ve bazı patolojik durumlar bireyleri istekleri dışında suç işlemeye iter. Doğuştan suçlu sayılan bireyleri diğer insanlardan ayırt etmek mümkündür.

Suçluluk türleri içinde çocuk suçluluğunun ayrı bir önemi vardır. Birtakım işlevsel özellikleri tam bir olgunluğa erişmemiş olduğu düşünülen çocuğun suç kavramı ile aynı çerçevede değerlendirilmesi ve çocuğun suça sürüklenmesi özellikle gelecek kaygısı taşıyan ve geleceğine önem veren toplumların önemle üzerinde durması gereken bir olgu olmuştur. Henüz biyolojik fiziksel ve zihinsel anlamda gelişimini tamamlayamamış olan çocuk çevresinden beklediği sosyal yaşamda kabul görme isteği ile birlikte bazen beğenmediği ve karşı olduğu bazı genel geçer kaideleri düzeltmek ya da kendince yanlış olduğunu düşündüğü şeylere dikkat çekmek isteyebilir. Dikkat çekmek isteyen çocuk eğer toplumdan kendisine yönelik bir yönelim ve kabul görmezse bu hususta suça yönelebilir.

1.1.4. Korunmaya Muhtaç Çocuk

Yaşam içinde değişen yargılar, kurallar, yoksulluk, kentleşme, sanayileşme, göç, kültürel alanda başkalaşma ve gelir düzensizliği gibi bir çok sorun, çocukların suça sürüklenmesinin nedenlerini ve korunmaya muhtaç olduklarının göstergelerini oluşturmaktadır.

1.1.5. Suça Sürüklenen Çocuk

Türkiye’de yürürlüğe giren Çocuk Koruma Kanunu madde 3/1-2’de suça sürüklenen çocuk, kanunlarda suç olarak düzenlenmiş olan fiilin gerçekleştiği iddiasıyla hakkında kovuşturma yahut soruşturma yapılan veya işlenen fiil sebebi ile hakkında güvenlik tedbiri kararı verilmiş çocuk olarak tanımlanmıştır.

Çocuk suçluluğu uzmanlar tarafından yetişkin suçluluğuna göre daha yumuşak kelimelerle tanımlanmaya çalışılmakta; “bir çocuktaki anti-sosyal eğilimlerin yasa müdahalesi gerektirecek bir duruma dönüşmesi” biçiminde ifade edilmektedir. Çocuklar yasanın suç saydığı davranışlarda bulundukları için suçlu konumuna gelmektedir.

“Yarardan uzak olma”, “kötü niyetle işlenmiş olma” ve “olumsuzluk” çocuk suçluluğunun tipik özellikleri arasında sayılmaktadır (Yavuzer, 1998, s. 32).

Çocuk suçluluğu çok boyutlu; hukuki, sosyolojik, psikolojik, sosyo-ekonomik nedenlerle ilintili olan hem bireysel olarak çocuğun, hem de toplumun geleceği açısından üzerinde ciddi çalışmalar yapılması ve politikalar geliştirilmesi gereken bir olgudur. Yavuzer’e göre (1998) “çocuk suçluluğu diğer suçlardan farklı olmasa bile

çocuğun yaşının ilerlemesi nedeniyle toplum için ciddi sorunları da içinde barındırmasından dolayı kaygı vericidir.”

Çocukların işledikleri suçlar, sebep ve nitelik açısından erişkinlerin suçlarından farklıdır. Çocuk suçluluğu, hukuksal örüntüsünün dışında, psiko-pedagojik ve sosyal bir olgudur (Yağbasan, 2010). Günümüzde çocuk suçluluğunun çok faktörlü bir olgu olduğu kabul edilmektedir. Çocukların adalet sistemine dâhil olmasının nedenleri vardır. Bunlar sosyal ve ekonomik politikalar, çocukların içinde yaşadığı aile, akran grubu, eğitim ve çalışma yaşamıdır (Uluğtekin, 2005; Akbaba, 2011). Değişen değer yargıları, ahlak kurallarının yarattığı karmaşa, hızlı ve düzensiz kentleşme ve sanayileşme, göçler, ekonomik bunalımlar gibi sosyo-ekonomik ve kültürel kaynaklı nedenler; büyük kentlerde daha fazla yaşanan sosyo-kültürel çatışmalar, ekonomik zorluklar, kamu alanlarının yetersizliği, ulaşım problemleri, nüfusun fazlalığı gibi unsurlar, sosyal ilişkilerin ve doğal denetimin azalmasına yol açmakta ve bu da çocukların suça sürüklenmesini kolaylaştırmaktadır (Temür, 2012; Centel, 2000).

Ailedeki alkolizm, yoksulluk, ailenin parçalanması, çocuk sayısı, eşler ve çocuklar arasında çatışma olması, aile fertlerinin yaşamlarını sürdürmek için gerekli olan temel gereksinimlerini karşılayamaması çocukları suça iten diğer nedenleri oluşturmaktadır. Ayrıca suçlu çocukların, köyden kente göç etmiş, çoğu işsiz ya da günlük işlerde çalışan çok çocuklu, ilgisiz ve şefkatsiz büyüyen çocuklar olduğu görülmektedir (Temür, 2012). Doğru yetiştirildiğinde pro-sosyal davranışlar sergileyebilecek bir çocuk, sürekli şiddete maruz kaldığında; kendisine çevresine karşı duyarsızlaşmaya başlamakta, agresif davranışlara yönelmekte hatta ilerleyen yaşlarda sosyopati vb. anormalliklerle toplum içinde bir tehdit olarak yer almaktadır. Öte yandan, toplumda şiddete maruz kalana karşı empati kurma gereksinimi duymama, suça karşı duyarsızlaşma, mağduru ve şiddeti sıradan ve olağan görme eğilimi ağır basmaktadır (Yavuzer, 1998, s. 44).

Yapılan birçok araştırma ve veri çocuğun suça sürüklenmesinde en az payın bireysel faktörlere ait olduğunu göstermektedir. Bireyin kişilik gelişimi, doğduktan sonra başta ailesinden, daha sonra çevresinden edineceği bilgi ve deneyim ile şekillenmekte; sorunlu aile yapısı ve kötü çevre koşullarında yaşayan çocuklar ise risk altında bulunmaktadır (Yavuzer, 1998). Pedagojik durumları göz önünde bulundurulduğunda ise söz konusu sosyal faktörler doğrultusunda şekillenen çevresel

faktörlerden, çocukların yetişkinlere oranla daha fazla etkilendiği de bir gerçektir (Yılmaz, 2006). Dolayısıyla büyük kentlerde ailelerin çocuk üzerindeki kontrolünü sağlamada ve çocuğu suçtan uzak tutmada çevrenin yardımı olmadan başarı sağlanması pek mümkün gözükmemektedir (Kopar, 2008).

Türkiye’de çocuk suçluluğu kavramı, suçu işlediği sırada 18 yaşını tamamlamamış kişiler anlamında kullanılmaktadır. Çocuk suçluluğunu yetişkin suçluluğundan ayıran en önemli kriter her ülkenin kendi kanunlarına göre belirlediği yaş sınırıdır (Demirbaş, 2001). Türk hukuk sistemine göre suçlu çocuk, yürürlükteki ceza yasaları göz önüne alındığında 18 yaşını doldurmamış ancak suç sayılan bir davranışı gerçekleştirmiş kişidir. On bir yaşını doldurmamış olan çocuklar suç işleseler bile cezai ehliyeti olmadığından cezalandırılmazlar (Güngör, 2008, s. 27).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2013 verilerine göre; güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocuk sayısının 273,571 olduğu ve 2012 verilerine kıyasla %11,6 oranında artış gösterdiği bulunmuştur. Güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocukların, % 57,9’unu 15-17 yaş, % 25’ini 12-14 yaş, % 17,1’i ise 11 yaş altı çocuklardır. Güvenlik birimlerine kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile yani suça sürüklenme nedeni ile gelen 115,439 çocuğun % 88,7’sinin erkek ve % 11,3’ünün ise kız çocuğu olduğu ve bu çocukların % 41,9’unun bağımlılık yapan madde kullandığı tespit edilmiştir. Yaş, cinsiyet ve yargı sürecindeki aşamaya göre ceza, ıslah ve tutuk evlerindeki çocukların dağılımı incelendiğinde; 12-15 yaş arası tutuklu çocuk sayısı 129, 16-18 yaş arası 1766; 16-18 yaş arası temyiz bekleyen 194 ve kesin hükümlü olan 183 çocuk bulunmaktadır (TÜİK, 2013).

Çocukların suç olaylarına karışma eğilimlerinin artmış olması çağımızın en önemli sorunlarından birisi olarak görülmektedir. 19. yüzyılda çocuk suçluluğuna ilişkin ortaya konulmuş yaklaşımların, son yüzyılın ortalarında iyice belirginleşmiş olduğu ve bugün adeta ülkelerin gelişmişliğinin ölçüsü durumuna geldiği gözlemlenmektedir (Göç, 2006, s. 1).

Çocuk suçluluğuyla ilgili yapılan çalışmalar, 12-18 yaş arasındaki çocukların aynı zamanda çocukların işlediği suçların mağduru olduklarını da göstermektedir. Suç verilerine göre ise, şiddet olaylarına maruz kalanların %80’den fazlasının mağduriyetini dile getirmediği polis kayıtlarından anlaşılmaktadır. Mağdurların durumlarını polise

bildirmemeleri suçta siyah sayıları oluşturmaktadır. Bu mağduriyetlerin bir tehdit olarak devam etmesi ise gençliğin sosyalizasyon sürecinde toplumun norm ve değerlerine uyum sürecini de önemli düzeyde etkilemektedir (Demirbaş, 2001, s. 85).

1.1.6. Çocuk Suçluluğu

Gençlerin ve çocukların suç işlemeleri ya da suça sürüklenmeleri, yüzyıllardır varlığını koruyan bir sorundur. Çocuk suçluların tanımlanması, bu kişilerin cezalandırılması ve bunların kontrol altına alınabilmesi için insanlığın varlığından günümüze kadar pek çok girişim yapıldığı görülmektedir. Angolasaxon Kanunlarında suçlu olan çocukların cezalandırılmasını ön gören hükümler bu anlatılanları destekler niteliktedir (Ayan, 2011, s. 15).

Çocuk suçluluğuna ilişkin yapılmış olan girişimlerin evrimi günümüze yaklaştıkça çocukların lehine gelişme göstermiştir. Çocukların davranışlarını hesaplama, hareketlerini ve bu hareketlerin sonuçlarını anlayabilme ve muhakeme edebilme güçleri erişkin bireylerden daha güçsüzdür. Bu sebeptendir ki günümüzde, erişkin kişilere göre davranışlardan daha az sorumlu olması gerekliliği anlayışı hâkim olmuştur. Günümüzde durum bu olmasına karşın, geçmiş dönemlerde çocukların erişkinler ile benzer cezalar ile cezalandırdığı görülmektedir. Shoenaker'e göre, erişkin insanlardan farklı düzenlemelerin gerektiği genç adalet sisteminin kurulması son 150 yıl içinde gerçekleşmiştir (Shoenaker, 1990, s. 5).

Çocuk suçluluğu anlam itibari ile evrensel bir kavram olmasına karşın, konuya ilişkin ülke uygulamaları farklılık gösterebilmektedir. Başka bir anlatım ile, ülkelerin konuya bakış açıları kendi sosyal, ekonomik ve kültürel dengeleri ile orantılıdır. Bu kimlik farklılığı neticesinde uygulamada çocuk suçluluğu anlamında küresel bütünlük sağlanamamıştır. Bu anlatılanların en somut örneği, çocukluk sürecinin üst sınırının belirlenmesindedir. Her ülke kanunları çocukluğun bitişini kendi yapıları doğrultusunda belirlemiştir. Ülkemiz için üst sınır 18'dir (Yörükoğlu, 1986, s. 3).

Çocuk suçluluğuna yönelik günümüze kadar pek çok tanımlama yapılmıştır. Çocuk suçluluğu yukarıda açıklandığı üzere insanlık tarihi kadar geçmişi olan bir kavramdır. Bu sebeple bu kavrama getirilen tanımlamalar, ilgili dönemin izlerini taşımaktadır. Çocuk suçluluğuna yönelik yapılmış tanımlardan bir kısmı aşağıda sunulmuştur.

İçli'ye (1994, s. 422) göre çocuk suçluluğu, çocuk yaştaki kişilerin anti-sosyal eğilimlerinin yasal müdahaleyi gerektirecek bir hal almasıdır. Barker'e (1988, s. 85) göre ise çocuk suçluluğu, yasal sorumluluk yaşının altında olan kişilerin farklı suç türleri içinde yasaları ihlal etmesi halidir.

Çocuk suçluluğuna ilişkin yapılmış bir diğer tanıma göre ise, kültürel ve toplumsal şartların kişilerin içinde yaşamış oldukları çevrenin olumsuz etkilerinde bir sonucu olarak, kanunlarda belirtilmiş olan yaşlarda işlenen suç olarak ele alınmıştır. Bu tanımlamada, failin ilgili yaşlarda olup, kanunda kendisine ceza bağlanmış olan fiillerin bu kişiler tarafından işlenmesi halinde çocuk suçluluğu kavramının doğması açıklanmıştır (Yavuzer, 1981, s. 5). Suça sürüklenen çocuk, Türk Hukuku'na göre, kanunlarda kendine bir suç özümlenmiş olan fiilin 18 yaşından küçük kişiler tarafından gerçekleştirilmesidir (İmamoğlu, 2015, s. 18).

Çocuk suçluluğu kişilerin gelecek hayatlarına yapacağı etki sebebi ile diğer suçlardan farklı bir öneme sahip olmuştur. Çocuk suçluluğu en genel anlatımı ile, 18 yaş altında bulunan kişilerin bir suça karışmasıdır. Çocuk suçluluğu kavramı kişilere her ne kadar daima asayişe yönelik suçları çağrıştırıyor olsa da kapsamı bununla sınırlı değildir. Kısaca örneklememiz gerekir ise, terör örgütlerinin düzenledikleri organizasyonlarda çocukların boy göstermesi çocuk suçluluğu kapsamında değerlendirilmektedir (AKKM, 2005, s. 16).

Kısaca özetlemek gerekir ise, çocuk suçluluğu esasında diğer suçlardan farklı değildir. Bu kavramı öne çıkaran, suçu işleyenin yaşı olup, kişinin toplumdaki yeri ve gelecek hayatı açısından sorun teşkil ediyor olmasıdır. Kavramın önemi sebebi ile hem ulusal hemde uluslararası pek çok düzenlemenin yapılması zorunlu hale gelmiştir.

1.2. Çocuk Suçluluğunun Nedenleri

Çocuk suçluluğunun pek çok sebebi bulunmaktadır. Saran (1990, s. 131) çocukların büyük kısmının hayatlarının ilk yıllarındaki aile içi ilişkilerinde yaşadıkları kötü süreçlerin suça sürüklenmelerinde etkili olduğunu vurgulamıştır.

Çocukların suça yönlendirilmesi ya da suça karışmalarının sebepleri kısaca şu şekilde sıralanabilmektedir (Işıқтаç, 1999, s. 24):

- Çocuğun kişisel ve yapısal özellikleri,

- Çocuğun yetenekleri,
- Çocuğun gelişiminde etkisi olan çevresel etkenler
- Sosyal ve kültürel çevre
- Ailesinin ve kendisinin hayat şartları.

Yukarıdaki açıklamalardan da görüleceği üzere çocuk suçluluğu çok yönlü bir kavramdır. Tek bir sebepten doğabileceği gibi pek çok sebebin bir araya gelmesi ile doğabilmektedir. Başka bir anlatım ile güçlü ve zayıf pek çok faktör bir araya gelerek, çocuk yaşta olan kişilerin suça karışmasına sebep olmaktadır. Çocukları suça iten sebeplerden güçlü olanlar, ilk bakışta tek neden olarak görünse de nedensellik açısından ele alındığında, tek sebep olmadığı ortaya çıkmaktadır. Çalışmanın devamında çocuk suçluluğuna sebep olan faktörler alt başlıklar ile açıklanacaktır.

1.2.1. Kişilik ve Zekâ Düzeyi Faktörü

Çocukların zekâ düzeylerinde mevcut olan gerilik, çocukların dışarıdan etkilenmesini kolaylaştırmaktadır. Bunun yanında mevcut olan bu sorun kişilerin topluma uyum sağlamasını zorlaştırmaktadır. Çocuklarda meydana gelen bu sorun genetik olabileceği gibi sonradan da meydana gelebilmektedir. Zihinsel sorunlar sebebi ile, çocukların gelişim evrelerine ilişkin özellikleri tam olarak bilinmemekte bu sebeple bir takım eğitim hataları meydana gelebilmektedir. Bu sorunlar çocuk suçluluğunun ön koşullarını oluşturmakta ve çevresel koşullar ile de bir araya gelerek çocuğu suça iten önemli bir konuma gelmektedir (Yavuzer, 1987, s. 102).

Sevük (1998, s. 44) çalışmasında, günümüzde pek çok kriminoloji uzmanının çocuk suçluluğu ve zeka sorunlarını aynı denkleme koyarak bir takım çalışmalar yaptığını belirtmiştir. Bu çalışmalarda, düşük zekâ düzeyine sahip çocukların suç işlemede potansiyellerinin fazla olduğu belirtilmiştir. Buna karşın, zekâ geriliği ve çocuk suçluluğu arasında doğrudan bir ilişki bulunmamaktadır. Zeka geriliğinin diğer faktörler ile beslenmesi neticesinde, çocuğun suça yönelmesi söz konusu olabilmektedir (Doğan, 1990, s. 174).

Çocukların kişiliklerinin oluşumunda yanlış yönlendirilmeleri de çocuk suçluluğuna sebep olan bir diğer faktördür. Kişilik oluşumunda ailenin önemi büyüktür. Çocuk sahibi ailelerin, çocuklarının bulunduğu kritik yaşın farkında olarak çocukların kişilik oluşumlarına yardımcı olması gerekmektedir. Aile içinde yaşanan sorunlar ve

dengelesizlikler çocuklara yansımakta ve onların kişilik oluşumlarını olumsuz etkilemektedir. Suça sürüklenen çocukların çoğunun, aile içi ilişkilerinin olması gerekenden uzak şekilde olması suça yönelimi gerçekleştirmektedir. Aile bireyleri arasında kurulması gereken yakınlığın kurulamaması halinde çocuk suçluluğuna önemli bir zemin hazırlanmaktadır. Suça sürüklenen çocukların ailelerinin çoğunlukla, suça karışmış ya da suça meyilli kişiler olduğu görülmektedir. Bunun yanında aile bireylerinin yoğun alkol tüketimi, uyuşturucu madde bağımlılıkları, baskıcı aile yapısı gibi olumsuz davranışları çocuk suçluluğuna giden yolu kolaylaştırmaktadır. Sayılmış olan tüm bu olumsuzluklar, çocukların sağlıklı kişilik oluşturmalarının önünde bir engel teşkil etmektedir (Sevük, 1998, s. 48).

Ailelerin çocuklarına karşı baskıcı tutumları, sevgisiz ve saygısız bir aile ikliminin hâkim olması, sürekli bedensel cezalar ile çocukların terbiye edilmeye çalışılması durumunda çocuklarda, saldırganlık artmakta, kızgınlık duyguları daha üst seviyelerde yaşanmaktadır. Çocuğun hissettiği olumsuz duyguları doğrudan aile bireylerine yansıtması toplum tarafından hoş karşılanmadığından ya da toplum tarafından yasaklandığından çocuklar bu duygularını bastırmaya başlamaktadır. Çocukların yoğun şekilde hissettiği bu duygularını sürekli şekilde içine atması neticesinde bu duygular nörotik bir yapıya kavuşmakta ve bu çocuklar hedeflerini aile dışında aramaya başlamaktadır (Yavuzer, 1997, s. 133).

Ailelerin çocukların kişiliklerinin oluşumlarında, aşırı derece şefkatli, hoşgörülü yaklaşımları da doğru değildir. Ailelerinden sürekli olumlu dönüşler alan bu çocukların tek başkalarına bir sorun ile mücadele etmeleri için gerekli olan cesaretleri bulunmamaktadır. Ceza siyasetinde pasif suçlular olarak kavramlaşan bu grupta bulunan kişiler, bazı durumlarda şiddet suçları işleyen kişilerden daha tehlikeli olabilirler (Gölcüklü, 1962, s. 176). Bunun yanında, çocukların her hareket ve kabahatlerinin aile bireyleri tarafından bağışlanması ya da örtbas edilmesi durumu da suçlu kişiliğin temellerinin atılmasında önem taşımaktadır. Bu çocuklar, işleyecekleri suçun her halükarda bağışlanacağını bildiklerinden dolayı yeni suçlara girmekten çekinmeyecektir (Sevük, 1998, s. 48).

Kişisel bozuklukların varlığı durumunda, çocukların tedavi edilmeleri zorunludur. Kişiler ve çocukların bu rahatsızlıklarının tedavi edilmemesi ilerleyen süreçte suç işleme potansiyellerini artırmaktadır. Çocukluk evresinde fark edilen kişisel

gelişim bozukluklarının erken tespiti, teşhisi ve tedavisi sorunun derinleşmesini önlemeye yardımcı olmaktadır (Yavuzer, 1997, s. 134).

1.2.2. Yaş Faktörü

Kişiler doğumlarından ölümlerine kadar birbirini izleyen gelişim aşamalarından geçmekte, zamanla bedensel ve mental değişime uğramaktadırlar. Bu değişim ve yaş arasında doğru bir orantı bulunmaktadır. Yani kişiler yaş aldıkça bedensel ve mental gelişimleri meydana gelmektedir. Yaşı büyük olan kişilerin sahip olduğu bilinç ondan yaşça küçük olanlarda mevcut olamamaktadır.

Suçlu davranışlarına etki eden demografik etkenler içinde yaşı önemi büyüktür (Dönmezer, 1994, s. 118). Yaş ve suçluluğu aynı denklemde değerlendiren pek çok çalışma (Basut & Ergen, 2005; Najman vd., 2009; Ford, 2005; Gültekin vd., 2007) yapılmıştır. Bu çalışmalarda, çocukların belli yaş dönemlerinde suça daha meyilli olduğu vurgulanmıştır. Avcı'ya (2008, s. 50) göre çocukların suça karışmaları en çok buluş ve ergenlik dönemlerine denk gelmektedir. Gerek buluş gerekse ergenlik dönemi aile içi çatışmaların en yoğunlukla yaşandığı dönemlerdir. Buna ek olarak çocukların hatalı bir eğitim alması, ekonomik ve psikolojik sorunlar ile mücadele ediyor olması çocuk suçluluğunun oluşmasında ciddi öneme sahiptir.

Çocuk suçluluğu ile yetişkinlerin suçluluğu arasındaki en büyük fark, mental ve bedensel gelişimin görüldüğü ergenlik döneminin varlığıdır. Köknel (2001, s. 358) çalışmasında, 14-24 yaş aralığında bulunan kişilerin suç işleme riskinin yüksek olduğunu belirtmiş olup, genel suç işleme oranları içinde bu yaş grubunun en büyük paya sahip olduğunu belirtmiştir. İnsanlar yaş aldıkça suç işlemeye olan meyilleri azalmakta yani suç oranları düşmektedir.

Kısaca özetlemek gerekir ise, kişiler buluş ve ergenlik dönemlerinde suça daha yatkın olmaktadır. Bu gelişim süreçlerinin bu denli tehlike arz etmesinin temelinde, psikolojik ve bedensel gelişimin tamamlanmaması, sorumluluk duygusunun yeterince oluşmaması gibi faktörler yer almaktadır.

1.2.3. Cinsiyet Faktörü

Erkek ve kız çocuklarının aileleri tarafından yetiştirilme şekilleri farklılık göstermektedir. Erkek çocukları, daha dışa dönük olarak yetiştirilirken kız çocukları

daha içine kapanıktırlar. Ailelerin çocuklarına cinsiyetlerinden dolayı farklı şekilde davranmaları çocuk suçluluğunda cinsiyet dağılımını gündeme getirmektedir.

Konuya ilişkin yapılan çalışmalarda (Cheng, 2004; Gültekin vd., 2007; Cheung vd, 2007; Kalb & Williams, 2003) erkek çocuklarının suça daha fazla yatkın olduğu görülmektedir. Akduman vd. (2007) yaptığı çalışmada, Türkiye’de erkek çocukları arasında suça yönelik davranışların daha yaygın olduğu vurgulanmıştır. Bu çalışmada, ailelerin kız çocuklarını sıkı denetime tuttukları belirtilirken, erkek çocuklarının daha serbest şekilde yetiştirildiği belirtilmiştir.

1.2.4. Eğitim-Öğretim Faktörü

En temel tanımı ile eğitim, kişilerden istenilen davranış değişikliğini oluşturma ve kişilere davranış kazandırma faaliyetleridir. Toplumun en küçük oluşumu olan aileler, kendi değerleri ile çocuklarını büyütürler. Bu süreçte kendilerine miras kalan değer ve öğretilerini çocuklarına aktarırlar. Ailenin çocuklarına bu aktarımı eğitim olarak değerlendirilmektedir. Eğitimin en önemli yanı, kişinin sosyalleşmesine katkı sağlamasıdır. Eğitim vasıtası ile sosyalleşen kişiler, toplumla iç içe yaşamakta ve daha barışık bir profil çizmektedir (Dönmezler, 1994, s. 225).

Kişilerin eğitim ve öğretim durumları ile suçluluk arasındaki bağlantı uzun yıllardır çalışmalara konu olmuştur. Eğitim ve suçluluk arasındaki bağlantıyı ortaya koymak için yapılmış olan çalışmalarda (Gültekin vd., 2007; Mann & Reynolds, 2006; Öztürk, 1998) gerekli eğitimi alamamış çocukların şiddete meylinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Öztürk (1998, s. 221) çalışmasında, şüpheli olarak getirilen çocukların yarısından fazlasının (%53,5) ilköğretim mezunu olduğunu tespit etmiştir.

1.2.5. Madde Bağımlılığı

Bağımlılık en genel anlatımı ile, bir obje, varlık ya da kişiye karşı duyulan önlenemez boyuttaki istektir. Madde bağımlılığı ise, kişilerin kullandıkları maddeyi bırakmak istemesine rağmen kendi iradesi ile bunu yapmaması, bu tarz maddeleri kullanması durumunda sürekli olarak dozu arttırmak istemesi, kullanmayı bırakması durumunda yoksunluk hissiyatının oluşmasına sebep olan maddelerdir (Ögel, 2001, s. 14).

1990'lı yıllardan bu yana gerek ulusal gerekse küresel anlamda madde bağımlılığı konusu ele alınmıştır. Bu düzenlemeler ile kullanım oranları düşürülmek istense de gün geçtikçe kullanımı yaygınlaşmaktadır. Madde bağımlılığı her yaş grubunda bulunan kişiler için tehlike arz etmektedir. Günümüz için ciddi bir sorun olan madde kullanımı yaşı artık oldukça düşmüş ve ilköğretime kadar gelmiştir. Çocukların gelişim dönemlerinde bu tarz maddeler ile aşına olmaları onların gelecek hayatlarını doğrudan olumsuz etkilemektedir (Işıkhani, 2002, s. 58).

Çocuklarda madde kullanımı ve çocuk suçluluğu arasındaki ilişkiyi araştıran pek çok çalışma (Dembo vd., 2000; Keller vd., 2002; Robertson vd., 2004) bu iki değişken arasında ilişki olduğunu ortaya çıkarmıştır. Simons vd. (2008) yapmış olduğu çalışmada, madde bağımlılığının çocuk suçluluğuna sebep olduğunu belirlemiştir. Paradise ve Cauce'un (2003) çalışmasında, madde kullanımının başlaması ile aynı zamanda suç işlemenin meydana gelmediği belirtilmiştir. Zamanla kullanımın sürekli hale gelmesi ile suç ile madde arasındaki bağlantı kuvvetlenmekte ve çocuklar suça meyilli hale gelmektedir.

1.2.6. Aile Yapısı Faktörü

Aile, kişilerin biyolojik, sosyolojik ve psikolojik gelişimini destekleyen, çocuğu toplumsal yaşama hazırlayan birincil kurumdur (Eryalçın & Duyan, 2016, s. 36). Bir başka tanıma göre ise aile, çocukların toplumsallaşmasını, nüfusun yenilenmesini ve milli kültürün oluşmasını sağlayan en küçük toplumsal kurumdur (Erkal, 1993, s. 88). Uluğtekin (1991, s. 34) çalışmasında, aileyi toplumun temeli olarak nitelendirmiştir.

Çocukların doğal çevreleri olan aileler, çocukların toplumsallaşmasında en önemli role sahiptir. Toplumsallaşma için ailenin önemi sadece çocukluk sürecini değil ergenlik sürecini de kapsamaktadır (Uluğtekin, 1991, s. 35).

Kısaca, aile kurumu sosyalleşmenin en temel basamağı konumundadır. İnsanların kişilikleri, duyguları, fikirleri, inançları ve davranışları ailenin izlerini taşımaktadır. Aile içinde yaşanan olumsuzluklar çocukların toplumsallaşma süreçlerini doğrudan olumsuz şekilde etkilemektedir. Yapılmış olan çalışmalarda (Dundan vd., 2001; Henry vd., 2001; Dembo vd., 2003; Oman vd., 2005) aile faktörünün çocukların olumlu olumsuz davranışları üzerinde ciddi etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Cheung

vd. (2007) çalışmalarında, ebeveynler ile çocuklar arasında kurulmuş olan ilişkilerin doğrudan çocuk suçluluğu üzerinde etkisi olduğunu belirlemiştir.

Binbaşıoğlu (1983, s. 164) çalışmasında, suçlu olan çocukların ailelerine ilişkin bir takım çıkarımlarda bulunmuştur. Bu çalışmada, çocukları suç işleyen ailelerin %54'ünde diğer aile bireylerinden birinin suç işlemiş olduğu görüşmüş olup, bu ailelerde çocuk sayısının fazla olduğunun altını çizmiştir. Bu aileler çocuklarının hatalarını gördükleri durumlarda onları fiziksel cezalar ile cezalandırmaktadır.

Ailelerde bulunan yanlış modeller çocukların suça karışmasına ciddi katkı sağlamaktadır. Aile bireylerinden sevgi görmeyip, şiddete maruz kalan çocuklar, ihtiyaç duydukları anlayış ve sevgiyi aile dışında aramakta, kendi sorunlarını kendi yöntemleri ile çözmeye çalışmaktadır. Dönmezer (1994, s. 257) çalışmasında ailenin çocuk suçluluğuna olan dört etkisini açıklamıştır. Buna göre ilk olarak, aile içinde hakaret ya da fiziksel şiddet var ise çocukların bu olumsuz davranışları taklit etmesi olasıdır. İkinci olarak ise, çocukların ailelerinden öğrendiği olumsuz deneyimler, çocukları yanlış ortamlara sürükleyebilmektedir. Üçüncü olarak ise, ailenin çocuklara yönelik olumsuz davranışları, çocuklarda telafisi mümkün olmayan problemlere sebep olabilmektedir. Ve son olarak, ailelerinden şiddet gören çocuklarda kalıcı psikolojik ya da fiziksel rahatsızlıklar meydana gelebilmektedir. Burada sayılmış olan olumsuzlukların aile içinde yaşanması çocuk suçluluğuna zemin hazırlamaktadır.

Kısaca, ailesi ile sağlıklı bir iletişimi olmayan çocukların suça yönelme olasılıkları yüksektir. Demirbaş (2009, s. 160) çalışmasında aşağıda maddeler halinde sunulmuş olan davranışların çocukları suça teşvik ettiğini belirtmiştir:

- Baba ve annenin ayrı olmaları,
- Ebeveynlerden birinin üvey olması,
- Anne ve babanın çocuklarla ilgilenmemesi,
- Çocukların beslenme ihtiyacının doğru şekilde karşılanmaması,
- Çocukların barınma ihtiyacının doğru şekilde karşılanmaması,
- Aile bireylerinden birinin alkol ya da madde bağımlısı olması,
- Ebeveynlerden birinin ya da ikisinin de vefat etmiş olması,
- Çocukların, anne veya baba tarafından çalışmaya zorlanması,

durumlarına sahip olan çocukların suç davranışları sergilemesine sebep olabilmektedir.

1.2.7. Ailenin Eğitim Durumu

Ailenin eğitim durumu çocuk suçluluğu üzerinde dolaylı etkisi bulunan bir faktördür. Aile bireylerinin olumlu özelliklerinin olmaması durumunda, aile içinde yetişen çocukların eğitimleri yanlış ya da eksik olabilmektedir. Bunun yanında farklı coğrafyalarda farklı kültürler hakimdir. Bu coğrafyalarda kültür seviyeleri de eşit değildir. Bu sebeple kültür seviyesinin düşük olduğu yerlerde çocukların gelişimi önünde birtakım engeller bulunabilir. Türkiye için ifade edilecek olursa bu farklılığın en belirgin örneklerinden bir tanesi kan davasıdır (Onur, 1980, s. 540).

Çocukların kişilikleri toplum ve aile değerlerinden büyük ölçüde etkilenmektedir. Çocuklar çevrelerinde görmüş oldukları davranışları taklit etmekte, onlardan öğrendikleri ile kendi kişiliğini oluşturmaktadır. Çocuğa, aile tarafından öğretilen bir davranışın değiştirilmesi oldukça zordur (Locke, 2003, s. 79). Kısaca, çocuklar çocukluk dönemlerinde ailelerini model olarak almakta, onların hareket ve davranışlarını taklit ederek kendi gelişimlerini sürdürmektedir (Yavuzer, 2001, s. 220).

Ailelerin eğitimleri ve çocuk suçluluğu ile ilgili yapılmış çalışmalarda (Gönültaş, 2009; Kalb & Williams, 2003; Gültekin vd., 2007), çocukları suç işleyen kişilerin genellikle eğitim seviyesinin düşük olduğu görülmüştür. Ailelerin eğitim durumlarının düşük olması çocuk suçluluğunu oluşturmaya tek başına yeterli gelmemekle birlikte, diğer değişkenlerin (çevresel, ailesel faktörler gibi) denkleme dahil olması ile çocuk suçluluğuna zemin hazırlamada katkı sağladığı bu çalışmalarda belirtilmiştir. Bu sebeple, eğitim düzeyi düşük olan ailelere verilecek danışmanlık hizmetlerinin daha verimli hale getirilmesi ile çocuk suçluluğunun azaltılması için politika üretilmesi mümkündür (Gönültaş, 2007, s.74).

1.2.8. Okul ve İş Çevresi

Kişilerin doğumundan ölümüne kadar hayatlarını geçirdiği sosyal çevreler, kişilerin kişiliklerinin oluşmasında etkilidir. Kişiler sosyal çevreden etkilendikleri gibi sosyal çevrelerini de etkileyebilirler. Çocuk suçluluğu açısından, okul ve iş çevresi, suçluluğu meydana getiren çevresel kaynakların başında gelmektedir.

Çocukların, kurumsal, toplumsallaştırma tekniği yüksek ve kurumsal yapı ile ilk karşılaştıkları yer okullardır. Ailenin, okul öncesinde vermiş olduğu eğitim neticesinde oluşmuş olan kimlik, okullarda gelişmektedir. Okullarda kişiler, mensup oldukları topluma dair daha net fikirler edinir ve kendi geleceklerine yönelik çıkarımlarda bulunmaya başlarlar. Ailenin okul çağı öncesine kadar çocuklarına vermiş olduğu tüm öğretiler okullarda açığa çıkmaktadır. Okullar çocukların kişilik gelişimlerinin farkında olacak şekilde çalıştırılmalıdır ki aksi takdirde, sadece teorik bilgi aktarma yeri olacak ve bu durumda suçlu davranışı önleme anlamında herhangi bir işlevi kalmayacaktır. Okulların, çocuk gelişimine etki edebilmesi için, öğretmen ve öğrenci arasında duygusal bir bağ kurulması zorunludur. Ailenin çocuk gelişimi anlamında eksik olduğu varsayılır ise, bu eksikliği giderecek en ciddi kurum okullardır (Yavuzer, 1988, s. 162).

Çocukların okullarına gereklerini yerine getirerek gitmesi durumunda, bulunmaması gereken ortamlardan onları korumak daha kolay olacaktır. Emniyet Genel Müdürlüğü'nün (EGM, 2002, s. 9)'nin yapmış olduğu bir çalışmaya göre, çocuk suçluluğu ve okulu terk arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Eğitimlerine ara vererek ilkokul mezunu olan kişilerin ilerleyen süreçteki hayatlarında suça karışma oranı, bu çalışmada %50,9 olarak tespit edilmiştir.

Okul ve çocuk suçluluğuna yönelik yapılmış bir diğer çalışmada, suçlu çocukların %50'sinin okullarını aksattıklarını yani ileri düzeyde devamsızlık yaptıklarını belirlemiştir. Suçsuz olan çocuklarda devamsızlık düzeyi düşmekte olup, herhangi bir suça karışmamış olup devamsızlık yapan çocukların oranı %30 oranında olduğu belirtilmiştir (Yavuzer, 1988, s. 167).

Kısaca toparlamak gerekir ise, çocuk suçluluğu bakımından ciddi öneme sahip olan okullar, çocukların kişiliklerinin gelişiminde ciddi bir yere sahiptir. Okullarını doğru şekilde takip eden çocukların suça karışma oranları oldukça düşükken, takip etmeyenlerin suça karışma oranları yüksektir.

Çocukların toplumsallaşmaları bakımından önemli olan bir diğer husus ise, okul yaşında olan çocukların, okul hayatlarını etkileyecek şekilde bir yerlerde çalıştırılmasıdır. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'nun yapmış olduğu çalışmalara göre, çocukların çalıştırılmasının iki sebebi bulunmaktadır. Bunlardan ilki, adaletsiz bir gelir dağılımı neticesinde çocukların çalışmak zorunda kalması iken, diğeri ailelerin

eğitim sistemine güvenlerinin olmamasıdır. Çocuk İşçiliği İle Mücadele Ulusal Programı'na göre, çocuklar, yaşadıkları maddi sorunları gidermek, aile giderlerine katkı sağlamak, ailenin yükünü azaltmak ve geçimlerine yardımcı olmak gibi sebepler ile çalışmaktadır (Çocuk İşçiliği İle Mücadele Ulusal Programı, 2017, s. 14).

İş hayatına giren çocuklar, almaları gereken eğitimden mahrum kalmaktadır. Bunun yanında ailelerinin devamlı gözetimi de söz konusu değildir. Bu sebeptir ki, iş hayatına girmiş olan çocuklar kendi hareketlerinin sonuçlarını kendileri düşünmeli ve kararlarını tek başına vermelidir. Bunlara bağlı olarak iş hayatında, çocuklar kendilerine başka modellerde bulabilmektedir. Burada model olacak kişinin, kişisel özellikleri çocuk için oldukça ciddi bir öneme sahiptir. Ailenin denetiminden yoksun olan bu çocukların bulunmaması gereken çevrelerde bulunması ya da zararlı alışkanlıklar edinmesi olasıdır (Akalin, 1999, s. 53).

Çocukların vaktinden önce iş hayatına atılmaları ve çocuk suçluluğu arasındaki bağlantıyı saptamak için yapılmış olan çalışmalarda (Miller & Matthews, 2001; Bachman vd., 2003; Leung, 2003; Wright vd., 2002), okul çağında olan kişilerin iş hayatına başlamasının çocuk davranışlarında negatif etki bıraktığı tespit edilmiştir. Miller & Matthews (2001) yapmış olduğu çalışmada, iş hayatının, çocukluğun zorunlu kıldığı faaliyetleri aksattığını ve suç davranışlarını arttırdığını belirtmiştir. Apel vd. (2008) yapmış olduğu çalışma da ise, çocukların iş yoğunluğu ve çocuk suçluluğu arasında bir bağlantı kurmuştur. Buna göre, yoğun tempoda çalışan çocukların suça meylinin azaldığı belirtilirken bu durumun okuldan ayrılma oranını arttırdığının altı çizilmiştir.

1.2.9. Arkadaş Faktörü

Çocuklar için etkisi oldukça güçlü olan arkadaş faktörü, çocukların kişilikleri üzerinde doğrudan etkilidir. Birbirleri ile duygusal yakınlık kuran insanlar birbirlerinden kolay etkilenmektedir. Arkadaş kavramı ile çocuklar hayatlarının ilk yıllarında tanışmaktadır. Çocukların sosyalleşmesi ve toplumsallaşması anlamında aileden sonra gelen arkadaş grubu, çocukların ailelerden daha rahat hissettikleri bir oluşumdur. Bu grup içinde çocuklar, fikirlerini diledikleri gibi söyleyebilir ve kendileri gibi davranma olanağı bulabilirler. Birebir etkileşimin var olması, çocuklarda öz güven duygusunun gelişmesine neden olmaktadır. Bunun yanında diğer insanlar ile fikir

alışverişinde bulunma, duygusal paylaşımlar yapabilme, başka insanları anlayışla karşılayabilme gibi toplum iletişimi için önemli olan pek çok durum burada öğrenilebilmektedir (Budak, 2000, s. 30).

Ailesi tarafından ilgilenilmeyen çocuklar kendilerini arkadaşlarına adayabilmektedir. Ailelerinden dışlanmış olan bu çocuklar temel eğitimlerden eksik kalmaktadır. Bu sebeple yaşamları için ön plana arkadaşlarını alırlar. Bu süreç özellikle ergenlik zamanı için oldukça önemlidir. Ergenlik döneminde zaten arayışta olan çocuğun, ailesi tarafından dışlanması durumunda kendini ifade edeceği, duygularını paylaşabileceği bir arkadaş grubuna olan ihtiyacı daha da artmaktadır (Yavuzer, 1987, s. 47).

Arkadaş grupları ve çocuk suçluluğu arasındaki bağlantıyı ortaya koymak için pek çok çalışma (Farrell & Dintcheff, 2006; Garnier & Stein, 2002; Miller & Matthews, 2001) yapılmıştır. Bu çalışmalarda çocuk suçluluğunun en ciddi belirleyicisinin akranlar olduğu belirtilmiştir. Haynie & Osgood'e (2005) göre, aile denetiminden uzak şekilde, suça meyilli arkadaşlar ile geçirilen fazla zaman çocuklarda suç davranışlarını arttırmaktadır. Mears & Fiedl (2002) çalışmasında, çocuk suçluluğu ve arkadaş çevresi arasında olumlu bir bağ bulmuştur. Buna ek olarak, bu bağlantı çocukların yaşları ile de paraleldir. Yani yanlış arkadaş seçimi ilerleyen yıllarda madde kullanımı, madde ticareti suçları gibi suçları da beraberinde getirebilmektedir.

1.2.10. Diğer Faktörler

Çocuk suçluluğunu etkileyen faktörler üst başlıklarda açıklananlar ile sınırlı değildir. Bu sayılmış faktörlere ek olarak aşağıda kısaca açıklamaları yapılmış olan etmenlerde çocuk suçluluğunu doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyebilmektedir.

- **Aile Yapısının Parçalanmış Olması:** Çocuk suçluluğunu etkileyen bir diğer faktör aile yapısının parçalanmış olmasıdır. Ölüm, boşanma, ayrı yaşama gibi sebepler ile ebeveynlerin ayrı yaşamaları durumunda ya da aile içi geçimsizliklerin çok sık yaşandığı ailelerde, yetişen çocuklar küçük yaşlarında çok fazla sorumluluk almak durumunda kalabilirler. Aile yapısındaki bu bozulmalar, çocuk ve gençlerin riskli ortamlara girmesini kolaylaştırmaktadır (Şentürk, 2004, s. 192). Kısaca, aile içi şiddetin hüküm sürdüğü ya da

ebeveynlerin bir sebeple ayrı yaşadığı ailelerde yetişen çocukların suç davranışlarına olan meyilleri yüksektir.

- **Değerli Olma Duygusu:** Değerli olma duygusu, insanların benliğinden doğmaktadır. Kişiler, ait oldukları toplumsal gruplarda kendilerini değerli hissetmek isterler. Değerli olma duygusunun karşılanmaması durumunda çocuklarda öz güven eksikliği oluşmaktadır. Bu anlamda çocuğun kendini değersiz hissetmesi, ait olduğu toplumsal gruplardan uzaklaşmasına sebep olmaktadır. Yeni arayışlara giren çocuklar, yanlış modeller seçebilmektedir. Yanlış model seçimi ise suç işleme meylini arttırmaktadır.
- **Dayanışma ve Yakınlık Duygusu:** Baskıcı ailelerde dayanışma ve yakınlık duygusu görülmemektedir. Ailede yaşanan bu eksiklik çocukların duygusal ihtiyaçlarını giderebilmesi için kendilerine yeni model aramasına sebep olmaktadır. Bu durumda yanlış model seçimi, suç işleme meylini arttırmaktadır.
- **Göç Etme:** Köylerden kentlere doğru göçün gerçekleşmesi ile kültürler arası çatışmalar meydana gelmektedir. Kırsalda hakim olan gelenek ve göreneğe dayalı kültür, kentlerde bulunmamaktadır. Bu sebeple göç ile bir takım toplumsal sorunlar artmaktadır. Bunların başında gecekondulaşmanın artışı, kentsel faaliyetlerin istenilen düzeye gelememesi, işsizlik gelmektedir. Köy hayatından, kent hayatına gelerek türlü zorluklar ile karşılaşan kişiler adaptasyon sorunu yaşarlar. Köyde hayatlarını idame ettirmek için öğrendikleri şeyler kentlerde kişilerin işine yaramamaktadır. Bu durum, göç eden kişilerin kendilerini değersiz hissetmesine sebep olmaktadır. Bu sıkıntıların yanında bu ailelerde yetişen çocuklarda kendi içlerinde bir takım karmaşalar yaşamakta ve sorun derinleşmektedir (Yörükoğlu, 2002, s. 213). Göç sebebi ile toplumsal hayatta meydana gelen bozulmalar beraberinde suç oranının artmasına sebep olmaktadır.

1.3. Çocuk Suçluluğu ile İlgili Teoriler

Genel olarak suça yönelik olarak hazırlanmış olarak kuramlar, çocuk suçluluğu anlamındada temel teşkil etmektedir. Bireysel, biyolojik, psikolojik ve sosyolojik olmak üzere dört ana başlıkta ele alınabilecek olan bu kuramlar psikolojik teorilerin alt başlığı olmadığı için o hariç diğerleri alt başlıkları ile Tablo 1’de sunulmuştur. Çalışmanın bu

kısımında suç teorileri tanımları sunulduktan sonra çocuk suçluluğu bağlamındaki açıklamalara yer verilecektir.

Tablo 1. Suç Teorileri

Bireysel Teoriler	Biyolojik Teoriler	Sosyolojik Teoriler	Psikolojik Teoriler
Klasik Ekol	Bedensel Farkları Esas Alan Yaklaşım	Sosyal Yapı Teorileri	Bireysel Değişkenler
Neo-Klasik Ekol	Genetik Yaklaşımlar	Sosyal Süreç Teorileri	Çevresel Değişkenler
Pozitif Ekol		Sosyal Çatışma Teorileri	
Coğrafik Ekol			

Kaynak: Şenses, Ü. (2010). *Türkiye’de Çocuk Suçluluğunun Nedenleri ve Önlenmesi: Adıyaman Örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Polis Akademisi/ Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

1.3.1. Bireysel Teoriler

Suç davranışının açıklanması için geliştirilmiş ilk teorilerden olan bireysel teoriler, Klasik, Neo Klasik, Pozitif ve Coğrafik Ekol olmak üzere dört alt başlıkta açıklanmaktadır.

1.3.1.1. Klasik Ekol Yaklaşımı

18. yüzyılın ortalarında suça ilişkin ilk bilimsel yaklaşımı sergileyen klasik ekol faydacı ekol olarak da literatürde kendine yer bulmuş olup, insan davranışlarını acı- haz ilkesinde ele almıştır. Bu yaklaşımın merkezinde, kişilerin kendi hareketlerinin muhakemesini yaptıktan sonra suça giretikleri vardır (İçli, 1993, s. 44). Beccaria ve Benthamklasik ekolün öncülerindedir. Beccaria, suça isnad edilecek olan cezanın, suç ile orantılı olması gerektiğini belirtmektedir (Burkay, 2008, s. 4).

Bu anlayış günümüzde de geçerliliğini korumaktadır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK) madde 3/1’e göre, suçu işleyenlere, söz konusu fiilin ağırlığı ile orantılı olacak güvenlik tedbiri yahut cezaya karar verilmektedir. Bu husus, yargılamaya konu olmuş her tür eylem ve kişi için geçerlidir.

Beccaria, suçlara ilişkin hükmolunacak cezanın ancak kanunlarca belirlenebileceğini belirtmiştir. Hakimler, ancak ve ancak yasal düzenlemeler çerçevesinde kendilerine gelmiş olan davalar ile ilgili kanunlar çerçevesinde karar verebilirler. Kanunların dışına çıkamazlar (aktaran Burkay, 2008, s. 4).

Bu anlayış yine benzer şekilde günümüzde geçerliliğini korumaktadır. 5237 sayılı TCK madde 2/1'e göre, yasalarda suç olarak düzenlenmemiş bir fiil sebebi ile kişilere güvenlik tedbiri ya da ceza verilememektedir. Günümüzde bu anlayış suçta ve cezada kanunilik ilkesi ya da kanunsuz ceza, suç olmaz prensibi ile olarak uygulanmaktadır.

Faydacı ekol, kişilerin suç işlemesini hukuk sisteminin yetersizliği ile bağdaştırmıştır. Bu sebeple kişiyi değil suça konu olan davranışın cezalandırılmasını gerekliliği üzerinde durmuştur (Akbaba, 2011, s. 34).

1.3.1.2. Neo-Klasik Ekol Yaklaşımı

Klasik anlayışın, çözüm olarak önerdiği cezaların fazla bulması ile doğan neo-klasik anlayış 19. yüzyıla hakim olmuştur. Öncüleri arasında Gerri, Lomboso ve Garofalo bulunmaktadır. Neo klasik anlayış psikoloji ve sosyoloji bilimlerinin çerçevesinde suç davranışını ele almış ve ceza ile suç arasındaki orantılılık görüşünü eleştirmişlerdir (İçli, 2004, s. 469). Klasik anlayışın aksine, neo-klasiklerde odak noktası, davranış değil kişi olmuştur. Suçu işleyen kişilerin psikolojik ve sosyal durumlarının ceza anlamında değerlendirmeye alınması gerekliliğini belirtmişlerdir. Başka bir deyiş ile, ceza suça göre değil, suçluya göre takdir edilmelidir (Burkay, 2008, s.5).

Neo-klasik ekol yaklaşımına göre, zihinsel sorunları olanlar ile çocukların cezalandırılmamaları gerekmektedir. Bunun temelinde, çocukların ve mental sorunları olanların hareketlerini anlayacak kabiliyete sahip olmadığı görüşü yer almaktadır (Akbaba, 2011, s. 35).

1.3.1.3. Pozitif Ekol Yaklaşımı

19. yüzyılın ortalarında yaşanan küresel sosyolojik ve toplumsal değişimler sebebi ile suç oranlarının artması ve bu değişime klasik anlayışın yanıt verememesi sonucunda doğmuştur. Pozitif ekol, suçun sebeplerini pozitivist bir açıdan ele almış ve

suç davranışına sebep olan nedenlerin ancak gözlem ve deneyler ile tespit edilebileceğini belirtmiştir. Bu yaklaşımda, suçlu davranışların sosyal, psikolojik ve biyolojik etmenlerin bir araya gelmesi ile oluştuğu belirtilmiştir (İçli, 2004, s. 47).

Pozitif yaklaşımın öncülerinden olan Garofalo'ya göre, kişilerin suç davranışları kendilerinin özgür iradeleri ile değil, kişileri etkileyen sosyal, psikolojik ve biyolojik unsurların bir araya gelmesiyle meydana gelmektedir. Garofola'ya göre, durum böyle olsa dahi, söz konusu eylem cezasız kalmamalıdır. Kişiler toplumun bir parçası olması sebebi ile, her insan toplumda meydana getirdiği huzursuzluk ve dengesizlik sebebi ile, ilgili suçtan sorumlu olmalıdır. Ancak, ceza kişileri bu davranışa iten etmenler dikkate alınarak takdir edilmelidir (Akbaba, 2011, s. 36).

Pozitif ekolün bir diğer önemli temsilcisi olan ve suç sosyolojisinin kurucusu olarak anılan Ferry ise, klasik ekolü eleştirmiş ve toplumun suçluya karşı korunması gerektiğini belirtmiştir. Kişiler Ferry'e göre, bir takım fiziksel ve psikolojik unsurlar sebebi ile suça yönelmektedir. Çevresel faktörler tarafından suça yönlendirilen kişilerin faaliyet ve hareketlerinin cezalandırılmaması topluma haksızlık anlamındadır. Bu sebeple Ferry'e (aktaran Dönmezler, 1994, s. 85) göre, adaletin varlığını tüm topluma hissettirebilmek için suç işleyen ve işlemeyeni ayırmak toplumsal bir sorumluluktur.

Klasik anlayışa hâkim olan manevi sorumluluk anlayışı, pozitif anlayışta kendine yer bulamamıştır. Pozitif anlayışta, toplumsal sorumluluk anlayışı ön plana çıkmış ve cezalandırma aşamasında suçlunun kişisel faktörlerinin de denkleme dahil edilmesi gerekliliği savunulmuştur.

1.3.1.4. Coğrafi Ekol Yaklaşımı

Bireysel teoriler başlığında incelenen bir diğer yaklaşım olan coğrafi ekol yaklaşımının merkezinde, suç davranışına coğrafi etmenlerinde de etkili olduğu belirtilmiştir. Öncülerinden olan Montesquieu'nun Kanunların Ruhu Üzerine isimli yapıtında, soğuk coğrafyalarda yaşayan insanların fiziki bakımdan kuvvetli ve daha cesaretli oldukları belirtilmiştir (Akbaba, 2011, s. 36).

Montesquieu kitabında, ekvatorial bölgelerde suçluluk oranlarının arttığını belirtirken, kutuplara gidildikçe alkol tüketiminin arttığını belirtmiştir. Coğrafi ekolün öncülerinden olan Quetelet ise, sıcak mevsimlerde suç oranlarının yükseldiğini

belirtirken, soğuk mevsimlerde mülkiyete karşı işlenen suçların arttığını belirtmiştir. Quetelet bu görüşü suçluluk hakkındaki ısı kanunu ile isimlendirmiştir (aktaran Dönmezer, 1994, s. 159).

1.3.2. Psikolojik Teoriler

Suç davranışını inceleyen çalışmalar, 20. yüzyıla kadar kişilerin psikolojik durumlarından çok fizyolojik durumları ile ilgilenmektedir. 20. yüzyıla gelindiğinde kişilerin psikolojik yapıları incelenmiş ve psikolojik etmenlerin suç üzerindeki etkisi araştırılmaya başlanmıştır.

Psikolojik teoriler, kişilerin kişilik özelliklerini ele alarak, suç işleme davranışına sebep olan psikolojik nedenleri incelemektedir. Bu teorilerde, suçlu olan kişiler hasta olarak ele alınmaktadır. Başka bir anlatım ile, bu teoriler suç sebebini fiziki sebeplerin dışında aramış ve kişilerin mental sağlıkları ve suç arasında bir bağlantı kurmuşlardır (Terzi, 2007, s. 33).

Suçla yönelik geliştirilmiş olan anlayış ve açıklamalarda, insanlara odaklanılmış ve kişiyi suça iten çevresel ve bireysel değişkenlere dikkat çekilmiştir. Kişiler, yakın çevrelerinden almış oldukları bilgiler veya yaşadıkları denetimler sonucunda psiko patolojilerinin sonucunda suç davranışına yönelmektedir. Bu anlayışa göre suçlular, patolojik kişiler olup genellikle uyumsuz insanlardır. Bu özellikler kişileri suça sevk etmektedir (Öztürk, 2007, s. 16). Başka bir anlatım ile, bu anlayışa göre, suç davranışının merkezinde kişilik bozuklukları bulunmaktadır (İçli, 2007, s. 76).

Özellikle çocukluk döneminde duygusal sorunlar suça sebep olabilir. Psikanalitik teori ya da ekol ile Freud bu yaklaşıma yönelik en önemli açıklamayı yapmıştır. Freud'a göre, insanların kişiliklerini oluşturan parçalar benlik, alt benlik ve üst benliktir. Alt benlik cinsellik, saldırganlık gibi kişilerin iç güdülerini temsil ederken, üst benlik, kişilerin yakın çevresi etkisi ile oluşmuş manevi bütünlük ve vicdanını temsil etmektedir. Benlik ise, bu iki kavram arasında kendine almak istediği özelliklerin tamamını kapsamaktadır. Alt benlik şayet yeteri kadar dizginlenemez yahut, üst benlikte bir takım bozukluklar olması durumunda çocuk suçluluğu meydana gelebilmektedir (Sevük, 1998, s. 32).

Kısaca, psikanalitik anlatışa göre suç davranışları, bastırılmış kompleksin sonucudur. Kişilerin bastırıldığı duygular, içlerine ittiği eğilimler pek çok zaman yollarından saparak ya da farklı bir görünüme bürünerek tekrar ortaya çıkarlar. Kişilerde bastırılmış olan duygu ve bilinç altındaki kompleksler, kişileri tepkiye zorlamaktadır. Başka bir deyiş ile psikolojik ve psikanalitik yaklaşıma göre, suç kompleksli olan insanların kendilerine yöneltilen sorunlara karşı verdiği bir çeşit yanıttır (Yavuzer, 1996, s. 98).

1.3.3. Biyolojik Ekol

Suç davranışını açıklarken biyolojik etmenleri denkleme dahil eden biyolojik ekol yaklaşımı bedensel farklılıkları esas alan yaklaşım ve genetik yaklaşımlar olmak üzere iki alt başlıkta ele alınmaktadır.

1.3.3.1. Bedensel Farklılıkları Esas Alan Yaklaşım

Pozitif ekol öncülerinden olan Ferri, Garafolo ve Lombroso tarafından benimsenmiş olan bedensel farklılıkları esas alan yaklaşımın temelinde, suçlu kişilerin fiziksel özellikleri ele alınmış ve birtakım tanımlamalar yapılmıştır. Bu anlayışa göre geniş elmacık kemikleri, kalın kas ve yassı burun özelliklerine sahip olanların suça meyilli olduklarını belirtmiştir (Şenses, 2010, s. 20).

Lombroso'nun yapmış olduğu çalışmada, hırsızların genellikle hareketli yüz yapısına sahip olduğu belirtilmiştir. Bu çalışmada hırsızlık suçuna karışmış olanların genellikle huzursuz gözlere sahip olduğu belirtilmiştir. Cinsel suçlara karışanların ise, canlı ve parlak gözleri olduğu, ince ve iri dudak yapısına sahip olduğu vurgulanmıştır (aktaran Demirbaş, 2005, s. 60).

Burkay'a (2008, s. 7) göre, günümüze kadar biyolojik faktörleri dikkate alarak yapılan pek çok çalışma neticesinde elde edilmiş olan bilgiler genel geçer nitelikte olmuştur.

1.3.3.2. Genetik Teoriler

Genetik teorilerin merkezinde, kromozomlarda bulunan genler yolu ile, aynı baba ve annenin özellik ve birtakım hastalıkların geçtiği gibi, biyolojik, psikolojik

yapıya dayalı olan suç davranışlarının da çocuklara aktarıldığı öne sürülmektedir (Soyaslan, 1998, s. 48).

Genetik açısından suç davranışını ele alan araştırmalar aile faktörüne odaklanmıştır. Ele alınan ailelerin suç görünüşleri araştırmalar ile ortaya konmakta ve bu görüntü genetik açısından ele alınmaktadır. Genetik teorilerde yapılan araştırmalarda genellikle ikizler kullanılmış olup, bu kişiler arasındaki davranış benzerlikleri incelenmiştir (Polat, 2004, s. 38).

1.3.4. Sosyolojik Teoriler

Sosyolojik suç teorilerinin temelinde sosyal faktörler bulunmaktadır. Bu kapsamda suç davranışını araştıranlar, sosyal yapıyı, toplumsal normları, sosyal yapı içinde bulunan kurum ve değerleri suç davranışı denklemine dahil etmişlerdir. Bu anlayışa göre, suç sosyal bir kavram olup sosyal ortamların sonucudur (İçli, 2004, s. 77).

Sosyoloji bilimi ile suç davranışını bir arada ele alan bu teoriler suçun sosyolojik boyutunu değerlendirmektedir. Sosyal teorileri, sosyal süreç teorileri ve çatışma teorileri olarak üç alt başlıkta ele alınmaktadır.

1.3.4.1. Sosyal Yapı Teorileri

Sosyal yapı teorileri, toplum düzeni ve sosyal yapı ile suç davranışını tanımlamaktadır. Bu teorilere göre, toplumsal yapıda bulunan sorunlar suçu doğurmakta olup, toplumun özelliklerinin suç davranışı üzerinde etkili olduğunu fikrini odak olarak almaktadır. Bu teoriler alt kültür, sosyal ekoloji ve fonksiyonalist teoriler olarak alt başlıklar ile incelenmektedir (Burkay, 2008, s. 8).

Fonksiyonalist teorilere göre suçtoplumsal bir kavram olup, toplum içinde fonksiyonel ve normal bir kavramdır. Fonksiyonalist teorilerin öncülerinden olan Durkheim, suçun olmadığı bir toplumun olmadığını belirtmiştir. Durkheim'e göre, suç toplumsal bir zorunluluktur. Durkheim'e (1994, s. 112) göre, toplumsal farklılıklar ile suç arasında kuvvetli bağ bulunmaktadır. Durkheim, bir eylemin suç olarak anılması için ceza tepkisi ile karşılanması gerektiğini söylemekte ve suçun evrensel bir olgu olduğunu belirtmektedir (İçli, 1987, s. 9).

Gerilim teorilerinin temelinde toplumun homojen olduğu varsayımı yatmaktadır. Bu anlayış, toplumun hemen hemen hepsinin aile, okul ve arkadaşlar çerçevesinde sosyalleştiğini, kişiler arasında sosyalleşme anlamında bir farklılık olmamasına rağmen, bazı kişilerin suç davranışı sergileyip bazılarının sergilememesini ele almıştır. Kural ve kanunları önemsemeden davranışlarını sergileyen kişilerin davranışları, gerilim teorilerinde toplumun normal olmayan koşulları ile açıklanmış ve suça toplumsal anomalilere karşı bir karşılık verme anlamı yüklenmiştir. Bu teorilerin öncülerinden olan Metton (aktaran Burkay, 2008, s. 9) Toplumsal Yapı ve Anomi adlı makalesinde, bir takım toplumsal olayların toplumda bazı kişiler üzerinde kesin etkisi olduğunu ve bu olayların toplumsal kural ve yapılara uyumcu olmayan davranışlara sebep olduğunu belirtmiştir.

Alt kültür teorileri ise, sosyal yapı içinde alt sınıfta bulunan genç erkek bireyler arasında suçluluk kavramının, ergenlik dönemi çeteleri ile ilgisini saptamaya yönelik yapılan araştırmalar neticesinde ortaya konmuştur (İçli, 1993, s. 78). Bu yaklaşımın öncülerinden olan Cohen'in yapmış olduğu Ohlin ve Clowrad çalışmaları önemlidir. Cohen (aktaran Akers, 2000, s. 145) bu çalışmalarında Merton gibi toplumsal yapılardan kaynaklanan gerginliklerin suça teşvik ettiğini belirtmiş ve sosyal olarak alt sınıfta bulunan genç erkeklerin suça daha yatkın olduklarını belirtmiştir.

1.3.4.2. Sosyal Süreç Teorileri

Sosyal süreç teorileri sosyal öğrenme ve etiketlenme teorileri alt başlığında ele alınmaktadır. 19. yüzyıl sonlarında Tarde'nin taklit teorisi ile gündeme gelen sosyal öğrenme teorileri, suça karışmış olan insanların normal bireyler olduğunu ve suçu aynı yasal davranışlar gibi öğrendiklerini belirtmektedir. Tarde'ye göre toplumda kişiler birbirlerini taklit etmekte olup, bu durum süreklilik arz etmektedir (Kayaalp, 2010, s. 33).

Sosyal öğrenme teorilerine göre, kişiler suçlu olarak doğmazlar. Hayatları boyunca, çevrelerinden ve toplumdan suç davranışını öğrenmektedirler. Bu anlayışa göre, saldırgan ve kural dışı hareketler ilk olarak sinema, televizyon gibi kitle iletişim araçları ile öğrenilmektedir. Bu araçlarda yayınlanan dizi ve filmlerde şiddetin övölüp ödüllendirilmesi, çocukların şiddeti ve suçu öğrenmesini kolaylaştırmaktadır. Bu

teoriler, suçu çocuk ve erişkinlerin nasıl öğrendikleri üzerine kurulmuştur (Dönmezer, 1996, s. 57).

Bu görüşün savunucularından olan Sutherkand'a (aktaran İçli, 1987, s.12) göre suçluluk davranışı, kişilerin çocukluk dönemlerinde gelişmekte olup bu öğrenilenler kişiye hayatları boyunca eşlik edecektir ve kişilerin bir andaki eğilimi, kişinin o ana kadar yaşadığı hayatının bir sonucudur. Bu sebeple, Sutherland suçluluk sebebinin, suçlu kişinin kişiliğinde ve onun çocukluk yıllarında aramak gerektiğini belirtmiştir.

Etiketleme teorileri ise, 1960'lı yıllarda gündeme gelmiş bir teoridir. Toplumsal Reaksiyon Teorisi olarak literatürde kendine yer bulmuş bu teoriye göre, etiketlenme suç işleme sürecinde etkilidir. Kişilerin suçlu, sapkın, hırsız vb. sıfatlar ile etiketlenmesi halinde, toplumsal dışlanmanın da etkisi ile, suça yöneldiklerini ya da suçlu gruplar ile kişilerin yakın ilişkiler kurduklarını belirtmektedir (Kızmaz, 2005, s. 167).

1.3.4.3. Çatışma Teorileri

Çatışma teorilerine göre, toplum birbirleri ile çatışan pek çok elemandan oluşmaktadır. Bu teorilere göre, toplumsal değişim esnasında bu elemanlar arasında meydana gelen itici güç ile suç oluşmaktadır. Başka bir anlatım ile, bütünlük arz etmeyen toplumda birim ve ögeler arasında yaşanan çatışma suçlu davranışın temelini oluşturmaktadır (Kongar, 1995, s. 185). Çatışma teorileri toplumsal ve bireysel sebepli teoriler olmak üzere iki farklı görüş ile ele alınmaktadır. Bireysel sebepli çatışma merkezinde kişinin içgüdüsel özellikleri yer almaktadır. Bu sebepli meydana gelen suçlar kaçınılmaz suçlar olup, evrensel niteliktedir. Toplumsal unsurların sebep olduğu çatışmada ise, toplum içinde bulunan farklı gruplar yer almaktadır. Bu grupların çıkarlarının birbirleri ile ters düşmesi neticesinde çatışmalar yaşanması ve bu huzursuzluğun kişileri suça itmesi kaçınılmazdır (Burkay, 2008, s. 12).

2. BÖLÜM

DÜNYADA VE ÜLKEMİZDE ÇOCUK SUÇLULUĞU

2.1. Uluslararası ve Ulusal Hukukta Çocuk Suçluluğu

Türkiye’de suça sürüklenen çocuk kavramı, suça karışmış olan çocukların, mağdur olmaması sebebi ile suçlu çocuk, suça karışan çocuk kavramlarına nazaran daha sık kullanılmaktadır (Çopur vd., 2015, s. 121). Psikolojik yahut fiziksel şiddete uğramış olan çocukların, yaşadıkları şiddeti dışarıya yansıttıkları ve bu şiddetten öğrendiklerini başka insanlara uyguladıkları bilinmektedir. Bu sebeptendir ki, suça sürüklenmiş olan çocuklar ile mağdur çocuklar arasında bir ilişki vardır (Alpsoy, 2005, s. 248).

Geçmişte toplumlarda, suça karışmış olan çocuklar tehlike olarak görülmektedir. Bu durum, çocukların korunması ilkesine ters düşmekte ve bu ilkenin aksine uygulamaların yapılmasına sebebiyet vermektedir. Sokaklarda hayatlarını sürdüren, dilencilik yaparak gelir elde etmeye çalışan çocuklar korunması gereken çocuklarken, toplumun bu görüşü, bu çocukları suçlu olarak muameleye itmiştir. Buna karşın, günümüzde toplumsal bu sorunun çocuk için tehlike arz ettiğinin bilinci oluşmuş ve burada bahsi geçen çocuklar için korunma gündeme gelmiştir. Bu anlayış değişikliği neticesinde, çocukların korunması öncelik olarak ele alınmıştır (Şirin, 2017, s. 5).

Yukarıda da anlatıldığı üzere, toplumun refahı için oldukça kritik öneme sahip olan bu hususa ilişkin günümüzde her ülke birtakım uygulamalar yapmaktadır. Çalışmanın bu kısmında öncelikle çocuk suçluluğuna ilişkin uluslararası ve ulusal düzenlemelere yer verilecektir. Devamında, Türkiye’de çocuk suçluluğuna dair açıklamalara yer verdikten sonra son olarak Türkiye çocuk istatistikleri ele alınacaktır.

2.1.1. Uluslararası Hukukta Çocuk Suçluluğu

Yukarıda açıklandığı üzere, çocukluk dönemi kişilerin hayatlarına yön veren ve kişiliklerinin temellerinin atıldığı süreçtir. Çocukluk döneminde kişiler, hayatta kendilerine bir yer edinebilmek, kimliklerini oluşturmak ve toplumda yaşamayı öğrenmeye ilişkin davranışları incelemekte ve deneyimlemektedir. Çocukluk evresinde kimi çocuklar yanlış yönlendirilmeler ya da yanlış modeller sayesinde kanunlarda suç

olarak yer alan eylem ve fiillere karışabilmekte yani suç işleyebilmektedir (Mannheim, 1965, s. 624).

Çocukluk döneminde bir suça karışılması kişilerin gelecekteki hayatlarını doğrudan olumsuz şekilde etkilemektedir. Bu sebeple, suç işleyen suça sürüklenen çocukların topluma tekrar kazandırılmaları ve hatalarını öğrenebilmeleri için onlara şans verilmesi önemlidir. Bu mantık ekseninde, uluslararası alanda konuya ilişkin pek çok düzenleme yapılmıştır. Çocukların korunmasına yönelik olarak küresel anlamda hazırlanmış olan hukuk metnlerinin başlıca olanları Birleşmiş Milletler (BM) Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Riyad İlkeleri, Pekin Beijing Kuralları, Havana Kuralları şeklindedir. Burada ismen sayılmış olan metinler alt başlıklar ile detaylandırılacaktır.

2.1.1.1. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, konuya ilişkin günümüze kadar hazırlanmış olan metinler içinde en yaygın olanıdır. Bu sözleşme BM Genel Kurulunca 1989 yılında kabul edilmiş olup, 1990 yılında yürürlüğe girmiştir. Türkiye bu sözleşmeyi 1990 yılında imzalamıştır. 27 Ocak 1995 tarihli ve 22184 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 4058 sayılı Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun ile ulusal hukuk kuralı haline getirilmiştir (United Nations, 2020).

Bu sözleşme temelinde, çocukların gerek zihinsel gerekse fiziki anlamda tam olarak erginliğe ulaşmamış olması sebebi ile, doğum sonrasında ve öncesinde gerekli olan güvence ve koruma ihtiyacının hukuki olarak korunması gerekliliği üzerine oluşturulmuştur (Aydın, 2010, s. 56).

Bu sözleşmede ilk olarak çocuk kavramına yer verilmiş olup, çocuklara uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken bir yaşta reşit olma durumu hariç olma şartı ile, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılmaktadır (Madde 1) şeklinde bir tanımlama yapılmıştır. Sözleşmede, taraf devletler için, sözleşmede yer alan hakları çocukların ailelerinin, velilerinin, vasilerinin siyasal, dini, kültürel, sosyal vb. farklılıklarını dikkate almadan yani ayrım gözetmeden herkese eşit olarak tanımak ile mükelleftir (Madde 2) şeklinde bir hükme yer verilmiş ve devletin sözleşmeyi tüm çocuklara eşit şekilde uygulamasını zorunlu hale getirmiştir. Sözleşmede, taraf devletlerin yasama organlarının, özel, idari kuruluşlarının, mahkemelerin ve diğer idari

kuruluşların çocukların söz konusu olduğu faaliyetlerin temelinde çocuğun yararının yer alması gerekliliğini belirtmektedir (Madde 3).

Sözleşmenin önemle üzerinde durduğu hususlardan bir tanesi ise çocuklara karşı şiddet, saldırı, suistimal, istismar gibi fiillerin işlenmesi halidir. Bu sözleşmeye göre, çocukların ana-babalarının, yasal vasilerinin ya da bakımlarını üstlenen kişilerin yanında zihinsel ya da bedensel bir saldırıya uğramaları, bir şiddet görmeleri, ırza geçme durumu dahil olmak üzere çocukların istismarı gibi durumlardan çocukları korumak için, taraf devletler gerekli tüm önlemleri almak ile yükümlüdür (Madde 19).

Bu sözleşmenin önemle üzerinde durduğu bir diğer husus ise, çocukların cinsel istismardan korunmasıdır. Sözleşmede, çocukların cinsel bir faaliyet amacı ile kandırılması ya da bu faaliyet için zorlanması (Madde 34/1), çocukların fuhuş ya da benzeri faaliyetler ile sömürülmesi, istismar edilmesi, (Madde 34/2) ve çocukların pornografik özellikleri içeriklerde sömürülmesi (Madde 34/3) konularında taraf devletlerin her türlü önlemi alması gerekliliğine yer verilmiştir. Madde 34'e benzer şekilde, sözleşmeye taraf devletler her ne sebep ile olursa olsun, çocukların kaçırılması, satılması ya da fuhuşa zorlanmaları gibi durumların önlenmesi için kendi yerel mevzuatlarında gerekli değişikliklerin yapılmaması gerekliliği Madde 35'te belirtilmiştir. Kısaca, burada sayılmış olan eylemlerin önüne geçebilmek için devletler gerekli önlemleri almak zorundadır.

Sözleşmenin taraf devletlere getirmiş olduğu diğer yükümlülükler Madde 37'de ele alınmıştır. Bu maddeye göre öncelikle taraf devletler, hiçbir çocuk için insanlık dışı bir davranış sergileyemeyecek, çocuklara işkence edemeyecek ve çocukların işledikleri suçlara karşılık idam ile cezalandıramayacağı gibi, ömür boyu hapis cezası da veremeyecektir (Madde 37/1). Sözleşmeye taraf devletler çocukları yasa dışı yahut keyfi şekilde özgürlüklerinden yoksun bırakamayacak ve tutuklama, hapis gibi kanunlar gereği zorunlu olan uygulamaları son çare olarak değerlendirilecek bir önlem olarak düşünecektir (Madde 37/2). Kanunlar çerçevesinde çocukların özgürlüklerinden alıkonmaları durumunda, çocuklara karşı gösterilecek davranışlar insancıl olacak ve yaşlarının getirdiği gereksinimleri göz ardı etmeden uygulanacaktır. Özgürlüğünden yoksun bırakılmış olan her çocuğun kendi üstün yararı zarar görmediği hallerde ailesi ile görüşme hakkına sahip olacak ve yetişkinlerden farklı muamele görecektir (Madde 37/3).

Bu sözleşmede çocukların korunmasına ilişkin hükümlerde Madde 39-40'ta kendine yer bulmuştur. Bu maddelerde de yine çocukların korunması devlet sorumluluğunda değerlendirilmiş ve taraf devletlerin çocuklara yönelik her tür ihmal, sömürü, işkence, suiistimalin ve istismarın görülmesi durumunda ya da çocukların insanlık dışı, aşağılayıcı, zalim davranışlar görmeleri halinde veyahut ceza uygulamasının söz konusu olması halinde çocuğun ruhsal ve bedensel açıdan sağlığına tekrar kavuşabilmesi için gerekli olan önlemleri almak zorundadırlar (Madde 39). Çocuk tarafından, sözleşmeye taraf olan ülkelerin ceza yasalarının ihlal edilmesinin iddiasının var olması ya da ihlalin çocuk tarafından gerçekleştirilmesi durumunda bahsi geçen çocukların topluma kazandırılması ve bu anlamda toplumda yapıcı bir rol üstlenmesi istenmektedir (Madde 40).

Kısaca açıklanmış olan maddelerden de görüleceği üzere, sözleşme merkezinde çocukların menfaatleri yer almakta olup, onların menfaatlerinin ihlal edilmesinin önüne geçilmesi için kesin kurallar barındırmakta ve konuya ilişkin kavram karmaşasının önüne geçilmesi için tanımlamalara yer verdiği görülmektedir. Bu sözleşme çocuklara dair belirlenmiş olan kuralları devlet sorumluluğuna yüklemiş olup, bu anlamda gerekli olan düzenlemeleri ulusal mevzuatlarında yapmaları gerekliliği belirtilmiştir.

2.1.1.2. Riyad İlkeleri: Çocuk Suçluluğunu Önlenmesi Hakkında Birleşmiş Milletler Yönlendirici İlkeleri

Çocuk suçluluğunun önüne geçilebilmesi için küresel bazda alınan önlemler yeterli gelmemekte, bu önlemlerin ulusal ve hatta bölgesel baza alınacak birtakım önlemler ile desteklenmesi gerekmektedir. Çocuk suçluluğunun önüne geçilebilmesi için farklı ölçeklerde bulunan idarelerin senkronize şekilde önlemler alması, yapılması planlanan değişikliklerin kalıcılıkları için elzemdir. Bu açığın farkına varılması neticesinde, 14 Aralık 1990 yılında BM Genel Kurulu'nun kararı ile kabul edilen Çocuk Suçluluğunun Önlenmesi Hakkında BM Yönlendirici İlkeleri içerisinde, çocuk ceza adalet sistemine yönelik birtakım açıklamalar bulunmaktadır. Riyad İlkeleri toplamda yedi bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, temel ilkeleri, ikinci bölümde yönlendirici ilkelerin kapsamı, üçüncü bölümde, genel önlem, dördüncü bölümde sosyalleşme süreçleri, beşinci bölümde, sosyal politika, altıncı bölümde yasal düzenlemeler ve çocuk adalet sisteminin yönetimi ve yedinci bölümde, araştırma, politika geliştirme ve koordinasyon konuları ele alınmıştır.

Bu ilkelerin merkezinde diğer uluslararası metinlerde olduğu gibi çocuk suçluluğu yer almaktadır. Bunun yanında çocuk suçluluğunun önlenmesi, suçun önlenmesi anlamı taşıdığı için altı çizilmiş olup, bu durumun suçun önlenmesinin esaslı unsuru olduğu vurgulanmıştır (Aslan, 2008, s. 93). Bu amaçlar ile hazırlanmış olan ilkelerin doğrultusunda yapılması gerekli olan düzenlemeler maddeler halinde sunulmuştur:

- Hükümetlerin, gençlerin esenliklerini ve haklarını korumayı ve geliştirmeyi hedefleyen kanunları kabul etmesi ve bu kanunları uygulaması gerekmektedir.
- Hükümetlerin gençlerin, istismara ve kötü muameleye maruz kalmalarını önleyecek ve gençlerin suç işlemede kullanılmalarını yasaklayacak hukuki düzenlemeleri kabul etmesi ve uygulaması gerekmektedir.
- Hiçbir genç yahut çocuk, okulda, evde ya da başka yerlerde aşağılayıcı ve sert ıslah ve ceza tedbirlerine konu olmamalıdır.
- Gençlerin ve çocukların her türlü silaha ulaşımı kısıtlanmalı ve bu hususu denetim altına almayı öngören hukuki metinler kabul edilerek uygulanmalıdır.
- Çocuk ve gençlerin fayda ve haklarının korunup korunmadığının ya da kişilerin özgülenmiş oldukları hizmetlerde kusursuz olarak sevk edilip edilmediklerinin denetlenebilmesi için aracı memuriyet yahut benzeri işlevler ile görevlendirilmiş bir organın oluşturulması gerekmektedir. Oluşturulacak olan bu organ aynı zamanda Riyad İlkeleri ve Pekin Kurallarının uygulanmasını da denetleyecektir.
- Genç ve çocukların uyuşturucu kullanımı ve alışverişinin önlenmesine yönelik gerekli olan hukuki düzenlemeler kesinlikle kabul edilmeli ve uygulanmalıdır.

Kısaca, Riyad ilkeleri olarak adlandırılan bu kurallara göre, çocuklar toplum içinde kanunlara uygun olarak, kendileri için yararlı etkinlikler ile suçtan uzakta bir bakış açısı kazanmaktadır.

2.1.1.3. Pekin-Beijing Kuralları: Birleşmiş Milletler Çocuk Ceza Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkındaki Asgari Standart Kuralları

29 Kasım 1985'te BM Genel Kurulu tarafından 40/33 sayılı karar ile kabul edilmiş olan Pekin Beijing Kuralları, insani gelişim sürecinin başında olan çocukların, sosyal, fiziksel ve zihinsel bakımdan yardıma ihtiyaçları olduğunun üzerinde durmaktadır. Bunun yanında çocukların güvenliklerinin, özgürlüklerinin kanunlar ile

korunmalarının zorunlu olması kurallar çerçevesinde değerlendirilmektedir (Aydın, 2010, s. 59).

Pekin Kurallarına göre, ülkeler kendi ulusal faaliyetlerini, uygulamalarını ve politikalarını çocuk suçluluğunu önlemeye yönelik şekilde revize etmeli ve bu işleyiş, ülke genelinde hâkim olan sosyal, siyasi, ekonomik, hukuki ve kültürel anlayışa entegre edilmelidir. Bu bahsedilenler her ne kadar uzun vadede mümkün olsa da kısa vadede çocuk suçluluğunun önüne geçilmesine imkan verebilmek için konu ile ilgili asgari standartların belirlenmesi Pekin Kurallarında öngörülmüştür.

Pekin Kuralları, toplamda altı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde genel ilkeler, ikinci bölümde inceleme ve kovuşturma, üçüncü bölümde yargılama ve hüküm, dördüncü bölümde, kurum dışı tretman, beşinci bölümde, kurumsal tretman ve altıncı bölümde, araştırma, planlama, politika üretme ve değerlendirme başlıkları ele alınmıştır. Birinci bölümde yer alan Genel İlkeler göre, çocuklar arasında herhangi bir ayırım gözetmeden her çocuğa aşağıda sayılmış olan temel ilkelerin uygulanması gerekmektedir. Bu genel ilkeler ile amaçlanan, çocukların ve gençlerin refah düzeylerinin olabildiğince artırılmasıdır. Bu sayede, çocuk suçluluğunun doğması engellenecek ve toplumsal bozulmasının önüne geçilmesi mümkün olabilecektir. Bu bölümde ele alınmış ilkeler kısaca aşağıda açıklanmıştır.

Bu ilkelerin başında, üye ülkelerin kendi ulusal çıkarları doğrultusunda, ailelerin ve çocukların uygulanacak politika ve faaliyetler ile daha iyiye yönlendirmeleri yer almaktadır. Kısaca, bahsi geçen uygulamalar ile çocuk suçluluğunun doğru yönlendirmeler ile hiç var olmaması bu ilkelerin başında gelmektedir. Devletin doğru yönlendirmeleri ile şekillendirilmiş olan bu süreç neticesinde aileler ve çocuklar bu konuda bilinçlendirilmekte ve çocuk suçluluğunun önüne geçilmesi hedeflenmektedir.

Bir diğer ilkede ise, üye ülkelerin çocukların bulundukları yaşı doğru yoldan sapmalarına müsait olduğunun farkında olmaları nedeniyle- çocukların toplum için yararlı bir yaşam tercih etmeleri için, koşullarının iyileştirilmesi gerekliliği üzerinde durulmuştur. İlk ilkede olduğu gibi burada da çocuk suçluluğunun doğumu engellenmeye çalışılmış ve onların standartlarının yükseltilmesi ile bu sorunun temelli şekilde çözümleneceği üzerinde durulmuştur. Diğer bir ilke ise, çocukların refahlarını arttırmak için neler yapılacağı yönündedir. Buna göre, devlet konuya dair

uygulamalarını gönüllüler, toplumsal gruplar, okullar, aileler ya da diğer kurumlar kanalı ile görmektedir. Çocukların hayat standartlarını arttırmak amacı ile belirlenmiş olan politikaların, sayılmış olan toplumsal ögeler arasında sağlanmış olan senkronizasyon ile sağlanabileceği, politikaların veriminin artacağı ön görülmüştür.

Belirlenmiş olan bir diğer ilkede, konuya dair belirlenmiş olan faaliyetlerin uygulanması ve bu anlamda gerekli olan faaliyetlerin yönlendirilmesinin ilgili ülkenin şartlarına bağlı olduğu belirtilerek, ülkelere takdir hakkı tanınmıştır. Başka bir anlatım ile, belirlenmiş ilkeler doğrultusunda planlanan ve hedeflenen noktalara nasıl gidileceği ülke şartları ile birlikte düşünülecektir. Haliyle, her ülkenin istedikleri noktaya varmak için kullanacakları yöntem sabit olarak belirlenmemiş olup, farklı farklı uygulamaların mümkün olabileceği belirtilmiştir.

Bir diğer ilkeye göre ise, çocuk adalet hizmetlerinin, bu hizmetlerde istihdam edilmiş personelin çalışma yöntemlerinin, bilgi sistemlerinin sürekli olarak güncellenmesi, bunun yanında çocuklar ile ilgilenen polislerin bu konuda özel bir eğitim alması gerekmektedir. Bunlara ek olarak özellikle büyük kentlerde özel polis birimleri oluşturulmalıdır.

Pekin Kurallarında birtakım standartlar ve tanımlamalara birinci bölümde yer verilmiştir. Buna göre, bu kurallar öncelikle çocuklar arasında herhangi bir ayrım olmadan tüm çocuklara uygulanmalıdır. Belirlenmiş olan kuralların üye ülkelerde uygulamaları, ülkelerin hukuk sistemi ile bağdaşabildiği ölçüde uygulanmalıdır. Belirlenmiş olan kurallar ve tanımlamalar kısaca:

- Çocuklar, işlenen bir suç sebebi ile, yaşça kendinden büyük kişilerden farklı muamele görmesi gereken kişilerdir.
- Suç, ülkelerin hukuk sistemlerinde cezayı gerektiren eylemler ya da ihmallerdir.
- Çocuk suçlu kavramı, ülke hukukunda suç sayılan eylemlerin bir genç ya da çocuk tarafından işlenmesi durumunda gündeme gelmektedir.
- Bu kurallar kapsamında belirlenmiş amaçların gerçekleşmesi ve ülkelerin hedeflerine ulaşabilmesi için her ülkenin konuya ilişkin kanuni alt yapısını oluşturması ve çocuk adalet düzeninde düzenlemeler yapması gerekmektedir. Çocuk suçluların temel hakları korunmalı ve bu esnada bu çocukların ihtiyaçları giderilmelidir.

Bu kurallarda ele alınan bir diğer husus ise cezai sorumluluk yaşıdır. Buna göre, cezai sorumluluğa ilişkin bir alt sınır belirleme, çocuğun zihinsel ve duygusal olgunluğu ile ilgilidir. Bu kurallarda cezai sorumluluğa ilişkin asgari bir yaş belirlenmemiş ve kültür ile ilişkilendirilmiştir. Kısaca çocuklar için asgari bir yaş sınırı belirlenmemiş olup çocukların yapmış oldukları eylemi anlama, bu eylemi isteme durumları incelenerek, buna göre cezalandırma sistemi inşa edilmelidir.

2.1.1.4. Havana Kuralları: Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları

BM Genel Kurulu tarafından 14 Aralık 1990 tarihinde 45/113 karar ile kabul edilmiş olan bu kurallar ile, tutuklu olan ya da göz altında bulunan çocuklar ile alakalı olacak şekilde taraf devletlerin uyacakları kuralları belirlemiştir. Havana Kuralları toplamda beş bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, temel perspektifler, ikinci bölümde, kuralların kapsamı ve uygulanması, üçüncü bölümde, gözaltında olan veya yargı önüne çıkarılmayı bekleyen çocuklar, dördüncü bölümde, çocukların tutuldukları kurumların idaresi ve beşinci bölümde personel konuları ele alınmıştır. Bu açıklamalardan da görüleceği üzere bu kurallar çocukların özgürlüklerinin ellerinden alınması ile çalışmaya başlamaktadır.

Bu kurallara göre, muhakeme sürecinde tutuklu olan ya da göz altında bulunan çocuklar masum sayılmakta olup, masum muamelesi görmektedirler. Bu kurallara göre, kurala uyan bu ülkeler çocukların tutuklanmasından kaçınmalıdır. Çocukların tutuklanması istisnai bir uygulama olmalıdır. Bu sebeple, çocuklara uygulanacak diğer tedbirler değerlendirilmelidir.

Herhangi bir sebeple çocukların tutuklanması söz konusu ise, bu durumda gerek soruşturma gerek ise yargılama süreci kısa sürede tamamlanmalıdır. Tutuklanmış bir çocuğun varlığı halinde ilgili işlemlere hız kazandırılmalı ve konu öncelikli olarak görülmelidir. Havana Kurallarına göre, hükümlü ve tutuklu çocuklar bir arada tutulmamalı farklı yerlerde bulunmalıdırlar.

Bu kural, özgürlüklerinden yoksun bırakılmış olan çocukların tutulması planlanan yere girişlerinden itibaren çalışmaya başlamakta olup, fiziksel çevre, eğitimleri, mesleki öğrenimleri, dış dünya ile ilişkileri, disiplin usulleri gibi konuları kapsamaktadır.

2.1.2. Ulusal Hukukta Çocuk Suçluluğuna Yönelik Düzenlemeler

Çocuk suçluluğu tüm dünyada ciddiyle ele alınmış bir konudur. Bu sebeple ülkelerin hukuk düzenlemelerinde bu konuya yer verilmiştir. Türk hukuk düzeninde de çocuk haklarına yönelik düzenlemeler bulunmaktadır. Hukuk düzenimizde öncelikle çocukların korunması ve güvenliği Anayasa ile güvence altına alınmıştır. Anayasa madde 42’de “Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır” hükmüne yer verilmiştir. Madde 41’de “...çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar” hükmü yer almaktadır. Benzer şekilde Anayasa madde 61’de “Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır” ifadesine yer verilmiştir.

Çocukların korunması ve güvenliğine ilişkin hükümlerin bulunduğu bir diğer kanun ise Türk Medeni Kanunu (TMK)’dur. TMK madde 11’de “Erginlik on sekiz yaşın doldurulmasıyla başlar” ve TMK madde 12’de “On beş yaşını dolduran küçük, kendi isteği ve velisinin rızasıyla mahkemece ergin kılınabilir” ifadelerine yer verilerek rüşte erişim halleri düzenlenmiştir.

Çocukların korunması, güvenliği, çocukların suça sürüklenmesi, konuyla ilgili koruyucu destekleyici tedbirler gibi çocuk suçluluğuna yönelik pek çok konuyu içinde barındıran 5395 sayılı ve 3.7.2005 tarihli ÇKK ile konuyla ilgili pek çok yeni düzenleme hayata kazandırılmıştır. Bu kanunun amacı, korunmaya ihtiyaç duyan ve suça sürüklenmiş olan çocukların korunmasına, bu çocukların haklarını güvence altına alınmasına yönelik esas ve usulleri düzenlemektedir. Bu kanunun merkezinde, uygulamaların herhangi bir ayırım gözetilmeksizin ülke içinde çağındaki tüm çocuklara uygulanacağı yer almaktadır. Uluslararası hukuki metinlerde pek çok değinildiği üzere çocukların suça karışmaları halinde, çocuklar için söz konusu tedbirler, yetişkinler için belirlenmiş olanlardan farklı olmak durumundadır. Uluslararası metinlerdeki anlatımlara paralel olacak şekilde 5395 sayılı Kanunda “Bu Kanunda düzenlenen koruyucu ve destekleyici tedbirler, suça sürüklenen ve ceza sorumluluğu olmayan çocuklar bakımından, çocuklara özgü güvenlik tedbiri olarak anlaşılır” ifadesine yer verilmiştir.

5395 sayılı ÇKK ile getirilen yeniliklerden bir diğeri ise, Cumhuriyet Başsavcılıklarında çocuk bürolarının kurulmasını ön görmesidir. Yürürlükten kalkmış olan 2253 sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da da benzer açıklamalara yer verilmiştir. İlgili kanunda, çocukların ifadelerinin Cumhuriyet Savcıları ya da Cumhuriyet Savcılarının görevlendirecekleri yardımcıları tarafından alınması hüküm altına alınmıştır. Buna karşın 5395 sayılı Kanunda bu görev doğrudan Cumhuriyet Savcılarına verilmiştir.

Çocuk suçluluğuna ilişkin geniş açıklamalara yer verilen bir diğer kanun ise 5237 sayılı 26.09.2004 tarihli Türk Ceza Kanunu (TCK)'dır. TCK madde 6'da çocuk kavramına "çocuk deyiminden, henüz 18 yaşını doldurmamış kişi" tanımlaması yapılmıştır. TCK'da çocuğun yaptığı eylemi anlaması ve çocuğun yaşı ile bağlı olacak şekilde ceza belirleme işleyişi bulunmaktadır. TCK çocuk suçluluğuna yönelik açıklamalarını üç grup üzerinden madde 31'de yapmıştır. Bu gruplar burada ismen sayıldıktan sonra alt başlıklarda ele alınacaktır:

- 0 yaş-12 yaşını doldurmamış olanlar
- 12 yaşını doldurmuş-15 yaşını doldurmamış olanlar
- 15 yaşını doldurmuş-18 yaşını doldurmamış olanlar şeklindedir.

2.1.2.1. On İki Yaşını Doldurmamış Çocukların Suç İşlemesi

TCK madde 31/1'e göre, fiili işlediği anda 12 yaşını doldurmamış olan kişilerin cezai sorumlulukları bulunmamaktadır. Cezai sorumlulukları olmaması sebebi ile bu kişiler hakkında suç kovuşturulması yapılamamaktadır. Ancak, hakimnin takdiri doğrultusunda gerekli durumlarda çocuklara özgü tedbirler uygulanabilmektedir. 12 yaşını doldurmamış olan kişilerin suç işlemesi halinde hakimnin takdiri ile uygulanacak olan tedbirlere 5395 sayılı ÇKK madde 5/1'de yer verilmiştir. Bu tedbirler:

- **Eğitim Tedbirleri:** Hakimnin eğitim tedbirine karar vermesi halinde, çocuk bir meslek öğrenebilmesi için sanat ya da meslek kursuna gönderilebileceği gibi, çocuk bir eğitim kurumunda yatılı ya da gündüzlü olacak şekilde eğitime devam edebilmektedir.
- **Bakım Tedbirleri:** Çocuğun bakımından sorumlu olan kişinin herhangi bir sebeple bu sorumluluğunu yerine getirememesi durumunda, çocuğun bakımının

özel ya da resmi bir yurttan yapılması bu tedbirler kapsamındadır. Bunun yanında bakım tedbirleri, koruyucu aile uygulamaları da bakım tedbirleri kapsamındadır.

- **Danışmanlık Tedbirleri:** Çocuğun bakımından sorumlu olanlara, çocuğun yetiştirilmesi ve çocuğun gelişim ve eğitime yönelik sorunları çözebilmesi için sağlanan tedbirler danışmanlık tedbirlerinin kapsamındadır.
- **Sağlık Tedbiri:** Çocuğun ruhsal ya da fiziksel sağlığının korunabilmesi ve tedavisinin sağlanabilmesi için sürekli ya da geçici olacak şekilde tıbbi bakımlarının sağlanmasıdır. Çocukların madde kullanımlarının söz konusu olması durumunda da bu tedbirler uygulanabilmektedir.
- **Barınma Tedbirleri:** Barınma ihtiyacını gideremeyen çocukların bu gereksinimlerinin giderilmesi için gerekli şartların sağlanması barınma tedbirleri kapsamındadır.

12 yaşını doldurmamış olan çocukların hukuki haklarına ilişkin bir diğer düzenleme ise Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliğinde bulunmaktadır. Bu yönetmeliğin 19. maddesinde, fiili işlediği anda 12 yaşını doldurmamış olanlar ile 15 yaşını doldurmamış olanlar ile sağır ve dilsizlerin suç sebebi ile yakalanmasının mümkün olmadığı açıklanmıştır.

2.1.2.2. On İki Yaşını Doldurmuş Olup On Beş Yaşını Doldurmamış Olanların Suç İşlemesi

TCK madde 31/2'ye göre, fiili işlediği tarihte 12 yaşını doldurmuş olup 15 yaşını doldurmamış olan kişilerin işlemiş oldukları fiilin anlam ve sonuçlarını idrak edememesi yahut davranışlarını yönlendirme yeteneğinin olmaması halinde cezai sorumlulukları bulunmamaktadır. Buna göre, bu yaş aralığında bulunup, yaptığı eylemin sonuçlarını ve anlamını anlayamayan çocuklar için cezai sorumluluk bulunmamaktadır.

İlgili yaş aralığında bulunan çocukların yaptıkları eylemin sonuçlarını anlaması ve bunu bilerek yapması halinde bir yaptırım uygulanmaktadır. Buna karşın TCK bu durumda indirim yapılmasını zorunlu tutmuştur. Buna göre, bu yaş aralığında bulunan çocuğun müebbet hapsi gerektiren bir suçu işlemesi durumunda 12 yıldan 15 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılması gerekmektedir. Bu yaş aralığında bulunan çocuğun kanunlarda müebbet hapis cezasını gerektiren bir suçu işlemesi halinde ise, 9 yıldan 11

yıla kadar hapis cezası verilmektedir. Diğer cezalarda ise yarısına kadar indirim yapılması gerekmekte olup bu ceza 7 yıldan fazla olamamaktadır (TCK madde 31/2).

Bu yaş aralığında bulunan çocuklar için 5395 sayılı ÇÇK madde 21'e göre, üst sınırı 5 yılı aşmayan hapsi gerektiren bir fiilin işlenmesi durumunda ceza verilememektedir. Bunlara ek olarak, Yakalama Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği madde 19/2'ye göre, bu yaş aralığında bulunanların bir suç sebebi ile yakalanması mümkündür. Bu durumda çocukla ilgili yapılacak işlemler derhal müdafiyet Cumhuriyet Savcısı tarafından yapılmaktadır.

2.1.2.3. On Beş Yaşını Doldurmuş Olup On Sekiz Yaşını Doldurmamış Olanların Suç İşlemesi

TCK madde 31/3'e göre, fiili işlediği tarihte 15 yaşını doldurmuş olup, 18 yaşını doldurmamış olan kişilere verilecek olan cezalarda birtakım indirimler yapılması gerektiğine yer verilmiştir. İlgili madde hükmü gereğince bahsedilen yaşta bulunanların ağırlaştırılmış müebbet ceza gerektiren bir suç işlemeleri durumunda 18 yıldan 24 yıla hapis cezası, müebbet ceza gerektiren bir suç olması halinde 12 yıldan 15 yıla hapis cezası verilmektedir. Diğer cezaların söz konusu olması durumunda ise, üçte biri oranında indirim yapılmakta ve her bir eylem için verilecek olan ceza 12 yıldan fazla olamamaktadır.

2.2. 2013-2017 Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı

Aile ve sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından 2013-2017 yıllarını kapsayacak şekilde hazırlanmış olan Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı (UÇHSBE), Türkiye'de çocuk haklarına yönelik hazırlanmış ilk belge olması sebebi ile önem arz etmektedir. UÇHSBE'nin hazırlanmasındaki temel gerekçe, çocuk haklarına ilişkin kuralların uygulanmasında karşılaşılan sorunların tanımlanmasıdır (UÇHSBE, 2013, s. 9).

UÇHSBE'nin temelinde tüm çocukların refah içinde yaşaması, çocukların hayat standartlarını yükseltme ve çocukların gelişim, korunma, barınma gibi temel hak ve gereksinimlerini en iyi şekilde yaşamaları yer almaktadır (UÇHSBE, 2013, s. 9). Engellilere yönelik hizmetler, sağlık, eğitim, çocukların korunması ve çocukların bakımları ile ilgili gerekli hizmetler, çocuk katılımı, çocuk adalet sistemi, çocuk işçiliği

gibi pek çok konu “Mevcut Durum” başlığında UÇHSBE’de ele alınmıştır. UÇHSBE’nin temelinde çocukların üstün yararı ilkesi bulunmakta olup, çocukların yaşamı, gelişimi, korunması, katılımlarını sağlamayı amaçlanmıştır. Bu başlık altında ilgili konulara ilişkin istatistikler verilmiş olup, durum değerlendirmesi yapıldığı görülmektedir (UÇHSBE, 2013, s.12).

UÇHSBE’nin ilkesi çocukların yüksek yararlarının korunmasıdır. Belge kapsamına çocukların korunması için alınmış değerler şu şekildedir (UÇHSBE, 2013, s. 39):

- Çocukların Masumiyetleri ve Hak Sahibi Bireyler Olmaları: UÇHSBE’ye göre doğan her çocuk masum olup, hak sahibi olan birer bireydir. Çocuklar çocukluklarını yaşama ve geliştirme haklarına sahiptir.
- Çocuklara Saygı Kültürü: Çocuklara saygı kültüründen anlaşılması gereken, tüm çocukların hak sahibi bireyler olduklarının anlaşılması, yaşam, gelişim, katılım haklarını yaşamlarının her alanında yaşayabilmesidir. UÇHSBE’de çocuklarda saygı kültürlerinin gelişimi için dört tane yaklaşım sıralanmıştır. Bunlardan ilki, çocukların kendi görüş ve fikirlerini rahatlıkla ifade edebileceği ortamlar oluşturmaktır. İkinci olarak ise, çocukları sosyal dışlamadan korumak yer almaktadır. Üçüncü sırada, çocukların herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmadan, çocuk haklarından eşit olacak şekilde faydalanmaları yer almaktadır. Son olarak ise, çocukların kendisi ile alakalı olan konularda düşüncelerini açıklayabilme ve kararlara katılabilmeleri için değişiklikler yapmak yer almaktadır.
- Ailenin Desteklenmesi ve Saygı: Çocukların aile içinde korunmasını sağlayabilmek için ailenin desteklenmesi gerekliliği bu belgede çocukların korunması için dikkate alınan değerler arasında sayılmıştır. Bu belgede dokuz tane stratejik amaç belirlenmiştir (UÇHSBE,2013, ss. 40-41).

Bu amaçlar:

- Çocuğa saygı ve çocuk hakları kültürünü geliştirmek,
- Haklarına ilişkin karar süreçlerine tüm çocukların katılımlarını sağlamak,
- Çocukların doğup, büyüüp, yetiştikleri ortamları korumak ve bu ortamları iyileştirmek,
- Çocuk hakları kültürü çerçevesinde eğitim program ve politikaları geliştirmek,

- Çocuk sağlık hizmetlerini geliştirmek,
- Çocuğa ve aileye yönelik koruma ve destek hizmetlerini geliştirmek,
- Çocuk adalet sistemini iyileştirmek,
- Çocuk dostu medya oluşturmak,
- Etkin şekilde işleyen izleme, değerlendirme ve denetleme sistemini kurmak şeklindedir.

2.3. Türkiye’de Çocuk Suçluluğuna Yönelik Veriler

Ülkemizde 1930’lu yıllardan itibaren suç istatistikleri tutulmaktadır. Bu sebeple, ilgili tarih öncesine dair çocuk suçluluğuna ilişkin veriler bulunmamaktadır. Günümüzde Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü suç istatistiklerini düzenli olacak şekilde yayınlamaktadır. Bunun yanında TÜİK’in bir takım istatistiki düzenlemelerine ulaşmak mümkündür.

Tablo 2. 2011-2018 Yılları Arası Kamu Davası Açılmış Dosyalardaki Suça Sürüklenen Çocuklara Dair İstatistikler

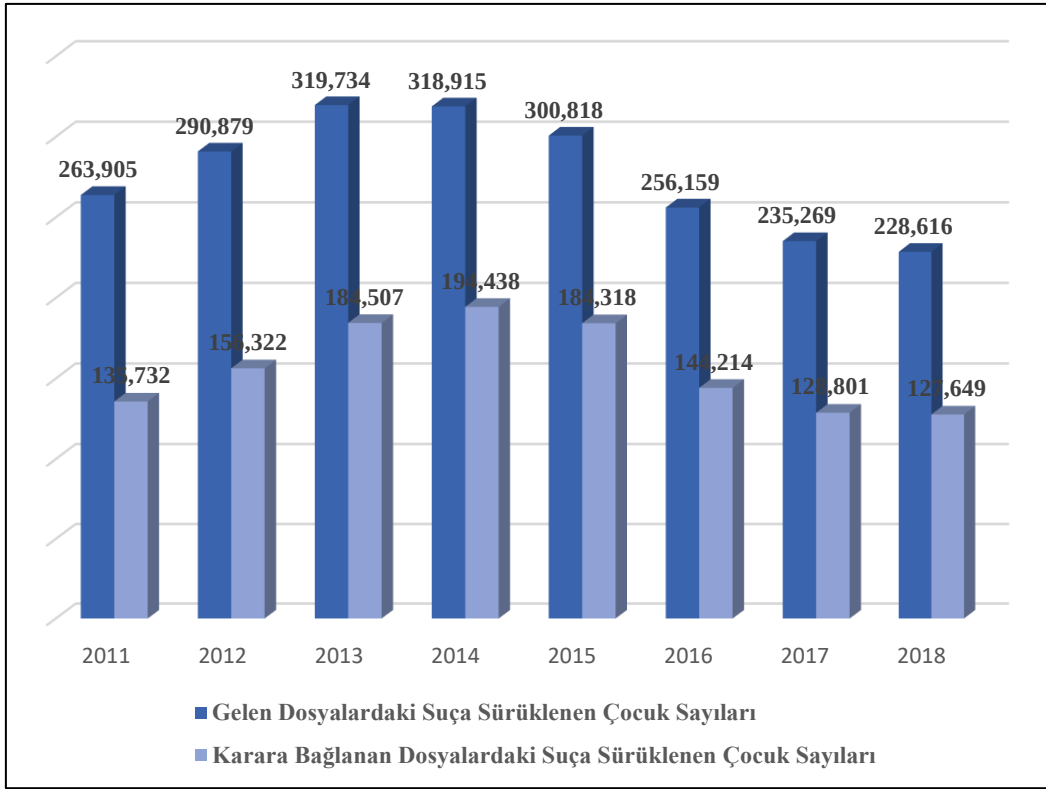
Yıllar	Geçen Yıldan Devren Gelen	Yıl İçinde Açılan	Bozularak Gelen	Toplam	Değişim Oranı	Bağlanan Dosyadaki Suça Sürüklenen Çocuk Sayısı	Dosyalardaki Suça Sürüklenen Çocuk Sayısı	Bir Sonraki Yıla Devreden Dosyalardaki Suça Sürüklenen Çocuk Sayısı
2011	122.493	137.499	3.913	263.905	100	135.732	51,4	128.173
2012	131.799	151.822	7.258	290.879	110	156.322	53,7	134.557
2013	137.426	172.934	9.374	319.734	121	184.507	57,7	135.227
2014	139.108	168.617	11.190	315.915	121	194.438	61,0	124.477
2015	127.521	162.604	10.613	300.818	114	184.318	61,,3	116.500
2016	120.642	124.863	10.654	256.159	97	144.214	56,3	11.945
2017	114.483	105.391	15.395	235.369	89	128.801	54,7	106.468
2018	110.038	106.039	15.539	228.616	87	127.649	55.8	100.967

Kaynak: Adli Sicil ve İstatistikler Genel Müdürlüğü, Adli İstatistikler, 2018, s.67

Tablo 2’de 2011-2018 yılları arası kamu davası açılmış dosyalardaki suça sürüklenen çocuklara dair istatistiklere yer verilmiştir. Tablo 2 incelendiğinde, 2011 yılında toplam suça sürüklenen çocuk sayısı 263.905 olup bu değer, 2010 yılından devreden 122.493 dosya, 2011 içinde açılan 137.459 dosya ve bozularak gelen 3.913 dosyadan oluşmaktadır. Suça sürüklenen çocuk sayıları incelendiğinde 2011’de mevcut olan sayının 2014 yılına kadar arttığı görülürken, 2014 yılı sonrasında bu sayının azaldığı görülmektedir. Sıra ile bu değerleri belirtmemiz gerekir ise suça sürüklenen çocuk sayıları, 2012 yılında 290.829, 2013 yılında 319.734, 2014 yılında 318.915, 2015 yılında 300.818, 2016 yılında 256.159, 2017 yılında 235.269 ve 2018 yılında 228.636’dır. İlgili yılların hepsinde, önceki yıldan devren gelen dosyaların sayısının oldukça fazla olduğu görülmektedir. Mahkemelerde dosya yükünün fazla olması, davaların devretmesine sebep olmaktadır.

2011 yılında karara bağlanmış olan dosyalarda suça sürüklenen çocuk sayısı 135.732 olarak belirlenmiştir. Bu değer, 2012 yılında 155.322, 2013 yılında 184.507, 2014 yılında 194.438, 2015 yılında 184.318, 2016 yılında 144.214, 2017 yılında 128.801 ve 2018 yılında 127.649’dur (Bkz: Tablo 2, ayrıca Bkz: Şekil 1). Şekil 1’de 2011-2018 yılları arası gelen dosyalarda suça sürüklenen çocukların değerleri ve karara bağlanan dosyalardaki suça sürüklenen çocukların değerleri birlikte sunulmuştur. Şekil 1’de görüleceği üzere, 2013 yılında 319.734 ile en çok 2013 yılında gelmiş olan dosyalarda suça sürüklenen çocuk sayısı en yüksek değerine ulaşmıştır. Bunun yanında, 2014 yılında 194.438 ile karara bağlanmış olan dosyalarda suça sürüklenen çok sayısı en yüksek değeri göstermektedir.

2011 yılında karara bağlanan dosya % 51,4’tür. Bu değer, 2012 yılında % 53,7, 2013 yılında % 57,7, 2014 yılında % 61,0, 2015 yılında % 61,3, 2016 yılında % 56,3, 2017 yılında % 54,7 ve 2018 yılında % 55,8’dir. Bu değerler incelendiğinde, 2011 yılından 2018 yılına kadar karara bağlanan dosya oranının arttığı görülmektedir. İlgili yıllar içinde % 61,3 ile en çok karara bağlanan dosyanın 2015 yılında olduğu görülmektedir (Tablo 2).

Kaynak: Adli Sicil ve İstatistikler Genel Müdürlüğü, Adli İstatistikler, 2018, s.67.

Şekil 1. 2011-2018 Yılları Arası Gelen Dosyalarda Suça Sürüklenen Çocuk Sayıları ve Karara Bağlanan Dosyalardaki Suça Sürüklenen Çocuk Sayıları

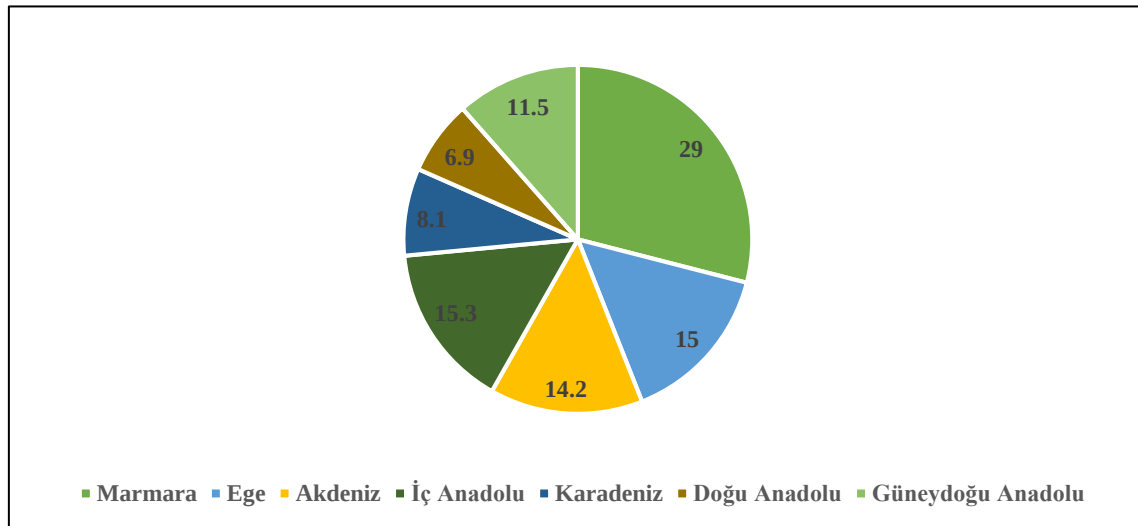
Suçta sürüklenen çocukların verilerini il bazında incelemek mümkündür. Suça sürüklenen çocuk sayılarının en yüksek olduğu 10 ile ilişkin değerler Tablo 3’de sunulmuştur. Buna göre, İstanbul 2018 yılında 39.089 ile ilk sırada gelmektedir. Bu değer, Türkiye’de 2018 yılında suça karışmış olan çocukların %17,1’ini oluşturmaktadır. İkinci sırada İzmir 13.216 (%5,6), üçüncü sırada, Ankara 12.764 (%5,6), dördüncü sırada, Bursa 8.832 (3,9), beşinci sırada, Adana 8.297 (3,6), altıncı sırada, Antalya 7.893 (%3,5), yedinci sırada, Diyarbakır 6.431 (%2,8), sekizinci sırada, Şanlıurfa 6.351 (%2,8), dokuzuncu sırada, Mersin 5.875 (%2,6) ve onuncu sırada, Gaziantep 5.078 (%2,2) gelmektedir. Bu veriler incelendiğinde İstanbul’da suça karışmış çocuk sayısının diğer illere nazaran oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Çocuk suçluluğu anlamında en düşük oran % 0,8 ile Siirt, Kütahya ve Elazığ’dadır (Adli İstatistikler, 2018, s. 68).

Tablo 3. 2018 Yılı İtibari ile İl Bazında Suça Sürüklenen Çocuk Sayıları

İLLER	Gelen Dosyadaki Suça Sürüklenen Çocuk Sayısı	%
İstanbul	39.089	17,1
İzmir	7.789	5,8
Ankara	12.784	5,6
Bursa	8.832	3,9
Adana	8.297	3,6
Antalya	7.893	3,5
Diyarbakır	6.431	2,8
Şanlıurfa	6.351	2,8
Mersin	5.875	2,6
Gaziantep	5.078	2,2

Kaynak: Adli Sicil ve İstatistikler Genel Müdürlüğü, Adli İstatistikler, 2018, s. 68

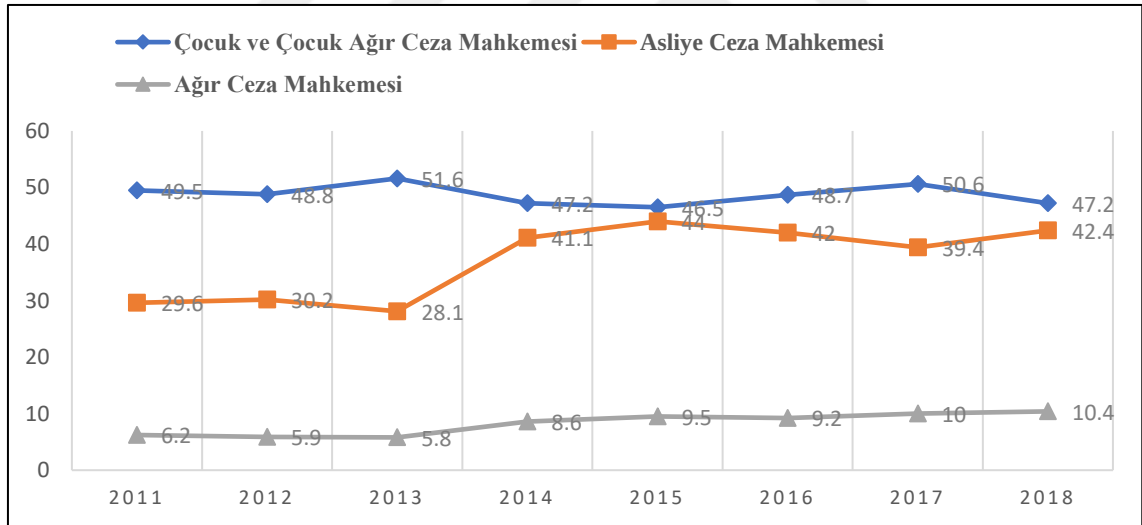
Suçta sürüklenen çocuklara ilişkin verileri bölge bazında incelemekte mümkündür. 2018 yılı itibari ile suçta sürüklenen çocukların bölgesel dağılımları incelendiğinde ilk sırada % 29 ile Marmara'nın geldiği görülmektedir. İkinci sırada % 15,3 ile İç Anadolu Bölgesi gelirken, üçüncü sırada % 15,0 ile Ege Bölgesi gelmektedir. Son sırada ise % 6,9 ile Doğu Anadolu Bölgesi yer almaktadır (Bkz: Şekil 2).

Kaynak: Adli Sicil ve İstatistikler Genel Müdürlüğü, Adli İstatistikler, 2018, s. 70

Şekil 2. 2018 Yılı Bölgelere Göre Suça Karışan Çocuk Oranları

Şekil 3'te suça sürüklenmiş olan çocukların yargılamalarının yapılmış olduğu ceza mahkemelerinde, % 6,2'si ise ağır ceza mahkemelerinde yargılanmıştır. 2012 yılına gelindiğinde ise, suça karışmış olan çocukların % 48,8'i çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemelerinde, % 30,2'si asliye ceza mahkemesinde ve % 5,9'u ağır ceza mahkemesinde yargılanırken, 2013 yılında % 51,6'sı çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemelerinde, % 28,12'si asliye ceza mahkemesinde, % 5,6'sı ağır ceza mahkemesinde yargılanmıştır. 2014, 2015, 2016 ve 2017 yıllarında sırasıyla çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemelerinde yargılananların oranları % 47,2, % 46,5, % 48,7, % 50,6 şeklindedir. Benzer şekilde ilgili yıllarda asliye ceza mahkemesinde yargılananların oranları, % 41,1, % 44,0, % 42,0, % 39,4 olup, ağır ceza mahkemesinde yargılananların oranları, % 8,6, % 9,5, % 9,2, % 10,0'dır. 2018 yılında ise, çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemelerinde yargılananların oranı % 47,2, asliye ceza mahkemesinde yargılananların oranı % 42,4 olup ağır ceza mahkemesinde yargılananların oranı % 10,4'tür. (Ayrıntılı inceleme için Bkz: Şekil 3).

Kaynak: Adli Sicil ve İstatistikler Genel Müdürlüğü, Adli İstatistikler, 2018, s. 71

Şekil 3. 2011-2018 Yılları Arası Suça Sürüklenen Çocukların Mahkemelere Göre Dağılımları

Şekil 3 ve Tablo 3 incelendiğinde gelen dosyalarda suça sürüklenen çocukların 2011 yılında % 49,5'inin çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemesinde yargılandığı görülürken, bu oranın 2015 yılında % 46,5'lere kadar gerilediği görülmektedir. 2011 yılında suça karışan çocukların % 29,6'sının yargılaması asliye ceza mahkemelerinde

yapılırken bu oran 2018 yılı itibari ile, % 42,4 seviyelerine ulaşmıştır. Benzer şekilde 2011 yılında suça karışan çocukların % 6,2'sinin yargılaması ağır ceza mahkemelerinde yapılırken, 2018 yılında bu oranın 10,4'e yükseldiği görülmektedir.

2011-2018 yılları arasında suça sürüklenmiş olan çocuklar ile ilgili verilmiş kararlar Tablo 4'te verilmiştir. 2011 yılında 50.781 çocuğa mahkûmiyet kararı verilmiş olup aynı yılda 38.130 çocuğa beraat kararı verilmiştir. 2011 yılında hükmün açıklanmasının geriye bırakılması kararı 61.448 çocuk için uygun bulunurken, bu üç karar dışında 70.225 çocuk için farklı kararlar uygulanmıştır. 2011 yılı itibari ile toplam olarak 220.584 karar uygulanmıştır. Tablo 4'ten görüleceği üzere en çok karar 333.368 ile 2014 yılında verilmiştir. 2014 yılında 104.124 mahkûmiyet, 55.164 beraat, 71.379 hükmün açıklanmasının geriye bırakılması ve 102.701 diğer kararlar çocuklar için uygulanmıştır. İlgili yıllardan en az karar ise, 2017 yılında verilmiş olup bu değer 216.328'dir.

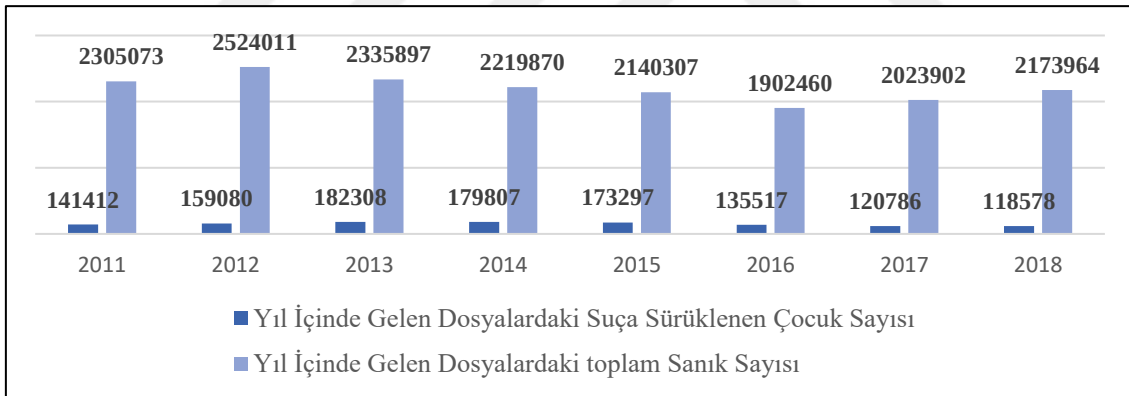
Tablo 4. 2011-2018 Yılları Arası Suça Sürüklenen Çocukların Mahkemelere Göre Dağılımları

Yıllar	TMK 10 İle Görevli Ağır CezaMahkemesi	Ağır Ceza Mahkemesi	Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi	Çocuk Ceza Mahkemesi	Asliye Ceza Mahkemesi	Sulh Ceza Mahkemesi
2011	0,6	6,2	3,0	46,5	29,6	14,1
2012	0,6	5,9	2,1	46,7	30,2	14,6
2013	0,4	5,8	2,1	49,5	28,1	14,1
2014		8,6	3,0	44,2	41,1	3,0
2015		9,5	3,1	43,4	44,0	
2016		9,2	3,3	45,5	42,0	
2017		10	3,8	46,8	39,4	
2018		10,4	4,0	43,2	42,4	

Kaynak: Adli Sicil ve İstatistikler Genel Müdürlüğü, Adli İstatistikler, 2018, s. 71

Şekil 4'te 2011-2018 yılları arası toplam sanıklar içinde suça karışan çocukların oranları verilmiştir. Buna göre, 2011 yılında gelen dosyalarda toplam sanık sayısı

2.305.073 iken, suça sürüklenen çocuk sayısı 141.412 olup bu değer, toplam sanık sayısının % 6,1'ini oluşturmaktadır. 2012 yılına gelindiğinde ise, toplam sanık sayısı 2.524.011 iken, suça sürüklenen çocuk sayısı 159.080 olup bu değer, toplam sanık sayısının % 6,3'ünü oluşturmaktadır. 2013 yılında toplam sanık sayısı, 2.335.897 iken, suça sürüklenen çocuk sayısı 182.308 olup, bu değer toplam sanık sayısının % 7,8'ini oluşturmaktadır. 2014 yılında toplam sanık sayısı 2.219.870 iken, suça sürüklenen çocuk sayısı 179.807 olup, bu değer toplam sanık sayısının % 8,1'ini oluşturmaktadır. 2015 yılında toplam sanık sayısı 2.140.307 iken, suça karışan çocuk sayısı 173.297 olup, bu değer toplam sanık sayısının % 8,1'ini oluşturmaktadır. 2016 yılında toplam sanık sayısı 1.902.460 iken, suça sürüklenen çocuk sayısı 135.517 olup, bu değer toplam sanık sayısının % 7,01'ini oluşturmaktadır. 2017 yılında toplam sanık sayısı 2.023.902 iken, suça sürüklenen çocuk sayısı 120.786 olup, bu değer toplam sanık sayısının % 6,0'sını oluşturmaktadır. 2018 yılında toplam sanık sayısı 2.173.964 iken, suça sürüklenen çocuk sayısı 118.578 olup, bu değer toplam sanık sayısının % 5,52'sini oluşturmaktadır (Bkz: Şekil 4).

Kaynak: Adli Sicil ve İstatistikler Genel Müdürlüğü, Adli İstatistikler, 2018, s. 72

Şekil 4. 2011-2018 yılları Arası Gelen Dosyalardaki toplam Sanık Sayısı ve Suça Karışan Çocuk Sayısı

Suçta sürüklenen çocuklara ilişkin verilmiş olan mahkûmiyet kararlarının nitelik ve oranları Tablo 5'te sunulmuştur. Buna göre 2015 yılında en çok hapis cezası verildiği görülmektedir. 2015 yılında 30.996 karar hapis cezası olup suça sürüklenen çocuklara ilişkin verilmiş kararların %29,3'ünü oluşturmaktadır. Yine 2015 yılında en çok adli ve idari para cezası kararı verilmiş olup, suça sürüklenen çocuklara ilişkin verilmiş

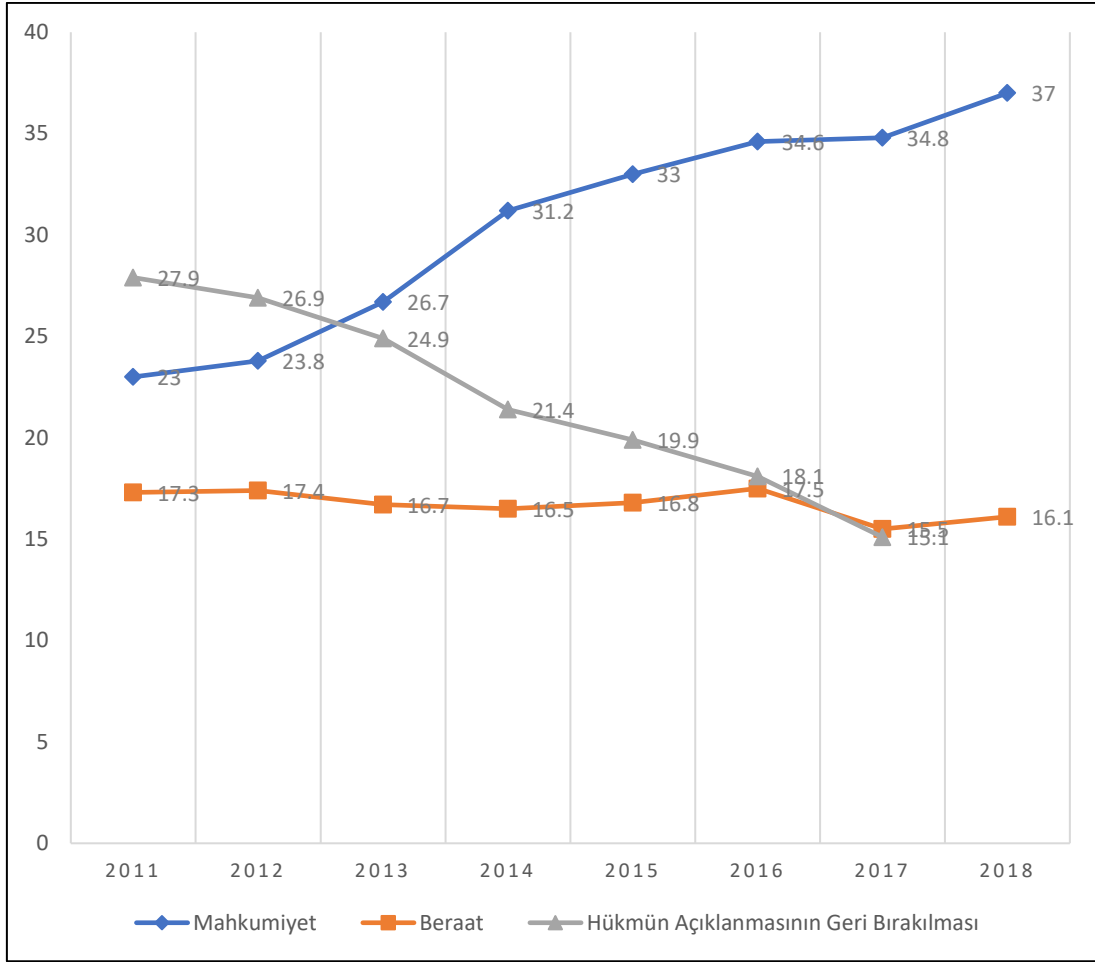
kararların % 47,5'ini 50.175 karar sayısı ile oluşturmaktadır. Yine 2015 yılında hapis cezasının ertelenmesi kararı en yüksek sayı ile karşımıza çıkmaktadır. Bu değer 9.323 olup, suça sürüklenen çocuklara ilişkin kararların % 8,8'ini oluşturmaktadır. 2013 yılında güvenlik tedbiri kararı 3.027 davaya uygulanmıştır (Bkz: Tablo 5).

Tablo 5. Suça Sürüklenen Çocuklara İlişkin Verilmiş Olan Kararlar (2011-2018)

Yıllar	Mahkumiyet	%	Beraat	%	Hükmün Açıklanmasının Geriye Bırakılması	%	Diğer	%
2011	50.781	23,0	38.130	17,3	61.448	27,9	70.225	31,8
2012	63.252	23,8	46.270	17,4	71.639	26,9	84.727	31,9
2013	85.415	26,7	53.463	16,7	79.573	24,9	100.937	31,6
2014	104.124	31,2	55.164	16,5	71.379	21,4	102.701	30,8
2015	105.677	33,0	53.776	16,8	63.792	19,9	96.982	30,3
2016	87.335	34,6	44.123	17,5	45.608	18,1	75.277	29,8
2017	75.237	34,8	33.591	15,5	33.756	15,1	74.744	34,6
2018	83.840	37,0	36.458	16,1	36.097	15,9	70.074	90,9

Kaynak: Adli Sicil ve İstatistikler Genel Müdürlüğü, Adli İstatistikler, 2018, s. 72

2011-2018 yılları arasında verilmiş mahkûmiyet kararları incelendiğinde, 2011 yılında % 23 olan oranın 2018 yılında % 37 olduğu görülmektedir. Mahkûmiyet oran yüzdesi 2018 yılında en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Beraat kararı incelendiğinde 2011 yılında % 17,3 olan oran 2018 yılında % 16,1 seviyelerine gelmiştir. İlgili yıllar içinde en yüksek beraat oranı % 17,5 ile 2016 yılına aittir. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı oranı, 2011 yılında en yüksek değer ile % 29,7 iken, 2018 yılında % 15,9 oranına düşmüştür. En düşük oran ise 2017 yılında görülen % 15,1 değeridir. İlgili kararlara ilişkin yüzdeler Şekil 5'te sunulmuştur. Şekil 5'te görüleceği üzere mahkumiyet kararı 2018 yılına kadar sürekli artış gösterirken, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı sürekli azalmıştır. Beraat kararı ise, % 17-% 16 arasında düşük oranlarda değişim göstermiştir.

Kaynak: Adli Sicil ve İstatistikler Genel Müdürlüğü, Adli İstatistikler, 2018, s. 76

Şekil 5. 2011-2018 Yılları Arası Verilmiş Kararların Yüzdeleri

Suçla sürüklenen çocuklar hakkında açılmış olan davalardaki suç dağılımları Tablo 6'da verilmiştir. Tablo 6'dan görüleceği üzere 2018 yılında en çok TCK madde 141-169'da düzenlenmiş olan mal varlığına karşı suçlar çocuklar tarafından işlenmiştir. İlgili yılda 79.927 suç işlenmiş olup, toplam suça sürüklenen çocuk davaları içindeki oranı % 42,6'dır. İkinci sırada 34.115 ile TCK 106-124 arası düzenlenen hürriyete karşı suçlar gelmekte olup, toplam içindeki oranı % 18,2'dir. Üçüncü sırada ise TCK madde 86-93'te düzenlenen vücut dokunulmazlığına karşı işlenen suçlar gelmekte olup 25.587 suç ile toplam içindeki oranı % 13,6'dır. Tabloda ilk beş sıradaki suçlar dikkate alınmıştır.

Tablo 6. Suça Sürüklenen Çocuklara İlişkin Verilmiş Olan Mahkûmiyet Kararlarının Nitelikleri (2011-2018)

Yıllar	Hapis Cezası	Adli ve İdari Para Cezası	Hapis Cezası Ertelenen	Güvenlik Tedbiri	Diğer Mahkumiyetler	Toplam
2011	13.016	21.273	4.358	1.451	10.683	50.781
2012	16.518	26.372	5.768	2.216	12.378	63.252
2013	21.644	37.841	7.386	3.027	15.517	85.415
2014	26.745	49.060	7.779	2.477	18.063	104.124
2015	30.996	50.175	9.323	2.768	12.415	105.677
2016	27.057	39.594	7.470	2.122	11.092	87.335
2017	24.374	30.416	7.738	1.694	11.615	75.237
2018	28.309	33.268	7.876	1.708	12.679	83.840

Kaynak: Adli Sicil ve İstatistikler Genel Müdürlüğü, Adli İstatistikler, 2018, s. 77

2018 yılında suça sürüklenen çocukların davalarında görülen suçlardan bazıları şöyledir:

- 6136 Sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar İle Bazı Aletler Hakkındaki Kanun
- Adliye Karşı Suçlar (TCK 267-298)
- Genel Tehlike Yaratan Suçlar (TCK 170-180)
- Bilişim Alanında Suçlar (TCK 243-246)
- Kamu İdaresinin Güvenirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar (TCK 247-266)
- Hayata Karşı Suçlar (TCK 81-85)
- 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu
- Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (TCK 309-316)
- 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu
- 2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu

Tablo 7. Suça Sürüklenen Çocuklara Açılan Davalardaki Suç Dağılımı (2018)

İsnad Edilen Suçlar	12-15 Yaş	15-18 Yaş	Toplam	%
Mal Varlığına Karşı suçlar (TCK 141-169)	37.307	42.620	79.927	%42,6
Hürriyete Karşı Suçlar (TCK 106-124)	14.794	19.321	34.115	18,2
Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar (TCK 86-93)	8.905	16.682	25.587	13,6
Kamu Sağlığına Karşı İşlenen Suçlar (TCK 185-196)	2.137	16682	9,275	4,9
Şeref Karşı İşlenen Suçlar (TCK 125-131)	2.279	4.517	6.795	3,6
Cinsel Dokunulmazlığa Karşı İşlenen Suçlar (TCK 102-105)	2.754	2577	5331	2,8

Kaynak: Adli Sicil ve İstatistikler Genel Müdürlüğü, Adli İstatistikler, 2018, s.75

Tablo 7.'den anlaşılabacağı üzere çocuklara yönelik en çok mal varlığına karşı işlenen suçlarla ilgili dava açılmıştır. TÜİK (2018) verilerine göre 2018 yılında toplamda 79.927 vaka en çok işlenen altı suç türü içinde % 42,6 orana sahip olan mal varlığına karşı işlenen suçları ikinci sırada % 18,2 ile hürriyete karşı işlenen suçlar takip etmektedir. Üçüncü sırada vücut dokunulmazlığına karşı işlenen suçların oranı ise % 136 olup sırasıyla kamu sağlığına karşı işlenen suçlar % 4,9 şeref karşı işlenen suçlar % 3,6 ve cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar % 2,8 orana sahiptir.suçta sürüklenen çocuklara yönelik açılan davaların oransal dağılımı bu şekildedir.

Suçta sürüklenen çocuklar hakkında verilmiş olan kararları il ve bölge bazında değerlendirmek mümkündür. 2018 yılında suçta sürüklenen çocuklara ilişkin en çok karar 63.022 ile Marmara Bölgesi'nde verilmiştir. İkinci sırada 32.320 ile Ege Bölgesi gelirken, üçüncü sırada 34.047 ile Akdeniz Bölgesi gelmektedir. Dördüncü sırada 32.741 ile İç Anadolu Bölgesi, beşinci sırada 29.793 ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi,

altıncı sırada 17.676 ile Doğu Anadolu Bölgesi ve son sırada ise 16.870 ile Karadeniz Bölgesi gelmektedir. Bu bölgelerde verilmiş olan kararlar Tablo 8’de verilmiştir.

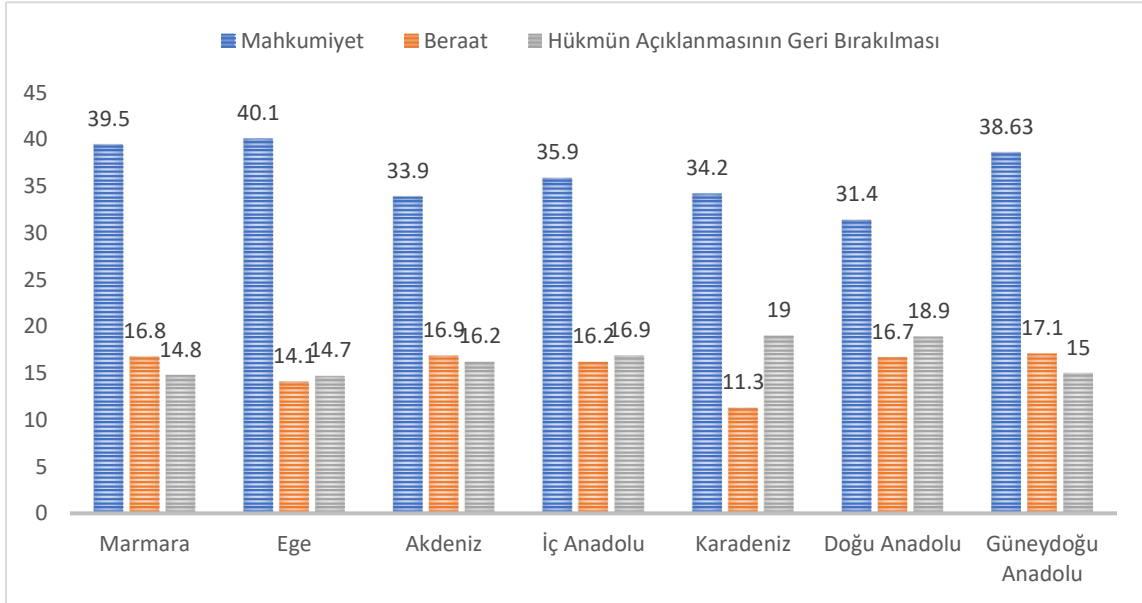
Tablo 8. Bölgelere Göre Verilmiş Karar İstatistikleri (2018)

Bölgeler	Mahkûmiyet	Beraat	Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması	Diğer Kararlar
Marmara	24.890	10.573	9.302	18.257
Ege	12.957	4.881	4.759	9.723
Akdeniz	11.532	5.574	5.503	11.258
İç Anadolu	11.739	5.310	5.537	10.155
Karadeniz	5.769	1.911	3.199	5.991
Doğu Anadolu	5.554	2.946	3.337	5.839
Güneydoğu Anadolu	11.399	5.083	4.460	8.851
Toplam	83.840	36.458	36.097	70.074

Kaynak: Adli Sicil ve İstatistikler Genel Müdürlüğü, Adli İstatistikler, 2018, s. 79

Verilmiş olan karar yüzdeleri incelendiğinde, Marmara Bölgesinde suçla sürüklenen çocuklara ilişkin kararların % 39,5’i mahkûmiyet, % 16,8’i beraat, % 14,8’i ise hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararıdır. Ege Bölgesinde ise, suçla sürüklenen çocuklara ilişkin verilmiş kararların % 40,1’i mahkûmiyet, % 15,1’i, beraat, % 14,7’si hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararıdır. Akdeniz bölgesinde suçla sürüklenen çocuklara ilişkin kararların % 33,9’u mahkûmiyet, % 16,9’u beraat, % 16,2’si ise hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararıdır. İç Anadolu Bölgesi için verilmiş karar yüzdeleri sırası ile % 34,2, % 11,3, % 19,0 iken Doğu Anadolu Bölgesi

için % 31,4,% 16,7, % 18,9'dur. Son olarak Güneydoğu Anadolu Bölgesi için bu oranlar, % 38,3,% 17,1, % 5,0'dır (Bkz: Şekil 6).

Kaynak: Adli Sicil ve İstatistikler Genel Müdürlüğü, Adli İstatistikler, 2018, s. 77

Şekil 6. Bölgelere Göre Verilmiş Karar Oranları (2018)

2018 yılında suça sürüklenen çocuklar hakkında verilmiş olan karar sayıları il bazında değerlendirmesine ilk 15 dahil edilmiştir. Tablo 9'dan görüleceği üzere İstanbul 34.677 toplam karar sayısı ile ilk sıradadır. Bu kararların 13.247'si mahkûmiyet, 6.734'ü beraat, 5002'si hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı olup 2.234 bunlardan farklı karar verilmiştir. İlgili yolda 3.161 dava düşmesi kararı verilmiştir. Bu kararın 825'i zaman aşımı sebebi ile, 1.262'si uzlaşma sebebi ile verilirken, kalan 1.074 düşme kararı başka gerekçeler ile verilmiştir. 4.299 tane ise, yetkisizlik, görevsizlik ve birleştirme kararı vardır. 15. sırada yer alan Kayseri'de ise 2018 yılında toplam 4.120 adet suça sürüklenen çocuklara ilişkin karar bulunmaktadır. Bu kararların 1.253'ü mahkumiyet, 612'si beraat olup hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı 865 iken diğer kararlar 472 tanedir. İlgili yılda Kayseri'de 382 dava düşme kararı verilmiştir. Bunların 131'i uzlaşma sebebi ile, 19'u zamanaşımı sebebi ile olup 232'si başka sebeplere dayanmaktadır. Kayseri'de 2018 yılında 536 tane yetkisizlik, görevsizlik ve birleştirme kararı verilmiştir (Bkz: Tablo 9).

Tablo 9. İllere Göre Suça Sürüklenen Çocuklar Hakkında Verilmiş Karar Sayıları

İller	Mahkumiyet	Beraat	Dava Düşmesi	Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması	Yetkisizlik Görevsizlik Birleştirme	Diğer	Toplam
İstanbul	13.247	6.734	3.161	5.002	4.299	2.234	34.677
İzmir	5.621	2.074	1.248	2.016	1.745	1.128	13.832
Ankara	4.175	1.936	1.050	1.884	1.576	633	11.254
Adana	3.032	1.971	780	1.445	1.186	673	9.087
Bursa	3.599	1.493	665	1.420	1.005	664	8.846
Antalya	2.357	1.246	726	1.333	1.814	528	8.004
Mersin	2.499	1.277	517	1.078	892	698	6.961
Diyarbakır	2.581	1.051	504	1.075	634	875	4.720
Şanlıurfa	2.418	803	503	853	917	503	5.997
Gaziantep	2.790	1.196	457	795	410	332	5.980
Konya	1.816	769	603	882	647	415	5.132
Manisa	2.079	751	496	687	576	386	4.975
Hatay	1.556	652	398	673	585	295	4.159
Aydın	1.914	517	383	551	407	261	4.133
Kayseri	1.253	612	382	865	536	472	4.120

Kaynak: Adli Sicil ve İstatistikler Genel Müdürlüğü, Adli İstatistikler, 2018, s.78

2.4. Çocuk Adalet Sistemi

Çocuk adalet sisteminin nihai amacı, çocukların bedensel, toplumsal ve zihinsel beceriler kazanarak bireysel ve toplumsal bilincinin kazandırılması ve çocukların toplumda kendine yer bulmasının sağlanmasıdır (Akyüz, 2018, s. 542). Çocuklar, fikir ve gelişim düzeyleri bakımından erişkinlerden farklıdırlar. Bu sebeple, çocukların her açıdan erişkin kişilerden farklı olarak muamele görmeleri gerekmektedir. Çocukların gelişimsel ve fikirsiz olgunluğa erişememe sebebi ile, erişkinlerden farklı yaptırımlara tabi olmalarına duyulan ihtiyaç beraberinde çocuklara özgü kurumların, çocuklara özgü yargı sürecinin oluşumunu zaruri kılmıştır. Çocuk adalet sisteminin en önemli amacı, suça sürüklenen çocukların üstün yararlarını gözetmek, çocuk olduğunun bilincinde

olarak muamelelerde bulunmak, çocukların suça karışmalarını önlemek ve çocukların rehabilitasyonlarını sağlayarak tekrre engelmektir (Özdemir, 2018, s. 60).

İrtiş (2015, s. 95) çalışmasında, kendisine özel tanımlamalar yapılmış olan genç ve çocukların ceza adalet sistemlerinin, günümüzde değişen sosyal yapı neticesinde yeniden şekilleneceğini belirtmiştir. İrtiş çalışmasında gelişmiş ülkelerden örnekler vermiş ve bu fikrini günümüzde yaşanan farklılıkları göstererek ispatlamıştır. İngiltere’de ceza infaz kurumlarında bulunan çocuk sayısındaki artış, Almanya’da cezanın alt sınır yaşının 12’ye indirilmesi, Belçika’da tekrre suç işlemiş olan gençler için ağır yaptırımlar ön görülmesi bu düşünceyi destekler niteliktedir.

Türk hukuk sisteminde, kanunlarla erişkin kişiler için suç olarak düzenlenmiş eylemler çocuklar içinde geçerlidir. Suç tanımlaması anlamında, yetişkinler ve çocuklar arasında bir fark bulunmamasına karşın, bu iki grubu birbirinden ayıran çocukların yaşları ve gelişim durumlarıdır. Başka bir anlatım ile, Türkiye’de çocuk adalet sistemi tam olarak erişkin bireylerden soyutlanmamış olup, düzenlemelerde çocuklara ilişkin sınırlamalar getirilerek uygulanmıştır (Uluğtekin, 2012, s. 42).

Türkiye’de çocuk adalet sisteminin kuruluşu 1979 yılı çocuk mahkemelerinin kurulmasına dayanmaktadır. 1979 yılında kabul edilmiş bu kanun 1982 yılında yürürlüğe girmiş olmasına rağmen, mahkemelerin kurulması 1987 yılında olmuş olup, önce Ankara sonra da İstanbul’da faaliyete geçmiştir. Avrupa’da ise çocuk yargılamaları 20. yüzyılın başlarından beri farklı mahkemelerde yapılmaktadır (Baykara, 2015, s. 32).

Uluğtekin (2004, ss. 7-8) çalışmasında çocuk adalet sisteminin belirlenmesinde üç farklı yaklaşım olduğunu belirtmiştir. Bu yaklaşım arasında amaç farklılıkları bulunmakta olup, ilk yaklaşım geleneksel yaklaşım ya da suç kontrol modeli olarak isimlendirilmiştir. Geleneksel yaklaşımda nihai amaç, toplumların suçlulardan korunabilmesidir. Bu sebeple, derhal suç bastırılmalı ve karar verilmelidir. Bu yaklaşımda çocuk suçluluğu anlamında polislerin rolü oldukça önemlidir. Bu yaklaşıma göre, suça karışmış çocuklar polisler tarafından tutuklanmalı ve yargılama süreci içinde başka suça karışmaları engellenmelidir. Bir diğer model ise, refah ya da rehabilitasyon modelidir. Bu yaklaşıma göre, suça karışmış olan çocuklar rehabilite edilmeli ve

uyumlu olacak şekilde topluma tekrar kazandırılmalıdır. Bu anlayışta, topluma suça sürüklenmiş olan çocukların sorunlarını giderme görevi verilmiştir. Bunun sebebi, çocuk suçluluğu bireysel ve toplumsal etkilerin neticesinde gerçekleşmektedir. Son model ise, adil yargılanma modeli ya da adalet yaklaşımıdır. Bu anlayışa göre, bireysel özgürlükler korunmalı ve devlet halk mutluluğu için varlığını korumalıdır. Onarıcı adalet yaklaşımı olarak anlamlandırılan bu yaklaşıma göre, devlet halkın hayatına karışması ve devlet gücünü halk üzerinde kullanması kısıtlanmalıdır. Çocuk suçluluğunda, tutuklama, soruşturma kişisel hakları ihlal etmeyecek şekilde yapılmalıdır.

Türkiye’de ceza ve suçu merkeze alan anlayış çocuk adalet sistemine hakimdir. Başka bir anlatım ile, geleneksel yaklaşımın ağırlığının hissedildiği bu sistemde, polis, savcı, hâkim gibi toplumun güvenliğini sağlayacak olan birimler ön plandadır. Çocukların toplum ile bütünleşmesine yardımcı olacak sosyal ve psikolojik müdahale meslekleri geri plandadır (Baykara, 2015, s. 33).

2.4.1. Çocuk Adalet Sisteminin İlkeleri

Suçta sürüklenmiş olan çocukların yargılanmaları ile ilgili adli düzenlemeleri içeren kuralların bir araya gelmesi ile oluşan çocuk adalet sistemi birtakım ilkelere dayanmaktadır. Çocuk adalet sisteminin merkezinde Çocuk Hakları Sözleşmesinin ilkeleri bulunmaktadır. Çocuk adalet sisteminin odağında çocukların toplumdan ayırtmadan, tekrerrü engellemek yer almaktadır. Bu ilkelerden bazıları şu şekilde sıralanabilir (Akyüz, 2011, s. 60):

- Çocuklar gelişmekte olan bireylerdir ve tüm adalet sistemi bu durumu kabul etmelidir.
- Çocuklar mümkün mertebe ceza yargılama süreci dışında tutulmalı ve çocukların suça karışmaları halinde adli mercileri sistem dışında tutabilecek çözüm yolları geliştirilmelidir.
- Çocuklara ilişkin alınacak her tür önlem içeriğinde toplumsal bütünleşme ve eğitim kavramları olmalıdır.
- Çocukların suça karışması halinde, uygulanacak olan yaptırımlarda sosyal önlemler ön planda olacak şekilde düzenlenmelidir.

- Çocukların suça karışmaları durumunda, çocukların ailelerinin adli sürece bilgilendirilerek katılımları sağlanmalıdır.
- Çocukların yargılanmalarında gizliliğe önem verilmeli ve bu yargılama işlemleri hızlı şekilde neticelendirilmelidir.
- Çocuklara yapılacak olan her tür müdahalede, çocuğun sağlığına, gelişimine ve eğitimine önem verilmelidir.

2.4.2. Çocuklar İçin Güvenlik Tedbirleri ve Tedbir Kararları

5395 sayılı ÇKK madde 5/1’de destekleyici ve koruyucu tedbirler danışmanlık, eğitim, bakım, barınma ve sağlık tedbirleri olarak sıralanmıştır. ÇKK madde 11’e göre, madde 5’te sayılmış olan bu tedbirler, cezai sorumlulukları olmayan ve suça sürüklenmiş olan çocuklar açısından çocuklara özgü güvenlik tedbirleri olarak anlaşılmalıdır. İlgili maddeden, suça karışmamasına karşın korunmaya muhtaç olan çocukların da tedbirler kapsamında ele alındığı anlaşılmaktadır. Bunun yanında, suça karışmış olmasına karşın cezai ehliyeti bulunmayan çocuklar içinde aynı tedbirler ilgili kanun maddesine dayanılarak uygulanmaktadır (Akyüz, 2018, s. 562).

Topaloğlu’na (2010, s. 67) göre, kanunda güvenlik tedbirleri ile, koyucu ve destekleyici tedbirler ayrılmamıştır. Güvenlik tedbirleri bir yaptırımdır. Destekleyici ve koruyucu tedbirler çocukların bağımlılıkları olmadığı müddetçe zor kullanılarak uygulanmamaktadır. Buna karşın güvenlik tedbirleri, lüzum olduğu hallerde Cumhuriyet savcılığı tarafından zor kullanılarak infaz edilebilir. Bu anlamda bu karmaşa eleştirilmektedir.

Tedbir kararlarına hükmedilmeden önce, çocuğun anlama yeteneği var ise görüşü alınmaktadır. Bu aşamada konu ile ilgili olan kişilere söz hakkı verilir dinlenebilir. Aynı zamanda çocuğun genel durumu için sosyal bir inceleme raporu talep edilebilir. Tedbir kararının verilmesi öncesinde, sosyal inceleme raporlarının hazırlanıp incelenmesi önemlidir. Bu rapor ile çocukların içinde bulunduğu durum anlaşılmaya çalışılır (İpek, 2004, s. 40).

ÇKK madde 7’ye göre, çocuklar ile ilgili tedbir kararı verilmesi durumunda, çocuğun velisi, vasisi, çocuktan sorumlu olan, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme

Kurumu ve Cumhuriyet savcısı talebi ile yahut re'sen çocuk hakimitarafından alınabilmektedir.

Tedbir kararları kişiden kişiye, durumdan duruma hatta coğrafik, ailevi faktörlere göre değişebilmektedir. Başka bir deyiş ile, çocukların durumlarına göre bireysel bir şekilde takdir edilir. ÇKK madde 7/2'ye göre, tedbir kararı öncesinde çocuk ile ilgili sosyal inceleme yapılabilir. ÇKK madde 7/3'e göre, kararı verilmiş olan tedbirin türü, kararda gösterilmelidir. Bir olay için birden fazla tedbire karar verilmesinde bir sakınca bulunmamaktadır. Hakim kararda çocuğun gelişimini dikkate alarak, tedbir kararının kaldırılması ya da değiştirilmesine karar verebilir. Acele durumlarda, bu değişiklik çocuğun bulunduğu yer hakim tarafından verilebilmektedir. Acele bir durum olması ve kararın yer hakim tarafından kaldırılması yahut değiştirilmesi durumunda, kararı alan mahkeme, kararı veren hakim ya da mahkemeye durumu bildirmelidir (ÇKK madde 5).

Tedbir kararının verilmesi sonrasında kararda tedbirin uygulanacağı kişi, uygulanacak olan tedbirin türü, bu tedbirde rol alacak kurum ve kuruluşların isimlerinin belirtilmesi önemlidir. Tedbir kararında gerekli görülmesi halinde, tedbirin geçerli olacağı süreye de yer verilebilmektedir. Alınmış olan tedbir kararı, ilgili mahkeme tarafından bu kararı uygulayacak olan kurum ve kuruluşlara gönderilmektedir (İpek, 2004, s. 41). Tedbir uygulaması herhalde çocuğun 18 yaşını doldurması ile kendiliğinden sona ermektedir. Çocuğun öğrenim ve eğitiminin söz konusu olması durumunda tedbirin 18 yaş sonrasında uygulanmasına hakim karar verebilmektedir (ÇKK madde 6). Suça sürüklenmiş ya da korunmaya muhtaç çocuklara ilişkin tedbir kararları duruşma yapılmadan verilmektedir. Ancak hakimin uygun görmesi halinde tedbir kararı duruşma sonrasında da verilebilmektedir (ÇKK madde 13).

Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik madde 8'e göre, çocuklar ile ilgili verilmiş olan tedbir kararlarının kesinleşmesi beklenmeden, kararlar uygulanmalıdır. İlgili yönetmelik madde 18/1'e göre, tedbir kararlarının yerine getirilmesi ile görevli olanlar, kararın nasıl uygulanacağına ilişkin bir plan hazırlar. Bu plan çocuğun tesliminden itibaren on gün içinde hakim yahut mahkemenin onayına sunulmalıdır. Hakim ya da mahkeme gerekli hallerde plan değişikliği isteyebilir. Kararın

uygulanmasına yönelik planların hazırlanmasında, çocuk için hazırlanmış olan sosyal inceleme raporundan faydalanılabilmektedir (Madde 18/2). Tedbir kararını vermiş olan hakim ya da mahkeme, bu kararın uygulanmasını, karardan beklenen sonucun gerçekleşip gerçekleşmediğini ve bu kararın çocuğu nasıl etkilediğini üçer aylık süre ile incelemektedir (Madde 18/4). Bu inceleme mahkemede görevli olan sosyal çalışma görevlilerinin yardımı ile yapılmaktadır (Madde 18/5). İnceleme neticesinde bir rapor düzenlenerek hakim ya da mahkemeye verilmektedir. Gerekli görülen hallerde uzman görüşü alınabilir. Hazırlanmış olan rapor mahkeme ya da hakim tarafından yetersiz bulunur ise tekrarlanabilmektedir (Madde18/12). Destekleyici ve koruyucu tedbirlerin yerine getirilmesinde koordinasyonda yetkili makam Adalet Bakanlığı'dır (Madde 19).

Hakkında tedbir kararı verilen, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilen ya da kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı onanan çocuğun denetim altına alınmasına karar verilebilir (ÇKK madde 36). Denetim kararı verilmiş olan çocuğa bir denetim görevlisi görevlendirilmektedir. Suç tarihinde 12 yaşını bitirmemiş olanlar ya da korunmaya muhtaç çocuklar için aileye verilmesine karar verilmesi durumunda denetim görevi Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunca yerine getirilmektedir (ÇKK madde 37).

Denetim kararının verilmesi halinde, denetim görevlisine verilmiş olan görevlerin başında, tedbir kararı ile istenen sonucun gerçekleşebilmesi için, çocuğun desteklenmesi, çocuğa her anlamda yardımcı olmak ve gerekli hallerde öneriler sunmak gelmektedir. Bir diğer görev ise, çocuğun hakları, haklarını kullanması, eğitimi, işi gibi konularda rehberlik etmek yer almaktadır. Bir diğer görevi ise, çocuğa ihtiyaç duyacağı hizmetlerden faydalanması için yardımcı olmak gelmektedir. Bir diğer görev ise, çocuğun gelişimine ilişkin üçer aylık sürelerde Cumhuriyet savcısı yahut mahkemeye rapor vermek yer almaktadır (ÇKK madde 38). Denetim, kararda bir süre belirtilmiş ise, sürenin dolması ile sona ermektedir. Karardan beklenen sonucun gerçekleşmesi durumunda, kararda belirtilmiş süreden önce sona erdirilmesi ise mümkündür. Çocuğun başka bir suça karışması sonucunda tutuklanması yada cezasının yerine getirilmesi durumlarında ise denetim kendiliğinden sona ermektedir (ÇKK madde 40).

2.4.3. Türk Ceza Hukukunda Suça Sürüklenen Çocuk Yargılaması

Türkiye’de 5395 sayılı ÇKK’nda yer alan temel ilkelere göre suça sürüklenen çocukların yargılamaları yapılmaktadır. Bu ilkeler, bir üst başlıkta ele alındığı üzere, çocukların üstün yararlarının gözetilmesini, sosyal ve ekonomik haklardan mahrum kalmayacak biçimde desteklenmesini, çocukları özgürlüklerinden yoksun bırakmanın son çare olmasını ve kimliklerinin gizlenmesi gerektiğini belirtmektedir. Çalışmanın bu kısmında suça sürüklenen çocuk yargılamalarına ilişkin açıklamalara çocuk mahkemeleri, soruşturma ve kovuşturma alt başlıkları ile yer verilecektir.

2.4.3.1. Çocuk Mahkemeleri

Çocuk adalet sisteminin en önemli öğelerinden biri olan çocuk mahkemelerine yönelik çalışmalar, Türkiye’de 1940’lı yıllarda başlamıştır. Dünya’da ise 19. yüzyıl sonlarında, istismara uğramış, ihmal edilmiş, korunmaya muhtaç çocuklara ulaşmayı amaçlayan sosyal hareketin bir sonucu olarak doğmuş ve ilk olarak ABD’de sonrasında İngiltere, Belçika, İtalya, Almanya gibi batı ülkelerinde kabul görmüştür (Uluğtekin, 2004, s. 5).

Türkiye’de çocuk mahkemelerine yönelik çalışmalar her ne kadar 1940’lı yıllarda başlamış olsa da, icrai olarak gerçekleşmesi 1979 yılında kabul edilmiş 2253 sayılı Çocuk Mahkemeleri Kanunu ile mümkün olmuş olup, 1987 yılında ilk çocuk mahkemesi Ankara’da açılmıştır (Aktürk, 2006, s. 61). 2253 sayılı kanunun günün gereklerini karşılayamaması, hukuksal gelişmeler 1990 tarihli BM Çocuk Hakları Sözleşmesi ve 1999 tarihli Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmelerinin imzalanması gibi sebepler ile yeni bir kanun hazırlanmış ve 5395 sayılı ÇKK yürürlüğe girmiştir (Önay, 2009, s. 49).

Çocuk mahkemelerinin kuruluşuna 5395 sayılı ÇKK madde 25’te yer verilmiştir. Madde 26’ya göre, çocuk mahkemeleri tek hakimden oluşmakta olup, her il merkezinde yer alması gerekmektedir. Hatta bölgelerin özelliklerine göre, Hakim ve Savcılar Kurulu (HSK)’nın olumlu görüşü alınarak ilçelerde de çocuk mahkemeleri kurulabilmektedir. İş yoğunluğunun zorunlu kılması durumunda, çocuk mahkemeleri birden fazla daireden oluşabilmektedir. Bu mahkemelerde yapılan duruşmalara

Cumhuriyet Savcıları katılmamaktadır. Buna karşın, mahkemenin bulunduğu yerdeki cumhuriyet savcıları, mahkemede alınmış olan kararlara karşı kanun yoluna başvurabilmektedir (madde 25/1). Çocuk ağır ceza mahkemelerinde ise, yeteri kadar üye ve bir başkan bulunmaktadır. Mahkemeler bir başkan ve iki üye ile toplanmaktadır. Bu mahkemeler, HSK'nın olumlu görüşü ile, gerekli hallerde kurulmaktadır. Gerekli durumlarda, bu mahkemelerinde daire sayısını arttırmak mümkündür (madde 25/2).

Çocuk mahkemelerinin görevlerine 5395 sayılı ÇKK madde 26'da yer verilmiştir. Buna göre, çocuk mahkemeleri asliye ve sulh ceza mahkemelerinin görev alanına giren suçlar açısından, suça sürüklenen çocuklar ile ilgili açılan davalara bakmaktadır. Çocuk ağır ceza mahkemesi ise, ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren bir suçun çocuk tarafından işlenmesi halinde çalışmaktadır (madde 26/1-2).

Çocuk mahkemelerinde görev almak konusunda istekli olan hakimlere çocuk mahkemelerinde görev vermek için öncelik tanınmaktadır. Tercihen çocuk hukuku alanında uzmanlaşmış olan ya da çocuk psikolojisi alanında eğitim almış savcı ve hakimler arasından HSK tarafından atanmaktadır (madde 27).

2.4.3.2. Soruşturma Aşaması

Suçta sürüklenmiş olan çocukların soruşturulmasına ilişkin düzenlemeler 5395 sayılı ÇKK'da 15-21 maddeleri arasında düzenlenmiştir. Suça sürüklenmiş olan çocuklar soruşturma aşamasında ilk olarak kolluk ile karşılaşmaktadır. ÇKK madde 31/1'e göre, çocuklar ile ilgili olan kolluk işleri, kolluk çocuk birimlerince yerine getirilmektedir. Çocuk kolluğunun bulunmadığı hallerde suça sürüklenmiş çocuklara müdahalede genel kolluk yetkilidir. Suça sürüklenmiş olan çocukların soruşturmaları doğrudan cumhuriyet Başsavcısı ya da onun görevlendireceği Cumhuriyet savcısı tarafından yapılmaktadır (madde 15/1).

Çocuğun ifadesinin alınması esnasında ya da diğer işlemlerde çocuğun yanında sosyal çalışma görevlisi bulundurulabilmektedir. Savcı gerekli gördüğü durumlarda, soruşturma aşamasında çocuk için tedbir uygulanmasını hakimden isteyebilmektedir (madde 15/2-3). Suça sürüklenmiş olan çocukların göz altına alınması durumunda, çocuklar kolluğun çocuk biriminde tutulmaktadır. Çocuk biriminin olmadığı bir yerde,

gözüne alınması durumunda yetişkin kişilerden farklı bir yerde tutulması gerekmektedir (madde 16).

Yetişkinler ile çocukların bir suça iştirak etmeleri durumunda kovuşturma ve soruşturma farklı yürütülmektedir. Bu durumda, çocuklar için gereken tedbirler yine uygulanmaktadır. Buna ek olarak, mahkeme gerekli bulduğu hallerde, suça sürüklenmiş olan çocuğun yargılamasını, genel mahkeme sonuçlanana kadar bekletebilmektedir. İştirak durumunda, davaların bir görülmesinin zorunlu olması halinde, yargılamanın her aşamasında mahkemelerin uygun bulması durumunda birleştirme kararı verilebilmektedir. Bu gibi durumlarda birleşen davalara genel mahkemelerde devam edilmektedir (madde 17).

ÇKK madde 18'e göre suça sürüklenmiş olan çocukların nakillerinde, suça sürüklenmiş olan çocuklara kelepçe, zincir gibi aletler çocuğun kaçması, kendinin ya da başkalarının beden ve yaşam bütünlüklerini tehlikeye atması söz konusu değil ise, kullanılamamaktadır.

ÇKK madde 20'ye göre, suça sürüklenmiş olan çocuklara ilişkin kovuşturma ve soruşturma evrelerinde adli kontrol tedbiri verilebilmektedir. CMK madde 109'da sayılmış olan tedbirlere ek olarak, bu maddede, belirlenmiş çevre dışına çıkmama, belirlenmiş olan birtakım yerlere gitmeme ya da sadece belirlenmiş olan yerlere gitme, belirlenmiş kuruluş ya da kişiler ile ilişki kurmama tedbirleri düzenlenmiştir. Gereklilikte durumlarda bu tedbirlerden bir ya da birkaçı verilebilmektedir. Verilmiş olan tedbirlere uyulmaması ya da sonuç alınmaması halinde tutuklama kararı bu maddeye dayanılarak verilebilmektedir (madde 20). Bunlara ek olarak, çocukların birden fazla kez olayı farklı birimlere anlatmaları halinde, çocuklar ile görüşmelerin gerekli eğitimi almamış olmaları durumunda süreç çocukları kötü etkilemektedir. Bu sebeple öncelikle cinsel istismarın önlenmesi ve bu çocuklara doğru şekilde yaklaşılabilmesi için çocukların yaşadıkları travma dikkate alınarak Sağlık Bakanlığı bünyesinde, Çocuk İzlem Merkezleri kurulmuştur. Bu merkezin, o yerde olmaması durumunda, üniversitelerin çocuk koruma merkezlerinde, bu da yok ise, adliyelerde çocuk görüşme odalarında ifadeleri alınmalıdır (İpek, 2004, s. 37).

On beş yaşını doldurmamış olan çocukların üst sınırı beş yılı aşmayan bir hapis cezasını gerektiren fiile karışmaları durumunda, bu fiilden dolayı tutuklama kararı verilememektedir (madde 21).

2.4.3.3. Kovuşturma Aşaması

Suçta sürüklenmiş olan çocukların kovuşturmasına ilişkin düzenlemeler 5395 sayılı ÇKK'nda 22-24 maddeleri arasında düzenlenmiştir. Madde 22'ye göre duruşmaya katılabilecek olan kişiler sıralanmıştır. Bu kısıtlamaya gidilmesinin sebebi, çocuğun zarar görmesinin engellenmesidir. Bu maddeye göre duruşmada, suçta sürüklenmiş olan çocuğun velisi, vasisi, sosyal çalışma görevlisi, çocuğun bakımı ile sorumlu aile, çocuğun kurumda kalıyor olması durumunda ise kurumun temsilcisi hazır bulunmalıdır. Duruşmada bulunan çocuğun yararı gözetilerek, gerekli durumlarda duruşmadan çıkarılması mümkündür. Ayrıca, sorgusu yapılmış olan çocukların duruşmada hazır olarak bulundurulmasına her zaman gerek görülmeyebilir (madde 22).

Duruşmanın saati ve günü çocuğun kanuni temsilcisine bildirilmektedir. Çocuk sosyal çalışma uzmanı tarafından kendine yönetilmiş olan suç hakkında bilgilendirilmektedir. Çocukmahkemelerinde duruşmalar gizli yapılmakta ve verilen hükümler gizli olarak açıklanmaktadır (Konuk, 2019, s. 130).

Duruşma sonucunda çocuğa, üç yıla kadar hapis ya da adli para cezası verilmesi durumunda ve madde 23'te yer alan genel koşullar oluşması durumunda hükmün açıklanması geri bırakılabilmektedir. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması durumunda, çocuğa beş yıllık denetimli serbestlik uygulanmaktadır. Denetimli serbestlik süresi içinde, çocuğun bir eğitim kurumuna devamına, belli yerlere gitmemesine, belli yerlere düzenli olarak girmesine karar verilebilmektedir. Denetim süresi içinde zaman aşımı durmaktadır. Denetimlilik süresi içinde kasıtlı bir suç sebebi ile hapis cezası alamaması, kendine yüklenmiş olan yükümlülükleri yerine getirmesi, aykırı davranmaması halinde, dava düşme kararı verilmektedir. Aksi durumda ise, mahkeme geri bırakmış olduğu hükmü açıklamaktadır. Mahkeme, çocukların yükümlülüklerini ne oranda yerine getirdiğini dikkate alarak, verilecek cezada yarıya kadar indirimine gidebilir (Onay, 2009, s. 51).

ÇKK madde 24'e göre, suça sürüklenmiş olan çocuklar için kovuşturma ve soruşturması şikâyetle bağlı olan, taksirli ya da alt sınırı 2 yılı aşmayan kasten suçlarda yada adli para cezasını gerektiren suçlarda öncelikli olarak uzlaşma prosedürü uygulanmalıdır.

2.5. Türkiye’de Çocuk Suçluluğu ve Yerel Yönetimler

Çalışmanın bu kısmında yerel yönetimlerin çocuk suçluluğunu önlemedeki rolü ele alınmıştır. Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için ilk olarak sosyal hizmetler ve kamu yönetimi ilişkisi verilmiştir. Devamında, yerel yönetimlere yönelik açıklamalar sunulmuş olup sosyal hizmetler ile yerel yönetimlerin bağlantısı kurulmuştur. Son olarak ise, yerelyönetimlerin çocuk suçluluğunu önlemedeki rolü ele alınmıştır.

2.5.1. Sosyal Hizmetler ve Kamu Yönetimi İlişkisi

Çağımızın dinamik yapısı, alışıla gelmiş pek çok yapıyı değiştirdiği gibi yönetim anlayışını da değiştirmiştir. Yönetim anlayışında meydana gelen değişimler küresel boyutta olup, devletlerin görev ve sorumluluk alanını genişletmiştir. Yönetim anlayışında yaşanan bu değişim, rekabet, sivil toplum anlayışı, ekonomi ve yönetim olarak dört alt başlıkta değerlendirilebilmektedir. Yaşanan bu değişimler sonucunda, kamu yönetiminin toplumsal işlevleriyle, bu işlevler için yürüteceği faaliyetler, bu faaliyetler için kullanacağı yöntemler ve gerekli olan kurumsal yapılar değişmiştir (Aydın, 2010, s. 72).

Geçmişte, yoksulluk, muhtaçlık gibi problemler dini inanç ve yardımlaşma ile gidermeye yakın bir anlayış hâkim olmuştur. Değişen sosyal yapı ile bu anlayışın değişimini de zorunlu kılmış ve bu ve benzeri sorunların devlet tarafından giderilmesi gerektiği anlaşılmıştır. Bir başka deyiş ile, devletin sorumluluk ve yükümlülük alanı yardımlaşma, kimsesiz, yoksul ve muhtaç olana yardım ile genişlemiştir. Bu sayede sosyal hizmetler, sosyal devletin bir getirisi olarak hayatımıza karışmış ve çoğulcu, özgür, demokratik bir toplumda yaşamayı, gelişmeyi sağlayan bir kurum olarak kamu yönetimi içinde yer alarak halka hizmet olarak verilmeye başlanmıştır (Ergün & Polatoğlu, 1992, s. 100).

Günümüzde sosyal hizmetler, genel kamu yönetimi anlayışı içinde büyük yer tutmakta olup, üzerine politikalar üretilen, sorunlara ciddiyle yaklaşlan bir konumdadır.

2.5.2. Yerel Yönetimler ve Sosyal Hizmet İlişkisi

2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanun'u madde 3/a'da sosyal hizmetlerin tanımı şu şekilde yapılmıştır:

Kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünüü ifade eder.

Sosyal devlet anlayışı ile yakinen ilişkili olan sosyal hizmet kavramı, ülkelerin sosyal yapıları ile doğrudan alakalıdır. Türkiye sanayileşmeye batılı ülkelerden yaklaşık olarak 100 yıl sonra başlamıştır. Yaşanan bu gecikme, ülkenin sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi yapısını etkilemiştir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında sermaye yetersizliği sebebi ile uygulanan devletçilik politikasını, karma ekonomi modeli 80'li yıllara kadar devam etse de 80'li yıllar da ülke ekonomisinde liberal etkiler görülmeye başlanmıştır (DPT, 2001, s. 9).

Sosyal devlet anlayışı, 1961 Anayasası ile anayasal bir kavram olmuş ve 1982 Anayasası madde 2'de cumhuriyetin niteliklerinden biri olarak sayılmıştır. Sosyal devlet ilkesi ile Türkiye'de, kişilerin insan olmalarından dolayı birtakım haklara sahip olduğu belirtilmiştir. Devamında bu hakların hangi haklar olduğu açıklanmış ve haklara ilişkinaçıklamalara ve düzenlemelere yerverilmiştir. 1982 Anayasası ile 1961 Anayasası kıyaslandığında, 1961 Anayasasının daha kapsamlı şekilde sosyal hakları ele aldığı görülmektedir. 1982 Anayasasında, işsizlik (madde 49), cehalet (madde 58), korunmaya muhtaç olan çocuklar (madde 61), yaşlılar (madde 61) gibi konular ele alınmış olup, bu konularda devlete birtakım sorumluluklar yüklemiştir. Anayasa madde 61'e göre, devlet, zor durumda olup, yardıma ihtiyacı olan kişilere yönelik hizmet ile sorumlu kılınmış ve gerekli hizmet ve yardımı yapmak ile yükümlendirilmiştir. Sosyal devlet anlayışının temelinde, sosyal eşitlik ve sosyal güvenlik bulunmaktadır. Sosyal güvenlik en genel anlatımı ile, kişilerin insan onuruna yakışır şekilde hayatlarını devam

ettirmelerini sağlayacak olan şartların değişmesi durumunda devreye girecek olan kurumların işletilmesi ve desteklenmesidir (Aydın, 2010, s. 86).

Sosyal devletin temelinde olan sosyal hizmet ise, sebeplerine bakılmadan her türlü yardıma muhtaç olan kişilerin ya da grupların sorunlarını gidermeye yardımcı olan, halkın huzurlu ve güvenli yaşayabilmesi için kendi haklarını kullanabilecekleri bir ortamda yaşamalarını sağlayan, dayanışma ve iş birliğinin esas olduğu anlayış ve faaliyetlerin bütünüdür (Aydın, 2010, s. 86).

Türkiye’de sosyal hizmetler pek çok kurum ve kuruluş tarafından yürütülmektedir. Bu anlamda, sosyal hizmetin yürütülmesi için 1983 tarihli 2828 sayılı SHK yürürlüğe girmiş ve sosyal hizmetin gerektirdiği faaliyetlerin düzenli şekilde hayata geçirilmesine hukuki bir anlam kazandırılmıştır. Bu kanun ile kurulmuş olan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu sosyal hizmetlerin programlanması, uygulanması ve denetlenmesinden sorumludur. Bu kanun ile kurulan bir diğer kurum olan Sosyal Hizmetler Danışma Kurulu, üst kurul olarak sosyal hizmetler sisteminde yer almaktadır. Sosyal hizmetlerin yürütülmesinde aktif rol alan diğer kurumlar, Özürlüler İdaresi Başkanlığı, Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Aile Araştırma Kurumu, Sosyal Dayanışmayı ve Yardımlaşmayı Teşvik Fonu Sekreterliğidir. Bu tip kuruluşlar uygulamadan ziyade, denetleyen, düzenleyen, koordine eden işlevlere sahiptir (Seyyar, 2002, s. 496).

TODAİE (1992, s.1)’de yerel yönetimler ile ilgili yapmış olduğu çağdaş yerel yönetimler araştırmasında yerel yönetimler, belli coğrafik bir alanda yaşamakta olan topluluğun üyelerine, ihtiyaç duydukları hizmeti üretebilmek amacıyla kurulmuş olan, karar organları yerel halk tarafından seçilen, kanunlarda belirtilen yetkilere ve görevlere, özel bütçe, personel ve gelire sahip olan merkezi yönetimle ilişkilerinde yönetsel özerklikten faydalanan kamu tüzel kişileridir. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere, yerel halk ile yakın ilişkiler içinde bulunan yerel yönetimler hem halkın günlük yaşamlarını etkileyen hem de ülkelerin yönetimleri içinde aktif olarak rol alan kurumlardır (Ersöz, 2009, s. 73).

Sanayi devrimi ile başlayan dönüşüm süreci beraberinde sosyal sorunları da getirmiştir. Yukarıda açıklandığı üzere, dünyada yaşanan değişim yönetim yapılarını

değiştirmiştir. Yerel yönetimlerin bu değişimin dışında kalması mümkün olmamış ve merkezi yönetimde olduğu gibi görev ve sorumluluk alanı genişlemiştir. Avrupa Birliği'nde (AB) 80.000'den fazla bulunan yerel yönetimler, toplumun temel idari birimi olarak görülmekte ve sosyal, eğitim, sağlık, atık, alt yapı, onarım, kültür gibi pek çok alanda farklı faaliyetler ile hizmet vermektedir. Sayılmış olan hizmetlerden de görüleceği gibi yerel yönetimlerin görev alanı oldukça geniş olup, kendi sorumlulukları dahilinde bulunan hizmetleri yaparak sosyal hizmetlere katkı sağlamaktadır (Ersöz, 2009, s. 76).

Türk kanunlarında yerel yönetimler, kuruluşlarından bu yana sosyal hizmetler ile ilişkilendirilmiş ve bu hususta kendine birtakım yükümlülükler verilmiştir. Yerel yönetimlerin genel faaliyet ve işleyişlerini düzenleyen temel yasalar kısaca:

- 5216 sayılı Büyükşehir Kanunu (10.07.2004)
- 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu (22.02.2005)
- 5393 sayılı Belediye Kanunu'dur (03.07.2005).

Bu kanunlarda pek çok kez sosyal hizmetler ile ilgili konulara değinilmiştir. 5216 sayılı Büyükşehir Kanunu'nun üçüncü bölümünde büyükşehir belediyelerinin görevlerine yer verilmiştir. Madde 7/1'de belediyelerin görev alanda sayılmış hizmetler kısaca:

- Hastane, geçici sağlık üniteleri, sağlık merkezleri, yaşlılar, engelliler, yetişkinler, çocuklar, gençler ve kadınlara yönelik her tür kültürel ve sosyal hizmetler,
- Yukarıda sayılmış görevleri yerine getirme amacı ile gerekli olan tesisleri kurmak,
- Beceri kursları açmak, işletmek,
- Yukarıda sayılmış olan hizmetlerin ve faaliyetlerin yerine getirilmesi için gerekli durumlarda üniversite, kamu kuruluşları, meslek liseleri ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliği yapmak şeklinde düzenlenmiştir.

5216 sayılı kanun madde 18/m'de ise belediye başkanının görevleri sıralanmış ve belediye bütçelerinde yoksul ve muhtaçlar için ayrılmış olan ödeneğin kullanılması, engelli kişilerin faaliyetlerini kolaylaştırabilmek için onlara destek olmak hükmüne yer

verilmiştir. Benzer şekilde madde 24'te büyükşehir belediyelerin giderleri sıralanmış ve giderler arasında yoksul, muhtaç kişilere yapılan ödemeler gösterilmiştir.

5393 sayılı kanun madde 14'te belediyelerin görevleri sayılmıştır. Bu maddeye göre, sosyal yardım ve hizmetler ya da, yerel halka beceriler kazandıracak hizmetlerin yürütülmesi yahut başkasına yaptırılması, nüfusu 50.000'in üzerinde olanlar ile büyükşehir belediyelerinin çocuklar ve kadınlar için koruma evleri açması, belediye hizmetlerinin yerel halka en yakın ve en uygun şekilde sunulması belediyelerin görevleri arasındadır. 5393 sayılı kanun madde 13'e göre, halka yapılacak yardım ve desteğin, insan onuruna yakışır şekilde sunulması gerekmektedir. Madde 14'e göre ise, belediyelerin sunmak ile mükellef oldukları hizmetlerin sunumunda dar gelirliler, yaşlılar, düşkünler ve özürlüler dikkate alınmalı ve bu kişilerin durumlarına uygun şekilde hizmetler sunulmalıdır. Madde 38'e göre, muhtaç ve yoksul olan kişiler için belediye bütçesinden ayrılan ödeneğin kullanımı gerekmektedir. Aynı zamanda bu maddede özürlülere yönelik hizmetlerin belediye eli ile yapılması ve bu kişiler için özürlüler merkezi oluşturulması belediyelerin görevi olarak açıklanmıştır.

5393 sayılı kanun madde 60/i'ye göre, kimsesiz, yoksul, dar gelirli ve muhtaç kişilere yapılacak olan yardım ve hizmetler belediye giderleri arasında gösterilmelidir. Madde 76'ya göre ise, kent konseyi ile, sosyal dayanışma ve yardım, hesap sorma ve verme, saydamlık ve katılım hayata geçirilmelidir. Madde 77'ye göre ise belediyeler tarafından halka verilen eğitim, sosyal ve sağlık hizmetleri ile, çocuklara, özürlülere, kadınlara, yaşlılara, düşkün ve yoksullara yönelik hizmetlerin yapılmasında yerel birimde katılım ve dayanışma sağlamak gerekliliği belirtilmiş ve bu hizmetlerde verimliliği, tasarrufu ve etkinliği arttırmak amacı ile gönüllü kişilerin katılımlarını sağlamak amacı ile birtakım programlar düzenlemek ve uygulamak belediyelerin görevleri arasında gösterilmiştir.

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile bir diğer yerel yönetim olan il özel idarelerinin görevleri arasında, sosyal hizmetlere ilişkin şu düzenlemelere yer verilmiştir. Madde 6'ya göre, mahallinin müşterek gereksinimlerini il sınırları içinde sağlamak, sosyal hizmetlerde ve yardımlarda bulunmak, maddi durumu yeterli olmayanlara mikro krediler vermek, çocuk yetiştirme yurtları ve yuvalarını bakım, onarım ve yapımlarını yapmak il özel idarelerinin görevleri arasındadır. Madde 6'da

aynı zamanda, verilecek olan hizmetlerin yerel halka en yakın yerde ve en uygun şekilde sunulması, bu hizmetlerin sunumlarında dar gelirli, yaşlı, özürlü ve dar gelirlerin durumlarına uygun faaliyetlerde bulunulması gerekmektedir.

5302 sayılı kanun madde 16'da göre, sosyal, kültür ve eğitim hizmetlerinin verilebilmesi için imar ve bayındırlık, sağlık ve çevre ihtisas komisyonlarının kurulması hüküm altına alınmıştır. Madde 43'te ise, kimsesiz, muhtaç ve yoksul kişilere yapılacak olan ödemelerin idare gideri arasında yer almasına yer verilmiştir.

Verilmiş olan hükümlerden görüleceği üzere gerek 5393 sayılı kanunda, gerek 5216 sayılı kanunda gerekse 5302 sayılı kanunda, sosyal hizmetler ile ilgili belediyelere ve il özel idarelerine pek çok görev ve sorumluluk verilmiştir. Halka en yakın hizmet birimi olan belediyelerin bu işi tek elden yapmaları hem hizmetin sunumu için gerekli olan süreyi kısaltmakta hem de verilecek olan hizmetin daha etkin şekilde sunulmasına sebep olmaktadır. Yerel halkı en iyi tanıyan yerel yönetimler onların ihtiyaçlarını, gereksinimlerini daha doğru şekilde tespit edebilmektedir. Bu hizmetlerin merkezi yönetimler tarafından verilmesi zaman kaybı, etkinlik ve verimlilik kaybına sebep olabilmektedir. Özellikle sosyal hizmetler anlamında verilecek olan yukarıda sayılmış görevlerin iş birliği esası ile belediyelerce verilmesi ekonomik ve sosyal anlamda süreci olumlu etkileyecektir. Kısaca, yerel yönetim birimlerinin sosyal hizmetlerden ayrı olması, onlarsız bu işlem yapılabilmesi mümkün değildir. Bu hizmetlerin etkin ve verimli şekilde halka sunulabilmesi için, hizmetlerin halka yakın şekilde yerine getirilmesi tasarruf, etkinlik ve verimlilik için önemlidir.

2.5.3. Çocuk Suçluluğunun Önlenmesinde Yerel Yönetimlerin Etkisi

Günümüzde mahalli idareler ve güvenlik hizmetleri arasında sıkı bir iş birliği bulunmaktadır. Yerel hizmetler, güvenlik hizmetlerini kolaylaştıracak biçimde uygulanmalı ve pozitif ayrımcılık yaparak yerel halk içinde madden ve sosyal yönden güçsüz olanları hizmetler sunmalıdır (Bilgiç, 2008, s. 279). Şehirlerde yaşanan asayiş sorunları yerel idarelerin önünde bulunan öncelikli konulardan bir tanesidir. Yerel yönetimler ile merkezi yönetimlerin iş birliği halinde bulunması ve birlikte suç ve suçluluğun azaltılması için çalışmalar yürütmesi zorunludur. Emniyet Genel Müdürlüğü'nün 2005 yılında hazırlamış olduğu rehberde;

- Suç ve suçluluğun azaltılması için yerel politikalar ve uygulamalar gereklidir. Bunun başarı ile sağlanabilmesi için yerel idarelerin birtakım politikalar kabul etmesi ve bunları uygulamaları gerekmektedir.
- Suç ve suçluluğun önlenmesinde, yerel yönetimlerin sorumluluklarının artması gerekmektedir. Yerel idarelerin bu gibi sorunlar ile mücadele edebilmesi için finansal kaynaklarının sağlanması önemlidir.
- Yerel halkın ihtiyaçlarının giderilmesi ve yerel sorunları çözülmesi yerel halkı en iyi tanıyan yerde yerel idarelerde karar alınabilmesine bağlıdır. Karar sürecinin hızlandırılması için, merkezi idarenin yerel idare üzerindeki kontrol derecesinin azaltılması gerekmektedir.

Çocuk suçluluğu hem küresel hem de ulusal bir sorun olup, günümüzde çocuk suçluluğu ciddi şekilde artmıştır. Bu sorunun giderilmesi için, devletler yerel ve merkezi yönetimlerde birtakım uygulamalar devreye sokmaktadır. Devletler, çocuk suçluluğuna sebep olan nedenleri ortadan kaldırmayı amaçlayan bir takım plan ve programlar ile faaliyetler düzenlemektedir. Yerel halka en yakın yönetim birimi olan mahalli idareler bu çalışmaların içinde aktif rol almaktadır (Zengin, 2013, s. 25).

Aydın & Ergenç (2009, s.73) çalışmasında, özellikle son zamanlarda kentlerde meydana gelen yasa dışı organizasyonlarda çocukların ön planda kullanılmaları, Hrant Dink, Rahip Santora gibi kişilerin öldürülmesinde çocukların kullanılması, sokakta yaşayan ve iş hayatına atılmış olan çocukların sayılarındaki artış, çocukların hırsızlık, gasp, yaralama gibi olaylara karışması ve bu oranın artış göstermesi gibi sebepler ile, mala ve şahsa karşı suçların yanında organize suçlarda da çocukların kullanılması tehlikesi sebebi ile dikkatler bu alana yoğunlaşmış ve CMK, TCK ya da diğer konu ile ilgili kanunlarda bu farkındalığı barındıran değişiklikler yapıldığını belirtmiştir.

Kısaca, günümüzde yaşanan sosyal sorunlar, yerel ve merkezi yönetimin birlikte sorun çözümüne odaklanmasını zorunlu kılmıştır. Vatandaşların refahlarının sağlanması, barış içinde yaşayabilmeleri ve toplumsal anlamda kalıcı bir uzlaşının sağlanması merkezi yönetimin olduğu kadar yerel idarelerinde sorumluluk alanına girmektedir. Bu anlamda, belediyeler başta olmak üzere diğer mahalli idareler, güvenlik

hizmeti sunmak ile görevli olan polisler arasında ciddi bir iş birliği ve dayanışma bulunmaktadır.

Çocuk suçluluğunun ilk bölümde ele alındığı üzere pek çok sebebi bulunmaktadır. Türkiye’de çocuk suçluluğunun sebeplerini inceleyen çalışmalar incelendiğinde bu sayılmış genel sebeplerden farklı olmadığı görülmektedir. Aydın (2010, s. 98) çalışmasında Türkiye’de çocuk suçluluğu sebeplerini sıralamıştır. Buna göre Türkiye’deki çocuk suçluluğunun sebeplerinin başında eğitim seviyesindeki düşüklük gelmektedir. İkinci sırada ise, tüketim toplumunun bir getirisi olan tüketim davranış ve alışkanlıklarına yer verilmiştir. Üçüncü sırada kırsal kültür ile kent kültürünün çatışması sonucunda, toplumun en küçük birimi olan ailede meydana gelen travmalara yer verilmiştir. Ailelerin ekonomik düzeylerinin düşük olması, işsizliğin ülke genelinde yaygın olması, şehirler arasında yoğun göç olması, nüfusun yüksek, rehabilitasyon merkezlerinin yetersiz olması, ülke genelinde meslek edindirme ve topluma kazandırma merkezlerinin yetersizliği, halkın genelinde varolan çocukların suç işlemesi durumunda ceza almayacağına yönelik inanç ve medyanın çocuklar üzerinde olumsuz etki bırakması çocuk suçluluğunun diğer nedenleri arasında gösterilmiştir.

Emniyet Genel Müdürlüğü’ne (2013, ss. 382-410) göre çocuk suçluluğunun sebepleri kısaca;

- Aile yapısındaki zayıflık,
- Genç neslin fazla olması,
- İşsizlik,
- Başarılı olma şansının düşük olması,
- Gördükleri şeyleri almaya güçlerinin yetersiz olması,
- Medyada şiddet içerikli yayınlar şeklinde sayılmıştır.

Türkiye’de çocuk suçluluğunun sebepleri görüleceği üzere pek çok faktörden oluşmaktadır. Konuya ilişkin yapılmış ve yapılacak hukuki düzenlemeler çocuk suçluluğunun önlenmesine tek başına yeterli olmayacaktır. Yerel yönetimler risk altında bulunan ve korunması gerekli olan çocuklar, sokakta yaşayan çocuklar gibi konularda sosyal hizmet faaliyetlerini yürütebilmek için valilik, il sosyal hizmetler, üniversiteler,

emniyet müdürlükleri, il milli eğitim, sağlık müdürlüğü gibi kurum ve kuruluşlar ile etkileşim halinde olmak zorundadır (Aydın, 2010, s. 99).

2.5.4. Çocuk Suçluluğunun Giderilmesi İçin Uluslararası Hukukta Yer Alan Yerel Yönetimlere İlişkin Düzenlemeler

1989 senesinde benimsenmiş olan Çocuk Haklarına Dair Sözleşme madde 3'te, taraf devletlerin çocukların korunması ve bakımından sorumlu kılındığı görülmektedir. Buna göre taraf devletler, çocukların korunması ve bakımlarını sağlamak için yapılacak olan faaliyetlerin güvenlik ve sağlık şartlarına uygun olarak, yeterli personel ile yetkili makamlarca konulmuş diğer ölçütlere uygun olarak yerine getirmeyi taahhüt etmektedir. Bu maddeden de görüleceği üzere güvenlik ve sağlık ön plana çıkarılmıştır.

1990 yılında BM Genel Kurulu tarafından kabul edilmiş olan Riyad İlkeleri'nde yerel yönetimlerin çocuk suçluluğunun önüne geçilmesinde önemine dikkat çekilmiştir. Riyad İlkelerinin Genel Önlem başlıklı 9/g maddesinde;

Çocuk suçluluğunun önlenmesi için yürütülmesi gerekli olan faaliyet ve etkinliklerin düzenli şekilde, özel sektör, kamu kurumları, ilgili toplumun önde gelenlerine, çocuklardan sorumlu kurum ve kuruluşlara ve yargı mercilerine çağrı yapma sureti ile merkezi idare ile yerel yönetim arasında iş birliğine dayalı şekilde organize olan önleyici planlar yapılmalıdır.

Riyad İlkeleri'nin Eğitim Başlıklı 22. maddesinde, *“eğitim sistemleriyle, aileler ile, çocuk ve gençlerin etkinlikleriyle ilgilenen yerel kuruluş ve örgütler arasında iş birliği sağlanmalıdır”* ifadesine yer verilmiştir.

Riyad İlkelerinin Yerel Toplum başlıklı 32-39 maddeleri arasında, çocuk suçluluğunun önlenmesi için yerel toplum yapısının nasıl olması gerekliliği ele alınmıştır. Buna göre, çocuk ve gençlerin ihtiyaçlarını ve beklentilerini karşılayacak şekilde çocuklara ya da onların ailelerine bilgilendirme ve danışma hizmetleri derhal uygulanmaya konmalıdır (madde 32). Yerel toplum, sosyal tehlike altında bulunan çocuklar için onların toplumsal gelişimini, dinlenmelerini ve eğlenmelerini sağlayacak, sorunlarını çözmeye yardımcı olacak hizmet merkezleri kurmalıdır (madde 33). Aile ortamında barınamamış olan çocuk ve gençlerin özel mahalleler kurularak barınmaları sağlanmalıdır (madde 34). Yerel gençlik kuruluşları oluşturulmalı var ise var olan kuruluşlar güçlendirilmelidir (madde 37).

Riyad İlkelerinin Araştırma, Politika Geliştirme başlığında çocuk suçluluğunun önüne geçilmesi için, çocuklara ilişkin etkinlikler, girişimler, program ve planlar ulusal ve yerel düzeyde hazırlanmalıdır ifadesine yer verilmiştir (madde 61). Çocuk suçluluğu, suçluluğun önlenmesi ve çocuklar için yargı konusunda projeler, programlar, etkinlikler ve girişimler için bilgilendirmeyi, deneyim kazanmış uzmanlık alışverişini; ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeyde yoğunlaştırmak gerekir (madde 61). Benzer şekilde madde 60'ta, hukuki düzenlemelere uygun olarak oluşturulmuş kurum ve kuruluşlar eli ile, ekonomi, sağlık, eğitim kuruluşları, yargı mercileri, çocuklar ve gençler için faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlar, yerel kuruluşlar gibi pek çok yapı arasında çok yanlı disipline dayanan iş birliği geliştirilmelidir (madde 60).

Açıklanmış olduğu üzere Riyad İlkeleri ile yerel yönetimlere çocuk suçluluğunun önlenmesi konusunda pek çok yerde sorumluluk verilmiştir. Bu ilkelere göre, çocuk suçluluğu sorunun giderilmesi anlamında, çocuk suçluluğunun fazla olduğu yerlerde, o yerde bulunan yerel yönetimler ile yerel halkın oluşturacağı, çocuk suçluluğu ile mücadele edecek örgütlerin kurulması çocuk suçlunun azalmasını sağlayacaktır. Riyad İlkelerine göre, yerel idareler çocuk suçluluğunun önlenmesi ve tekrar topluma kazandırılmasında aktif rol oynamaktadır.

2.5.5. Çocuk Suçluluğunun Giderilmesi İçin Ulusal Hukukta Yer Alan Yerel Yönetimlere İlişkin Düzenlemeler

Ulusal mevzuatta yer alan pek çok kanunda çocuk suçluluğu ve yerel idareler konusunda hüküm bulunmaktadır. 5395 sayılı ÇKK'nda suça sürüklenen çocuklar ile korunmaya ihtiyacı olan çocuklardan ceza evine girmemeleri durumunda danışmanlık ve bakım tedbirlerinin uygulanmasında yerel yönetimlere sorumluluk verilmesi hususu düzenlenmiştir (madde 45/a). Madde 45/a'ya göre, madde 5/a-e bentlerinde düzenlenmiş olan tedbirler “danışmanlık, çocuğun bakımından sorumlu olana çocuk bakımı ve eğitimi ile ilgili eğitim, çocuklara ise onların gelişim ve eğitimleriyle ilgili sorunlarını çözme konusunda yol göstermeye yarayan tedbirler” ve “barınma sorunu olan çocuklu kişilere barınma yeri sağlama” şeklinde olup madde 45/a'ya göre yerel idarelerin sorumluluk alanına dahil edilmiştir.

1930 yılında kabul edilmiş olan 1580 sayılı Belediye Kanunu’nun 15. maddesinde Belediyelerin görevleri düzenlenmiştir. Bu maddede, çocukların korunmaları düzenlenmiş olup, dolaylı olarak çocuk suçluluğunun önlenmesine ilişkin belediyelere, barınma, sağlık, kültür, sosyal yardım konularında sorumluluklar yüklenmiştir. Değişen şartlar sonrasında insanların yerel idarelerden beklentileri değişmiş ve 1580 sayılı kanun günün gereklerini yerine getiremez olmuştur. Bu sebepler ile, 1984 yılında 3030 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu yürürlüğe girmiştir. 3030 sayılı kanun madde 6’da belediye görevleri arasında, çocukların yararına olacak biçimde, park, bahçe düzenlemesi yapılması, çocukların faydalanabileceği şekilde kültürel faaliyet tesislerinin yapılması büyükşehir belediyelerinin görevleri arasında sayılmıştır.

2004 yılında uygulamaya konan 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu’nda çocukların suçtan uzak tutulması için politika geliştirmeye olanak verecek şekilde düzenlemelere yer verilmiştir. 5216 sayılı kanun madde 7’de büyükşehir belediyelerinin görevleri sıralanmıştır. Madde 7/v’ye göre, “... çocuklara ilişkin her tür kültürel ve sosyal hizmeti gerektiren faaliyetleri yürütmek, bu faaliyetleri geliştirmek ve bu amaçlar ile sosyal tesisler kurmak beceri ve mesleki bilgi kazandırabilecek kurslar açmak ve bu hizmetleri yürütürken, üniversitelerle, meslek liseleriyle, kamu kuruluşlarıyla ve sivil toplum örgütleri ile iş birlikleri yapmak” büyükşehir belediyelerinin görevlerindendir.

5393 sayılı Belediye Kanunu madde 14’te belediyenin görev ve sorumlulukları düzenlenmiştir. Madde 14/a’ya göre, nüfusu 100.000’i aşan belediyeler ile büyükşehir belediyeleri, kadın ve çocuk evleri açma ile sorumlu tutulmuştur. Madde 69’da ise “... kendine, eşine yahut 18 yaşından küçük olan çocuklarına ait konutu olmayan dar gelirli kişilerin afete maruz kalmaları durumunda ara tahsisi yapılmaktadır” hükmüne yer verilmiştir. Madde 77’de ise, “...Çocuklara, engellilere, yoksullara, kadınlara ve düşkünlere yönelik yapılacak olan hizmetlerde o yerde katılım ve dayanışmayı sağlamak, bu kişilere verilecek olan hizmetlerin etkinliğini, verimliliğini arttırmak amacı ile gönüllü kişilerin katılımlarına yönelik programların uygulanması” hususu düzenlenmiştir. Madde 75’te ise, belediyelerin diğer kuruluşlar ile ilişkileri düzenlenmiş ve ortak hizmet projelerinin hangi çerçevede yürütüleceği belirlenmiştir.

2005 tarihli 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nda da çocuk suçluluğunun önüne geçmek için birtakım düzenlemelere yer verilmiştir. Madde 6'da il özel idaresinin görev ve sorumlulukları düzenlenmiştir. Madde 6/a'da, "belediye sınırı il sınırı olan büyük şehir belediyeleri hariç olmak üzer, kalan yerlerde... çocuklar için yuva ve yetiştirme yurtları yapmak il özel idarelerinin görev alanına girmektedir." Madde 65'te gönüllü katılım hususu düzenlenmiş olup "spor, eğitim, sağlık, kültür, çevre ve trafik hizmetleri ile kadınlara, engellilere, yoksullara, düşkünlere, yaşlılara ve çocuklara yönelik hizmetlerin yapılmasında, o yerde katılım ve dayanışmayı sağlamak, bu hizmetlerde ve gerekli faaliyetlerde etkinlik ve verimliği arttırıp, tasarruf sağlamak amacı ile gönüllü olan kişilerin katılımlarını sağlamaya yönelik program ve planları uygulamak" ile il özel idareleri sorumlu tutulmuştur.

Yapılmış olan bu açıklamalarda 5216, 5302 ve 5393 sayılı kanunlarda benzer ifadelere yer verildiği görülmektedir. Çocuk ve gençlere yönelik her türlü kültürel ve sosyal hizmetin yürütülmesi geliştirilmesi, bu amaç ile tesisler kurulup işletilmesi yahut işlettirilmesi, bu hizmetlerin yürütülmesi esnasında üniversite, meslek liseleri gibi kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılması, genç ve çocuklara sosyal hizmet ve yardımların götürülmesi konularında büyükşehir belediyelerine, belediyelere ve il özel idarelerine görevler verilmiştir.

2.5.6. Çocuk Suçluluğunu Önlemeye Yönelik İlke ve Politikalar

Çocuk suçluluğunun önlenmesine ilişkin bir üst kısımda açıklandığı üzere uluslararası ve ulusal mevzuatta pek çok düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemeler, yerel yönetimler için yeterli hukuki alt yapıyı oluşturmalarına rağmen, yerel yönetimlerin nasıl bir politika izleyecekleri sorusunu yanıtsız bırakmaktadır. Farklı bir anlatım ile, çocuk suçluluğuna ilişkin yerel yönetimler kanunlarda sorumlu kılınmış olmakla birlikte, bu idarelerin "nasıl, nereden, ne zaman yapacakları" hususuna bu kanunlarda yer verilmemiştir. Mevcut durumda, yerel yönetimlerin bu anlamda nasıl bir yol izleyeceklerine en geniş şekilde Avrupa Kentsel Şart Bildirgesi'nde yer verilmiştir (Mutlu, 2007, s. 673). Avrupa Kentsel Şartlar Bildirisi'ne temel olan Kentli Hakları Bildiri kent sakinlerine ilişkin birtakım maddelere yer vermiştir. Bu maddelerin başında güvenlik gelmekte ve kentlerin suçtan, şiddetten ve yasa dışı eylemlerden arındırılmış olması gerekliliğini belirtmektedir. İkinci sırada istihdam gelmekte olup, kentliler için

yeterli istihdam olanaklarının yaratılması ve kişilerin ekonomik olarak özgürlüklerinin sağlanmasına değinilmektedir. Üçüncü sırada ise, kişilerin özellikleri, gelir durumları, yetenekleri önemsensemeksizin her birey için spor ve boş vakitlerinde değerlendirebilecekleri olanakların sağlanması gerektiğine değinilmiştir. Devamında kültür, kültürler arası kaynaşma konuları ele alınmış ve kişilerin kültür aktivitelerini gerçekleştirebilecekleri olanakların sağlanması gerekliliği belirtilmiştir. Aynı zamanda farklı kültürlerden olan insanların kaynaşarak barış içinde yaşayabilmeleri için gerekli düzenlemelerin yapılması gerektiği belirtilmiştir. Bildirinin devamında katılım, ekonomik kalkınma ve kişisel bütünlük konularına değinilmiştir (Mutlu, 2007, ss. 673-674; Tekeli, 2001, ss. 133-135).

Bu bildiride yayınlanmış olan maddelerin neredeyse hepsi çocuk suçluluğunu etkileyen unsurlar olup, doğrudan yahut dolaylı şekilde çocuk suçluluğu üzerinde etkilidir. Genel ilkeler içinde çocuk suçluluğu ile ilişkilendirilebilecek alt ilkelere yer verilmiştir. Suç ve suçluluğun azaltılması hususunu düzenleyen bildiride, kent güvenliğinin sağlanmaması, suç korkusunun giderilmemesi durumunda gerçek bir kent yerleşiminin olmayacağı belirtilmiştir. Bu bildiride yerel idarelerin uygun görülen sosyal kalkınma politikaları ile iş birliği esasına dayalı şekilde izleyeceği politikalar şu şekilde sıralanmıştır (Mutlu, 2007, s. 674):

- Yerel güvenlik politikaları güçlü istatistiki bilgiler çerçevesinde hazırlanmalıdır.
- Suç önlemeye ve güvenliğe yönelik uygulanacak olan politikalar müşterek desteğe, yaptırımlara ve önlemlere dayandırılmalıdır.
- Etkili bir güvenlik yapısı oluşturabilmek için, halk ve emniyet arasında yardımlaşmanın esas olduğu bir anlayış hakim olmalıdır.
- Uyuşturucu ile mücadelede etkin politikalar hayata kazandırılmalıdır.
- Suçların tekerrürünün önüne geçen uygulamalara yer verilmeli ve tekerrürün önüne geçilmelidir.
- Yerel güvenlik politikaların temel unsuru olarak mağdurların korunması hususu dikkate alınmalıdır

EGM'nin 2005 yılında hazırlamış olduğu rehberde, yerel yönetimlere dair çocuk suçluluğunun önlenmesine ilişkin birtakım önerilere yer verilmiştir. Bunlardan ilki,

çocuk suçluluğu ile mücadelede geleneksel yöntemlerin terk edilmesi gerekliliğidir. Geleneksel yöntemler, günün gerisinde kalması sebebi ile, bu sorun ile mücadelede etkin bir çözüm sunamamaktadır. İlgili rehberde ikinci sırada, gençlere, önemli insanlar rolü verilmesi gerektiği ifade edilmiş ve onların ilgisine ve iş birliğine toplum olarak ihtiyaç duyulduğunun onlara hissettirilmesinin çocuk suçluluğu ile mücadelede önemli olduğu belirtilmiştir. Üçüncü sırada, özellikle çocuk suçluluğunda riski yüksek olanların ile alma, onları topluma kazandırma, çevrelerini düzeltme ve bu çocukların toplumda anlamlı bir role sahip olmasını sağlamaya çalışmanın çocuk suçluluğunu azaltacağı vurgulanmıştır. Dördüncü sırada ise, suç ve eğitim seviyesi arasındaki güçlü ilişkinin farkında olarak, eğitim seviyesinin yükseltilmesine yardımcı olmak gelmektedir. Son olarak ise, gençlik komisyonlarının oluşturulması, çocukların girişimciliklerini ön plana çıkaran aktivitelere yer verilmesi gerekliliğine değinilmiştir (EGM, 2005, ss. 17-25).

EGM'nin 2005 yılında hazırlamış olduğu rehber uyarınca yerel yönetimler şu hususlara dikkat etmelidir (EGM, 2005, s. 26):

- İş birliğini azaltan, suçun işlenmesine yönelik alınmış tedbirlerin azalmasına sebep olan yönetsel ve bürokratik engelleri kaldırmak çocuk suçluluğu ile mücadelede oldukça önemli bir yere sahiptir.
- Çocuk suçluluğu ile mücadelede farklı kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonun sağlanması yerel idarelerin konuya ilişkin politikalarının verimliliğini ve etkinliğini arttırmaktadır. Bu sebeple, uygulanacak olan politikalarda iş birliğine büyük ölçüde yer verilmelidir.
- Polis -halk iş birliğini geliştirecek politikalar hayata kazandırılmalıdır.
- Halkın mücadeleye katılımını sağlamak için düzenlemeler ve faaliyetler yürütülmelidir

Kısaca yerel yönetimler daha katılımcı ve sosyal içerikli projeler üreterek çocuk suçluluğu ile mücadele edebilmektedir. Kısaca toparlamak gerekir ise, çocuk suçluluğunun önlenmesinde yerel yönetimler aktif olarak yer almaktadır. Yerel yönetimler, hukuki düzenlemelerde çocuk suçluluğunu gidermek için yetkilendirilmiş olup, bu hususta yerel politikalar ile soruna müdahale etmelidir. Yerel yönetimler çocuk suçluluğu ile mücadelede öncelikle, çocukları suça teşvik eden faktörleri ortadan

kaldırmayı amaçlayarak politikalarını düzenlemelidir. Pek çok kez açıklandığı üzere, suçluluğuna sebep olan çevresel faktörlerden olan okul, aile gibi toplumsal gruplarda meydana gelmiş olan olumsuzlukları gidermek için, politikalar üretmelidir. Benzer şekilde göçün yerel birimde bir sorun olması halinde, yerel idare bunun farkına vararak sorunun çözümüne yapıcı ve bütüncül bir anlayış ile yaklaşmalıdır. Çocuk suçluluğunu etkileyen bir diğer faktör olan yoksulluk ve ekonomik sebepler, yerel idarelerce verilecek olacak destekler ile hafifletilebilmektedir.

Yerel idareler, suçun işlenmesini zorlaştırarak ya da caydırıcı önlemler alarak başka bir anlatım ile mekânsal düzenlemeler yaparak çocuk suçluluğunun azaltılmasına yardımcı olabilmektedir. Üst başlıklarda açıklanan kanunlarda çocuk, yaşlı, düşkün kişilere uygun olacak şekilde çevre düzenlemelerinin yapılmasını ön görmektedir. Bu anlamda, çevre planlamasında çocuk faktörü göz önüne alınarak daha sağlıklı çevrede daha verimli zaman geçirmesini sağlamak çocuk suçluluğunu azaltacaktır. Yerel idareler çocuk suçluluğunu önlemek için katılımı ve iş birliğini arttıran faaliyetlere yer vermelidir

Geleneksel yaklaşımlar terk edilmeli ve çocuk suçluluğu ile mücadelede güncel yaklaşımlar denenmelidir. Çocuklara yönelik yürütülen faaliyetlerin merkezinde çocukların faydası olduğu unutulmamalı ve tüm oluşturulacak olan politikalar buradan doğmalıdır.

2.6. Türkiye’de Belediyelerde Çocuklara Yönelik Uygulanan Sosyal Politikalar

Türkiye’de çocuklara yönelik uygulanan sosyal politikalardan bu bölümde bahsedilmiştir.

2.6.1. Çocuk Suçluluğu Sorunu

Bireysel ya da aile, okul, akran grubu gibi çevresel nedenler çocukların suça itilmesinde etkili olmaktadır. Sokakların tüm risk ve tehlikelere açık olması da sokaktaki çocukların suça eğilimli hâle gelmelerine neden olmaktadır. Türkiye’de suça sürüklenme nedeni ile güvenlik birimlerine gelen çocuklara en çok yaralama ve hırsızlık suçu isnat edilmektedir. 2014 ve 2015 yıllarına göre 2016 yılında suça sürüklenen çocuk sayısında az bir düşüş meydana gelmiştir. Uyuşturucu gibi bağımlılık yapan maddeler

de çocukların suça sürüklenmesinde önemli bir etkidir. Bu çocukların 36 bin 87'sinin bağımlılık yapan madde kullandığı tespit edilmiştir. 2016 yılında suça sürüklenme nedeniyle adli birimlere 64 bin 981 çocuk sevk edilmiştir. 2014 ve 2015 yılları ile kıyaslandığında bu sayı düşüş göstermiş olmasına rağmen yüksek bir rakamdır. 2016 yılında ceza infaz kurumlarına hükümlü olarak giren 12-17 yaş grubundaki çocukların sayısı 2015 yılına göre yüzde 13 oranında artış göstermiştir. 2014-2016 yılları arasındaki rakamlar incelendiğinde Türkiye'deki çocuk suçluluğu sorununun ciddiyeti ortaya çıkmaktadır.

Tablo 10 incelendiğinde Türkiye'de 2014 yılında 117 bin 486, 2015 yılında 118 bin 245, 2016 yılında ise 108 bin 675 çocuğun suça sürüklenme nedeniyle güvenlik birimlerine geldiği görülmektedir. Suça sürüklenme nedeniyle güvenlik birimlerine gelen çocuk sayısı 2014 yılında 117 bin 486 iken bu sayı 2015 yılında 118 bin 675'e yükselerek artış göstermiştir. 2016 yılında ise bu sayı 108 bin 675'e gerilemiştir. 2014-2016 yılları arasında toplam 344 bin 406 çocuk suça sürüklenmiştir.

Tablo 10. 2014- 2016 Yılları Arası Suça Sürüklenme Nedeniyle Güvenlik Birimlerine Gelen Çocuk Sayısı (12-17 yaş)

Suçta Sürüklenen Çocuk	2014	2015	2016
Sayı	117.486	118.245	108.675

Kaynak: TÜİK, 2017

2014 yılında 117 bin 486 çocuktan 45 bin 211'ine yaralama suçu isnat edilmiştir. Bu suçu 30 bin 498 çocuk ile hırsızlık, 8 bin 855 çocuk ile de uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak ya da satın almak suçu izlemiştir (TÜİK, 2015). 2015 yılında suça sürüklenen çocuklara en çok yaralama suçu isnat edilmiştir. Bu suçu, hırsızlık suçu izlemiştir (TÜİK, 2016). 2016 yılında ise çocukların yüzde 36,1'ine yaralama, yüzde 23,1'ine hırsızlık, yüzde 10'una 5682 Sayılı Kanun'a muhalefet suçu isnat edilmiştir (TÜİK, 2017). 2015 yılında suça sürüklenme nedeniyle güvenlik birimlerine gelen 118 bin 245 çocuğun 42 bin 557'sinin (TÜİK, 2016), 2016 yılında ise 108 bin 675 çocuğun

36 bin 87'sinin bağımlılık yapan madde kullandığı tespit edilmiştir. Madde kullanan çocukların yüzde 84,5'ini 15-17 yaş grubundaki çocuklar, 12-14 yaş grubundaki çocuklar ise yüzde 15'ini oluşturmuştur (TÜİK, 2017).

Tablo 11. Türkiye’de Güvenlik Birimine Suça Sürüklenme İle Gelen veya Getirilen Çocuk Sayısı (2017)

	2013	2014	2015	2016	2017
Toplam	115 439	117 486	118 245	108 675	107 984
Erkek	102 350	102 493	101 097	91 699	92 849
Kadın	13 089	14 993	17 148	16 976	15 135

Kaynak: TÜİK, 2018

Suçta sürüklenme nedeniyle güvenlik birimlerine gelen çocukların 2014 yılında 100 bin 900’ü, 2015 yılında 97 bin 65’i, 2016 yılında ise 64 bin 981’i adli birimlere sevk edilmiştir. 2016 yılında suça sürüklenme nedeniyle adli birimlere sevk edilen çocuk sayısı düşüş göstermiştir. Ceza infaz kurumlarına hükümlü olarak giren 12-17 yaş grubundaki çocukların sayısı 2015 yılında 869 (TÜİK, 2016), 2016 yılında ise bu sayı 2015 yılına göre yüzde 13 artarak 982’ye yükselmiştir (TÜİK, 2017).

Tablo 12. 2014-2016 Yılları Arasında Suça Sürüklenme Nedeniyle Adli Birimlere Sevk Edilen Çocuk Sayısı (12-17 yaş)

Yıl	2014	2015	2016
Sayı	100.900	97.65	64.981

Kaynak: TÜİK, 2017

2.6.2. Sosyal Politikalar

Devlet düzeni içinde vatanraşa en yakın kuruluş olan yerel yönetim birimi olan belediyeler sorunların tespiti ile, sosyal politikalar oluşturulmasında ve uygulanmasında

önemli bir statüdedir. Yerel yönetimler eğitim, sağlık, istihdam, sosyal hizmet, sosyal yardım, sosyal danışmanlık, sosyal konut, yoksulluğun ortadan kaldırılması ve çevrenin korunması gibi farklı sosyal alanlara ve özellikle dezavantajlı gruplara yönelik programlar hazırlayarak uygulamaya koymaktadır. Yerel yönetimler, merkezî sosyal politikaların ulaşamadığı yerlerde tamamlayıcı bir fonksiyon icra etmektedir (Seyyar, 2011, ss. 197-198).

Sosyal politikayı yerel düzeyde yerine getiren belediyeler sınırları içerisinde yaşayan birey, aile ve grupların üç farklı kaynaktan meydana gelen sorunlarıyla ilgilenmektedir. Sorunlardan birincisi, sistemin yapısından ve uygulanmasından kaynaklanan işsizlik, yoksulluk ve dilencilik sorunlarıdır. İkincisi, belediyelerin sınırları içinde ortaya çıkan doğal afetlerden zarar gören birey ve ailelerin karşılaştıkları sorunlardır. Üçüncüsü ise insanın yapısından kaynaklanan ve çevresel koşulların etkisiyle somutlaşan özel grupların durumlarıdır. Bu üç farklı kaynaktan meydana gelen sorunlar, temelde sosyal hizmet ve sosyal yardımdan oluşan sosyal belediyeçilik olarak isimlendirilen uygulamalarla çözülmektedir (Çelik, 2014, ss. 6-7).

Türkiye’de belediyeler en fazla sosyal hizmet ve sosyal yardım alanlarında sosyal politikaları yerine getirmektedir. Belediyelerin bütçelerine ve yerel halkın ekonomik ve sosyal durumlarına göre değişim gösteren sosyal yardımları ayni ve nakdi olmaktadır. Belediyeler, sosyal hizmetler kapsamında yaşlılara güçsüzler yurdu ve huzurevleri açmaktadır. Sokak çocukları, istismara uğramış çocukların aralarında bulunduğu risk grupları için hukuki ve psikolojik yardım büroları kurmaktadır. Kadınlar için ana-çocuk sağlığı merkezleri, el sanatları değerlendirme merkezleri ve kadın konukevleri açmaktadır.

Çocuklara yönelik sosyal hizmetler kapsamında çocuklar için kreş ve çocuk yuvaları, kimsesiz çocuklara yönelik yuvalar ve çocuk kulüpleri kurmaktadır. Gençler için gençlik merkezleri, danışma merkezleri, meslek edindirme kursları ve spor tesisleri açmaktadır. Engelliler için spor ve iletişim imkânları sağlamak, beceri kursları ve özel eğitim merkezleri açmaktadır. Belediyeler, yaygın eğitim organizasyonları kapsamında okuma-yazma eğitimi, çocuk bakımı ve eğitimi, çıraklık ve beceri kazandırma eğitimleri vermektedir. Kriz dönemi hizmetleri kapsamında ise doğal afet, savaş, terör vb.

durumlarda beslenme, barınma ve temizlik hizmetleri sunmaktadır (Koçak vd., 2017, ss. 131-133).

3. BÖLÜM

ÇOCUK SUÇLULUĞUNUN ÖNLENMESİNDE YEREL YÖNETİMLERİN ROLÜ: KAYSERİ ÖRNEĞİ

3.1. Araştırma İle İlgili Ön Bilgiler

Soğuk savaş sonrası dönemde ve 21. yüzyılda yaşanan gelişmeler devletlere ve toplumlara bireyin aslında en önemli aktörlerden biri olduğu gerçeğini göstermiştir. Bu nedenle dünya üzerinde bireyselleşme yükselişe geçmekle beraber sağlıklı, bilinçli ve üretim odaklı bir toplum yaratabilmek için bu çerçevede bireyin yetiştirilmesi gerektiği düşüncesi güç kazanmıştır. Toplamlar yüzyıllardan beri suçla mücadele edebilmek için cezai yaptırımlar uygulasa bile bu sorunun asıl çözüm noktasının çocukluk dönemlerinden başladığı gerçeği ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte dünya tarihinde yaşanan gelişmelerle birlikte artık sosyal devlet anlayışı ortaya çıkarak devletin zor durumda olan ve iyi şartlara sahip olmayan vatandaşlarına çeşitli konularda destek vermesi gerektiği düşüncesi güç kazanmıştır. Bu çerçevede yapılan çalışmalarla örneğin devletlerin çocukları koruması zaruri bir yükümlölük olmuştur. Bu yükümlölüğünü devlet çeşitli kurum ve kuruluşlarla yerele ulaşarak çeşitli faaliyetler ile gerçekleştirir.

Çocuklar ilk eğitimlerini ailelerinden alırlar. Aile ortamında çocukların düşüncelerine önem verilmesi, fikirlerinin alınması ve dinlenmesi yani katılımın aile ortamında öğrenilmesi çocuğun gelişimini etkiler. Daha sonra okulda ve katıldıkları etkinliklerde, sosyalleşebildikleri alanlarda çocukların fikirlerinin sorulması ve dinlenilmesi ile çocuk toplumdaki yerini alır. Yerel yönetimler vatandaşına hızlı ve etkin hizmet sunan birimlerdir. Çocukların da yarının vatandaşı olarak ihtiyaçlarını, isteklerini, sorunlarını yerel yönetim birimlerine ulaştırabilmeleri gerekir.

Her konuda sağlıklı bir toplum oluşturabilmek için yapılması gereken çocukluktan itibaren çocuğun suça sürüklenmesini engellemekten geçmektedir. Bu nedenle çocukları suça sürükleyen nedenlerin engellenmesi için çeşitli kurum ve kuruluşlar faaliyet göstermektedir. Bu kurumlar başında Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı gelirken Emniyet, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları (STK) ise bu konuda çeşitli faaliyetlerde ve araştırmalarda bulunabilecek kurum ve kuruluşları

oluşturmaktadır. Bunların yanı sıra hem toplumla hem ailelerle hem de bireyle direkt temasta bulunma imkânı daha fazla olan yerel yönetimler en önemli aktörlerden biridir.

Türkiye’de yaşanan çocuk suçluluğunda artış Türk toplumunda endişeleri arttırırken çocukların, suça sürüklenmesi ve bu sürüklenmenin önlenmesi üzerine çalışmaları önemli kılmıştır. Çocuklar aile içi sorunlardan çarpık kentleşmeye kadar çeşitli nedenlerden dolayı suça sürüklenirken bu sorunların ortadan kaldırılması, alternatif araçlar benimsenmesi ve toplumdaki çeşitli aktörlerin faaliyetler düzenlemesi suça sürüklenen çocukların oranını önemli ölçüde azaltacaktır. Bu süreçte de yine en önemli aktörlerden birini yerel yönetimler oluşturmakta; özellikle belediyelerin, yetişkinlere göre değişebilen farklı haklara, psikolojik ve fizyolojik ihtiyaçlara sahip olan çocuklarla ilgili gerçekleştirecekleri faaliyetlerin, ortaya koydukları çalışmaların kapsamı ve niteliği önem taşımaktadır. Yerel yönetimler aracılığı ile düzenlenen sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerle çocuklar bulundukları sıkıntılı ortamlardan ve sorunlu çevreden uzaklaştırılabilmekte, ekonomik sorunlar yüzünden çocuğun gelişimi için harcama yapamayan ailelere destek olunabilmektedir. Bu düzenlenen faaliyetler çerçevesinde çocukların daha sağlıklı bir gelişim süreci yaşamasının önü açılmakta ve çocuklar hem yeni şeyler öğrendikleri hem de eğlendikleri bir ortamda sosyalleşebilmektedir. Bu kapsamda tez çalışmasının bu bölümünde Kayseri İlinde çocuk suçluluğunun önlenmesinde yerel yönetimlerin rolü çerçevesinde belediyelerin görev ve sorumluluk alanları incelenmiş; izledikleri politika ve gerçekleştirdikleri hizmetler doğrultusunda yapılan çalışmaların yeterliliği sorgulanmış ve bu çerçevede öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır.

3.2. Literatür Değerlendirmesi

Yapılan birçok araştırma ve veri çocuğun suça sürüklenmesinde en az payın bireysel faktörlere ait olduğunu göstermektedir. Bireyin kişilik gelişimi, doğduktan sonra başta ailesinden, daha sonra çevresinden edineceği bilgi ve deneyim ile şekillenmekte; sorunlu aile yapısı ve kötü çevre koşullarında yaşayan çocuklar ise risk altında bulunmaktadır (Yavuzer, 1998, s.33). Pedagojik durumları göz önünde bulundurulduğunda ise söz konusu sosyal faktörler doğrultusunda şekillenen çevresel faktörlerden, çocuklar yetişkinlere oranla daha fazla etkilenmektedir (Yılmaz, 2006, s. 45). Dolayısıyla büyük kentlerde ailelerin çocuk üzerindeki kontrolünü sağlamada ve

çocuğu suçtan uzak tutmada çevrenin yardımı olmadan başarı sağlanması pek mümkün gözükmemektedir (Kopar, 2008, s.74)

Literatür taraması sonucunda, Türkiye özelinde çocuk suçluluğunun önlenmesi konusunda ulaşılan eserlere ilişkin bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

Önay (2009) tarafından gerçekleştirilen “Türkiye’de Çocuk Suçluluğunun Önlenmesinde Yerel Yönetimlerin Rolü: Ankara Büyükşehir Belediyesi Sokakta Çalışan Çocuklar Merkezi” başlıklı yüksek lisans tezinde, sokakların tehlikeli ortamlarında korumasız halde bulunan, çalışan çocukların sorunlarının tespiti ve çözümü için çalışan kuruluşlardan biri olan Ankara Büyükşehir Belediyesine bağlı Sokakta Çalışan Çocuklar Merkezinin faaliyetleri incelenmiş ve bu faaliyetlerin çocuk suçluluğunu önlemedeki etkinliği ele alınmıştır.

Aydın (2010) tarafından hazırlanan “Yerel Yönetimlerin Çocuk Suçluluğunu Önlemedeki Rolü” başlıklı yüksek lisans tezinde ise yapısal dönüşüm ve değişimlerin sonucunda ortaya çıkan ve toplumsal yaşamı tehdit edici boyutlara ulaşan sosyal sorunlar karşısında çocukları suça sürükleyen etmenlerin kaldırılması konusunda yerel yönetimlere ne gibi sorumlulukların düştüğü incelenmiş; yerelleşme ve sosyal hizmet ilişkisi bağlamında bir model önerisi geliştirilmeye çalışılmıştır.

Mutlu (2015) “Çocuk Suçluluğunu Önleme Konusunda Yerel Yönetimlerin İlke ve Politikalarını” incelediği çalışmasında Türkiye’deki çocuk suçluluğunu incelemiş ve bu çerçevede yerel yönetimlerin görevlerini ve Avrupa Kentsel Şartı’ndaki ilkeleri değerlendirmiştir.

Öztürk & Ayar’ın (2015) “Türkiye’de Lisansüstü Çalışmalarda Çocuk Suçluluğu” konulu araştırmalarında; konuya yönelik az sayıda doktora çalışmasının yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Çocuk suçluluğu ve suçluluğun önlenmesine yönelik girişimsel çalışmaların ülke genelinde kısıtlı olduğu; tam metnine ulaşılabilen çalışmaların büyük çoğunluğunun tanımlayıcı niteliği ağır basan yüksek lisans tezleri olduğu ve bu konuya yönelik deneysel çalışmaların yeterli olmadığı saptanmıştır.

Söyüt tarafından 2017 yılında yapılan “Çocuk Suçluluğu Karşısında Belediyelerin Rolü: Ankara Büyükşehir Belediyesi Üzerinden Bir Değerlendirme” konulu araştırmada ise kent ve suç ilişkisi ekseninde çocuk suçluluğunun nedenleri sosyolojik kuramlara dayalı olarak ortaya konmaya çalışılmış, belediyenin çocuk suçluluğunun önlenmesi yönündeki faaliyetleri ve belediyeye bağlı çocuk merkezleri (çocuk kulüpleri, sokakta çalışan çocuklar merkezi, çocuk bakım ve koruma evleri, gençlik merkezleri, gençlik, çocuk ve aile danışmanlık merkezleri...) incelenmiştir. Belediyelerin mevzuat, bütçe ve teşkilat yapıları itibarıyla çocuk suçluluğu ile mücadelede özellikle önleyici hizmetleri sunma fırsatına rahatlıkla sahip oldukları ancak belediyelerin giderleri içerisinde sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetlerinin payının çok düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3.3. Araştırma Yöntemi

Bu başlık altında öncelikle araştırmanın amacı, araştırmanın kapsamı/sınırlılıkları ele alınmış, son kısımda ise veri toplama yöntemine değinilmiştir.

3.3.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; çocuk suçluluğu konusunun kavramsal ve kuramsal çerçevede, uluslararası, ulusal ve yerel düzeydeki hukuksal ve yönetsel düzenlemeler kapsamında incelenmesi; özellikle yerel yönetimlerin çocuk suçluluğunun önlenmesi konusundaki rolünün ortaya konması ve Kayseri ili örneğinde yerel yönetim birimlerinden biri olan belediyelerin gerçekleştirmiş olduğu faaliyetlerin bu doğrultuda değerlendirilmesidir.

Tez çalışmasında genel olarak çocuk suçluluğunun ve çocukların suça sürüklenmelerinin nedenleri, hukuksal ve yönetsel çözüm yolları bu konuda geliştirilen stratejiler bağlamında incelenmiş, cezai yaptırımlara yer verilmiştir. Kayseri İlinde çocuk suçluluğunun önlenmesinde yerel yönetimlerin rolü çerçevesinde belediyelerin görev ve sorumluluk alanları ele alınmış; izledikleri politika ve gerçekleştirdikleri hizmetler doğrultusunda yapılan çalışmaların yeterliliği sorgulanmış ve bu çerçevede öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır. Alan yazına katkı sağlamak, çocukların suça

sürüklenmesinin önlenmesi konusunda faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlarına yol gösterici kaynaklık etmek bu çalışmanın nihai hedefini oluşturmuştur.

3.3.2. Araştırmanın Sınırlılıkları

Çocuk suçluluğunun önlenmesi konusunda Kayseri’de yer alan belediyelerin gerçekleştirmiş oldukları çalışmalar hakkında verilere ulaşmak için öncelikle çevrimiçi ortamda bilgi edinme başvurusunda bulunulmuştur. Yapılan başvurulara sınırlı bilgiyle, az sayıda belediyeden yanıt alınması nedeniyle araştırmanın kapsamının daraltılmasına karar verilmiştir. Başvuruya diğerlerine göre daha hızlı-ayrıntılı yanıt veren belediyeler arasında oldukları için ve tez çalışmasını desteklediklerinden ötürü ve ayrıca literatür ve çevrimiçi ortamda yapılan araştırmalar neticesinde daha aktif çalıştıkları belirlendiğinden tez çalışmasının örnek olay incelemesi Kayseri Büyükşehir Belediyesi ve büyükşehir ilçe belediyeleri ile sınırlandırılmıştır. İç Anadolu Bölgesindeki sanayi kentlerinden biri olan Kayseri ilinin çok fazla göç alması ve literatürde bu il ile ilgili fazla çalışma yapılmamış olması da bu bağlamda dikkate alınmıştır. Kayseri’nin örnek olarak alınmasının bir diğer nedeni de 2018 yılında istatistik kurumları ve taşra teşkilatlarınca gerçekleştirilen çalışmalar ve yapılan araştırmalarda çocuk suçluluğu konusunda Kayseri’nin ilk 15 il içinde 15. sıradaki il olmasıdır.

Kayseri ilindeki bütün belediyelere e-posta gönderme yoluyla ulaşılmaya çalışılmış ve belediyelerin geri dönüş yapmasına istinaden elde edilen sonuçlar çerçevesinde il merkezinde yer alan Kayseri Büyükşehir, Talas, Kocasinan ve Melikgazi Belediyeleri ile çalışmanın gerçekleştirilmesine karar verilmiş ve ildeki dört belediye ile araştırmanın kapsamı sınırlandırılmıştır.

COVID-19 pandemisi nedeniyle alınan tedbirler kapsamında getirilen kısıtlamalardan (sosyal mesafe, minimum temas, hayati olmayan görüşmelerin ve toplantıların iptali, şehirlerarası seyahat kısıtlaması gibi etkenlerden) ötürü ve belediyelerde konu ile ilgili çalışan sorumlu yetkililerin de esnek çalışma şartlarından dolayı sınırlı sayıda görevliye ulaşılabilmiştir. Kayseri Büyükşehir Belediyesi sorumlularından bir idareci, iki idari yardımcı ve dört çalışan Kocasinan Belediyesi sorumlularından bir idareci ve iki çalışan, Melikgazi Belediyesi sorumlularından bir

idareci ve altı çalışan, Talas Belediyesi bir idareci, bir idari yardımcı ve bir çalışan olmak üzere görüşme sorularını yanıtlamıştır.

20 yaş altı çocukların sokağa çıkmasının yasak olması nedeniyle çocuklarla doğrudan veya dolaylı yoldan irtibat kurulması da zorlaştığından araştırma kapsamında çocukların yoğun olarak suç işlediği bölgelerdeki çocuklarla yapılması amaçlanan görüşmeler gerçekleştirilememiştir. Sonrasında yasaklar esnetilmiş olsa da gerekli yazışmalar ile izinler alınması sürecinin uzun olmasından ötürü çocuklara ulaşmak mümkün olmamıştır.

Araştırma çerçevesinde ayrıca il düzeyindeki Aile Sosyal Politikalar Müdürlüğü, İl Emniyet Müdürlüğü, Valilik, Sağlık Müdürlüğü, çeşitli dernek vakıf vb. taşra kuruluşlarından da belge ve istatistiki veri talebinde bulunulmuş ancak konunun hassasiyeti gerekçesiyle kamusal belge ve bilgilerin paylaşılamayacağı yönünde yanıtlar alınmıştır. Kurumsal verilerin temini konusunda sorun yaşandığından bu verilere çevrimiçi ortamda ulaşılmaya çalışılmıştır.

3.3.3. Veri Toplama Yöntemi

Araştırma konusu çerçevesinde kurumsal politika ve işleyişi daha iyi temsil etmesi açısından tez konusuyla ilgili hizmet gören ilgili birimlerin yetkilileri ve personeli ile görüşülmesi, ayrıca bireysel görüşme yapmak yerine odak grup görüşmesinin yapılması tercih edilmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan grup görüşmesi sonucunda elde edilen veriler, betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir.

Araştırma konusu çerçevesinde belediyelerdeki yetkililere sorulması planlanan açık uçlu sorular belediyelerin gerçekleştirmiş oldukları faaliyetler hakkında gerekli bilgileri edinecek şekilde önceden hazırlanmış, katılımcıların belirlenen sorulara verecekleri yanıtlar doğrultusunda belediyeler arasında daha sistematik ve karşılaştırılabilir bilginin edinilmesi amaçlanmıştır. Araştırma sorularının dışında ayrıca, tez yazarı, tezin amacı, kapsamı ve görüşme soruları hakkında bilgileri ve katılımcıya aktarılması gereken ifadeleri ve beklentileri içeren bir görüşme kılavuzu hazırlanmıştır.

Araştırmada kullanılan betimsel analiz tekniği, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesini ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri analiz türünü oluşturmakta ve bu analiz türünde araştırmacı görüştüğü bireylerin görüşlerini doğrudan alıntılarla aktarabilmektedir. Veriler belirli temalar altında anlamlı ve mantıklı bir biçimde bir araya getirilmekte bu sürecin sonunda da bulgulara yer verilmektedir (Özdemir, 2010, s.336). Bu doğrultuda araştırmada belediye yetkililerine yöneltilecek sorular araştırmanın teorik çerçevesinden hareketle aşağıda yer verilen dört tema altında toplanmıştır:

- Belediye yetkililerinin suça sürüklenen çocuklar hakkındaki görüşleri,
- Belediye yetkililerinin çocuk suçluluğu konusunda sorumlu olan kurum ve kuruluşlar hakkındaki görüşleri,
- Belediye yetkililerinin çocuk suçluluğu konusundaki faaliyetleri hakkındaki görüşleri,
- Belediye yetkililerinin suçun önlenmesi konusundaki görüşleri.

Her bir belediyeden katılımcıların (yetkililerin) görüşleri ifade edilen bu temalar altında gruplandırılmış, böylece belediyeler arasında kıyaslamalı analizin yapılabilmesi de amaçlanmıştır. Belediyelerin faaliyetleri, soruna yaklaşım tarzları, edindikleri tecrübeleri ve bu konudaki önerileri değerlendirilmeye çalışılmıştır. Araştırmada ayrıca belediyelerin stratejik planları, performans programları, faaliyet raporları da taranmıştır.

3.2. Kayseri’de Çocuk Suçluluğunun Önlenmesinde Yerel Yönetimlerin Rolü

Kayseri’de çocuk suçluluğunun önlenmesi konusunda yerel yönetim düzeyindeki belediyelerin faaliyetlerine ve belediye yetkilileri ile gerçekleştirilen görüşme sorularının analizine yer vermeden önce çocuk suçluluğu konusunun il düzeyinde daha iyi yorumlanması açısından tümten gelim yöntemi çerçevesinde Kayseri ilinin sosyo-ekonomik durumuna ve merkezi yönetimin ildeki taşra uzantılarının çocuk suçluluğuna ilişkin çalışmalarına özetle yer verilmeye çalışılmıştır.

3.2.1. Kayseri’de Sosyo-Ekonomik Durum

Kayseri geçmişten günümüze sahip olduğu konumundan ötürü ekonomik faaliyetler için bir cazibe merkezi olarak görülmektedir. Ticaret kenti olarak anılan şehir

1980’li yıllardan sonra sanayi kenti olarak anılmaya başlamıştır. 1980’lerin ilk yarısında, Kayseri iline göçle gelen nüfus oranı % 5,79’dur. Bu nüfusun % 61,53’ü ise il merkezinde ikamet etmektedir (TÜİK, 1989, ss. 223-228).

1960-1980 döneminde izlenen politikalar, kentte gecekondu oluşumlarını arttırmıştır. 1963-1973 döneminde, fiyatların düşmemesi kaygısıyla arsa üretiminin sınırlı tutulması, artan nüfusun düzenli semtlere yerleştirilmesi ve gecekonduların ıslah edilmesi yönünde önlemler alınmaması; 1970’lerden sonra gecekondu bölgelerinin oy potansiyeli olarak görülmesi, yeni gecekondu mahallerini (Battalgazi, Karacaoğlu, Mahrumlar, Kazımkarabekir, Yenidoğan, Gültepe, Yıldırım Beyazıt) ortaya çıkarmıştır. Ayrıca yine bu dönemde, 1923-1960 döneminde gecekondu oluşumları görülen mahallelerin (Gazi Osman, Beşparmak, Yeşil, Yavuzlar) gecekondu sayılarında da artış yaşanmıştır (Karatepe, 2003, s. 133).

1970-1980 yılları arasında yerleşilen planlı alanların (Mimarsinan, Alparslan, Mevlana, Şirinevler mahalleleri gibi) dışında; plansız gelişim ya da gecekondu alanlarının gelişimi daha fazla olmuştur. Özellikle idari olarak kopuk olan, ancak, konumlanma olarak merkeze yakın bulunan kasaba ve köylerde (Argıncık Kasabası, Konaklar Köyü ve Ambar Köyü) en büyük gecekondu alanları oluşmuştur. Buralarda tarla durumundaki araziler, hisseli olarak özel parselasyon yapılarak satılmıştır. Bunun sonucu olarak da gecekondulaşma hız kazanmış ve çarpık kentleşme artmıştır. Arazi fiyatlarının merkeze oranla oldukça ucuz olması talebi arttırmıştır. Köyden şehre göç edenler çoğunlukla söz konusu alanlarda konut edinmişlerdir. Ucuz konut sahibi olmanın zorlaşması, hızlı nüfus artışı, düzensiz kentleşme hareketi sonucu, gecekondu sorunu önem kazanmıştır. Bu dönemde, Kayseri’de 775 sayılı Gecekondu Kanunu gereğince mevcut gecekondu tespit edilerek ıslah bölgelerine (24 bölge) ayrılmıştır. ıslah bölgelerinde yer alan mahallelerde (Beşparmak, Yavuzlar, Gazi Osman Paşa, Barbaros vb.) İmar ve İskân Bakanlığı’nca hazırlanan ve onanan plan ve projeler çerçevesinde kamulaştırma yapılarak, parselasyonları dar gelirli vatandaşların kurmuş olduğu kooperatiflere dağıtılmıştır (Kayseri Valiliği, 1998, s. 59).

1980’li yıllarda Kayseri kentine göçün özellikle Ankara ve İstanbul gibi büyük metropollerden ve Yozgat, Sivas, Nevşehir gibi çevre illerden gerçekleştiği görülmektedir. Bunun temel nedeni, Kayseri’de sanayi işgücünün önemli bölümünü

oluşturan büyük ölçekli sanayi tesislerinin bu yıllarda kurulması ve büyük metropollerdeki sanayi gücünün yerini hizmetler sektörüne bırakmaya başlaması olarak ifade edilebilir. 1980'li yıllarda başlayan gecekondulaşma ile kırdan kente göç sorunu da başlamıştır.

TÜİK (1989) verilerine göre Kayseri ili, en fazla göçü, Ankara (%11,67), İstanbul (%9,79), Yozgat (%8,04), Sivas (%7,37), Nevşehir (%5,44), Adana (%4,80), Ağrı (%3,36), İzmir (%3,35), Erzurum (%3,09), Kars (%2,64), Kahramanmaraş (%2,55), Niğde (%2,46) ve Konya (%2,46) illerinden almıştır. Kent merkezinde ise Ankara (%11,12), Yozgat (%10,53), İstanbul (%8,51), Sivas (58,27) ve Nevşehir (%6,54) illerinden gelenlerin oranı daha yüksek düzeydedir (TÜİK, 1989, s. 223-228).

Kayseri'nin 2013-2014 döneminde net göç hızı % 5,8 olmuştur ve bu oran ile ülke genelinde 15. sırada yer almıştır. Bu bir yıl içerisinde 40.957 kişi göç almış, 33374 kişi göç vermiş ve net göç 7.583 kişi olmuştur. Kayseri ili Bölgenin diğer illerinden farklı olarak göç alan bir il konumundadır. Kayseri ilinin özellikle komşu illerine göre sanayi anlamında gelişmiş bir şehir olmasından dolayı, Sivas, Yozgat illeri ile Nevşehir gibi illerden göç almaktadır. Kayseri özellikle komşu illerine göre sanayi anlamında gelişmiş bir şehir olmasından dolayı, çevre illerden göç almaktadır. Kayseri gelişmiş sanayisi ve turizm konusunda yapılan çalışmalar ile birlikte cazip bir konuma gelmektedir. Göç almasındaki en büyük etkenin istihdam kaynaklı olduğunu göç edenlerin yaş aralığı da göstermektedir. Kayseri'nin aldığı göç ağırlıklı olarak 15-35 yaş aralığındadır(Orta Anadolu Kalkınma Ajansı, 2015, ss. 21-25).

2014 yılında yapılan adrese dayalı nüfus sayımına göre; Kayseri ili 1.322.376 kişilik nüfusu ile ülkemiz illeri sıralamasında 15. sırada yer almaktadır. Kayseri il nüfusunun 2014 yılında yapılan nüfus sayımına göre ülke nüfusuna oranı % 1,7'dir ve daha önceki nüfus sayımlarında bu oran % 1,56 ile % 1,70 arasında değişmektedir. Göç alan bir il olan ve bu nedenle de nüfusu artan Kayseri ilinin doğurganlık hızı ülke ortalamasının üzerindedir ve bu nüfus artışının devam edeceğini göstermektedir. 2023 yılı için yapılan projeksiyona göre Türkiye nüfusunun 8.619.704 kişilik artış ile 84.247.088 kişiye yükseleceği beklenmekte olup buna göre nüfusun artış hızının yavaşlayacağı düşünülmektedir. 2023 yılında iller arasında 14. sırada olacağı beklenen

Kayseri ilinin nüfusundaki artışın devam ettiği ve nüfusun 1.488.752 kişiye yükseleceği öngörülmektedir (Orta Anadolu Kalkınma Ajansı, 2015, ss. 6-19).

Kayseri’de nüfusun büyük bir bölümü Melikgazi, Kocasinan ilçelerinde bulunmakta olup, sırasıyla nüfusları 537.035 ve 384.203 kişidir. Talas ilçesi ile Develi ilçesinin nüfusları da sırasıyla 128.414 ve 64.550 kişi olup, geri kalan 12 ilçenin toplam nüfus içerisindeki payı % 15,7 dir (Orta Anadolu Kalkınma Ajansı, 2015, s. 8).

Göç ile gelen yoksulluk ve işsizlik artan nüfusa yetmeyen okullaşma oranı ve getirisi olan eğitimsizlik çocuk suçluluğunun artışında ve önleme faaliyetlerinin yetersiz olmasında büyük rol oynamıştır. Aslında Kayseri eğitim ve kültür açısından köklü bir geçmişe sahiptir. Selçuklular döneminde en ileri, uygulamalı eğitim ve sağlık kurumları Kayseri’de bulunmaktaydı. Kayseri, bu tarihi özelliğine modern eğitim kurumlarıyla yeniden hayat vermekte olup Kayseri Valiliği verilerine göre Kayseri’de okulsuz ve öğretmensiz yerleşim birimi bulunmamaktadır. Kayseri ilinde 4 üniversite bulunmaktadır. Hizmet veren üniversitelerde toplam 52.142 öğrenci ile 2.209 akademik personel ve 2.410 idari personel görev yapmaktadır. Kayseri’de 16 Halk Eğitim Merkezi, 7 Öğretmenevi ve Akşam Sanat Okulu, 3 Rehberlik ve Araştırma Merkezi, 1 Uygulamalı Otel, 1 Olgunlaşma Enstitüsü, 2 Üstün ve Özel Yetenekliler Kurumu ile 416 Lojman bulunmaktadır ayrıca 75 Anaokulu, 54 Özel Kreş, 13 Diyanete Bağlı (4-6 Yaş Kurslar), 391 İlkokul, 344 Ortaokul, 216 Ortaöğretim olmak üzere toplam 1.093 okul bulunmakta, bu okullarda 13.004 derslikte toplam 308.015 öğrenci öğrenim görmektedir ve 20.623 öğretmen görev yapmaktadır (Kayseri Valiliği, 2020).

Milli Eğitim Bakanlığı’nın yayınlamış olduğu Milli Eğitim İstatistikleri’ne göre 3-5, 4-5 ve 5 yaş grubunu kapsayan okul öncesi okullaşma oranı, Kayseri ilinde Türkiye genel ortalamasının üzerindedir. Son yedi yıllık veriler çerçevesinde Kayseri ilinin ilköğretim okullaşma oranı Türkiye ortalamasının üstünde yer almaktadır. İlköğretim okullaşma oranı açısından Kayseri, Bölge illerine nazaran daha iyi durumdadır. Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi dikkate alınarak TÜİK (2014) tarafından oluşturulan 2009-2013 yılları öğrenim durumu ortalama verilerine göre, 18 yaş üstü nüfus için yükseköğrenim veya üzeri mezunların toplam nüfusa oranı %8,84’dir. Kayseri’de ise bu oran %8,6 olup Türkiye ortalamasının altındadır (Orta Anadolu Kalkınma Ajansı, 2015, ss. 34-35).

Tablo 13. Kayseri İli Okullaşma Oranları

EĞİTİM KADEMESİ	YAŞ GRUBU	2017-2018		2018-2019	
		BRÜT	NET	BRÜT	NET
OKULÖNCESİ	3- 5 Yaş	42,54	35,64	43,64	36,42
	4- 5 Yaş	56,73	48,82	56,98	48,94
	5 Yaş	87,94	69,63	88,64	69,54
İLKÖĞRETİM		98,65	96,07	98,87	96,37
İLKOKUL		96,10	91,37	98,23	91,95
ORTAOKUL		101,01	95,08	99,44	94,26
ORTAÖĞRETİM		115,80	90,12	116,06	90,87
GENEL ORTAÖĞRETİM		58,15	43,23	62,02	47,01
MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİM		57,65	46,89	54,04	43,87

Kaynak: Kayseri Valiliği. (2020, 12 Ağustos). *Eğitim ve Kültür Durumu*, Erişim adresi: <http://www.kayseri.gov.tr/egitim-ve-kultur-durumu>

Kayseri ilinde okullaşma oranı Tablo 13’den de görüldüğü üzere yeterli düzeydedir. Kayseri ilinde okulu olmayan ve eğitim alamayan herhangi bir yerleşim birimi bulunmamaktadır.

Melikgazi, Kocasinan ve Talas hariç, Kayseri’nin ekonomik ve sosyal yapısı büyük ölçüde tarım ve hayvancılığa dayalıdır. İl düzeyinde hayvancılık önemli bir ekonomik faaliyet alanı olmakla birlikte, hayvansal üretimin pazarlamasında sorun yaşanmaktadır. Kayseri ili, İç Anadolu Bölgesinin yerel sanayi odakları arasında yer almaktadır. İl düzeyinde sanayi sektörü istihdam, Türkiye ortalamasının üzerinde bir değere sahiptir. Bununla birlikte sanayinin ilçeler arasında dengeli bir dağılım gösterdiğini söylemek mümkün değildir. Sanayi sektörü, Melikgazi, Kocasinan ve Talas ilçelerinde yoğunudur. Bu da, diğer ilçelerin sosyo-ekonomik gelişmesini olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle il düzeyinde sanayi sektöründeki yoğunlaşmaların yeniden irdelenmesi gerekmektedir (Orta Anadolu Kalkınma Ajansı, 2015, s. 89).

Çocukların suça sürüklenme nedenleri incelendiğinde ise, bölünmüş aile yapısı, aile içi problemler ve sevgisizlik; internet ve medyadan olumsuz etkilenme; yanlış arkadaş grupları, sosyal paylaşım siteleri-cep telefonları, alkol, uyarıcı ve uyuşturucu madde kullanımı, psikolojik rahatsızlıklar ve bunalım, okul sınav ve ders problemleri,

erkek ve kız arkadaş ayrılığı gelmektedir. Bu bakımdan çocukların ailelerine yönelik eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları ile okul ortamında destekleyici ve rehberlik faaliyetlerinin güçlendirilmesi önemlidir. İl Emniyet Müdürlüğü (2015) kayıtlarına göre, Kayseri’de 2013 yılında meydana gelen 34.403 olay %6,6 oranında artış göstererek, 2014 yılında, 36.824’e yükselmiştir. 2013 ve 2014 yıllarında meydana gelen olayların birimlere göre dağılımı incelendiğinde, Kayseri’de meydana gelen olayların neredeyse tamamının asayiş suçu kapsamına girdiği görülmektedir. 2013 ve 2014 yıllarında Kayseri ilinde suça sürüklenen çocuklarda en fazla payı kasten yaralama vakası almaktadır. Asayiş suçu ile ilgili olarak 2013 yılında 32.083 olay, 2014 yılında ise 34.604 olay meydana gelmiştir (Orta Anadolu Kalkınma Ajansı, 2015, ss. 71-73).

Tablo 14. İllere ve Cinsiyete Göre Mutluluk Düzeyi

İl	Mutluluk Düzeyi (%)								
	Mutlu			Orta			Mutsuz		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Türkiye	59,0	56,1	61,9	30,2	32,0	28,5	10,8	11,9	9,6
Kayseri	58,1	55,4	60,7	31,4	32,9	30,0	10,5	11,7	9,3

Kaynak: TÜİK, 2013.

Kayseri hem sanayi hem eğitim hem sağlık yönünden birçok ile göre gelişmişlik düzeyi yüksek olan bir il olmakla beraber TÜİK (2013) tarafından yapılan illerin mutluluk düzeyleri ile ilgili araştırmada ilin Türkiye ile paralel seyrinde olduğu gözlemlenmiştir. Türkiye genelinde ülkenin toplam nüfusunun %59’u mutlu olduğunu söylerken Kayseri ilinde sonuç %58,1’dir. Ülkede yaşayan toplam %10,8 oranında birey kendini mutsuz olarak ifade ederken Kayseri ilinde yaşayanların %10,5 i kendini mutsuz olarak ifade etmiştir. Küçük ölçekte Kayseri ili ülkenin yansımasıdır denilebilir.

Tablo 15. İllere Göre Suça Sürüklenen Çocuklar Hakkında Verilmiş Karar Sayıları

İl	Mahkûmiyet	Beraat	Dava Düşmesi	Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması	Yetkisizlik Görevsizlik Birleştirme	Diğer	Toplam
Kayseri	1253	612	382	865	536	472	4120

Kaynak: Adli Sicil ve İstatistikler Genel Müdürlüğü, Adli İstatistikler, 2018, s. 68

Tablo 15’te görüldüğü üzere Kayseri’de suça sürüklenen çocuklar hakkında verilmiş toplam 4120 karar bulunmaktadır. Çocukların 1253’ü hakkında mahkumiyet kararı alınmıştır.

Kayseri’de 2005 yılında, 1199 çocuk, 829 suça karışmıştır. Çocuk suçlarında bir önceki yıla göre yüzde 85 artış gerçekleşmiştir. Bu artış kayda değer sorgulanması gereken bir artış olmuştur (Milli Gazete, 2020).

Tablo 16. 2018 Yılı Suç Türüne Göre İstatistikler

	TÜRKİYE	KAYSERİ
Öldürme	9332	189
Yaralama	33013	742
Cinsel suçlar	5774	165
Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma	3627	97
Hakaret	4297	100
Hırsızlık	45420	781
Yağma (Gasp)	15309	289
Dolandırıcılık	8006	137
Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti	17902	388
Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma, satın alma	10375	165
Sahtecilik	8990	117
Kötü muamele	106	4
Zimmet	220	4
Rüşvet	175	1
Kaçakçılık	9665	152
Trafik Suçları	8185	79

Tablo 16. 2018 Yılı Suç Türüne Göre İstatistikler (Devamı)

Orman Suçları	671	1
Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile ilgili suçlar	6280	97
İcra İflas Kanununa Muhalefet	15382	712
Askeri Ceza Kanununa Muhalefet	2041	31
Tehdit	11038	228
Mala zarar verme	2721	65
Görevi yaptırmamak için direnme	2949	55
Ailenin korunması tedbirine aykırılık	5209	167
Diğer suçlar	40114	660
Bilinmeyen	88	1

Kaynak: Adli Sicil ve İstatistikler Genel Müdürlüğü, Adli İstatistikler, 2018, s. 80

Tablo 16’da Türkiye ve Kayseri ili özelinde 2018 yılına ilişkin suç türlerine yer verilmiştir. ‘Diğer suçlar’ haricinde ülke ve il bazında çocukların en fazla hırsızlık ve yaralama suçuna karıştıkları, suç türleri arasında yer alan kötü muamele, zimmet, rüşvet ve orman suçlarının ise diğer suçlara göre daha az oranda işlendiği görülmektedir.

3.2.2. Kayseri’de Çocuk Suçluluğuna İlişkin İl Düzeyinde Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Çalışmaları/Projeleri

Çocuk suçluluğunun önlenmesinde merkezi ve yerel kuruluşları etkileşimi, birlikte çözüm arayışı yollarını geliştirmeleri, etkin bir şekilde işbirliği içinde çalışmaları önem taşımaktadır. Bu nedenle Kayseri İlinde yerel örgütlerin rolüne yer vermeden önce il düzeyinde merkezi kuruluşlar tarafından son yıllarda gerçekleştirilen çalışmalara, bu çerçevede geliştirilen projelere aşağıda yer verilmiştir.

3.2.2.1. Aile Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü

Sosyal devlet olmanın gereği olarak kurulmuş olan Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, tüm risk grubu insanların yaşamlarını organize ederek ve korunmaya muhtaç kesimleri sahiplenerek, ürettiği hizmetlerin niteliği ve niceliği itibarıyla, kamu yönetimimizin vazgeçilmez en büyük ve en önemli bakanlıklardan biridir. Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri aile, çocuk, kadın, yaşlı, engelli, şehit yakınları ve gazilere yönelik hizmetler ve sosyal yardımlar hizmeti vermektedir. Kayseri İl Müdürlüğü Aile ve Toplum Hizmetleri, Sosyal Yardımlar,

Kadının Statüsü, Çocuk Hizmetleri, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri ve Şehit Yakınları ve Gazi Hizmetleri olmak üzere altı birimden oluşmaktadır. Kurumsal bakım alanında ise halen 18 Çocuk Evi, 1 Çocuk İlk Kabul Birimi, 1 Gebe Çocuk ve Çocuk Anneler Ünitesi, 1 Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi, 2 Çocuk Destek Merkezi, 1 Engelli Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi, 2 Kadın Konukevi, 3 Sosyal Hizmet Merkezi ve 1 Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi olmak üzere 10 sosyal hizmet kuruluşu bulunmaktadır (Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2020).

İl müdürlüğü çalışmaları çerçevesinde Kayseri ilinde yapılan hizmetlere yön vermek adına çeşitli hizmet alanlarına yönelik analizler yapmak amacıyla risk haritası oluşturulmuştur. Risk haritası ile Kayseri'nin hangi ilçesinde ve mahallesinde hangi riskler bulunmaktadır tespit edilerek buna göre önemlerin alınması yoluna gidilmektedir. Risk haritasının ana başlıkları; İntihara Teşebbüs Vakaları, Uyuşturucu Madde Kullanımından Suça Sürüklenen Çocuklar, Boşanma Durumları, Evlenme Durumları, Kadına Karşı Şiddet Vakaları, Suça Sürüklenen Çocuklar, Ekonomik Destek Talepleri Ve Sosyal Yardımlar, Korunmaya Muhtaç Çocuklara Yönelik Tedbirler, Engelli Evde Bakım Hizmetleri olarak belirlenmiştir. Cinsel istismar konusuyla ilgili olarak İl Müdürlüğünün koordinesinde paydaş olarak İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve İl Emniyet Müdürlüğü ile Çocuğa Yönelik Cinsel İstismarın Önlenmesi Protokolü imzalanarak çocuk ve yetişkinlere bu eğitimler verilmektedir. Ayrıca Aile Eğitim Programı kapsamında da mahremiyet eğitimleri devam etmektedir (Kayseri Olay, 2020).

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, sosyal hizmet modellerinden yararlanan çocuk ve gençler ile ilgili ülke genelinde yaptığı faaliyetlerden yaz kamplarında buluşma etkinliğini yaz ve kış aylarında iki dönem olarak devam ettirmektedir. En son 12 Ağustos 2020 tarihinde Kayseri ilinde yaz kampı yapılarak Kayseri ilinde yaşayan çocuklar bir araya getirilmiştir. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Gençlik ve Spor Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı iş birliğinde yaz ve kış aylarında iki dönem olarak yapılan gençlik kamplarında çocuk bakım evlerinde kalan gençlere günlük hayatlarında kullanabilecekleri manevi değerlere yönelik dini eğitimi, saygı, sevgi, yardımlaşma, görgü, nezaket kuralları, çalışkanlık, olumlu düşünme gibi konuları kapsayan “değerler eğitimi” verilmiştir. Kamp bu

programında bu eğitimin yanı sıra el sanatları, masa tenisi, bisiklet, sokak oyunları, yarışmalar, tiyatro, matrak ve okçuluk, yüzme, paintball, matrak, bisiklet, doğa yürüyüşü gibi sportif faaliyetlere de yer verilmiştir (Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2020).

Yukarıdaki gibi birçok faaliyeti bulunan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı taşra teşkilatı olan il müdürlüğünün uhdesinde Kayseri ilinde 216 çocuk 190 koruyucu ailenin gözetiminde bulunmaktadır. İl müdürlüğüne bağlı personel periyodik olarak hizmet içi eğitimlere tabi tutulmaktadır. Yapılan eğitimler sadece personele yönelik olarak değil toplumun her kesimine hitaben olarak verilmektedir. Örneğin evlenme hazırlığındaki kişilere evlilik öncesi eğitim, boşanma aşamasında bulunanlara boşanma süreci danışmanlığı, çocuk ve yetişkinlere cinsel istismar eğitimleri ve mahremiyet, iş hayatına uyum eğitimleri ve aile eğitim programı kapsamında 24 farklı modül içeriğinde aile ait bütün konularda eğitimler verilmektedir. Bu çerçevede 2018 yılı içerisinde 20.000 üzerinde kişiye eğitim verilmiştir (Kayseri Olay, 2020).

Kayseri’de bakanlığın hizmet dönüşümü kapsamında yetiştirme yurtları kapatılarak ev tipi çocuk evleri hizmet modeline geçilmiş bulunmaktadır. Bu hizmet modeliyle çocuklara 18 ilin çeşitli mahallelerinde ev tahsis edilmiş ve her ev için 3 bakıcı personel ve bir ev sorumlusu verilerek normal aile yaşamına kavuşturulmuştur. Bu çocuklar 18 yaşını ve öğrenim hayatlarını tamamlamaları sonucunda 3413 sayılı kanun kapsamında işe yerleştirilmektedir. Ayrıca aile içi problem yaşayan, boşanma düşüncesinde ya da boşanma sürecinde olan çiftlerin süreci sağlıklı yönetebilmeleri amacıyla Aile ve Boşanma Süreci Danışmanlığı hizmeti yürütülmektedir. Çeşitli nedenlerle öz ailesi yanında bakılamayan çocukların, kısa veya uzun süreli olarak bakımlarını üstlenen aile ya da kişilerin yanında, devlet denetiminde yetiştirilmelerine Koruyucu Aile Hizmeti ve bu hizmeti veren aile ya da kişilere Koruyucu Aile denilmektedir. Bu kapsamda öz ailesi ile yaşama şansını bir süreliğine kaybetmiş, evlat edinme gibi daha uzun süreli ve kalıcı bakımdan yararlanılamayan her korunmaya muhtaç çocuğun kuruluş bakımına girmeden Koruyucu Aile Hizmetinden yararlandırılması planlanmaktadır.

Kayseri’de 2018 yılında koruyucu aile hizmeti kapsamında; 216 çocuk 190 koruyucu aile yanına yerleştirilmiştir. Yine aynı yıl içerisinde İl Müdürlüğünce, koruyucu ailelere yanlarında bulunan çocuklar

için bakım, yetiştirilme, eğitim, harçlık, giyim, okul masrafları, okula ulaşım giderleri, eğitimlerini ve gelişimlerini destekleyecek ya da meslek edindirme kapsamındaki kurslara karşılık olmak üzere toplam 1.980.655,55 TL destek sağlanmıştır (Kayseri Olay, 2020).

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı projesi olan ve toplumda ‘gönüllülük’ kavramına yönelik farkındalık geliştirmek, gönüllü çalışmanın yaygınlaşmasını sağlamak, toplumsal kalkınmaya katkı sağlayacak insan kaynağı ihtiyacını güçlendirmek amacıyla ‘Toplum Kalkınmasında Gönül Elçileri Programı’ hayata geçirilmiştir. Gönül Elçileri Programı’nda örneğin bir resim öğretmeni; haftada bir gün hastaneye giderek hasta çocuklara resim dersi vermekte, bir üniversite öğrencisi; görme engelliler için sesli kütüphanede hikayeler kaydetmekte veya bir ev hanımı; evinde bir grup arkadaşıyla mantı yapıp satmakta, geliriyle 2 çocuğun okul masraflarına katkıda bulunmaktadır. ‘Aile ve Yoksulluk’, ‘Çocuk (Koruyucu Aile, Çocuk İşçiliği İle Mücadele)’, ‘Engelli ve Hizmetlere Erişim’, ‘Kadın ve Güçlenme (Kadınlar için Mesleki Eğitim Projesi)’ ve ‘Kaliteli Yaşlanma ve Kuşaklar Arası Uyum’ un yer aldığı programda Kayseri, gönüllü elçi sayısında toplam dört bin üç elçi ile iller arasında yirmi altıncı sırada yer almıştır. Kayseri’yi ise Artvin takip etmiştir (Kayseri Anadolu Haber, 2020).

2015 yılında temeli atılan Aile ve Sosyal Destek Programı (ASDEP) üç yıldır 81 ilde taşra teşkilatında hayata geçmiş bir programdır. ASDEP çalışmasında psikoloji, sosyoloji, sosyal hizmet, çocuk gelişiminde alanı bilen psikoloji ve formasyon alt yapısı olan, sosyal ve travmatik olaylarda 183 yelekleri ile sahada çalışan personel görev almaktadır. Mahallelerde muhtarlardan bilgi alınarak, sorun analizi ve risk haritası çıkarılarak ekonomik, ailevi, evlilik gibi problemleri olanlar tespit edilip il müdürlüğünde yapılan istişare ile sosyal bir hizmet belirlenmektedir. Bu çerçevede Kayseri ilinde on beş bin hane uzmanlar tarafından ziyaret edilmiştir (Kayseri Olay, 2020).

3.2.2.2. İl Emniyet Müdürlüğü

Kayseri İl Emniyet Müdürlüğü güvenlik ve asayiş hizmeti sağlamanın yanı sıra çeşitli sosyal sorumluluk projeleri ile çocuk suçluluğunu önlemeye yönelik faaliyetlerde

bulunmakta olup İl Emniyet Müdürlüğü'nün projelerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir:

İl genelinde, araç ve yaya trafiğinin yoğun olduğu bölge ve kavşaklar ile umuma açık alanlarda din ve duygu sömürüsü yaparak dilencilik yapan ve bunu meslek haline getiren her yaş grubundan yerli ve yabancı uyruklu kişilere, gerekli adli ve idari yaptırımların uygulanması, yardıma ihtiyacı olanlara ise ilgili kurum ve kuruluşlar aracılığıyla gerekli yardımın yapılması amacıyla Kayseri İl Emniyet Müdürlüğü Toplum Destekli Polislik Şube Müdürlüğünce 10.08.2015 tarih ve 2015/5 sayılı Valilik Oluru ile “Dilenciliği Meslek Edindirmeyelim” sosyal sorumluluk projesi hayata geçirilmiştir. Kayseri İl Emniyet Müdürlüğü'nce projenin uygulamaya konulduğu 10.08.2015 tarihinden itibaren 5326 sayılı Kabahatler Kanununun 33. Maddesi, Türk Ceza Kanunu 229. Maddesi (Dilencilik Suçu), Türk Ceza Kanunu 233. Maddesi (Aile Hukukundan Kaynaklanan Yükümlülüğün İhlali Suçu) ve Türk Ceza Kanunun 148. Maddesinden (Yağma Suçu) işlemler yapılmaya devam edilmektedir. Suç mağduru çocuklara yönelik koruyucu ve destekleyici tedbirler kapsamında; Cumhuriyet Savcısının talimatıyla Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne bağlı kurumlara toplam 19 çocuk yerleştirilmiştir. Paydaş kurumlarca da toplam 2999 kişiye yasal işlem uygulanmıştır (Kayseri Gündem, 2018).

Toplum Destekli Polislik (TDP) Şube Müdürlüğü görevlilerince de dilencilik suç mağduru olan 18 yaş altı çocukların dilencilik yapma ve mendil satmalarının nedenlerini, ailenin yapısını, çocukların sosyo-ekonomik koşullarını tespit etmek amacıyla çocuklar ve aileleri evlerinde belli sürelerle ziyaret edilmekte; maddi imkânsızlık içinde olan aileler tespit edilerek ailelere yiyecek ve yakacak desteği, çocuklara kırtasiye, kıyafet ve ayakkabı desteği sağlanmaktadır (Kayseri Haber, 2018).

Dilencilikle mücadele kapsamında 2018 yılında; 75 çalışma yapılmış, çalışmalarda 3.042 vatandaşa ulaşılmış, bilgilendirici bilinçlendirici 1.814 adet broşür, 362 sticker ve 247 adet afiş dağıtılmıştır (Kayseri Haber, 2018).

Trafikte Eğitimli Çocuklar Projesi, Dilenciliği Meslek Edindirmeyelim Projesi, Sıcak Yuvam Projesi, Öğrencilerimiz Geleceğimiz Projesi, İpeksi Dokunuş İle Sokaktan Madalyaya Uzanan Eller Projesi'nin uygulamalarına 2017 yılından bu yana devam

edilmektedir. Her Şey Bir Umutla Başlar Projesi içerisinde yer alan 14 alt faaliyette il dışı gezi, konferans, il içi ilçe gezileri, hobi bahçesi, sinema, sportif etkinlikler, meslek edindirme, öğrenci bilgilendirmeleri, zenginleştirilmiş kütüphane, trafik koridoru, kuş evleri, tekvando lisans edindirme ve fahri velilik faaliyetleri gerçekleştirilmektedir. Yapılan faaliyetler ve projeler çerçevesinde 2017 yılı içerisinde 292.370 kişiye ulaşılmıştır (Kayseri Haber, 2018).

İl Emniyet Müdürlüğü, Çocuk Şube verilerinden yola çıkarak 2017 yılında kent merkezi ve ilçelerdeki 38 bin çocuğu mercek altına almıştır. TDP ekipleri ağırlığı suç işlemeye meyilli, dezavantajlı, parçalanmış aileler, yurt, zihinsel ve bedensel engelli çocukları kültür, yüzme, tekvando, masa tenisi gibi spor meslek edindirme, kursları ve yurt içi gezilerde başarılı akranlarıyla bir araya getirerek bu çerçevede yaklaşık 20 bin çocuğun 15 ayrı daldaki etkinlik ve kursta buluşturulması sağlanmıştır. Bu konuda okullardan, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'nün de destek alınmıştır (Milliyet, 2020).

Kayseri İl Emniyet Müdürlüğü TDP Şube Müdürlüğü ekipleri, 2016 ve 2017 yılları arasında Çocuk ve Gençler Sosyal Koruma ve Destek Programı ÇOGEP kapsamında gerçekleştirdikleri "fahri velilik" projesiyle 200 dezavantajlı çocukları okullarında ziyaret edip dersleri hakkında bilgi alarak maddi durumu iyi olmayanların ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Ayrıca polis memurlarına yönelik çocuk Şube Müdürlüğü personeli tarafından Polis Merkezi Amirliklerinde görev yapmakta olan personellere yönelik "Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Mevzuatı Eğitimi" düzenlenmektedir (Kayseri Haber, 2018).

3.2.2.3. Kayseri Valiliği

Kayseri Valiliği bünyesinde dezavantajlı grupların yaşam kalitesinin yükseltilmesi hedefi ile kentsel ve sosyal altyapının iyileştirilmesi için yeni merkezlerin oluşturulması, bu yönde başarılı modellerin uygulanması görüşü ile Uyuşturucu ve Bağımlılıkla Mücadele için proje geliştirilmiş olup projenin amaçları okullarda madde kullanım sıklığının belirlenmesi, okullarda madde kullanan öğrencilerin nitelikli ve yapılandırılmış bir hizmet alması, örgün öğretim içinde olmayan, madde kullanan bireylerin istedikleri an hizmet alabilecekleri bir merkezin kurulması ve bu merkezlere

kolay erişilebilirliğin sağlanması, madde kullanan çocukların ailelerinin her an ulaşabilecekleri bir merkezin olması, madde kullanımını önleyici rehberlik hizmetleri almak isteyen velilerin her an ulaşabilecekleri bir merkezin olması, danışma merkezleri aracılığı tespit edilen madde bağımlılarının sosyal ve kültürel faaliyetlere dahil edilmesi ve Türkiye genelinde örnek bir uygulama modelinin geliştirilmesi şeklinde sıralanmıştır. Proje sonucunda ise kurulacak 11 bağımlılık danışma merkezinin kurulacağı yerler belirlenmiştir (Sosyal Tv, 2020).

Kurulan Komisyon ile bu merkezlerin fiziki yapılarının denetimleri yapılmış gerekli tavsiyeler ilgili belediyelere ve kurumlara verilmiştir. Merkezlerin tefrişatı için gerekli demirbaş alımları yapılarak fiziki mekân tahsis yapan kurumlara dağıtımı gerçekleştirilmiştir. Bu merkezlerde görevlendirilecek 60 uzman belirlenmiş ve 14 Eylül 2017 itibari ile eğitimlere başlanmış ve 23 Kasım 2017 tarihi itibari ile süpervizyon eğitimleri de tamamlanarak eğitim programı tamamlanmıştır. Kayseri iline bağlı 14 ilçede okullarda madde bağımlılığı konusunda anketler gerçekleştirilerek anket sonuç raporu hazırlanmıştır. İlçelerde görevlendirilen uzmanlar kendi ilçelerinde farkındalığı artırmak adına seminerler vermiştir (Kocasinan Milli Eğitim Müdürlüğü, 2019).

3.2.2.4. Diğer Kurum ve Kuruluşlar

İldeki diğer taşra kuruluşları olan İl Müftülüğü ve İl Sağlık Müdürlüğü tarafından da projeler geliştirilmekte, sportif ve kültürel aktiviteler yapılmaktadır. Uyuşturucuyla mücadele konusunda il müftülüğü tarafından seminerler gerçekleştirilmektedir (Kayseri Gündem, 2020). Örneğin müftülük ile sağlık müdürlüğü ortak projesi olan dördü iştirakçi on iki ortak tarafından Kayseri Valiliği başkanlığında ve Orta Anadolu Kalkınma Ajansı (ORAN) tarafından doğrudan destek faaliyeti kapsamında "Bağımlılık Danışma Merkezleri Kurulması Projesi" desteklenmiştir (Kocasinan Milli Eğitim Müdürlüğü, 2019).

3.3. Kayseri’de Belediyelerin Çocuk Suçluluğunu Önleme Konusundaki Çalışmalarına Yönelik Gerçekleştirilen Görüşmeler ve Değerlendirmeler

Araştırma sürecinde görüşülen belediyeler Kayseri Büyükşehir, Talas, Kocasinan ve Melikgazi belediyeleridir. Görüşmede belediyelere 23 soru yöneltilmiştir.

Bu bölümün ilk kısmında belediyelere yöneltilen sorulara ve alınan yanıtlara yer verilmiştir. İkinci kısmında ise belediyelerin verdiği yanıtlar çerçevesinde önce her bir belediyenin değerlendirmesi daha sonra ortak bir değerlendirme yapılmıştır. Son bölümde ise ortak değerlendirme çerçevesinde yapılması gerekenler analiz edilmiştir.

Yapılan görüşmeler ile toplamda sorulan 23 soru aşağıda belirtilen tablolardaki gibi dört başlık altında kategorize edilmiş olup değerlendirme yapılmıştır.

Tablo 17. Belediyelerin Suça Sürüklenen Çocuklar Hakkındaki Görüşleri

Sizce bir çocuk neden suç işler ve onu suç işlemeye yönelten faktörler nelerdir?
Sizce suça sürüklenmiş çocuklarda ve ailelerinde suç işleme eğilimi var mıdır? Suça sürüklenmiş çocukları diğer çocuklardan ayıran özellikler nelerdir?
Kayseri’de çocukların suça sürüklenmesinin nedenleri nelerdir?
Kayseri’de suça sürüklenen çocuklar hangi suç türüne yönelmektedirler?
Suçta sürüklenen çocukların coğrafi olarak dağılımı nasıldır?

Tablo 18. Belediyelerin Çocuk Suçluluğu Konusunda Sorumlu Olan Kurum ve Kuruluşlar Hakkındaki Görüşleri

Çocukların suça sürüklenmesinin engellenmesinde sorumlu merciler arasında önem derecesine göre yerel yönetimler sizce hangi sırada yer alır?
Çocukların suça sürüklenmesinin engellenmesinde ilk sorumlu merci hangisidir?
Çocuk suçluluğunun önlenmesi konusunda hangi kuruluşlarla iş birliği yapılmalıdır?
Çocukların suça yönelmelerinin engellenmesinde sorumluluğu bulunan bu kurumlar arasındaki, koordinasyon yeterli midir? Bu kuruluşlarla ortak hangi politikalar hayata geçirilmelidir?
Kurumlar arası iş birliği konusunda ne gibi sorunlar bulunmaktadır?
Yerel yönetimlerin/belediyelerin çocuk suçluluğu konusunda ne gibi bir rolü bulunduğunu düşünüyorsunuz?
Yerel yönetimlerin/Belediyelerin çocuk suçluluğu konusundaki etkinliğini (çalışmaların yeterliliğini) nasıl değerlendiriyorsunuz?

Tablo 19. Belediyelerin Çocuk Suçluluğu Konusundaki Faaliyetleri Hakkındaki Görüşleri

Belediyenizin çocuklara yönelik yaptığı faaliyetlerden bahsedebilir misiniz?
Kurum olarak yaptığınız bu faaliyetlerin istatistiksel olarak kayıtlarını tutuyor musunuz? Kayıtlar var ise, bunların bir değerlendirmesini yapabilir misiniz?
Çocukların suça sürüklenmesinin engellenmesinde kurumunuzun rolü nedir?
Kurumunuzda çocuklarla ilgili doğrudan faaliyet gösteren birimler hangileridir? Bu birimlerin yapı ve işleyişi nasıldır?
Çocuk suçluluğu konusunda personele yönelik hizmet içi eğitim faaliyetleri yapılıyor mu? (Yılda kaç kez)
Kurumunuzun çocuk suçluluğunu önleme konusundaki faaliyetleri nelerdir?
Bu faaliyetlerin çocuk suçluluğunu önlemedeki etkisini nasıl değerlendiriyorsunuz?
Aşağıdaki uygulamalardan hangi ya da hangileri kurumunuz tarafından gerçekleştirilmekte ya da gerçekleştirilmesi düşünülmektedir?

Tablo 20. Belediyelerin Suçun Önlenmesi Konusundaki Görüşleri

Çocukların suça sürüklenmesi nasıl engellenebilir?
Çocukların suça sürüklenmesinin engellenmesinde cezai yaptırımların rolü nedir?
Daha iyi bir önleme politikası için neler yapılması gerekir, önerileriniz var mıdır? Çocukların suça sürüklenmesinin engellenmesinde nasıl bir model önerirsiniz?

3.3.1. Belediyelerin Suça Sürüklenen Çocuklar Hakkındaki Görüşleri

Yapılan görüşmeler çerçevesinde çocukların suç işleme nedenleri ve onları suç işlemeye yönelten faktörler sorulmuş, belediye yetkilileri ve personelinden aşağıdaki yanıt alınmıştır:

Her insan doğuştan itibaren suça karşı refleksli olarak doğar. Ancak çocuğun yetiştiği ailesi, sosyal çevresi, arkadaşlarının etkisi ile bu durum değişebilir. Bahçeye dikilen bir meyve ağacının nasıl ki her yıl bakımı ve budaması yapıyorsa bir çocuğun da zararlı durumlara karşı bakımının yapılması gerekir, aksi takdirde ailenin, çevrenin, arkadaş ortamının zararları çocuğu suç işlemeye yöneltebilir (Büyükşehir Belediyesi). Ekonomik yetersizlikler, ailenin olumsuz yapısı, ebeveyn kontrolünün zayıflığı, rol model kişilerin olumsuz özellikleri, yaşadıkları çevre çocuğu suça iten etkenlerin başında gelir (Talas Belediyesi). İnsan sosyal bir varlıktır ve suça eğilimli doğar. Aile içi iletişimin zayıf olması sevgisizlik ve ilgisizlikten ötürü ayrıca çevresel faktörlerden dolayı suça yönelir (Kocasinan Belediyesi). İnsan doğası gereği suç işler, kimseye veya bir kuruma sorumluluk yüklenemez ancak ama aile ve çevre güçlü etken (Melikgazi Belediyesi).

Suça sürüklenmiş çocuklarda ve ailelerinde suç işleme eğiliminin var olup olmadığına dair ve ayrıca suça sürüklenen çocukları diğer çocuklardan ayıran özelliklere ilişkin sorulara yanıt olarak belediye yetkilileri aşağıda yer verilen görüşleri savunmuştur:

Suç işlemeye meyleden çocukların durumları incelendiğinde genel olarak iyi bir aile ortamında yetişmedikleri, aile sevgisinden mahrum kaldıkları, anne baba geçimsizliği nedeniyle ailenin tam olarak oluşmadığı, ailenin sorumlulukların yerine getirebilecek bir durumda olmadığı, kaldıkları görülmektedir (Büyükşehir Belediyesi). Karşılaştığımız örneklerle bakacak olursak evet suça sürüklenmiş çocuklarda ve ailelerinde suç işleme eğilimi var. Birbirlerinden ayıran en önemli özellikler yetiştirilme tarzı, aldıkları eğitim kalitesi, yaşanılan çevre olarak göze çarpıyor (Talas Belediyesi). Aile içinde suça karışan bir birey varsa çocuk da suç işler bu büyük bir etkidir (Kocasinan Belediyesi). Ailenin bir etkisi yok ailenin ekonomik sıkıntısı da dahil aile de bir bireyin suç işlemesi etkili değil. Ailesinde suç işleyen biri olmasa bile çocuk suç işleyebilir. Suça sürüklenen çocuk toplumdan ayrı davranıyor, dışlanmış olduğu için kendini ispatlamaya çalışıyor. Suç işleyerek kendini ispatladığını düşünüyor (Melikgazi Belediyesi).

Kayseri’de çocukların suça sürüklenmelerinin nedenlerini Kayseri Büyükşehir Belediyesi yetkilileri bu konudaki görüşlerini yine aile yapısına dayandırmıştır:

Suçta sürüklenme nedenleri, aile birliklerinin bozulması, aile ortamındaki çatışmalar, ailede suçta meyilli bir ortamın olması, ailenin ekonomik yetersizliği nedeniyle çocukların çalıştırılması, kötü arkadaş yönlendirmesi, internet ve medyanın olumlu olarak kullanılamaması şeklinde özetlenebilir.

Suçta sürüklenmelerinin nedenlerini Talas Belediyesi “yoksulluk ve eğitimsizlik” etkenlerine, Kocasinan Belediyesi yetkilileri “kırdan kente göç ile birlikte geçim sıkıntısı, maddi imkânsızlıklara” dayandırmıştır. Melikgazi Belediyesi yetkilileri ise

“aile ve çevre” gibi ortaya konan nedenlerin dolaylı nedenler olduğunu bu sebeple de temel nedenlerin belirlenmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi’ne göre çocukların en çok “hırsızlık, madde bağımlılığı, çeteleşme” türü suçları işlemeye eğilim gösterdiği belirtilmiş olup, Talas Belediyesi’ne göre “hırsızlık, şiddet, gasp”, Kocasinan Belediyesi’ne göre “hırsızlık, madde bağımlılığı, dilencilik”, Melikgazi Belediyesi’ne göre ise en çok “hırsızlık, madde bağımlılığı” gibi suç türleri Kayseri’de çocukların yöneldikleri suç türleri arasında yer almaktadır. Bütün belediyeler hırsızlık ve madde bağımlılığının suç türlerinin yoğun olarak işlendiği kanaatindedir.

Belediye yetkililerine, suça sürüklenen çocukların coğrafi olarak dağılımı hakkındaki görüşleri sorulmuş ve şu yanıtlar alınmıştır:

Şehrin varoşları diyebileceğimiz, ekonomik ve sosyal yönden zayıf daha çok başka illerden çeşitli nedenlerle göç ederek gelmiş ailelerin oturduğu mahallelerde çocuklar suça yönelmekte ve kadim mahalle diyebileceğimiz alanlarda da olmakla birlikte ağırlıklı dağılım bu bölgelerdedir (Büyükşehir Belediyesi). Yoksul dar gelirli mahallelerde yoğunlaşmaktadır. Örneğin Alparslan’da daha az, Eskişehir bağlarında çok gibi. Talas’ta da yoksulların yaşadığı mahallelerde artış var (Talas Belediyesi). Tahmini bir istatistik verilecek olursa 17 yaşına kadar olan bireylerde Kocasinan Belediyesi mücavir alanı 1. sıraya sonrasında Melikgazi Belediyesi’nin alanı 2. sıraya ve Talas Belediye alanı 3. sıraya konulabilir. Kocasinan Belediyesi sınırları içinde varoş tabir edilen mahallelerin çok olması suça sürüklenen çocuk sayısının çok olması hususunda büyük etkindir (Kocasinan Belediyesi). Cennet Mahallesi isimli bölge, Eskişehir Bağları, Yıldırım Beyazıt Mahallesi, Battalgazi Mahallesi, Kazım Karabekir Mahallesi suça sürüklenen çocukların yerleşim alanlarıdır (Melikgazi Belediyesi).

3.3.2. Belediyelerin Çocuk Suçluluğu Konusunda Sorumlu Olan Kurum ve Kuruluşlar Hakkındaki Görüşleri

Yapılan görüşmeler çerçevesinde çocukların suça sürüklenmesinin engellenmesinde sorumlu merciler arasında önem derecesine göre yerel yönetimlerin hangi sırada yer aldığı sorusu yöneltilmiştir. Soruya verdikleri yanıtlar çerçevesinde Kayseri Büyükşehir Belediyesi yetkililerinin görüşü ile Talas Belediyesi yetkililerinin görüşünün paralel olduğu ve yerel yönetim biriminin üçüncü derecede sorumlu görüldüğü tespit edilmiştir:

Yerel yönetimler kişinin doğumundan ölümüne kadar alanda hizmet sunumu gerçekleştirmektedir. Mevzuatın verdiği imkânlar ölçüsünde ilk üç sıranın içerisinde yer alacağını düşünmekteyiz (Büyükşehir Belediyesi). Öncelikle merkezi yönetimlerin politikaları önemli. Sonrasında ailelere doğrudan hizmet veren ziyaretler gerçekleştiren yerel yönetimlerin sosyal hizmetleri sorumludur (Talas Belediyesi).

Aynı soruya ilişkin diğer iki belediyenin ise aşağıda yer verilen görüşlere sahip oldukları öğrenilmiş, Melikgazi Belediyesi yetkililerinin İçişleri Bakanlığı'nın taşra teşkilatı ile birlikte kamu kurumlarının ilk derece sorumlu olduğunu düşündüğü saptanmıştır:

İlk sırada sorumlu olan Aile Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü olup belediyeleri ikinci sırada değerlendirebiliriz. SOYBİS paylaşımı ve Aile Sosyal Politikalar Müdürlüğü'nün etkin çalışıp koordine sağlaması ile daha verimli olunabilir” görüşünde mutabık olmuştur (Kocasinan Belediyesi). Aile Sosyal Politikalar Müdürlüğü, İl Emniyet Müdürlüğü ve üçüncü sırada Diyanet İşleri İl Müdürlüğü müftülük çalışanları sokağa inmeli; bu üçü üzerine düşeni yaparsa belediye de üzerine düşeni yapar. Belediye sorumlu değildir (Melikgazi Belediyesi).

Kayseri Büyükşehir Belediyesi yetkilileri ve personeli ile yapılan görüşmede, çocukların suça sürüklenmesinin engellenmesinden ilk derece ve en önemli sorumlu mercinin hangisi olduğu sorulduğunda ise “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı” olarak yanıt alınmıştır. Talas Belediyesi de “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve taşra teşkilatını” ilk derece sorumlu mercii olarak beyan ederken, Kocasinan Belediyesi de aynı şekilde “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı kurum olarak Aile ve Çevre ise mercii olarak değerlendirilebilir” görüşünü belirtmiştir. Son olarak Melikgazi Belediyesi ile yapılan görüşmede bu soruya Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Müftülük cevabı verilmiştir. Dört belediyenin ortak görüşü, çocuk suçluluğunun önlenmesinde en önemli görevin Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı ile taşra teşkilatına düştüğü yönündedir.

Çocuk suçluluğunun önlenmesi hususunda hangi kuruluşlarla iş birliği yapılmalıdır sorusuna verdikleri aşağıdaki yanıtlardan görüleceği üzere dört belediyenin de yanıtı birbirine benzer olup Sivil Toplum Kuruluşlarının çocuk suçluluğunun önlenmesi hususunda önemli rollerinin bulunduğu ve bu kuruluşların bu alanda etkin olması gerektiği düşünülmektedir:

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Emniyet, Yerel Yönetimler, Üniversitelerin ilgili bölümleri ile STK'lar iş birliği yapmalıdır (Büyükşehir Belediyesi). STK'lar çok önemlidir. Özellikle onlarla iş birliği yapılmalıdır. Proje geliştirici rolleri önemlidir (Talas Belediyesi). Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Emniyet, Yerel Yönetimler, Üniversitelerin ilgili bölümleri ile STK'lar, Sağlık Bakanlığı (Psikolog)" gibi merkeze bağlı taşra teşkilatları sorumludur (Kocasinan Belediyesi). Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Müftülük, Emniyet Müdürlüğü Yerel Yönetimler, STK'lar iş birliği içinde olmalıdır (Melikgazi Belediyesi).

Çocukların suça yönelmelerinin engellenmesinde sorumluluğu bulunan kurumlar arasındaki koordinasyon yeterli midir? Bu kuruluşlarla ortak hangi politikalar hayata geçirilmelidir? Sorularına yanıt olarak Kayseri Büyükşehir Belediyesi yetkilileri mevzuattaki eksikliklere değinmiştir:

Son yıllarda çocuklar ve ailenin korunmasına yönelik merkezi hükümetçe atılan adımlar sayesinde ilerleme kaydedilmiş olmakla birlikte sorunların her bölgenin kültürel, sosyal ve ekonomik durumuna göre değerlendirilmesi gerekir. Ayrıca sorunla mücadele için bütün kurumların aynı mevzuat hükümlerine tabi olması gerekir. Yapısal sorunlardan kaynaklı koordinasyonun istenilen düzeyde olmadığı düşünülmektedir.

Diğer belediyeler de koordinasyonun yeterli olmadığından ve yasal düzenlemelere ihtiyaç duyulduğundan bahsetmişlerdir. Talas Belediyesi yetkilileri koordinasyonun yeterli olmadığı yönündeki aşağıdaki görüşü savunarak kurumlararası koordinasyon ve uyum içinde çalışarak başarı elde edileceğini belirtmiş; Kocasinan Belediyesi yetkilileri mevzuatın önemine değinerek gerekli yasal düzenlemeler ile koordinasyon eksikliğinin giderilebileceği beyan etmiş, Melikgazi Belediyesi yetkilileri de aşağıdaki görüşleri doğrultusunda ortak çalışmaların ve koordinasyonun önemine vurgu yapmıştır:

Yerel yönetimler ve STK'lar çocuk suçluluğunun önlenmesinde ve tespit edilmesinde önemli rol oynamalı. Sonrasında rehabilitasyon kurumları ve sosyal hizmet kurumları devreye girmeli (Talas Belediyesi). Mevzuatta uygun değişiklikler yapılarak yasal zeminde sistem oluşturulmalı. Koordinasyon yetersiz ve ancak mevzuat değişikliği ile tam sağlanabilir (Kocasinan Belediyesi). Koordinasyon yeterli değil. Herhangi bir kurumu suçlayamayız fakat Aile Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü ve İl Emniyet Müdürlüğü öncelikli sorumlu, bu kurumlar ile ortak sosyal faaliyetler yapılmalı (Melikgazi Belediyesi).

Kurumlar arası iş birliği konusundaki sorunlar bağlamında Kayseri Büyükşehir Belediyesi yetkilileri ve personeli ilgili kurumlarda bu konu ile ilgilenecek uzmanların yetersiz olduğunu düşünmektedir:

Kurumlar arasındaki iş birliğinin zorunlu hale getirilerek kurumlara bu alanda araç, personel ve maddi destek sağlanmalıdır. Kurumların sorunun tespit ve çözümüne yönelik rapor hazırlama seviyesinden sorunun çözülmesine yönelik çalışmaya dönmesi gerekmektedir, yeterli derecede uzman kişinin çalıştırılmaması ile yasal mevzuattaki gerekli düzenlemeler ile kurum ve kuruluşlar arası iş birliğinin zorunlu hale getirilmesi gerekmektedir.

Talas Belediyesi yetkilileri bu konuda düzenli toplantıların ve bilgi alışverişinin yapılmadığına dikkat çekerek yeterli iletişimin sağlanamadığına değinmiştir. Kocasinan Belediyesi yetkilileri iş birliği sorunları ile ilgili olarak Büyükşehir Belediyesi ile aynı minvalde aşağıdaki görüşü belirtmiş, Melikgazi Belediyesi yetkilileri ise iş birliği hususunda diğer üç belediyenin görüşünü destekler nitelikte aşağıdaki yanıtı vermiştir:

İlgili kurumlarda liyakat gözetilmeli keyfi uygulamalara son verilip kati kurallar ve net yasal mevzuat oluşturulup mevzuata göre kurumlar arası iletişim ve koordinasyon zorunlu hale getirilmeli (Kocasinan Belediyesi). Kurumlarda nitelikli personel istihdam edilmeli ve mevzuat iyileştirilmeli ve kurumlar arası iş birliği sağlanmalı. Kamu kurumları yerel yönetimlerle bilgi ve belge paylaşırsa yerel yönetim üzerine düşeni yapar. Ancak kamu kurumları bilgi vermediği için biz kim suça karıştı kimin desteğe ihtiyacı var bilemiyoruz (Melikgazi Belediyesi).

Yerel yönetimlerin çocuk suçluluğunun önlenmesi konusundaki rolüne ilişkin olarak dört belediye de görüş birliği etmişçesine yerel yönetimlerin çocuk suçluluğunu önleme hususunda çok önemli bir yere sahip olduğunu ve bu hususta önemini bildikleri bu konu ile ilgili her ne gerekiyorsa yapmaya hazır olduklarını beyan ederek kamu kurumları ile iletişimi etkin sağlamanın önemine değinmişler ve bu çerçevede aşağıdaki görüşlerini belirtmişlerdir:

Belediyeler çocukların ve gençlerin sosyal yönden gelişmesine katkı sağlayacak alanlar oluşturmali, tesisler kurmalı ve ilgili paydaşları ile buraları işletmelidir. Bu yönlü bir çalışma yapılmadığı takdirde çocuklar ve gençler zamanlarını farklı alanlarda ve farklı yönlerde değerlendirmekte ve suç işlemeye zemin oluşmaktadır. Çocukların suç işlemesinden önce bu alanlara yaklaşmasını engelleyecek, zamanlarını olumlu geçirebilecekleri alan ve faaliyetler yapması gerekmektedir (Büyükşehir Belediyesi). Gerek ekonomik gerekse sosyal yardımlar, çocukları suça yönelmeden engellemek adına suça yönelen

çocukların tespit edilmesinde etkili olabilir (Talas Belediyesi). Belediyeler çocukların zamanını etkili ve verimli geçirecek etkinlikler ile faaliyetlerde bulunmalıdır. Sosyal ve kültürel etkinlikler suça yönelimi engellediği için belediyelerin önemli bir rolü vardır (Kocasinan Belediyesi). Yerel yönetimlerin önemli bir rolü var ve yaptıkları faaliyetler ile tamamen bitiremez ancak suça sürüklenen çocuk sayısını azaltılabilir (Melikgazi Belediyesi).

Kayseri Büyükşehir Belediyesi yetkilileri ve personeli ile yapılan görüşmede yerel yönetimlerin çalışmalarının çocuk suçluluğunu önlemede yeterli bulunup bulunmadığı ile ilgili olarak alınan yanıt aşağıdaki şekildedir:

Çocukların ve gençlerin sosyal hayata katılımı, internet ve sosyal medya bağımlılığının azaltılması, iyi birer birey olarak yetiştirilmeleri için kültür, spor ve sosyal yönden gelişimini tamamlayacak iyi uygulama örnekleri son yıllarda belediyelerde uygulanmaktadır. Bu yönlü tesisler yapılarak çocukların ve gençlerin suç işleyecek alanlardan uzaklaşması sağlanmaktadır.

Talas Belediyesi yetkilileri ve personeli yerel yönetimlerin çalışmalarının yeterli olmadığını dile getirmiş, Kocasinan Belediyesi yetkilileri ve personeli ise yeterli bulmakla birlikte gelişim ve değişime sürekli olarak ayak uydurmanın önemine değinmiştir. Bir diğer ifadeyle Talas Belediyesi görevlileri haricinde görüşülen personel çocuk suçluluğunun önlenmesinde yerel yönetimlerin çalışmalarının yeterli olduğunu ancak sürekli olarak bu yönetimlerin kendilerini eğitmesi ve yeniliklere ayak uydurması gerektiğini ifade etmiştir.

3.3.3 Belediyelerin Çocuk Suçluluğu Konusundaki Faaliyetleri Hakkındaki Görüşleri

Belediyenizin çocuklara yönelik yaptığı faaliyetlerden bahseder misiniz sorusuna yanıt olarak Kayseri Büyükşehir Belediyesi yetkilileri tarafından KAYMEK A.Ş. adlı bir şirketten bahsedilmiş ve ilgili şirket ile çocuklara ve yetişkinlere yönelik faaliyetler yürütüldüğüne değinilmiştir:

KAYMEK A.Ş. ile eğitim ve öğretim hizmetleri yürütülmektedir. İlkokul 4. sınıftan 12. sınıfa kadar mezun gruplar dahil eğitim ve öğretim hizmeti sunulmaktadır. Çocukların gerek bedeni gerekse ruhsal gelişimlerinin olumlu olarak tamamlanmasına yönelik milli eğitim müfredatına uygun eğitim faaliyeti, değerler eğitimi, sportif faaliyetler, kişisel gelişimlerini tamamlamalarına yönelik gezi, söyleşi programları il genelinde mahalle mahalle yürütülmektedir.

Talas Belediyesi yetkilileri, “kreş, kapalı oyun parkı, zeka oyunları ve müzik aletleri kursları, icat yarışması” gibi çalışma ve hizmetlerinden bahsetmiştir. Kocasinan Belediyesi yetkilileri ise “çağın gereksinimlerine uygun olarak” şeklinde ifade ettikleri aşağıdaki çalışmaları yürüttüklerini belirtmişlerdir:

Çağa uygun robotik ve Arduino kursları ile Erkilet beldesinde açtığımız Uzun Havacılık Okulu bünyesinde günlük 4 saat eğitim verilerek çocuklara robotik teknoloji ve İHA-SİHA yapım üretim süreci anlatılmakta olup roket teknolojisi ile uzay bilimleri, 3D sanal gerçeklik deneyim ve eğitimi, maket uçak kursları ile 3D yazıcı kullanımı eğitimi, Kocasinan Akademi tesislerinde üniversite hazırlık ve okula yardımcı kurslar, dini eğitim, spor faaliyetleri, kültürel geziler, folklor, müzik, resim ,İngilizce, matematik kursları, el becerisini geliştirmeye yönelik eğitimler, üniversiteler ile iş birliği yaparak düzenlenen seminerler vb. gibi çağa uygun ve geleceğe yönelik birçok faaliyetimiz vardır.

Aynı soruya Melikgazi Belediyesi yetkilileri ve personeli ise aşağıdaki açıklamada bulunmuştur:

MELMEK adı altında teknolojik gelişmelere paralel teknoloji atölyeleri ile teknolojiye meraklı çocuklara yazılım donanım eğitmeleri ile her mahalleye bir kütüphane tesisi ile çocukların mahallesinde bulunduğu yerde eğitim veriyoruz. 16 sosyal tesis ile 58 mahalleye hizmet ediyoruz spor yüzme takviye destek kursları robotik kodlama bilişim teknolojileri gibi çok geniş bir yelpazede kurslar veriyoruz. Her alanda spordan kültüre sosyal aktiviteden bilişim teknolojilerine varana dek her türlü eğitim desteği veriyoruz. Bu eğitimler hem aileye hem çocuğa yönelik. Biz bu kurslar ile aile ve çocuğu rehabilite ederek sosyalleştirmeye çalışıyoruz.

Gerçekleştirilen faaliyetlerin istatistiksel kaydının tutulup tutulmadığına ilişkin soruya görüşülen iki belediye kayıt tutup istatistik çıkarırdığını diğer iki belediye de düzenli bir kaydın tutulmadığını ifade etmiştir. Kayseri Büyükşehir Belediyesi yetkilileri aşağıda verdikleri yanıt doğrultusunda ortalama 20.000 çocuğun çeşitli hizmetlerden bire bir yararlandığını; hizmetlerin yıl boyunca sürdüğünü ve çocukların üniversite hayatlarının başlangıcına kadar her yıl devam etmekte olduğunu belirtmiştir. Ayrıca üniversiteye giden gençler için ise ayrı programlar yürütüldüğü ve KAYMEK isimli çalışmaların çocuklara ve gençlere yönelik hizmetlerinden faydalanan birey sayısının 106.000 kişi olduğu bilgisi alınmıştır:

Yıllık ortalama 20.000 çocuğumuz tesislerimizde sunulan hizmetlerden faydalanmaktadır. Bu çocuklarımız zamanlarını doğru bir ortamda doğru kişilerle geçirdiğinden otomatikman sorunlu

alanlardan uzak kalmaktadır. Eğitim gören gençlerimizdeki olumlu gelişme ailelerine, çevresine, arkadaşlarına da sirayet etmekte ve suça meyilli bir toplum için ön alınmaktadır.

Gerçekleştirilen faaliyetlerin istatistiksel kaydına yönelik soruya Talas Belediyesi yetkilileri ise kayıt tutup istatistik çıkardıklarını aşağıdaki beyanları ile dile getirmiştir:

Evet tutuyoruz. Katılım oranı çok yüksek. Toplam 3 farklı merkezde 42 çalışan personel tarafından yürütülüyorlar. 2019 yılı içerisinde yaklaşık 210 farklı çocuğa 600 saat hizmet verildi.

Kocasinan Belediyesi yetkilileri ise kayıt tutmadıklarını ifade ederek şu yanıtı vermiştir:

Kayıt tutmuyoruz ancak faaliyetlere katılan çocukların yıllık değerlendirmesini ve takibini yapıyoruz. Özgüven eksikliği olan çocuklar ile bizzat yakından ilgilenip hayatına dokunmaya çalışıyoruz.

Melikgazi Belediyesi yetkili personeli ise düzenli bir kayıt yapılmadığını aşağıdaki sözlerle ifade etmiştir:

Tam anlamı ile bir istatistik tutulmuyor ancak kurumumuzda eğitim alan çocukların başarı ve başarısızlık durumu takip ediliyor. Yapılan takip ile büyük oranda başarı sağlandığını ve özgüveni eksik birçok çocuğun topluma kazandırıldığı söylenebilir.

Çocukların suça sürüklenmesinin engellenmesinde kurumunuzun rolü nedir sorusuna cevaben aşağıdaki yanıtlar doğrultusunda Talas Belediyesi yetkililerince, büyükşehir belediyesinden farklı bir bakış açısıyla “belediyenin tespit ve yönlendirme yönünde görev üstlendiği” belirtilmiştir. Kocasinan belediyesi yetkililerince “ortak kanaat ile yapılan faaliyetler sayesinde belediyenin rolünün çok büyük olduğu” görüşü savunulmuş, Melikgazi Belediyesi yetkilileri de Kocasinan Belediyesi ile paralel bir görüş ifade etmiştir:

Kurumca verilen eğitim ve öğretim hizmetleri sayesinde çocuklarımızın ve gençlerimizin iyi birer birey olarak yetişmelerine katkı sağlanmaktadır, beden ve ruhen kendisini geliştiren kişilerin zaten yaratılış olarak suça karşı olan tutumu daha da sıkılaşmaktadır (Büyükşehir Belediyesi). Suça yönelen çocuklar tespit edilmekte ve hizmet alabilecekleri kurumlar hakkında bilgilendirme yapılmaktadır (Talas Belediyesi). Yapılan sosyal ve kültürel faaliyetler büyük ölçüde etken olduğu için çocukların suça sürüklenmesinin önlenmesinde büyük bir rolümüz olduğuna inanıyoruz (Kocasinan Belediyesi). Verilen eğitim öğretim hizmetlerinin yanı sıra kültürel sosyal etkinlikler ile son derece başarı sağladığımız söylenebilir bunun önemli bir rolü olduğunu düşünüyoruz (Melikgazi Belediyesi).

Belediye yetkililerine ayrıca kurumlarında çocuklarla ilgili doğrudan faaliyet gösteren hangi birimlerinin bulunduğu sorulmuş (çocuk meclislerinin olup olmadığı) ve bu birimlerin yapı ve işleyişine dair bilgi vermeleri istenmiştir. Bu çerçevede Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin yürüttüğü faaliyet alanı içinde KAYMEK A.Ş. isimli oluşuma önem vermekte olduğu şu sözlerinden anlaşılmıştır:

İlkokul dördüncü sınıftan lise son sınıfa kadar, mezun gruplar dahil yıllık olarak eğitim ve öğretim hizmetleri yürütülmektedir. KAYMEK toplumun sadece çocuklar ve gençler yönü ile değil, 7'den 70'e tüm kesimlerine yönelik eğitim hizmeti sunmaktadır. Şirketimizce verilen tüm hizmetler ücretsiz olup, milli eğitim ve ilgili kurumların mevzuatına uygun çalışılmaktadır.

Talas Belediyesinin doğrudan çocuklara yönelik faaliyet yürüten aracı kurumları bulunmamakta, Kocasinan Belediyesinde ise sadece çocuklara yönelik hizmet sunmak amacıyla aşağıda ifade edilen birimler örgütlenmiştir:

Talas Belediyesinde kreş, kapalı oyun alanı, kurslar bulunmaktadır. Aileler doğrudan başvuru yapıyorlar. Günlük 3 saat olmak üzere hizmetlerden haftada 3 gün faydalanıyolar (Talas Belediyesi). Kocasinan Belediyesinde Çocuk Kulübü ve Çocuk Meclisimiz vardır. Bu kulüplerin her mahallede bir temsilciliği mevcuttur. Sürekli tiyatro, konser, resim, müzik vs. etkinlikler düzenlemektedir (Kocasinan Belediyesi).

Melikgazi Belediyesi yetkilileri ise çocuklara yönelik doğrudan faaliyet gösteren birimlerinin olmadığını, MELMEK (Melikgazi Meslek Edindirme Kursları) isimli belediyeye ait şirket aracılığı ile sosyal ve kültürel faaliyetlerin yapıldığını belirtmişlerdir.

Çocuk suçluluğu konusunda ve çocuklara nasıl yaklaşımda bulunulması gerektiği hususunda belediye personeline eğitim verilip verilmediği ve eğitimlerin süresi hakkında yöneltilen soruya cevaben Kayseri Büyükşehir belediyesi yetkilileri aşağıdaki yanıtı vermiştir:

KAYMEK ve Belediyemizin tüm birimlerinde çocuk suçları, çocuk ve kadın istismar ve aile eğitimleri önleyici ve bilgilendirici faaliyet olarak her yıl verilmektedir. Bu eğitimler ayrıca diğer kamu kurum ve kuruluşlarının personeline de KAYMEK tarafından verilmektedir. 2019-2020 eğitim öğretim döneminde kendi personelimize 3 kez diğer kamu kurum ve kuruluşlarına 5 kez, STK'lara da 4 kez eğitim verilmiştir. KAYMEK A.Ş. bünyesinde 7'den 70'e eğitim verilmektedir. Eğitimlerimizin yanı sıra tüm

öğrencilerimize rehberlik ve danışmanlık hizmeti sunulmaktadır. Kurumumuzca verilen eğitimler sayesinde çocuklarımız ve gençlerimiz iyi bir birey olarak yetiştirilmektedir.

Talas Belediyesi ise personele eğitim verilmediğini belirtirken Kocasinan Belediyesi yılda en az iki kez genel eğitim verildiğini ve verilen eğitim ile çocuk hizmetlerine yönelik her hususa değinildiğini belirtmiştir. Melikgazi Belediyesi yetkilileri ve personeli ise yapılan görüşmede çocuk suçluluğu ile alakalı olmasa da niteliği artırmak adına yılda en az dört kez eğitim verildiğini ifade etmiştir. Çocuk suçluluğu ile ilgili doğrudan ilgilenip eğitim veren tek belediyenin ise Büyükşehir Belediyesi olduğu verilen yanıtlar neticesinde anlaşılmıştır.

Kurumunuzun çocuk suçluluğunu önlemeye yönelik faaliyetleri nelerdir sorusuna cevaben Büyükşehir Belediyesi yetkilileri “bu konuda başarılı olduklarını ve sürekli gelişim içinde olmaları gerektiğini belirterek aşağıdaki yanıtı vermiştir:

KAYMEK A.Ş. bünyesinde 7’den 70’e eğitim verilmektedir. Eğitimlerimizin yanı sıra tüm öğrencilerimize rehberlik ve danışmanlık hizmeti sunulmaktadır.

Talas Belediyesi yetkilileri ise “çocuk suçluluğunu önlemeye yönelik herhangi bir faaliyet içinde bulunmadıklarını” belirtmiştir. Melikgazi belediyesi yetkilileri ise “MELMEK A.Ş. aracılığı ile eğitim çalışmaları yürüttüklerini, bu çalışmaların başarılı olsa da geliştirilmesi gerektiğini” belirtmiştir.

Kocasinan Belediyesi yetkilileri ise doğrudan çocuk suçluluğunu önlemeye yönelik olmasa da çocuk suçluluğunun artmasında önemli etken olan eğitim eksikliğinin giderilmesi ve ekonomik sorunların en aza indirilmesi amacıyla şu çalışmaların yapılması gerektiğini /yaptıklarını belirtmiştir:

Kültürel ve sosyal faaliyetler ile en aza indirip verilen destek eğitimleri ve sosyal yardımlar ile tamamen bitirmeliyiz. Toplamda 6.000 aileye maddi yardım yapılarak geçim sıkıntısı etkenini de azaltmaya çalışıyoruz.

Görüşme formunun son sorusunda sorulan aşağıdaki faaliyet alanlarından (Rehabilitasyon merkezleri, Yerel güvenlik konseyleri, Polisle iş birliği projeleri, Gençler için sosyal projeler, CBS ile sorunlu alanların tespiti /bu bölgelerde çocuk dostu uygulamalar, Yerel katılım fırsatları yaratma, Suç önleme politikaları, Spor-kültür-

eğlence faaliyetleri, Kent güvenliği faaliyetleri, İstihdam olanaklarının geliştirilmesi, meslek edindirme kursları...) hangisi veya hangileri kurumunuz tarafından gerçekleştirilmekte ya da gerçekleştirilmesi düşünülmektedir sorusuna dört belediye de rehabilitasyon merkezleri hariç diğer bütün faaliyetleri gerçekleştirdiklerini ifade etmişlerdir. Büyükşehir Belediyesi yetkilileri bu konuda aşağıdaki yanıtı vermiştir:

Spor A.Ş. kanalıyla her türlü sportif ve eğlence faaliyetleri, Kültür Dairesi tarafından kütüphaneler, KAYMEK A.Ş. kanalıyla meslek edindirme kursları, gençlik merkezleri, eğitim öğretim faaliyetleri, iş arayanla işçiyi buluşturan istihdam bürosu, aile danışmanlık ve rehberlik hizmetleri, diğer kamu kurum ve kuruluşlar ile gençlerin ve ailenin korunmasına yönelik iş birliği projeleri, ücretsiz kreş hizmetleri yürütülmektedir. Ayrıca Bilgi İşlem Dairesi'nce akıllı şehir uygulamaları, kent güvenliği hizmetleri yürütülmektedir (Büyükşehir Belediyesi).

Kocasinan Belediyesi, soruda ifade edilen faaliyetlerin kurumları tarafından yerine getirildiğini dile getirmiş ve soruya ilişkin şu açıklamada bulunmuştur:

Yazılı olan tüm faaliyetlerin yanı sıra sokak oyunları düzenlenmekte ve mahallelerde çocuklar ile oyunlar oynanmakta geleneksel oyunlar öğretilmekte olup ayrıca kâğıt, plastik vb. toplayarak geçimini sağlayan ailelerin ebeveynleri belediye bünyesinde geri dönüşüm işçisi olarak gönüllülük esasına göre işe alınıp çocuklarına eğitim verilmektedir.

Talas Belediyesi yetkilileri ise ayrıca soruda belirtilen hizmetlere ek olarak “gençler için sosyal projeler, spor-kültürel-eğlence faaliyetleri” yaptıklarını bildirmiştir.

Son olarak Melikgazi Belediyesi ile yapılan görüşmede ise aşağıdaki yanıt alınmıştır:

Yazılı olan faaliyetler içinde suça sürüklenen çocuğa yönelik rehabilitasyon merkezleri hariç hepsi mevcut olup bunun yanı sıra çocuk meclisimiz ile etkinlikler düzenleyip projeler geliştiriyoruz.

3.3.4 Belediyelerin Suçun Önlenmesi Konusundaki Görüşleri

Çocukların suça sürüklenmesi nasıl engellenebilir sorusuna Kayseri Büyükşehir Belediyesi yetkilileri aşağıdaki yanıtı vererek eğitimin öneminden bahsetmişlerdir:

Öncelikle her çocuğun eğitim hakkı devlet tarafından korunmalıdır. Çocuğun ev ortamı dahil, okul hayatı sosyal çalışmacılar kanalıyla kontrol edilmelidir. Çocuklara, iyi bir birey olarak yetişmesine katkı sağlayacak eğitim eksiksiz verilmelidir. Değerler eğitimi tamamlanmalıdır. Çocukların kontrolsüz kişi ve grupların yönlendirmesine açık alanlarının kapatılması gerekir. Özellikle internet ve sosyal medya

kullanımı denetim altında tutulmalıdır. Çocukların eğitimiyle birlikte kötü alışkanlıkları ve kötü arkadaş gruplarından kurtulması için sportif faaliyetlere yönlendirilmelidir.

Talas Belediyesi yetkilileri ailelerin eğitilmesi ve sosyal destek sağlanması görüşünde hemfikir olmuşlardır. Kocasinan Belediyesi yetkili personeli de eğitime önem verilmesi gerektiğini belirterek sosyal ve kültürel etkinliklerin suça sürüklenmeyi engelleyeceğini ifade etmişlerdir. Melikgazi Belediyesi yetkilileri ise bu hususta aşağıdaki beyanda bulunmuşlardır:

Aile ve çevre rehabilite edilmeli. Eğitim verilmeli. Çevrenin verdiği etki ile başarılı olunabilir. Çevre etkeni düzenlenmeli. Sadece aile değil komple çevre düzenlenmeli. Bunun net bir kistası yoktur ancak değişik yöntemler denenmeli. Aile Sosyal Politikalar Müdürlüğü, Emniyet Müdürlüğü ve yerel yönetimler kurumlar arası iş birliği sağlayarak çocukların suça sürüklenmesini engelleyebilir.

Görüşme çerçevesinde bir diğer soru olarak yöneltilen “çocukların suça sürüklenmesinin engellenmesinde cezai yaptırımların rolüne” dair Kayseri Büyükşehir Belediyesi yetkililerinin görüşü şu şekildedir:

Ülkemizde suç ve suçlu ile mücadelede cezai yaptırımların yetersizliği nedeniyle başarılı olunamamaktadır. Suçlu yakalandığında işlediği suçun karşılığında bir ceza ile karşılaşmadığından caydırıcılığı zayıf kalmaktadır. Hırsızlık yapanın, adam öldürenin, çocukları suça teşvik edenlerin vs. cezai yaptırımlarının karşılığı ağır olmalı ki caydırıcı olabilsin. Ülkemizde bu yönlü suçları işleyenler sistemin açıklarından da faydalanarak hiç ceza almadan veya çok az bir ceza ile tekrar sosyal hayata dönebildiğinden aynı işi daha fazla yapmakta hatta özgüvenli olarak yapmaktadır. Suç ve ceza dengesinin sağlanması gerekir.

Talas Belediyesi yetkilileri ise “cezai yaptırımların caydırıcı ve tek başına yeterli olmadığını” savunmuştur. Kocasinan Belediyesi sadece çocuğun değil ailesinin de cezai yaptırıma maruz kalması gerektiğini savunarak bu soruyu aşağıdaki gibi yanıtlamıştır:

Ülkemizde suç ve suçlu ile mücadelede cezai yaptırımların yetersizliği nedeniyle başarılı olunamamaktadır. Cezalar artırılmalı ve suç işleyen çocuğun ailesi de bundan sorumlu tutulmalı onlara da cezai işlem uygulanmalı.

Melikgazi Belediyesi yetkilileri de üç belediyeden farklı olarak cezai yaptırımların yeterli olmadığını fakat bir çözüm yolu olmaktan uzak olduğunu aşağıdaki sözlerle belirtmiştir:

Yeterli değil. Bir sorunu cezai yaptırım çözmez ve cezai yaptırım yerine çocuğun hareketli yapısına istinaden enerjisini atacak iş ve eylemlere çocuk yönlendirilmeli. Çocuk spor ile oyun ile iş ile enerjisini atmalı. Rehabilit etmeye yönelik çalışmalar yapılmalı.

Daha iyi bir önleme politikası için neler yapılması gerekir, önerileriniz var mıdır? Çocukların suça sürüklenmesinin engellenmesinde nasıl bir model önerirsiniz? Sorularını Kayseri Büyükşehir Belediyesi yetkili personeli şöyle yanıtlamıştır:

Doğruyu yanlış muhakeme edebilen, vatanına milletine bağlı, milli ve manevi değerlerine saygılı bir neslin bilerek ve isteyerek suç işlemeyeceğini düşünüyoruz. Eğitimlerimizin temel amacı bu yöndedir. Eğitimin hayatın her alanına yayılması gerekir. Çocukların bu alanlara kaymasını sağlayacak zeminlerden uzaklaştırılması gerekir. Tüm paydaş kurumların toplumun tamamını kapsayacak şekilde eğitim faaliyetlerini sürdürmeleri, bu konuda gerekli kaynak aktarımının sağlanması gerekir. Suçu engellemenin yönteminin çocuklarımıza verilecek eğitimin hayatın her döneminde aileden başlayarak sürdürülmesi ile olacağı düşünülmektedir.

Talas Belediyesi, “okullar aracılığı ile risk altındaki çocuklar tespit edilip sosyal hizmetlerin bilgilendirilebileceği” görüşünü ifade etmiş, bu konuda Kocasinan Belediyesi yetkilileri eğitim ve aile içi iletişim faktörünün önemine aşağıdaki şekilde değinmiştir:

Eğitim çok önemli ve aile içi iletişimin en iyi şekilde sağlanması ailelere eğitim verilerek aile danışmanlığı hizmeti sunulmalı, anne, baba ve çocuk üçgeninde eğitime önem verilip kadınlara yönelik istihdam sağlanmalı.

Melikgazi Belediyesi yetkili personeli de aile içi eğitimin önemine değinerek “aile bireylerinin iletişiminin geliştirilmesi ve mahalle kültürünün oluşturulması gerektiğini belirtmiş ve kamu kurumlarının bu amaç doğrultusunda etkili ve verimli bir biçimde çalışması gerektiğini” savunmuştur.

3.4. Gerçekleştirilen Görüşmelere Yönelik Değerlendirmeler

Bu bölümde yapılan görüşmelerin değerlendirilmesi yapılmıştır.

3.4.1. Kayseri Büyükşehir Belediyesi ile Gerçekleştirilen Görüşmenin Değerlendirmesi

Kayseri Büyükşehir Belediyesi 2016-2020 yılı ve 2020-2024 yılı Stratejik planlarında “gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksekokullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile iş birliği yapma” hedefinden bahsedilmekle beraber, 2018 yılı ve 2019 yılı faaliyet raporlarının incelenerek karşılaştırılmasında belirtilen hedef doğrultusunda belediyenin ilerleme kaydettiği ve belirlediği hizmet faaliyetlerinin fazlasını gerçekleştirdiği görülmüştür. Kayseri büyükşehir Belediyesi diğer belediyelerde olduğu gibi çocuklara yönelik park, bahçe, mesire ve çocuk oyun alanları yapımı, sosyal, kültürel ve eğitim amaçlı bina ve tesis yapımı ve spor tesisleri yapımı gibi faaliyetlerden planlarında ve faaliyet raporlarında bahsetmekte olup, hedeflediği projeleri de gerçekleştirmiş görünmektedir.

Gençlik merkezi projesi kapsamında ihtiyaç sahibi çocukların eğitimlerine destek olmak ile aile içerisindeki bireylerin birbiriyle olan ilişkileri ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi, aile içi manevi değerlerin korunması, aile içi problem çözme ve iletişim becerilerini geliştirmek, aile içi şiddeti minimize etmek ve ailelere sağlıklı çocuk yetiştirme bilincini kazandırmaya yönelik faaliyetlerde bulunmayı hedef edinen belediye 2019 yılı faaliyet raporu (2020, s. 213) verilerine göre diğer belediyelerden farklı olarak 2018 yılı faaliyet raporunda belirttiği 4-12 yaş arası zihinsel engelli çocuklara yönelik Engelsiz Çocuk Evi projesinin birinci merkezinden sonra 2019 yılında ikinci Engelsiz Çocuk Evi Merkezini açmış olup ilerleyen her yıl için birer tane daha belirli bölgelere bu şekilde merkez açma hedefindedir. Belediyenin hedeflerini gerçekleştirme konusunda 2016-2020 yılı Stratejik planı ile gayet uyumlu ilerleyen faaliyet raporları mevcuttur.

2019 yılı faaliyet raporuna göre Dilencilik ile Mücadele Ekibi bulunan belediye yetki ve sorumluluğundaki ana yol, bulvar, meydan ve kavşaklarda; mendil satan, cam silen ve dilencilik yapan küçük yaşta çalıştırılan çocuklarla yönelik denetimlerin yapılmakta olduğu ve 2019 yılı içerisinde dilencilik yapan küçük yaşta dilendirilen 72

çocuğun tespitle tutanak karşılığı çocuk şube müdürlüğüne teslim edildiği belirtilmiş ancak bu çocuklara yönelik herhangi bir suç engelleyici veya çocukları rehabilite edici faaliyette bulunup bulunulmadığından bahsedilmemiştir.

2009 yılından beri faaliyet gösteren bireysel danışmanlık hizmeti ile belediyenin, eşler arası iletişim, aile içi iletişim eksikliği, aile müdahalesi, kuşak çatışmaları, çocuk problemleri (tırnak yeme, parmak emme, şiddet eğilimi ile hırçınlık, dikkat dağınıklığı, hiperaktif, ilk okula başlarken adaptasyon süreci, sorumluluk ve özgüven eksikliği vb.), ergenlik problemleri, kişisel problemler, psikiyatrik rahatsızlıklar ile motivasyon, özgüven eksikliği, öfke kontrolü, sınav kaygısı ve meslek seçimi gibi birçok alanda periyodik olarak takip ve destek sağladığı 2018 ve 2019 yılı faaliyet raporlarında ifade edilmekle birlikte 2016-2020 yılını kapsayan stratejik planda (Kayseri Büyükşehir Belediyesi, 2020, s. 127) bu hizmetten faydalanan birey sayında artış olduğu belirtilmiştir.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin 2019 yılı faaliyet raporunda (2020, s.143) yer verilen açıklamalara göre 2019 yılında çocuk ve gençlere yönelik onların geleceğe daha dinamik ve sağlıklı adım atmaları ve sporu yaşam biçimi haline getirmeleri gerekçesiyle Kayseri Spor A.Ş. bünyesinde 4 mevsim 16 branşta çocuk ve gençleri sokaklardaki tehlikelerden uzak tutmak için fiziksel, ruhsal ve sosyal açıdan gelişimlerine katkıda bulunmak amacıyla şehrin geneline yayılan tesisler ile haftanın 6 günü branşlarında Milli Sporcu ünvanı kazanmış ve uzman eğitmenler eşliğinde birçok çocuk ve gence hizmet verilmiş ve 12 branşta kulüpleşerek Spor A.Ş. Gençlik ve Spor Kulübü bünyesinde 160 alt yapı 308 lisanslı olmak üzere toplamda 468 öğrenci ile yarışmalara katılıp ödüller kazanılmıştır. Ayrıca 2019 yılında ücretli kursların yanı sıra vakıf, dernek, park ve kulüplere de ücretsiz eğitim olanağı sağlanmış toplamda 28.789 öğrenciye spor okulu kursu hizmeti verilmiştir.

2018 yılı faaliyet raporunda da bahsi geçen “Doğa Yürüyüşleri, Bisiklet Turları, Spor A.Ş. Bizim Mahallede, Ramazan Etkinliği, Doğa Kampı Etkinlikleri, Kamp Etkinlikleri, Spora Minik Adımlar, Buza Minik Adımlar, Okullar Sporla Dolsun, Sağlıklı Yaşam ve Spor Festivali, Sky Erciyes Çocuk Koşusu, Festa Bisiklet Festivali, Lösemili Çocuklar Haftası, Bahar Şenliği, Bilim Şenliği, Spor Okulları Etkinliği, Geleceğe Nefes Ol Etkinliği” gibi çocuklara ve gençlere yönelik etkinliklerde hizmet

edilen birey sayısında artış olduğu (Kayseri Büyükşehir Belediyesi 2019 yılı Faaliyet Raporu, 2020, s. 144) anlaşılmıştır.

KAYMEK A.Ş. (Kayseri Büyükşehir Belediyesi Meslek Edindirme Kursları) ve Kayseri Spor A.Ş. ile çocuk ve gençlere yönelik hizmet yürüten belediyenin hem stratejik planlarındaki hedefleri hızla gerçekleştirdiği faaliyet raporlarından anlaşılmakla birlikte belediyenin suça sürüklenen çocuklara yönelik doğrudan olmasa da yürüttüğü dolaylı faaliyetler ile katkı sağladığı görülmekle beraber belediye yetkilileri ile yapılan görüşmeden çıkan sonuç ile durumun paralellik gösterdiği gözlemlenmiştir. 2020 yılı performans programına göre belediye çocuk hizmetleri için ayırdığı bütçeye göre planladığı projeleri gerçekleştirmeye başlamıştır.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi bir çocuğun suça yönelmesinde çeşitli faktörlerin olduğunu düşünmektedir. Bunlardan ilki çocuğun iç dünyasıdır. Ancak yetiştiği çevre, çocuğun şiddete yönelmesinde önemli bir faktördür. Suçtan ve şiddetten uzak bir şekilde yetiştirilen bir çocuğun şiddete yönelme ihtimali azalmaktadır. Özellikle ikinci soruya verilen cevap da suça sürüklenen çocukların, sağlıklı bir aile ortamına sahip olmadıkları gerçeğini gözler önüne sermektedir. Çocuğun suça sürüklenmesinde özellikle ailenin durumu belirleyici faktörler arasındadır. Bir ailede ebeveynler arasındaki şiddet ve geçimsizlik çocukları suça yöneltebilmektedir.

Çocukların suça sürüklenmesinin engellenmesi için aile faktöründen de görüleceği gibi bir çocuğa sağlıklı bir ortam sağlanmalı ve bunun kontrolü gerçekleştirilmelidir. Bu süreçte özellikle eğitim hakkı devlet tarafından sağlanmalı ve korunmalıdır. Eğitim, bir çocuğun sağlıklı birey olmasında önemli olduğu için verilecek olan eğitimin kalitesi çocuğun suça sürüklenme olasılığını düşürecektir. Buradaki çevre sadece aile ile sınırlı değildir. Çocukların kontrol edilmeyen bir dış dünya ile bağlantı kurması da çocukları çeşitli olumsuzluklara maruz bırakabilir ve bu suç işleme olasılığını arttırabilir. Özellikle günümüzde insan hayatının önemli bir kısmında yer bulan internet ve sosyal medya, kontrol edilmediği sürece çeşitli olumsuzlukları beraberinde getirebilir. Bu kapsamda internet ve sosyal medya kontrol edilirken çocuklar sanal dünyadan daha çok spor gibi faaliyetler ile gerçek dünyaya yönlendirilmelidir.

Büyükşehir Belediyesi'nin tespitlerine göre Kayseri'deki çocuklar ailevi sorunlar, sağlıksız ortam, suça meyilli bir çevre ve ekonomik sorunlar gibi nedenlerle suça sürüklenmektedir. Şehrin varoşlarında oturan, ekonomik sorunları olan ve sosyal ilişkilerin sağlıksız olduğu, genel olarak başka şehirlerden göç ile gelen ailelerin yaşadığı mahallelerdeki çocuklar suça yönelirken bu çocuklar çoğunlukla hırsızlık yapmakta, çeteler kurmakta ve madde bağımlısı olmaktadır.

Kayseri Büyükşehir Belediyesine göre, çocukların suça sürüklenmesinin engellenmesinde ilk olarak Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı gelmektedir. Mevzuat gereği verilen imkanlar çerçevesinde söz konusu bakanlıktan sonra kendi kurumları, ilk üç kurum arasında görülmektedir. Hangi kurumların suça sürüklenmeyi engellediğinin yanı sıra kurumlar arası iş birliği de hayati önem taşımaktadır. Bu kapsamda Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Emniyet, Yerel Yönetimler, Üniversiteler ve STK'lar iş birliği yapması gereken kurumları oluşturmaktadır. Son yıllarda kurumlar arasında iş birliğinde ilerlemeler söz konusudur ama koordinasyon istenilen düzeyde değildir. Burada önemli olan sorunların ve çözümlerin her bölgenin özelliklerine göre değerlendirilmesi ve kurumların aynı mevzuat hükümlerine tabi olmasıdır.

Kurumlar arası var olan sorunlara bakıldığında bunlar, uzman yetersizliği, iş birliğinin zorunlu hale getirilmemesi, kaynak desteğinin kısıtlı olması, konuya ilişkin rapor hazırlanmasında sorunlar olmasıdır. Diğer yandan ise cezai yaptırımlar öne çıkmaktadır. Suç ve suçluya yönelik cezai yaptırımın yetersiz olması caydırıcılığı olumsuz etkilemekte, bu suçluların topluma dönmesini kolaylaştırmakta, hem suçlu özgüven kazanmakta hem de çevredeki insanlar bundan etkilenmektedir. Bu ise özellikle çocukların suça sürüklenme olasılığını arttırmaktadır.

Yerel yönetimler, diğer kurumlarla birlikte çocukların suça sürüklenmesinde önleyici bir rol üstlenmektedir. Burada özellikle sosyal ve kültürel alanda geliştirilecek faaliyetler düzenlenmelidir. Bu faaliyetler çocukların hem kendilerini keşfetmelerini hem de suça sürüklenmelerinde etkili olan olumsuz faktörler ile aralarına bir set çekilmesini sağlamaktır. Bu noktada belediyeler, çocukların sağlıklı bir sosyal ortama kavuşmaları, internet ve sosyal medyaya olan bağımlılıklarının azaltılması, sağlıklı ve

kaliteli bir birey olmaları için olumlu etkisi bulunan faaliyetlerin düzenlenmesi rolü üstlenmektedir.

Söz konusu amaçları gerçekleştirmek için Kayseri Büyükşehir Belediyesi, KAYMEK A.Ş. ile ilkokul 4. ile 12. sınıfın da dahil olduğu çocukları için eğitim ve öğretim hizmetleri yürütmektedir. Bu kapsamda çocukların bedeni ve ruhsal gelişimlerine katkıda bulunmak için milli eğitim müfredatına uygun etkinlikler, değerler eğitimi, sportif faaliyetler, gezi, söyleşi faaliyetleri gerçekleştirmektedir. Yıl boyu gerçekleştirilen bu faaliyetlerden yıllık 20.000 çocuk faydalanmaktadır. Üniversiteye giden gençler de dahil sayı 106.000'e yükselmektedir. Ancak bu faaliyetler ve etkinlikler, toplumdaki her kesime açık olmakla birlikte ücretsizdir ve Milli Eğitim Bakanlığı gibi kurumların mevzuatına uygundur.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi ve KAYMEK, her yıl çocuk suçları, çocuk ve kadın istismarı ve aile eğitimleri gerçekleştirmektedir. KAYMEK, aynı zamanda bu tür eğitimleri diğer kamu kurum ve kuruluşlarına vermektedir. 2019-2020 eğitim ve öğreti yılında belediye çalışanlarına 3, STK'lara 4, diğer kamu ve kuruluşlara ise 5 kez eğitim vermiştir. KAYMEK, eğitimin yanı sıra rehberlik ve danışmanlık hizmeti de vermektedir.

Çocukların doğruyu yanlıştan ayırt edebilmesi ve bilinçli vatandaş olmaları için faaliyetlerde bulunan Kayseri Büyükşehir Belediyesi, daha etkili bir şekilde suça yönelmenin önlenmesi için eğitimin her alana yayılması gerektiğini savunmaktadır. Buna paralel olarak bu konu üzerinde iş birliği yapılabilecek kurum ve kuruluşların da eğitim faaliyetlerini sürdürmeleri ve bu sorunun çözülmesi için daha fazla kaynak ayrılması gerektiğini belirtmektedir.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi, çocukların suça sürüklenmesini önlemek için SPOR A.Ş. kanalıyla her türlü sportif ve eğlence faaliyetleri; Kültür Dairesi tarafından kütüphane; KAYMEK kanalıyla meslek edindirme kursları, gençlik merkezleri, eğitim öğretim faaliyetleri, iş arayanla işçiyi buluşturan istihdam bürosu, aile danışmanlık ve rehberlik hizmetleri; diğer kamu kurum ve kuruluşlar ile gençlerin ve ailenin korunmasına yönelik işbirliği projeleri, ücretsiz kreş hizmetleri yürütmektedir. Ayrıca

Bilgi İşlem Dairesi tarafından akıllı şehir uygulamaları ve kent güvenliği hizmetleri yürütülmektedir.

3.4.2. Talas Belediyesi ile Gerçekleştirilen Görüşmenin Değerlendirmesi

Talas Belediyesi ile yapılan görüşmede bir çocuğun suça sürüklenmesindeki en önemli faktörler ekonomi, aile, ebeveynlerin çocuğu kontrolü, rol model kişiler ve çevredir. Söz konusu faktörlerin olumsuz olmaları çocuğun suç işlemeye yönelmesinde etkilidir. Örnek olarak sürekli ailesi içinde şiddetli tartışmalara şahit olan veya kolay suç izleyen bir rol modele özenen çocuk suç işlemeye sürüklenmektedir. Talas Belediyesi'nin edindiği tecrübe çerçevesinde bakıldığında çocukların aileleri, yetiştirilme tarzları, eğitim kalitesi ve yetiştikleri çevre suça sürüklenmelerinde önemli faktörlerdir.

Çocuklar temel olarak hırsızlık, şiddet ve gasp suçlarını işlerken yoksulluk ve eğitimsizlik nedeniyle suça sürüklenmekte ve bu sürüklenmenin önlenmesi için ailelere eğitim verilmesi ve sosyal destek sağlanması gerekmektedir. Talas Belediyesi'nin tespitine göre dar gelirli ailelerin yaşadığı bölgelerde çocuklar daha çok suça yönelmektedir. Örneğin Alparslan'da daha az iken Eskişehir Bağları'nda suç oranı artmaktadır. Talas Belediyesi'ne göre çocukların suça sürüklenmesinin önlenmesinde ilk sorumlu mercii Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olup daha sonrasında yerel yönetimlerin sosyal hizmetleri sorumlu tutulmaktadır. Bu süreçte STK'larla iş birliği yapılması gerektiği belirtilmektedir.

Talas Belediyesi'nin 2018 ve 2019 yılına ait faaliyet raporlarında, çocuklara yönelik sosyal ve kültürel hizmetlerin sunulmasına önem verildiği ve Kültürel Sosyal İşler birimi aracılığı ile dezavantajlı grup kabul edilen çocuklara yönelik sosyal entegrasyon sağlama faaliyetlerinin gerçekleştirildiği belirtilmiş olmakla birlikte faaliyetlerin içeriği konusunda ayrıntılı açıklamaya yer verilmemiştir.

Talas Belediyesi'nin 2020-2024 yılları için stratejik plan hazırladığı ancak planın nihai hale gelmediği anlaşıldığından önceki döneme ait plan incelenebilmiştir. Talas Belediyesine ait 2015-2019 stratejik planında, çocuklara yönelik yeşil alan, park ve oyun alanı ile eğitim ve kültür etkinlik faaliyetlerinin düzenlenmesi planlanmış olup

belediyede olmayan “çocuk meclisinin” kurulması hedeflenmiştir. Bunlar dışında çocuklara yönelik bir faaliyet alanının belirlenmediği saptanmış, 2020-2024 yılı stratejik planının önceki planla benzerlik gösterdiği, hedeflenen birçok çalışmanın eksik kaldığı ve gerçekleştirilemediği görülmüştür. 2018 ve 2019 faaliyet raporları incelendiğinde, stratejik planda belirtilen hususlardan çocuk oyun alanı ve park bahçe ile çevre düzenlemesi hedeflerine yönelik asgari düzeyde çalışmaların gerçekleştirildiği görülmüştür.

Yerel yönetimler çocuk suçluluğunda özellikle suça yönelen çocukların tespit edilmesi noktasında aktif rol alabilir. Ayrıca yerel yönetimler yeterli etkinlik yapmamaktadır. Bununla birlikte çocukların suça sürüklenmesinin engellenmesinde cezai yaptırımlar, tek başına yeterli değildir. Ancak Talas Belediyesi, çocuklara yönelik kreş, kapalı oyun parkı, oyunlar, çeşitli müzik enstrümanlarının kullanılmasına yönelik kurslar ve icat yarışması düzenlemektedir. Belediye, faaliyetlerini istatistiksel olarak kayıt altına alırken üç farklı merkezde 42 personel ile faaliyetlerini yürütmekte ve 2019’da 210 çocuğa 600 saat hizmet verildiği vurgulanmaktadır. Aileler direkt başvuruda bulunarak haftanın üç günü, günde üç saat olmak üzere hizmetlerden faydalanabilmektedir. Kurum bu noktada suça yönelen çocukların tespiti ve hizmet alınabilecek kurumlar hakkında bilgilendirme yaparak sürüklenmenin önüne geçmeye çalışmaktadır. Lakin Belediye, konuyla ilgili personele yönelik eğitim faaliyetinde bulunmamaktadır.

Belediyenin faaliyet raporları ve stratejik planları daha çok park bahçe ve çevre düzenlemesi ağırlıklı olup çocuk meclisi dışında başkaca çocuklara yönelik eğitici geliştirici ve rehabilite edici bir faaliyete değinilmemiş olduğu görülerek, belediye yetkilileri ile yapılan görüşmeden çıkan sonucun bu raporlar ile bire bir uyum sağladığı gözlemlenmiştir. Talas Belediyesi çocuklara yönelik faaliyet hususunda diğer belediyelerin gerisinde kalmış denilebilir. 2020 yılı performans programına göre belediye çocuk hizmetleri için ayırdığı bütçeye göre planladığı projeleri gerçekleştirmeye başlamıştır.

Talas belediyesi bünyesinde belediye binası içerisinde çocuklara yönelik kreş hizmeti ve spor etkinlikleri ile kültürel faaliyet olarak görülen belirli kursların yapıldığı 2019 yılı faaliyet raporundan anlaşılmakla birlikte çok verimli ve etkin çocuk

faaliyetlerinin olmadığı, çocuklara yönelik faaliyetlerin ileriki yıllara yönelik değişiklik göstermediği raporlardan ve planlardan anlaşılmıştır.

Talas Belediyesi, görüşmede çocukların suça yönelmelerinin engellenmesinde kurumlar arasındaki koordinasyonun yeterli olup olmadığına değinmeksizin önce çocukların tespit edilmesi daha sonra ise çeşitli kurumların devreye girmesi gerektiğini dile getirmektedir. Kurumlar arasında düzenli toplantılar, bilgi alışverişi ve değerlendirmeler yapılmamaktadır.

Talas Belediyesi'ne göre okullar aracılığı ile suça sürüklenme ihtimali olan çocukların tespiti ve sosyal hizmetlerin bilgilendirilmesi gerekmektedir. Belediye, çocukların suça yönelmesini engelleyebilmek için ise 10 maddeli seçenekten gençler için sosyal projeler ile spor-kültürel-eğlence faaliyetlerini gerçekleştirmektedir.

3.4.3. Kocasinan Belediyesi ile Gerçekleştirilen Görüşmenin Değerlendirmesi

Kocasinan Belediyesi'nin 2019 yılı ve önceki yıllara ait faaliyet raporları incelendiğinde belediyenin çocuklara yönelik çocuk kulüpleri, çocuk oyun alanları, çocuk akademi adı altında çeşitli kurs etkinlik ve gezi faaliyetleri ile kültürel çalışmalar yaptığı, çocuklara yönelik yapılan faaliyetleri önceki yıllara göre daha da artırdıkları ve 2017-2021 yılı stratejik planında öngörülen çalışmaların büyük bir kısmını gerçekleştirdikleri görülmüştür. Belediyenin diğer belediyelerden farklı olarak kentsel dönüşüme ve çocuk oyun alanları ile yeşil alan çocuk parklarına çok daha fazla önem verdiği ve yine diğerlerinden farklı olarak çocuklara yönelik aylık çocuk dergisi yayınladıkları tespit edilmiştir. Yapılan araştırmada belediye yetkililerinin görüşme sırasında belirttikleri hususlar ile ilgili çalışmaların paralellik gösterdiği ve yapılan eğitici ve öğretici faaliyetlerin yanı sıra geleceğe yönelik çağın ilerisinde olduğu düşünülen faaliyet alanlarına yönelik çalışmalara önem verildiği gözlemlenmiştir. Kocasinan Belediyesi yaptığı çalışmalar ile doğrudan çocuk suçluluğuna yönelik bir faaliyet yürütmeyip, çocuklara yönelik ve birçok faaliyeti günden güne artırmak suretiyle gerçekleştirmektedir.

Çocuk kulübü aracılığı ile çocuklara yönelik yapılan etkinliklerde 2019 yılı faaliyet raporuna göre önceki yıllara göre artış olduğu görülmüştür. Belediyede çocuk meclisinin olmadığı ancak 2017-2021 stratejik planında hedeflenen çocuk meclislerinin açılmasına yönelik çalışmaların devam ettiği rapordan anlaşılmıştır.

Belediyenin diğer belediyeler gibi bir meslek edindirme şirketi ile birlikte faaliyet göstermediği ancak Kocasinan Akademi adı altında bizzat belediyeye bağlı hizmet kolu ile çalışmalar yaptığı faaliyet raporlarından anlaşılmış olup, stratejik planın belediye içinde bir çok birimle birlikte yürütülen çocuk faaliyetlerinin daha çok Kültür ve Sosyal İşler hizmet birimi ile yürütülmesine yönelik olduğu gözlemlenmiştir.

Yerel yönetimlerin, çocuklara zamanlarını verimli kullanma imkânı sunması gerekmektedir. Düzenlenen sosyal ve kültürel faaliyetler ile çocukların suça sürüklenmesi önlenabilir ve yerel yönetimler burada önemli bir role sahiptir. Fakat çalışmalar yeterli olmayıp sürekli olarak gelişime ve değişime ayak uydurulması gerekmektedir. Bu noktada Kocasinan Belediyesi tarafından robotik ve Arduino kursları ile Erkilet beldesinde açılan Uzay Havacılık Okulu sayesinde günlük 4 saat eğitim verilerek çocuklara robotik teknoloji ve İHA-SİHA yapım üretim süreci anlatılmakta olup roket teknolojisi ile uzay bilimleri, 3D sanal gerçeklik deneyim ve eğitimi, maket uçak kursları ile 3D yazıcı kullanımı eğitimi, Kocasinan Akademi tesislerinde üniversite hazırlık ve okula yardımcı kurslar, dini eğitim, spor faaliyetler, kültürel geziler, folklor, müzik, resim, İngilizce, matematik kursları, el becerisini geliştirmeye yönelik eğitimler, üniversiteler ile işbirliği yapılarak düzenlenen seminerler vb. çağa uygun ve geleceğe yönelik birçok faaliyetleri söz konudur.

Belediye, bu etkili faaliyetlerine rağmen istatistiksel kayıt tutmamakta ancak gençlerle ilgili yıllık değerlendirme yapmaktadır. Çocukların suça sürüklenmesini engellemek için de her mahallede Çocuk Kulübü ve Çocuk Meclisi temsilcilikleri bulunmakta ve tiyatro, konser, resim, müzik gibi sosyal ve kültürel faaliyetlerde bulunmaktadırlar. Aynı zamanda belirledikleri yol haritası kapsamında kültürel ve sosyal faaliyetler ile bir çocuğun suça sürüklenme ihtimalini en aza indirirken destek eğitimleri ve sosyal yardımlar ile bu olasılığı bitirmeye çalışmaktadır. Ayrıca 6000 aileye maddi destekte bulunarak bu faktörün etkisini azaltmaya çalışmaktadır. Belediye ayrıca yılda en az iki kez konu üzerinde personelini bilgilendirmektedir.

2019 yılı ve önceki yıllara ait faaliyet raporlarına göre Kocasinan Belediyesi zabıta ekiplerinin dilencilik ile mücadele kapsamında çalışmalar yürüttüğü görülmüş ancak dilencilik yapan ne kadar çocukla muhatap olunduğuna dair bir bilgiye rastlanılmamıştır. Oysa ki 2017-2021 yılı stratejik planında bu hususta özverili çalışmalar yürütüleceği bu tür faaliyetlerin sonlandırılması için çaba gösterileceği belirtilmiştir.

Kocasinan Belediyesi yetkilileri ile yapılan görüşme ve 2017-2021 yılı Stratejik planı ile birlikte 2018, 2019 yılı faaliyet raporları birlikte değerlendirildiğinde planın çok az gerisinde gidildiği ancak yıldan yıla yapılan faaliyetlerde artış olduğu ekonomik anlamda çocuklara yönelik faaliyetler için ayrılan bütçenin tamamının kullanıldığı bütçenin biraz daha artırılmasının uygun olacağı kanaatine varılmış ve yapılan görüşmeye belediye yetkilileri tarafından verilen cevaplar ile yapılan hizmetlerin paralellik gösterdiği her ne kadar bizzat suçluluğa yönelik bir faaliyet yapılmasa da çocuklara yönelik yapılan etkinliklerin çocukların suça karışmalarını engelleme hususunda fayda sağladığı düşünülmektedir. 2020 yılı performans programına göre belediye çocuk hizmetleri için ayırdığı bütçeye göre planladığı projeleri gerçekleştirmeye başlamıştır.

Kocasinan Belediyesi'ne göre çocukların suç işlemesinin nedeni onların bir sosyal varlık olmakla beraber buna eğilimli doğmasıdır. Çocukları suç işlemeye yönelten faktörler ise ailevi sorunlar ve sevgisizlik ile çevresel faktörlerdir. Aile içinde suça karışan bir bireyin varlığı çocuğu etkilemekte ve suç işleme olasılığını yükseltmektedir. Suça sürüklenme ihtimali bulunan bir çocukta bu olasılığı düşürebilmek için eğitime önem verilmeli ve belediyelerin öncülüğünde sosyal etkinlikler, kültürel faaliyetler ve geziler düzenlenmelidir.

Kocasinan Belediyesi'ne göre Kayseri'de kırsaldan gelen ve ekonomik sorunlar yaşayan ailelerin çocukları suça sürüklenmektedir. Bu çocuklar genel olarak madde bağımlısı olmakla birlikte hırsızlık ve dilencilik yapmaktadırlar. 17 yaşına kadar olan bireylerin suç işleme oranı kapsamında varoş bölgelerin çok fazla olmasının etkisiyle Kocasinan Belediyesi mücavir alanı 1., Melikgazi Belediyesi mücavir alanı 2. ve Talas Belediyesi mücavir alanı 3. sıradadır.

Belediye'ye göre çocukların suça sürüklenmesini engellemede ilk sorumlu kurum Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'dır. İkinci sırada ise yerel yönetimler gelmektedir. Bu kapsamda iki kurumun birlikte çalışması daha verimli sonuçlar doğurabilir. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Yerel Yönetimlerin yanı sıra Emniyet, Üniversiteler, STK'lar ve psikolog desteği ile Sağlık Bakanlığı işbirliği yapılabilir.

Kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyon zayıftır ve mevzuatta değişiklik yapılması gerekmektedir. Kurumlar arasındaki işbirliğindeki en önemli sorunlardan biri liyakat ve keyfi uygulamalardır. Bunun önüne geçilebilmesi için yasal mevzuat hazırlanmalı ve kurumlar arası işbirliği zorunlu hale getirilmelidir. Aksi takdirde cezai yaptırımların yetersizliği, kurumlar arası işbirliğinin ve koordinasyonun olmaması ve çözülmeyen sorunlar çocukların suça sürüklenmesinin devamına neden olacaktır.

Suçta sürüklemeyi önlemek için Kocasinan Belediyesi, eğitime önem verilmesini ancak bu eğitimin sadece çocukla sınırlı değil aileyi de kapsamaması gerektiğini düşünmektedir. Aile içi iletişim iyileştirilmeli ve bu kapsamda aile danışmanlığı hizmeti sunulmalıdır. Ayrıca kadınlara yönelik istihdam sağlanarak daha çok sosyalleşen ve üretime katılan bilinçli bir kadının bilinçli bir nesil yetiştireceği düşünülmektedir.

Belediye, polis teşkilatıyla iş birliği, sosyal projeler, meslek edindirme kursları gibi uygulamaları gerçekleştirmekte ve bunlara ek olarak sokak oyunları düzenlemekte, ekonomik gelirini kâğıt, plastik gibi geri dönüşüm malzemeleri toplayarak sağlayan ailelerin ebeveynlerini geri dönüşüm işçisi olarak işe alarak çocuklarına eğitim vermektedir.

3.4.5. Melikgazi Belediyesi ile Gerçekleştirilen Görüşmenin Değerlendirmesi

Melikgazi Belediyesi 2019 yılı faaliyet raporu incelendiğinde belediyenin çocuklara yönelik çocuk meclisi, çocuk oyun alanları, çeşitli kurs etkinlik ve gezi faaliyetleri ile kültürel çalışmalar yaptığı MELMEK (Melikgazi Belediyesi Meslek Edindirme ve Kurs Merkezi) isimli merkezleri aracılığı ile çocuklara yönelik yapılan faaliyetleri önceki yıllara göre daha da artırdıkları ve 2016-2020 yılı Stratejik planında öngörülen çalışmaların büyük bir kısmını gerçekleştirdikleri görülmüş olup yapılan

araştırmada belediye yetkililerinin yapılan görüşmede de belirttikleri hususlar ile ilgili çalışmaların paralellik gösterdiği gözlemlenmiştir. Melikgazi Belediyesi yaptığı çalışmalar ile çocuklara yönelik birçok faaliyeti günden güne artırmak suretiyle gerçekleştirmektedir.

Yine 2019 yılı faaliyet raporuna göre belediyenin psikolojik danışmanlık hizmeti sunduğu çocuklara yönelik psikolojik destek ve eğitim faaliyetlerinin olduğu bu durumunda stratejik planla uyumlu olduğu ancak destek verilen çocukların suça sürüklenen çocuklar olup olmadığı hususunda bir açıklama olmadığı görülmüştür. Yılda yıla görüşülen ve destek verilen  ocuk sayısında artış olduğu da ayrıca gözlemlenmiştir. 2020 yılı performans programına göre belediye  ocuk hizmetleri için ayırdığı b t  eye göre planladığı projeleri gerçekleştirmeye başlamıştır.

Melikgazi Belediyesi, MELMEK A.ř. adı altında teknoloji atölyeleri kurarak çocuklara yazılım donanım eğitmeleri vermekte ve her mahalleye bir kütüphane kurulmaktadır. Bu sayede çeşitli eğitimler verilmektedir. 16 sosyal tesis ile 58 mahalleye hizmet vermeye çalışılmaktadır. Bu kapsamda sportif faaliyetlerinden robotik kodlamaya kadar geniş bir yelpazede kurslar verilmektedir. Ancak kurum, faaliyetlere ilişkin istatistiksel verileri kayıt altına almazken çocukların durumunu takip ettiklerini belirtmektedir. Verilen eğitim ve  ğretim hizmetlerinin yanı sıra sosyal ve kültürel faaliyetlerin suça yönelmeyi engellemede etkili olduğu iddia edilmektedir. MELMEK'in verdiği hizmetler 7'den 70'e herkese yöneliktir ve bununla birlikte rehberlik ve danışmanlık hizmeti de sunulmaktadır. Belediye tarafından verilen faaliyetler yeterli görülmekle birlikte geliştirilmeye açıktır.

Belirli gün ve haftalarda çocuklara yönelik yapılan etkinliklerde 2019 yılı ve önceki yıllara ait faaliyet raporlarına göre çocuklara toplum içinde var olma uyum sağlayabilme ve ülkesine hayırlı bir birey olmaları yönünde eğitim faaliyetlerinin düzenlendiği ağız diş sağlığından ,sağlıklı iletişim becerisi kurabilme, sportif faaliyetlere yönelimin sağlanması gibi birçok hususta etkin ve verimli çalışmalarda bulunduğu anlaşılmış olup yapılan görüşme de cevap verilen hususların uyum içinde olduğu görülmüştür.

Faaliyet raporları ve stratejik planın sadece belediye içinde bir birime sorumluluk yüklediği destek hizmetlerinden, park bahçeler müdürlüğüne, sosyal hizmetlerden, kültür işleri birimine kadar birçok biriminin çocuklara yönelik faaliyetler yürütmesinin ilke edinildiği ve her birimin kendi branşına göre bir hizmette bulunduğu görülmüştür.

Melikgazi Belediyesi, bir insanın suç işlemesini doğasına bağlarken aile ve çevrenin güçlü bir etkisi olduğunu savunmaktadır. Çocukların suça sürüklenmesinde 1. soruya verilen cevabın tam tersi bir şekilde cevap vererek ekonomik sorunları bulunan bir ailenin çocukların suç işlemesinde etkili olmadığı savunulmaktadır. Bu çelişkili cevaba ek olarak ailede suç işlemeyen biri olmasa bile çocuğun suça sürüklenebileceği düşünülmektedir. Sadece etkili olan unsur olarak toplumdan yani bulunduğu çevreden dışlanan bir çocuğun kendisini kanıtlamak için suça yönelebileceği belirtilmektedir. Ancak çocukların suça sürüklenmesinin engellenmesi noktasında belediye ilginç bir şekilde ailenin ve çevrenin rehabilite edilmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu noktada çeşitli kurumların iş birliği önem arz etmektedir.

2019 yılı faaliyet raporuna göre Melikgazi Belediyesi zabıta ekiplerinin dilencilik ile mücadele kapsamında çalışmalar yürüttüğü, 2019 yılı içinde de 12 çocuğun dilencilik yaptığını tespit ederek Çocuk Şube Müdürlüğü'ne çocukları teslim ettiği rapordan anlaşılmış olup sonrasında bu çocuklara yönelik eğitici veya rehabilite edici herhangi bir iş işlem yapıp yapılmadığı hususunda bilgi verilmediği görülmüştür.

Melikgazi Belediyesi yetkileri ile yapılan görüşme ve 2016-2020 yılı stratejik planı ile birlikte 2018, 2019 yılı faaliyet raporları birlikte değerlendirildiğinde planın çok az gerisinde gidildiği ancak yıldan yıla yapılan faaliyetlerde artış olduğu ekonomik anlamda gerekli bütçenin çocuklara yönelik ayrılmış olduğu ve bütçenin dışına çıkılmadan hizmet sunulduğu verilen cevaplar ile yapılan hizmetlerin paralellik gösterdiği her ne kadar bizzat suçluluğa yönelik bir faaliyet yapılmasa da çocuklara yönelik yapılan etkinliklerin çocukların suça karışmalarını engelleme hususunda fayda sağladığı düşünülmektedir.

Belediye kimseyi suçlamamak ve zan altından bırakmamak için kesin cevaplar vermemekle birlikte Kayseri genelinde çocukların ailenin ve daha önemlisi çevrenin

etkisiyle suça sürüklendiğini savunmaktadır. Bu çocuklar madde bağımlısı ve hırsızlık yapmaktadır. Suça sürüklenen çocuklar genel olarak Cennet Mahallesi, Eskişehir Bağları, Yıldırım Beyazıt Mahallesi, Battalgazi Mahallesi ve Kazım Karabekir Mahallesi'nde yoğunlaşmaktadır.

Belediye'ye göre çocukların suça sürüklenmesinde ilk sorumlu merci Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Müftülük'tür. Yerel yönetimler, sıralı olarak Aile Sosyal Politikalar Müdürlüğü, İl Emniyet Müdürlüğü ve daha sonra Diyanet İşleri İl Müdürlüğü'nden sonra sorumlu kuruluş olarak görülmektedir. Hatta belediyenin sorumlu olmadığı iddia edilmektedir. Çocukların suça sürüklenmesinin engellenmesinde Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Müftülük, Emniyet Müdürlüğü, Yerel Yönetimler ve STK'lar ile işbirliği yapılabilir. Lakin kurumlar arası koordinasyon yeterli değildir. Bu yetersizliğin nedenleri nitelikli personelin istihdam edilmemesi, mevzuatın iyileştirilmemesi ve kurumlar arası işbirliğinin sağlanmamasıdır. Belediye'ye göre yukarıda ismi geçen kurumlar yerel yönetimler ile bilgi ve belge paylaşımında bulunmamaktadır.

Belediye, suça sürüklenmenin engellenmesinde cezai yaptırımları yeterli bulmamakta ve bunun çözüm olmadığını da belirtmektedir. Önemli olan çeşitli sportif faaliyetlerde bulunarak çocukların enerjilerinin atılmasının sağlanması ve rehabilite edilmeleridir. Belediyeler, suça sürüklenmeyi tamamiyle bitiremez ama oranın azalmasını sağlayabilir. Bu da belediyenin kendisini sürekli geliştirmesiyle mümkün olmaktadır.

Melikgazi Belediyesi, çocuk suçluluğu ile alakalı olmasa da niteliği arttırmak amacıyla yılda en az 4 kez personeline eğitim vermektedir. Belediye'ye göre aile içi iletişim geliştirilmeli, mahalle kültürü oluşturulmalı ve kamu kurum ve kuruluşları bu konuda faaliyetler yürütmelidir. Belediyede, polisle iş birliği projeleri, gençler için sosyal projeler, CBS ile sorunlu alanların tespiti /bu bölgelerde çocuk dostu uygulamalar, yerel katılım fırsatları yaratma, suç önleme politikaları, spor-kültür-eğlence faaliyetleri, kent güvenliği faaliyetleri, istihdam olanaklarının geliştirilmesi, meslek edindirme kursları, çocuk meclisi ile etkinlikler düzenleme gibi faaliyetler gerçekleştirilmekte ancak çocuklara yönelik rehabilitasyon merkezi bulunmamaktadır.

3.4.6. Ortak Değerlendirme Çerçevesinde Yapılması Gerekenler ve Çıkarımlar

Belediyeler, çocukların her insan gibi çocukların da suça eğilimli doğduklarını düşünmelerine rağmen bu eğilimin ortadan kalkması alınacak önlemlerle mümkün görünmektedir. Öncelikle çocukların doğdukları ve büyüdükları ortam rehabilite edilmeli ve iyileştirilmelidir. Aile içi şiddet ve iletişimsizlik sorunları çözülmeli, ailede suç işleyen kişi bilinçlendirilmeli, aileye ekonomik sorunlarını dışarıya bağımlı olmadan çözmelerini sağlayacakları imkân sağlanmalı, çocuğun evden çıktığında karşılaşacağı çevre rehabilite edilmeli ve eğitilmelidir. Çocukların rol model aldıkları kişiler suçlular olmak yerine toplumda ve bilimde önemli yer edinmiş isimler olmalıdır.

Çocuklara, çocukların ailelerine ve çevresindeki insanlara sadece eğitim vermek yeterli değildir. Verilecek olan eğitimin kalitesi çocuğun kendisini tanımasını, dünyayı keşfetmesini, bilinçli bir vatandaş olmasını, doğru ile yanlış ayırt edebilecek ve yanlışla sürüklenmeyecek bir iradeyi inşa etmesini sağlamalıdır. Suç işleyerek hem kendisine hem karşısındaki kişiye hem de bulunduğu topluma nasıl bir zarar verdiği öğretilmelidir. Aksi takdirde aldığı eğitim sayesinde çok önemli konuma gelebilecek bir çocuk ileri dönemde gerekli bilince sahip olmadığı için suça sürüklenme ihtimali bulunmaktadır.

Çocukların suça sürüklenmesini önleyebilmek için kurum ve kuruluşlar arası işbirliği zorunlu hale getirilmeli ve mevzuatta gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Bu konuda özellikle STK'lardan destek alınması ve diğer ülkeler ile uluslararası kurum ve kuruluşların yöntemleri ve çalışmaları incelenmelidir. Türkiye'deki kurum ve kuruluşlar çocukların suça sürüklenmesini engellemeye çalışırken aynı zamanda bilimsel çalışmaları dikkate almalı ve yaşanan gelişmeleri takip etmelidir. Bunun neticesinde elde edilen verilere göre kurumlar dizayn edilmelidir. Bu süreçte liyakate önem verilerek personel görevlendirilmesi yapılmalı, yeterli kaynak ayrılmalı ve keyfi uygulamalara izin verilmemelidir.

Alınacak olan söz konusu önlemler suça sürüklenmenin önlenmesinde cezai yaptırımlardan daha etkili sonuçlar ortaya koyabilir. Çünkü bir çocuğa suç işlememe ve neticesinde yaşayacaklarından zarar göreceği düşüncesi etkili olabilir. Ancak bilinçsiz

bir şekilde suça bulaşan ve bunun karşısında cezai yaptırıma tabi olan bir çocuk hayatı boyunca bunu kara bir leke olarak taşıyacak ve her yerde karşısına çıkacaktır. Bunun da getirisi olarak iş bulmakta zorlanan bir bireyin yeni suçlara sürüklenmesi yüksek ihtimaldir.

Bazı belediyeler sınırlı olsa da bazı sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerde bulunarak geziler düzenlemektedir. Aynı zamanda günümüzde yaşanan bilimsel konularda çocuklara eğitimler vermekte ve onların muhtemel yeteneklerini ortaya çıkarmaya çalışmaktadır. Ancak belediyelerin verdikleri hizmetlerin yoğunluğu ve kalitesi artırılmalıdır. Ayrıca personellere verilen eğitim yoğunlaştırılmalıdır. Bununla birlikte tespit edilen çocukların ve ailelerin sürekli takibi şarttır.

Belediyelere ilişkin en önemli sorunlardan biri konuyla ilgili sağlıklı ve düzenli istatistiksel verileri kayıt altına almamalarıdır. Bu durum belediyelerin harcadıkları kaynak, emek ve süre karşılığında edindikleri sonuçların tespit edilmesini zorlaştırmaktadır. Eğer çabalar karşısında belediyeler istenilen verimi elde edemiyorsa yöntem değişikliğine gidebilir ya da bu süreçteki sorunların çözümü için yöntemler geliştirebilir. Bu yüzden belediyelerin gerekli bilgileri ve istatistiksel verileri kayıt altına alması zorunlu hale getirilmelidir.

Belediyelerin dile getirdikleri çeşitli sorunlara karşı önlemler alınmalı ve tavsiyeleri dikkate alınmalıdır. Sahada direkt olarak çocuklara ve ailelerine ulaşma imkânı olan yerel yönetimlerin liyakate sahip personeli ve iş birliği yapılan kurumlarla çeşitli projeler gerçekleştirmesi için kaynak ayrılmalıdır. Bu süreçte gerekirse geliştirilen projelerle Avrupa Birliği'nin fonlarından yararlanmanın yolları aranmalıdır. Çocuklara ve gençlere yapılan harcamalar, aile içi sorunların çözülmesini sağlamak ve topluma gerekli rehberlik desteğini sağlamak masraf olarak görülmemeli yatırım olduğu düşünülmelidir. Diğer ülkeler incelendiğinde Türkiye'deki belediyelerin sosyal devletin gerekliliğini yerine getirme noktasındaki bütçelerinin kısıtlı olduğu söylenebilir. Bu ise suça sürüklenme ihtimali olan ve suça bulaşan çocukların tespiti ile gerekli tedbirlerin alınması noktasında en önemli sorunlardan birini teşkil etmektedir. Dünyanın gelişmiş ülkelerinde görüleceği üzere sağlıklı ve bilinçli bireye, aileye ve topluma sahip olan ülkelerdeki yaratıcılık ve üretim isteği daha yüksektir.

Belediyelerin düzenledikleri faaliyetlerde ve sayılarında bir paralellik olmadığı görülmektedir. Bazı belediyeler sadece iki faaliyeti yaparken bazı belediyeler 10 faaliyetten daha fazlasını gerçekleştirmektedir. Bu ise toplumda belli bir grubun sorunun çözülmesi ancak diğer grupta ise sorunun kronikleşmesine yol açabilir. Bunun önüne geçebilmek için ulusal çapta mevzuat düzenlenmesi ve belediyelere bu çerçevede yapacakları faaliyetler belirlenmelidir. Bununla birlikte yapılan faaliyetler ve istatistiksel verilere dair bilgi ve belgeler takibe alınmalıdır.

Sağlıklı, bilinçli ve suçtan uzak bir toplum yaratmak kolay olmamakla birlikte yapılacak olan etkili düzenlemeler, liyakate uygun personel seçilmesi, çeşit kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılması, gerekli ödeneklerin ayrılması, üniversitelerin de sürece dahil edilerek bilimsel açıdan destek sağlanması, uluslararası örneklerin incelenmesi ve hatta ulusal düzeyde bir havuz kurularak gelişmelerin ve istatistik verilerin takibi neticesinde sağlıklı birey ve toplum yetiştirilmesinde önemli aşama kaydedilebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Alan yazından elde edilen bilgiler ve istatistiki veriler sonucunda ortaya çıkan bulgular çocuk suçluluğunun nedenlerinin çok faktörlü olduğunu ve çocuk suçluluğunu önlemeye yönelik çalışmaların da çeşitlilik gösterdiğini gözler önüne sermektedir. Çocuğun hayatın olağan akışı içerisinde çeşitli faktörlerin etkisi ile işlediği yaramazlık, haşarılık ya da kabahat olarak değerlendirilebilen küçük suçlarının, kamu güvenliğine ve düzenine zarar verecek çocuğu toplumdan uzaklaştırıp zararlı bir bireye dönüştürecek suçlara dönüşmesi karşısında çözümün sadece emniyet ve adalet sistemi içerisinde olduğuna inanılması ya da bu hususta tek çözüm mercilerinin buralar olarak görülmesi etkili ve verimli bir sistemin oluşmasının önünde engel teşkil ederken gerekli faydayı da sağlamamaktadır.

Ülkemizde çocuk suçluluğu ile ilişkili kuruluşlar Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı/ Emniyet Genel Müdürlüğü ile Adalet Bakanlığı olup bu kurumların görev tanımları ile yetkileri oldukça geniştir. Eğitimsizlik, yoksulluk, kırdan kente göç, çarpık kentleşme sosyal ve ekonomik sorunların yaygın olarak görüldüğü büyükşehir statüsünde olan şehirlerde yani büyük kentlerde yaşayan çocukların, diğer küçük yerleşim birimlerine göre suça sürüklenmesi daha olasıdır.

Son yıllarda ülkemizde suça sürüklenen çocuklar ile ilgili adli ve idari ceza yönelimli tavırdan uzak durulup, eğitici, önleyici, bütünleyici yaklaşımla hareket edildiği görülmektedir. Bütün bu çabaya rağmen çocuk suçluluğu günden güne artış göstermeye devam etmektedir. Bu hususta sadece merkezi düzeydeki kamu kurumlarına değil yerel yönetimlere de büyük görevler düşmektedir.

Yerel yönetim örgütleri olan belediyelerin kent yönetimlerinden sorumlu olmaları nedeniyle çocuk suçluluğunu önleme hususunda diğer kurumlara göre artan oranda önemli sorumlulukları bulunmaktadır. Belediyelerin yaptıkları faaliyet ve etkinlikler ile çocuklara yönelik sundukları psikolojik, eğitsel ve sosyal, kültürel ve mesleki destek hizmetlerinin çocuk temelli sistem içerisinde kulüplerde, çocuk ve gençlik merkezlerinde ve koruma evlerinde sunulması, çocukların suça ve suçlu gruplara yönelmelerinde engelleyici bir rol oynamaktadır.

Birçok Avrupa ülkesinde yerel yönetimler çocuk suçluluğu konusunda önemli sorumluluklar ve görevler üstlenmektedir. Ülkemizdeki büyükşehir belediyelerinin mevzuat ve bütçe imkânları bakımından ve ayrıca teşkilat yapıları itibariyle çocuk koruma ve çocuk suçluluğuyla mücadelede özellikle önleyici hizmetleri yeterli ve ideal düzeyde olmasa bile sunabilme fırsatına sahip oldukları bilinmektedir. Ayrıca belediyelerin kentte yaşayan çocuklara yönelik önleyici, koruyucu ve destekleyici tedbirler alması, çocuğun psiko-sosyal gelişiminin desteklenmesi, eğitim, sağlık, sosyal yaşam, barınma ve bakım gibi çok yönlü gereksinimlerin uygun şekilde karşılaması sosyal belediyeçilik ilkesinin de bir gereğini oluşturmaktadır.

Türkiye’de son dönemde görülen çocuk suçluluğundaki artışa paralel olarak Kayseri ilinde de gözle görülür bir artış gerçekleşmiştir. Kayseri Büyükşehir Belediyesi ve diğer ilçe belediyelerinin suça sürüklenen çocukların suça karışmasını önlemeye yönelik ileriye dönük geçerli ve sürdürülebilir faaliyetler içinde bulunması gerekmektedir. Bu gereklilikten yola çıkılarak çocuk suçluluğunun önlenmesinde belediyelerin rolünün araştırıldığı bu tez çalışmasında, Kayseri’deki dört belediyenin ilgili birim yetkilileri ve personeliyle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma sonucunda çocukların suça eğilimli olarak dünyaya geldiklerine yönelik algnın belediyelerin ortak görüşlerinden birini oluşturduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında belediye yetkililerinin, çocukların bulunduğu ortamın ve şartların iyileştirilmesi gerektiğini ve çocukları suça sürükleyen iki temel faktörün aile ve çevre olduğunu düşündükleri saptanmıştır. Belediyelere göre çocukların suça sürüklenmesini engellemekten sorumlu ilk merciinin Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olduğu; Emniyet, Yerel Yönetimler, Üniversiteler ve STK’ların da bu konuda iş birliği yapılabilecek kurum ve kuruluşlar arasında gösterildiği görülmüştür.

Görüşmeler sonucunda kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliğinin ve koordinasyonun olması gereken düzeyde olmadığı kanısına varılmıştır. Belediyeler bunun en önemli nedenini, kurumlar arasında iş birliği yapılmasını zorunlu kılan ya da teşvik eden yasaların/mevzuatın bulunmaması ile ilişkilendirmiştir. Eğitim faaliyetlerine ve düzenlenen çeşitli etkinliklere yönelik ayrılan kaynakların ve bütçenin kısıtlı olması, belediyeler tarafından eleştirilen bir sorun olarak tespit edilmiştir. Belediyelerin birbirinden farklı uygulamaları içermekle birlikte çocukları suçtan uzaklaştırmak ve

aileleri bilgilendirmek için çeşitli faaliyetler gerçekleştirdikleri öğrenilmiştir. Polisle iş birliği projeleri, gençler için sosyal projeler, CBS ile sorunlu alanların tespiti /bu bölgelerde çocuk dostu uygulamalar, yerel katılım fırsatları yaratma, suç önleme politikaları, spor-kültür-eğlence faaliyetleri, kent güvenliği faaliyetleri, istihdam olanaklarının geliştirilmesi, meslek edindirme kursları, çocuk meclisi ile etkinlikler düzenleme gibi faaliyetlerin her birini hayata geçiren belediye olduğu gibi bunlardan sadece ikisini hayata geçiren belediyenin de bulunduğu bilgisi edinilmiştir. Bu kapsamda belediyelerin düzenledikleri faaliyetlerin nicel olarak artırılması ve hizmet niteliğinin geliştirilmesi ve bu konuda belli standartların sağlanması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bireysel ve çevresel nedenler çocuk suçluluğu sorununu ortaya çıkarmaktadır. Çocukların suça yönelmesine neden olan faktörler tespit edilip doğru değerlendirilmeli ve soruna yönelik kalıcı çözümler üretilmelidir. Toplum ve toplumun geleceğini oluşturan çocukları olumsuz etkileyen bu soruna önleyici yönde müdahale edilmelidir. Aşağıda çocuk suçluluğu sorununa yönelik çözüm önerileri verilmiştir:

- Çocuk suçluluğunun önüne geçmek için yoksulluk, işsizlik, ailenin eğitim seviyesinin düşüklüğü, ailede psikolojik rahatsızlıklar, aile içi şiddete maruz kalma vb. ailevi risk faktörlerinin ortadan kaldırılmasına yönelik tedbirler alınmalıdır.
- Ekonomik sorunları aşan ve bu konuda özgürlüğünü kazanmış bir ailenin stresten uzaklaşarak daha sağlıklı iletişim kurması ve çocuklarıyla pozitif enerjiyle ilgilenmesi çocukların suça sürüklenmesinin önündeki en önemli engellerden biri olduğundan aileler sosyal yardımlarla desteklenmelidir. İşsiz ebeveynlerin istihdam edilmesi sağlanmalıdır.
- Suça yönelmede psikolojik sorunlar önemli bir etkidir. Bu sorunun ortaya çıkmasını önlemek için ailelere ve çocuklara psikolojik destek hizmetleri sunulmalıdır.
- Çocukların eğitim imkânlarına erişimini sağlamak çocuk suçluluğunun önlenmesinde önem teşkil etmektedir. Çocukların eğitimlerine devam etmelerini sağlamak için eğitim yardımı programları düzenli olarak uygulanmalıdır.

- Yerel yönetimlerin önleyici yönde müdahale etmesi çocuk suçluluğu sorununun çözümü konusunda etkiyi arttırması bakımından önemlidir. Halka en yakın birimler olarak yerel yönetimler kentlerde suç sorununun ortaya çıkmasına neden olan koşulların oluşmasını önlemeye yönelik tedbirler almalıdır.
- Türkiye’de büyükşehir belediyelerinin ve diğer belediyelerin fonksiyonel ve ekonomik sınıflandırmaya göre giderleri içerisinde sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetlerinin payı çok düşüktür. Çocuk suçluluğunun toplumsal maliyeti göz önüne alındığında, risklerin önceden değerlendirilmesi, gerekli tedbirlerin alınması ve çocuk suçluluğu önleme politikalarının geliştirilmesi konusunda büyükşehir belediyeleri daha aktif bir rol almalıdır.
- Çocuk merkezli suç önleme programlarının oluşturulması için kamu yatırımı yapılmalı, sivil toplum kuruluşlarının desteği alınmalıdır. Yerel yönetim birimlerinin kendi aralarında, merkezi idarenin taşra birimleriyle, sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerle kuracağı ilişkiler ve geliştirecekleri projeler sayesinde kentte çocuk suçluluğunun nedenlerine ve önlenmesine yönelik daha rasyonel ve etkili hareket etme olanağı sağlanacaktır. Kurum ve kuruluşlar arasında bilgi ve belge paylaşılması, ortak projeler geliştirilmesi, ortak bir hedef belirlenerek o hedef üzerinde çalışılması böylelikle daha kontrollü ve daha az maliyetle faaliyetler hayata geçirilebilir. Bu çerçevede Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlükleri’nde, Jandarma Genel Komutanlığı Çocuk ve Kadın Hizmetlerinde ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile bağlı bulunan İl Müdürlükleri’nde çalışan deneyimli personelin görüş ve önerilerinden yararlanılarak gerçekçi projeler üretilmelidir. Ortak projeler aracılığı ile soruna kapsamlı ve kalıcı çözümler aranmalıdır.
- Sosyo-ekonomik koşulların ve fiziksel şartların farklılığından dolayı kentin her bölgesinde çocuk suçluluğun oranı ve türleri farklılık gösterebilmektedir. Bu yüzden her bölgenin kendi koşullarına göre çocuk politikaları geliştirilmelidir.
- Kentlerdeki suç sorununu ortaya çıkaran nedenler tespit edilerek bu yönde gerekli tedbirler alınmalı ve çocuk suçluluğunu önlemeye yönelik politikalar oluşturulmalıdır.

- İç göçün nedenleri bütün boyutlarıyla objektif olarak araştırılarak göçe neden olan koşullar iyileştirilmeli; böylece büyük şehirlerin sürekli göç alması yavaşlatılmalıdır. Sorunun çözümünde önleyici politikalar uygulanmalıdır.
- Çocuk suçluluğunun önlenmesi amacıyla suç işlemiş çocuklara rehabilite edilmeleri ve toplumla uyumlu bir şekilde yaşamaları için rehabilitasyon hizmetleri sunulmalıdır.
- Yerel yönetim birimleri ötekileştirmemeye dikkat ederek suça karışmış ya da karışma riski bulunan çocuklara özgü programlar oluşturmalarıdır.
- Çocukların spor faaliyetlerine erişimini sağlamak amacıyla spor alanlarının oluşturulması, yaz mevsimlerinde spor kursları düzenlenmesi, eğitimlerini desteklemek için yaz kursları düzenlenmesi çocukları sokağın risklerinden uzak tutmak bakımından önemlidir. Yerel yönetimlere çocuklara yönelik bu tür hizmetleri yaygınlaştırmalıdır.
- Belediyenin hizmetlerine ulaşamayan ve ulaşmakta zorluk çeken çocukların tespiti yapıp bunlar için uygun imkânlar sağlanmalıdır.
- Kentte suç mekânı riski taşıyan bölgelerin, ıssız ve çöküntü alanların ıslahı yapılmalı, çocuklara özgü kentsel donatılar inşa edilmeli ve erişilebilir hale getirilmelidir.
- Hayata geçirilen faaliyetlerde çocukların katılımına ilişkin en önemli sorunlardan birini istatistiksel verilerin tutulmaması oluşturmaktadır. Belediyelerin istatistiksel verileri kayıt altına almaları ve bu çerçevede elde edilen sonuçlara göre strateji belirlemeleri şarttır. Aksi takdirde yüksek maliyetlerle düşük verim elde etme ihtimali yüksektir.
- Sokakta yaşayan veya sokakta çalışan çocuklar sokak ortamlarında tüm tehlikelere açık olmaları nedeniyle zamanla suça eğilimli hâle gelmektedirler. Uyuşturucu gibi bağımlılık yapan maddeleri kullanma çocukların sokakta karşı karşıya kaldıkları tehlikelerden birini oluşturmaktadır. Çocukların yaşadığı çevreye en yakın birimler olarak yerel yönetimler sokakta yaşayan ve çalışan çocukların sokak ortamlarından çekilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirmelidir. Çocukların tıbbi ve sosyal rehabilitasyon hizmetlerine

erişimini sağlamalıdır. Bu çocuklar için “Topluma kazandırma programları” uygulanmalıdır. Fakat öncelikle çocukların ve yetişkinlerin bağımlılık yapan maddeyi kolay temin edebilirlikleri ortadan kaldırılmalıdır.

- Aile ve okul çocuğun şiddeti öğrenebileceği alanlardır. Şiddet eğilimi olan çocukların ailelerine ulaşılmalıdır. Hem aile danışmanlık ve eğitim merkezlerinde hem de okullarda eğitim programları ve seminerler düzenlenmelidir. Ailelerin ve çocukların şiddet ve çocuk suçluluğu sorunlarına yönelik bilgi düzeyleri arttırılarak bu sorunların önüne geçilmesi sağlanmalıdır. Çocuğun sosyalizasyonunda başta internet olmak üzere kitle iletişim araçlarında şiddet özendirilmemelidir. İlgili kurum ve kuruluşlar internetin sosyokültürel yapıda meydana getireceği telafisi zor kültürel değişme ve yozlaşma oluşmasına fırsat vermemelidir.
- Çocukları evden çıktıktan sonra temasta bulundukları çevrenin durumu çocuğun suça sürüklenmesinde etkenlerden biridir. Çevrenin iyileştirilmesi ve standardın yükseltilmesine paralel olarak çocukların suça sürüklenmesi ihtimalini düşürecektir. Bunun için bilinçli bir toplum yaratılması gerekmektedir ki bu da bilinçli çocukların yetiştirilmesi ile süreklilik kazanabilir.
- Mevzuatın düzenlenmesi bir noktaya kadar yarar getireceği göz önünde bulundurulmalı ve bireye yapılan yatırımın kısa vadede olmasa da orta ve uzun vadede önemli kazanımlar sağlayabileceği bilinmelidir.

EKLER

Kayseri Büyükşehir Belediyesi ve Büyükşehir İlçe Belediyeleri Görüşme Formu Çocuk Suçluluğunun Önlenmesinde Yerel Yönetimlerin Rolü

Araştırmanın Amacı

Çocuk suçluluğunun önlenmesinde yerel yönetimlerin rolünün sorgulanması ve çocukların suçtan uzaklaştırılabilmesi için gerçekleştirmiş oldukları faaliyetler bağlamında yerel yönetimlerin ne kadar etkin ve yeterli olduklarının değerlendirilmesidir.

Merhaba,

Nuh Naci Yazgan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalında yüksek lisans öğrenimi görmekteyim. Çocuk Suçluluğunun Önlenmesinde Yerel Yönetimlerin Rolü konusunda bir tez çalışması yapıyorum.

Bu çalışma çerçevesinde çocuk suçluluğunun önlenmesine yönelik faaliyet gösteren kurumların çalışmalarını inceleyerek, bu konuda öneriler geliştirerek, Kayseri Büyükşehir Belediyesi ve Büyükşehir İlçe Belediyeleri ve diğer kurum ile kuruluşların çalışmalarına olumlu katkı sağlayacağım kanaatindeyim.

Yapılan görüşmede vereceğiniz bilgiler sadece bu bilimsel araştırma için kullanılacak, kişisel bilgiler gizli tutulacaktır. Sorulara objektif ve samimi yanıtlar vereceğinize inanıyorum.

Sizinle yapacağımız görüşme yaklaşık olarak bir saat sürecektir. İzin verirsiniz görüşmeyi kaydetmek istiyorum. Vaktinizi ayırarak çalışmaya katılmayı kabul ettiğiniz için teşekkür ederim. Görüşmeye başlamadan önce sormak istediğiniz bir soru varsa öncelikle buna cevap vermek isterim.

SORULAR

1.Sizce bir çocuk neden suç işler ve onu suç işlemeye yöneltten faktörler nelerdir?

2.Sizce suça sürüklenmiş çocuklarda ve ailelerinde suç işleme eēilimi var mıdır?
Suça sürüklenmiş çocukları diēer çocuklardan ayıran özellikler nelerdir?

3.Çocukların suça sürüklenmesi nasıl engellenebilir?

4.Kayseri’de çocukların suça sürüklenmesinin nedenleri nelerdir?

5.Kayseri’de suça sürüklenen çocuklar hangi suç türüne yönelmektedirler?

6.Kayseri’de suça sürüklenen çocukların coērafi olarak daēılımı nasıldır?

7.Çocukların suça sürüklenmesinin engellenmesinde sorumlu merciler arasında önem derecesine göre yerel yönetimler sizce hangi sırada yer alır?

8.Çocukların suça sürüklenmesinin engellenmesinde ilk sorumlu merci hangisidir?

9.ocuk sululuēunun önlenmesi konusunda hangi kuruluşlarla iş birliēi yapılmalıdır?

10.Çocukların suça yönelmelerinin engellenmesinde sorumluluēu bulunan bu kurumlar arasındaki, koordinasyon yeterli midir? Bu kuruluşlarla ortak hangi politikalar hayata geçirilmelidir?

11.Kurumlar arası iş birliēi konusunda ne gibi sorunlar bulunmaktadır?

12.Çocukların suça sürüklenmesinin engellenmesinde cezai yaptırımların rolü nedir?

13.Yerel yönetimlerin/belediyelerin ocuk sululuēu konusunda ne gibi bir rolü bulunduēunu düşünüyorsunuz?

14.Yerel yönetimlerin/Belediyelerin ocuk sululuēu konusundaki etkinliēini (alışmaların yeterliliēini) nasıl deēerlendiriyorsunuz?

15. Belediyenizin ocuklara yönelik yaptığı faaliyetlerden bahseder misiniz?

16. Kurum olarak yaptığınız bu faaliyetlerin istatistiksel olarak kayıtlarını tutuyor musunuz? Kayıtlar var ise, bunların bir değerlendirmesini yapabilir misiniz?

17.Çocukların suça sürüklenmesinin engellenmesinde kurumunuzun rolü nedir?

18.Kurumunuzda çocuklarla ilgili doğrudan faaliyet gösteren birimler hangileridir? Bu birimlerin yapı ve işleyişi nasıldır?

19.Çocuk suçluluğu konusunda personele yönelik hizmet içi eğitim faaliyetleri yapılıyor mu? (Yılda kaç kez)

20.Kurumunuzun çocuk suçluluğunu önleme konusundaki faaliyetleri nelerdir?

21.Bu faaliyetlerin çocuk suçluluğunu önlemedeki etkisini nasıl değerlendiriyorsunuz?

22.Daha iyi bir önleme politikası için neler yapılması gerekir, önerileriniz var mıdır? Çocukların suça sürüklenmesinin engellenmesinde nasıl bir model önerirsiniz?

23. Aşağıdaki uygulamalardan hangi ya da hangileri kurumunuz tarafından gerçekleştirilmekte ya da gerçekleştirilmesi düşünülmektedir.

- Rehabilitasyon merkezleri
- Yerel güvenlik konseyleri
- Polisle iş birliği projeleri
- Gençler için sosyal projeler
- CBS ile sorunlu alanların tespiti /bu bölgelerde çocuk dostu uygulamalar
- Yerel katılım fırsatları yaratma
- Suç önleme politikaları
- Spor-kültür-eğlence faaliyetleri
- Kent güvenliği faaliyetleri
- İstihdam olanaklarının geliştirilmesi, meslek edindirme kurslarının verilmesi

KAYNAKÇA

- 1982 Anayasası. (1982, Ekim 20). *Resmi Gazete* (Sayı: 17844). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17844.pdf>
- 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu. (2004, Temmuz 25). *Resmi Gazete* (Sayı: 25531). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/07/20040720040723.htm#1>
- 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu. (2004 Ekim 12). *Resmi Gazete* (Sayı: 25611). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/10/20041012.htm>
- 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu. (2005, Şubat 22). *Resmi Gazete* (Sayı: 25745). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/03/20050304-1.htm>
- 5393 Sayılı Belediye Kanunu. (2005, Temmuz 13). *Resmi Gazete* (Sayı: 25874). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050713-6.htm>
- 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu. (2005, Temmuz 3). *Resmi Gazete* (Sayı: 25876). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050715-1.htm>
- Adli İstatistikler (2018), Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Erişim adresi: <https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/2182019155518istatistik2018.pdf>
- Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kayseri İl Müdürlüğü (2020, 12 Ağustos) *Çocuklar Yaz Kamplarında Buluşuyor*, Erişim adresi: <https://ailevecalisma.gov.tr/kayseri/haberler/cocuklar-yaz-kamplarinda-bulusuyor/>
- Aka, V. (2018). *Çocuklara Yönelik Yerel Yönetim Uygulamaları: Esenler Belediyesi Örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yalova Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yalova.

- Akbaşı, K. (2019, 24 Haziran) Kayseri, Bakanlığın Gönül Elçiliği Uygulamasında Gönüllü İllerden Biri Oldu. *Kayseri Anadolu Haber* gazetesi, Erişim adresi: <https://www.kayserianadoluhaber.com.tr/haber/kayseri-gonul-elciligine-gonullu-48559>
- Akalın, N. (1999). *Suçta İtilmiş Çocukların Adli Tıp Açısından İncelenmesi ve Ceza Evinde Bulunan Suçta İtilmiş Çocukların Deskriptif Olarak İncelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi/Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- Akbaba, T. (2011). *Kartal-Kadıköy Bölgesi Çocuk Suçluluğu Profili* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi/ Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Akduman, G. & Cantürk, B. (2007). Ergen Suçluluğunda Bazı Kişisel ve Ailesel Özelliklerin İncelenmesi. *Türk Pediatri Arşivi*, (42), 156-161.
- Akers, L. Ronald. (2000). *Criminological Theories*. London: Fitzroy Dearbon Publishers.
- Aktaş, G. R. (2018, 5 Eylül). Ülkenin Geleceği Çocuklarımıza Sahip Çıkmak Mümkün. *Kayseri Olay* gazetesi, Erişim adresi: <https://www.kayseriolay.com/kayseri-de-cocuk-koruyucu-ailenin-gozetiminde-h34658.htm>
- Akıncı S. F. (2018). *Kriminoloji*. İstanbul: İnkılap Kitapevi.
- Aktürk, S. (2006). *Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye'de Çocuk Hakları ve Güvenliği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mustafa Kemal Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Akyüz, E. (2018). *Çocuk Hukuku: Çocukların Hakları ve Korunması*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Alacakaptan, U. (1975). *Suçun Unsurları*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.

- Allison, J. (2001). “Yeni Çocuk Sosyolojisinde Sorunlar, Bakış Açıları ve Uygulamalar”, III. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi, Yayına Hazırlayan: B. Onur, Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, Ankara, 27-36.
- Alpsoy, Arif N. (2005). Uluslararası Hukuk ve Ulusal Mevzuatımız Işığında Mağdur Çocuklara Yönelik Düzenlemeler. *TBB Dergisi*, (58), 247-263.
- Altıntop, S . (2015). *Suçla Mücadele ve Güvenlik Klasik ve Çağdaş Metinler*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Apel, R. Bushway, S. D. Paternoster, R. Brame, R. & Sweeten, G. (2008). Using State Child Labor Laws To Identify The Causal Effect Of Youth Employment On Deviant Behavior And Academic Achievement. *Journal of Quantitative Criminology*, (24), 337-362.
- Aslan, M. Y. (2008) Çocuk Suçluluğu Hakkında Uluslararası ve Ulusal Hukuk Düzenlemeleri, *Ankara Barosu Dergisi*, 66(4), 88-96.
- Avcı M. (2008). Tutuklu Çocuklar Üzerine Bir Araştırma: Çocukların Suça Yönelmesinde Etkili Olan Toplumsal Nedenler ve Çözüm Önerileri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 11(1), 49.
- Ayan, S. (2011). *Suçlu Kim? Türkiye’de Çocuk Suçluluğu*. İstanbul: Ütopya Yayınevi.
- Aydın, B. (2013). *Çocuk ve Ergen Psikolojisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Bachman, J. G. Safron, D. J. Rogala Sy, S. & Schulenberg, J. E. (2003). Wishing To Work: New Perspectives On How Adolescents’ Part-Time Work Intensity Is Linked To Educational Disengagement, Substance Use, And Other Problem Behaviors. *International Journal of Behavioral Development*, 27(4), 301-315.
- Balo, Y. S. (2005), *Teori ve Uygulamada Çocuk Ceza Hukuku*. Ankara: Adalet Yayınevi.

- Balo, Y. (1995). *Suç Mağduru ve Suç Faili Olan Çocuklar Açısından Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Mahkemeleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), İstanbul Üniversitesi/ Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- Baltacı A. (2011). *Çocuk Suçluluğu* (Yayımlanmamış doktora tezi), Ankara Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bartollas, C. & Schmallegger, F. (2017). *Çocuk Suçluluğu (Juvenile Delinquency)*, (D. Yücel, ve M. Gönültaş, Çev.), Nobel Akademik Yayıncılık. Ankara.
- Basut, E. & Erden, G. (2005). Suça Yönelen ve Yönelmeyen Ergenlerin Stres Belirtileri ve Stresle Başa Çıkma Örüntüleri Yönünden İncelenmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 12 (2), 48-55.
- Bayındır N, Özel A, Köksal E. (2007). Çocuk Suçluluğu Demografisi; Kütahya Şehri Örneği. *Polis Bilimleri Dergisi*, 9(4), 95-108.
- Baykara A. Y. (2015). Adli Sosyal Hizmet ve Türkiye’de Çocuk Adalet Sisteminin Tarihi. Ed. Arzu İçağasıoğlu-Çoban ve Seda Attepe-Özden. Ankara: Nobel Yayınları.
- Binbaşioğlu, C. (1983), *Ruh Sağlığı Bilgisi*, Ankara: Binbaşioğlu Yayınevi.
- Bilgiç, V. K. (2008). *Güvenlik Hizmetlerinin Sunumunda Yerel Yönetimlerle İşbirliği*, Bölgesel Sorunlar ve Türkiye: Sorunlar-Tehditler-Fırsatlar, (Ed. Ahmet Hamdi Aydın, Seyhan Taş, Saniye Adıgüzel), Kahramanmaraş. 279-283.
- Budak, S. (2000), *Psikoloji Sözlüğü*, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Burkay, Senem, (2008), Teorik Çerçeve ve Suç, *Ethos: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar Dergisi*, 2(4), 1-15.
- Butler, C. (2013). *Modernizm*. (Ö. Nursu, Çev.) Ankara: Dost Kitapevi.
- Cantürk G. (2005). Çocuk Suçluluğunda Adli Psikiyatrik Değerlendirme. *Sted Dergisi*, 14(2), 31-34.

- Cheng, T. (2004). Impact Of Family Stability On Children's Delinquency: An Implication For Family Preservation. *Journal of Family Social Work*, 8(1), 47-60.
- Cheung, C. K. Ngai, N. P. & Ngai, S. S. Y. (2007). Family Strain And Adolescent Delinquency In Two Chinese Cities, Guangzhou And Hong Kong. *Journal of Child and Family Studies*, (16), 626-641.
- Coşar Y. (2005). Kentleşen Türkiye'de Çocuk Suçluluğu. *TBB Dergisi*, (56), 281-327.
- Çitci, O. (1996), Temsil Katılma ve Yerel Demokrasi, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 5(6), 5-14
- Çocuk İşçiliği İle Mücadele Ulusal Programı (2017), *Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı - Çalışma Genel Müdürlüğü*, Ankara: Ayrıntı Basımevi.
- Çocuk Suçluluğu, *AKKM Daire Başkanlığı*, Sayı:16.
- Çoker, Z. (1995), *Yönetim ve Siyaset*, Ankara: Kazancı Matbaası.
- Çopur, Öztürk E. Ulutaşdemir, N. & Balsak. H. (2015). Çocuk ve Suç. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 1(2), 120- 124
- Çukurçayır, M.Akif (2002), Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi: Küreselleşme Sürecinde Yurttaş, Yönetim, Siyaset, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Dembo, R. Wothke, W. Shemwell, M. Pacheco, K. Seeberger, W. Rollie, M. Schmeidler, J. ve Livingston, S. (2000). A Structural Model Of The İnfl Uence Of Family Problems And Child Abuse Factors On Serious Delinquency Among Youths Processed At A Juvenile Assessment Center. *Journal of Child & Adolescent Substance Abuse*, 10(1), 17-31.
- Demirbaş, T. (2001). *Kriminoloji*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Demirbaş, T. (2009), *İlk Sosyalleşme Birimi Olarak Aile*, İstanbul: Umut Vakfı Yayınları.

- Doğan, N. (1990), Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Mahkemeleri, *Adalet Dergisi*, 81(1), 1685-1704
- Dönmezer, S. (1994). *Kriminoloji*, İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Duncan, G. J. Boisjoly, J. ve Mullan Harris, K. (2001). Sibling, Peer, Neighbor, And Schoolmate Correlations As Indicators Of The Importance Of The Context For Adolescent Development. *Demography*, 38(3), 437-447.
- Durkheim, Emile, (1994) *Sosyolojik Metodun Kuralları*, İstanbul: Sosyal Yayınları.
- Elibol, S. (1998). *11-15 Yaş Grubundaki Mala Yönelik Suç İşlemiş Çocukların Sosyodemografik Özellikleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi/Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- Ensari, O. (2018, 16 Ekim) Toplum Destekli Polis (TDP) Kayseri'de 10 ayda 'Genç Bakışlar, Mutlu Yüzler' Projesi Kapsamında Aralarında Ağırlığı Dezavantajlı Çocuklar Olmak Üzere 7-18 Yaş Arasındaki 20 Bin Çocuğa 15 Dalda Dokunuş Sağladı. *T24 gazetesi*, Erişim adresi: <https://www.t24.com.tr/haber/toplum-destekli-polis-kayseride-20-bin-cocuga-dokundu,724407>
- Ensari, O. (2017, 06 Aralık) Dezavantajlı Çocuklara "Fahri Velilik" Desteği. *Milliyet gazetesi*, Erişim adresi: <https://www.milliyet.com.tr/yerel-haberler/kayseri/dezavantajli-cocuklara-fahri-velilik-destegi-12448642>
- Ereş, F. (2009). Toplumsal Bir Sorun: Suçlu Çocuklar ve Ailenin Önemi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 5(17), 88-96.
- Ergenç, S. & Aydın, H. (2009). Yerel Yönetimlerin Çocuk Suçluluğunu Önlemedeki Rolü. *Denetim Dergisi*, 73-78.
- Ergun, T. & Polatoğlu, A. (1992). *Kamu Yönetimine Giriş*. Ankara: TODAİE Yayınları.
- Erkal, M.E. vd. (1993). *Sosyoloji (Toplum Bilimi)*. İstanbul: Der Yayınları.
- Ersöz, H. Y. (2009). Sosyal Politikalarda Yerelleşme. *Çerçeve Dergisi*, (49), 73-80.

- Ertan, B. (2002), Demokrasi ve Yerel Yönetimler. *Review of Social, Economic & Business Studies*, (2), 204-215.
- Eryalçın, M. & Duyan, V. (2016). *Suçta Sürüklenen Çocuk ve Gençler*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Farrell, M. P. & Dintcheff, B. A. (2006). Effects Of Parental Monitoring And Peer Deviance On Substance Use And Delinquency. *Journal of Marriage and Family*, (68), 1084- 1104
- Ford, J. A. (2005). The Connection Between Heavy Drinking And Juvenile Delinquency During Adolescence. *Sociological Spectrum*, (25), 629-650.
- Garnier, H. E. & Stein, J. A. (2002). An 18-Year Model Of Family And Peer Effects On Adolescent Drug Use And Delinquency. *Journal of Youth and Adolescence*, 31(1), 45-56.
- Gander, M. J. & H. W. Gardiner (2010). *Çocuk ve Ergen Gelişimi*. Ankara: İmge Kitapevi.
- Göç, L. (2006), *Çocuk Suçluluğu ve Polisin Yaklaşımı* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Gökçearslan, E. (2013). *Sosyal Güvenlik Sistemi Çocuklara Yönelik Sosyal Yardımlar ve Sosyal Hizmetler*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Gölcüklü, F. (1962). *Türkiye’de Çocuk Suçluluğu Hakkında Bir Araştırma*, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Yayınları.
- Gönültaş, M. B. (2009). *Adana İlinde Mala ve Şahsa Karşı Suç İşleyen Çocukların Sosyodemografik Özelliklerinin Ortaya Konulması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi/ Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Gül, H. vd. (2014). *Türkiye’de Yerel Yönetimler ve Yerel Siyaset*. Ankara: Detay Yayıncılık.

- Güngör, M. (2008). Evrensel Bir Sorun Olarak Çocuk Suçluluğu ve Sokakta Çalışan ve Yaşayan Çocuklar. *Adıyaman Üniversitesi SBE Dergisi*, 1(1), 25-43.
- Haynie, D. L. & Osgood, D. W. (2005). Reconsidering Peers And Delinquency: How Do Peers Matter? *Social Forces*, 84(2), 1109-1130
- Henry, D. B. Tolan, P. H. & Gorman-Smith, D. (2001). Longitudinal Family And Peer Group Effects On Violence And Nonviolent Delinquency. *Journal of Clinical Child Psychology*, 30(1), 172-186.
- Irmak, B. (2017). *Şükrü Erbaş Şiirinde Çocuk ve Çocukluk Kavramı Üzerine Bir Araştırma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziantep Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Işıkkhan, V. (2002), *Kentlerin Gölgesinde Yaşayan Evsizler*. Ankara: Kardelen Ofset.
- Işıқтаç, Y. (1999), Sosyolojik Açıdan Çocuk Suçluluğu ve Bir Hukuk Devleti Olan Türkiye’de Devletin Cezalandırma Yetkisini Kullanma Biçimi. *Mevzuat Dergisi*, 2(13), 2-9
- İçli, T. (1993). *Türkiye’de Suçlular (Sosyal Kültürel ve Ekonomik Özellikleri)*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- İçli, T. (2001). *Kriminoloji*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- İçli T. (2009). *Çocuk, Suç ve Sokak*. Ankara: Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayını.
- İçli, T. (2013). *Kriminoloji*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- İmamoğlu, A. (2015). *Psikolojik ve Ahlaki Açıdan Çocuk Suçluluğu*. İstanbul: Değerler Eğitim Merkezi Yayınları.
- İnal, K. (2018). *Çocuk Hakları ve Siyaset*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- İrtiş, V. (2015). Çocuk ve Genç Ceza Adaleti Politikaları: Muğlâklaşan Sınırlar, Yetişkinleştirilen Çocuk ve Gençler. *Amme İdaresi Dergisi*, (48). 89-110

Kalb, G. & Williams, J. (2003). Delinquency and gender. *Applied Economics Letters*, (10), 425-429

Karatepe, Şükrü. (2003). *Kendini Kuran Şehir*. İstanbul: İz Yayıncılık.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi. (2019) *2018 Yılı Faaliyet Raporu*. Kayseri

Kayseri Büyükşehir Belediyesi. (2020) *2019 Yılı Faaliyet Raporu*. Kayseri

Kayseri Büyükşehir Belediyesi. (2019) *2020 Yılı Performans Programı*. Kayseri

Kayseri Büyükşehir Belediyesi (2015) *2016-2020 Yılı Stratejik Planı*. Kayseri

Kayseri Büyükşehir Belediyesi (2019) *2020-2024 Yılı Stratejik Planı*. Kayseri

Kayseri Gündem (2020, 05 Mart) Din Görevlileri Madde Bağımlılığı ve Zararları Konusunda Bilgilendirildi. *Kayseri Gündem* gazetesi, Erişim adresi: <http://www.kayserigundem.com.tr/saglik/din-gorevlileri-madde-bagimlilik-ve-zararlari-konusunda-bilgilendirildi-h49739.html>

Kayseri Gündem (2018, 27 Aralık) Kayseri Emniyeti Dilendiriciliği Bitirecek. *Kayseri Gündem* gazetesi. Erişim adresi: <http://www.kayserigundem.com.tr/kayseri/kayseri-emniyeti-dilendiriciligi-bitirecek-h41620.html>

Kayseri Haber (2018, 19 Mart) Kayseri İl Emniyet Müdürlüğü Toplum Destekli Polislik Şube Müdürlüğü Başarıları İle Göz Doldurmaya Devam Ediyor, *Kayserihaber* gazetesi, Erişim adresi: <http://www.kayserihaber.com.tr/haber/toplum-destekli-polislik-sube-mudurlugu-32147.html?deskmode=1>

Kayseri Sosyal Durum Analizi. (2015). *Orta Anadolu Kalkınma Ajansı Haber Bülteni*, Erişim adresi: https://www.oran.org.tr/images/dosyalar/20190918155744_0.pdf

Kayseri Valiliği. (1998). *Cumhuriyet'in 75. Yılında Kayseri*. Ankara: Plaka Matbaacılık.

Kayseri Valiliği. (2020, 12 Ağustos). *Eğitim ve Kültür Durumu*, Erişim adresi: <http://www.kayseri.gov.tr/egitim-ve-kultur-durumu>

- Kayaalp, G. (2010). *Gaziantep'te Çocuk Suçluluğu* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş
- Keller, T. E. Catalano, R. F. Haggerty, K. P. & Fleming, C. B. (2002). Parent Fi Gure Transitions And Delinquency And Drug Use Among Early Adolescent Children Of Substance Abusers. *American Journal of Drug and Alcohol Abuse*, 28(3), 399-427
- Kepenekçi, K.Y. & A. Y. Özcan (2002). *Okullarda Çocuk Suçluluğunun Önlenmesi*. 1.Ulusal Çocuk ve Suç: Nedenler ve Önleme Çalışmaları Sempozyumu. Ankara: Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı Yayını.
- Kızmaz, Z. (2005). Kriminolojide Yeni Yönelimler: Bütünleşik Suç Kuramları-I. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(2), 349-77
- Kocasinan Belediyesi. (2019). *2018 Yılı Faaliyet Raporu*. Kayseri.
- Kocasinan Belediyesi. (2020). *2019 Yılı Faaliyet Raporu*. Kayseri.
- Kocasinan Belediyesi. (2016). *2017-2021 Yılı Stratejik Planı*. Kayseri.
- Kocasinan Belediyesi. (2019). *2020 Yılı Performans Programı*. Kayseri.
- Kocasinan İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü (2019, 27 Kasım) *Bağımlılık Danışma Merkezlerinin Kurulması Projesinde Eğitimler Başlıyor*. Erişim adresi: http://kocasinanram.meb.k12.tr/icerikler/bagimlilik-danisma-merkezlerinin-kurulmasi-projesinde-egitimler-basliyor_3508145.html
- Kongar, E. (1999). *21.Yüzyılda Türkiye*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Konuk, G. (2019). *Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türkiye'de Çocuk Hakları ve Çocuk Suçluluğu* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi/ Avrupa Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Kopar, H. (2008). *Uluslararası İlkeler Işığında Türkiye'de Çocuk Suçluluğunun Önlenmesinde Kamusal Tedbirlerin İncelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Kök, A.N. (2002). *Çocuk Mahkemeleri Mevzuatı ve Adli Tıp*. II. Ulusal Çocuk ve Suç Sempozyumu Bildiriler, Ankara: Türkiye’de Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı.
- Köknel, Ö. (2001), *Kimliğini Arayan Gençliğimiz*, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Kunt V. (2003). *Suç ve Çocuk* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Leung, A. (2003). Delinquency, Schooling, And Work: Time Allocation Decision Of Youth. *Applied Economics Letters*, (10), 943-949
- Mann, E. A. & Reynolds, A. F. (2006). Early Intervention And Juvenile Delinquency Prevention: Evidence From The Chicago Longitudinal Study. *Social Work Research*, 30(3), 153-167
- Mahmutoğlu, A. (2004). Merkezi Yönetim-Yerel Yönetim İlişkilerinin Kavramsal Çerçevesi: Yeniden Yapılandırmanın Temel İlkeleri, *Türk İdare Dergisi*, (76), s.445.
- Mears, D. P. & Field, S. H. (2002). A Closer Look At The Age, Peers, And Delinquency Relationship. *Western Criminology Review*, 4(1), 20-29
- Melikgazi Belediyesi. (2019). *2018 Yılı Faaliyet Raporu*. Kayseri.
- Melikgazi Belediyesi. (2020). *2019 Yılı Faaliyet Raporu*. Kayseri.
- Melikgazi Belediyesi. (2015). *2016-2020 Yılı Stratejik Planı*. Kayseri.
- Miller, W. J. & Matthews, R. A. (2001). Youth Employment, Differential Association, And Juvenile Delinquency. *Sociological Focus*, 34(3), 251-268.
- Milli Gazete (2006, 23 Şubat) Kayserili 1199 Çocuk. *Milli Gazete* gazetesi, Erişim adresi: <https://www.milligazete.com.tr/haber/1073828/kayserili-1199-cocuk>
- Mutlu, A. (2007). Çocuk Suçluluğunu Önleme Konusunda Yerel Yönetimlerin İlke ve Politikaları. *Denetim Dergisi*, 667-678

- Najman, J. M. Hayatbakhsh, M. R. McGee, T. R. Bor, W. O'Callaghan, M. J. & Williams, G. M. (2009). The Impact Of Puberty On Aggression/Delinquency: Adolescence To Young Adulthood. *The Australian and New Zealand Journal Of Criminology*, 42(3), 369-386.
- Oman, R. F. Vesely, S. K. & Aspy, C. B. (2005). Youth Assets, Aggression, and Delinquency Within the Context of Family Structure. *American Journal of Health Behavior*, 29(6), 557-568
- Onur B, 2005. Türkiye'de Çocukluğun Tarihi. Ankara: İmge Kitabevi.
- Önay, H. (2009). *Türkiye'de Çocuk Suçluluğunun Önlenmesinde Yerel Yönetimlerin Rolü: Ankara Büyükşehir Belediyesi Sokakta Çalışan Çocuklar Merkezi Örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Polis Akademisi/ Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ögel, K. (2001), *İnsan, Yaşam ve Bağımlılık Tartışmalar ve Gerekçeler*, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Öktem, D. (2012). *Türkiye'deki Çocuk Adalet Sisteminin Yönetimi ve Yaş Ayrımcılığına İlişkin Paradigmanın İncelenmesi*. Ankara: Uluslararası Çocuk Merkezi Yayınları.
- Öter A. (2005). *Çocuk Suçluluğunun Toplumsal Nedenleri (Antalya Örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Özer, M. A. (2000), Yerel Demokrasi, Demokratik Yerel Yönetimler ve Yerel Yönetimlerin Demokratikleştirilmesi Kavramlarının Analizi Üzerine, *Türk İdare Dergisi*, 72(426), 129-143.
- Özdemir C. S. (2018). *Kamu Politikası Analizi Çerçevesinde Türkiye'de Çocuk Suçluluğu ile Mücadele* (Yayımlanmamış doktora tezi). Polis Akademisi/ Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özdenkoş, D. (1999). Merkezi Yönetim İle Yerel Yönetimler Arasında Görev Bölüşümü. *Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, (2), 77-95.

- Öztürk, C. & Ayar, D. (2015). Türkiye'de Lisansüstü Çalışmalarda Çocuk Suçluluğu. *The Journal of Pediatric Research*, 2(1), 17-20.
- Öztürk, F. (1998). *Emniyet Genel Müdürlüğü Küçükleri Koruma Hizmetleri Yönetici Semineri*, Ankara: Asayiş Şube Müdürlüğü Yayını.
- Öztürk, H. K. (2017). Çocukluğun Tarihsel Gelişimi Üzerine Düşünceler. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (13), 253-276.
- Öztürk, M. (2007). *Sokakta Çalışan ve Suç İşlemiş Çocukların Toplumsal ve Bireysel Uyum ve Davranış Bozukluklarının Ölçülmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Ankara Üniversitesi/ Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Paradise, M. J. & Cauce, A. M. (2003). Substance Use And Delinquency During Adolescence: A Prospective Look At An At-Risk Sample. *Substance Use & Misuse*, 38(3), 701- 723
- Polat, O. (2004). *Kriminoloji ve Kriminalistik Üzerine Notlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Robertson, A. A. Dill, P. L. Husain, J. & Undesser, C. (2004). Prevalence Of Mantal İllness And Substance Abuse Disorders Among İncarcerated Juvenile Offenders İn Mississippı. *Child Psychiatry And Human Development*, 35(1), 55-74.
- Sağlam, M. & Aral, N. (2017). Tarihsel Süreç İçerisinde Çocuk ve Çocukluk Kavramları. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*, 1(2), 43-51.
- Saran, N. (1990). *Çocuk Suçluluğu ve Parçalanmış Aileler, Aile Yazıları III*. Birey Kişilik ve Toplum, Bilim Serisi, (Der: Beylü Dikeçligil ve Ahmet Çiğdem), Ankara : T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Sevük, H.Y. (1998), *Uluslararası Sözleşmelerdeki İlkeler Açısından Çocuk Suçluluğu ile Mücadele*. İstanbul: Beta Basım Yayını.
- Seyyar, A. (2002). *Sosyal Siyaset Terimleri (Ansiklopedik Sözlük)*. İstanbul: Beta Yayınları.

- Seyyar, A. (2011). Sosyal Politika Bilimine Giriş Ders Notları, Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Simoës, C., Matos, M. G. & Batista-Foguet, J. M. (2008). Juvenile Delinquency: Analysis Of Risk And Protective Factors Using Quantitative And Qualitative Methods. *Cognition, Brain, Behavior: An Interdisciplinary Journal*, 12(4), 389-408.
- Sokullu, F. A. (1992). Çocuk Suçluluğu Kriminolojisinde Aile Faktörü. *M. Ü. Hukuk Fakültesi 10.Yılı Adliye ve Çocuk Suçluluğu Sempozyumu* (127-133). İstanbul.
- Sosyal Tv. (2020, 23 Ocak) Vali Günaydın, "Uyuşturucu İle Mücadelede Önemli Bir Aşamaya Gececeğiz." *Sosyaltv* internet gazetesi. Erişim adresi: <https://www.sosyaltv.com.tr/kayseri/vali-gunaydin-uyusturucu-ile-mucadelede-onemli-bir-asamaya-h13977.html>
- Soyaslan, D. (1998). *Kriminoloji (Suç ve Ceza Bilimleri)*. Ankara.:Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Şengül, H. A. (2012). *Ankara 1. Çocuk Ağır Ceza Mahkemesinde Görülen Dava Dosyalarının İncelenmesi ve Çocuk Suçluluğunun Değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi/ Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şengül, R. (2010). *Yerel Yönetimler*. İstanbul: Umuttepe Yayınları.
- Şenses, Ü. (2010). *Türkiye’de Çocuk Suçluluğunun Nedenleri ve Önlenmesi: Adıyaman Örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Polis Akademisi/ Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şentürk, Ü. (2004), *Çocuk Haklarını Öğrenmeyi Engelleyen Bir Olgu Olarak Ailenin Parçalanması*, 1. Sosyal Hizmetler Şurası, Ankara: SHÇEK Yayınları.
- Şirin, M. C. (2017). Fransa ve Türkiye’de Korunması Gereken Çocuk ve Çocuk Koruma İdaresinin Tarihsel Gelişimi. *Çocuk ve Medeniyet*, (1), 43-69.

- Şirin, M.R. (2011). *BM Çocuk Hakları Sözleşmesi Kitabı*, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- T.C. İzmir Valiliği (2008). *Çocuk Koruma Sisteminde Tedbirlerin Uygulanmasından Sorumlu Kurumların Görevleri ve Sorumlulukları ile Kurumlar Arasında Koordinasyon El Kitabı*.
- Tan, M. (2019). *Çağlar Boyunca Çocukluk*. Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES), 22(1), 71-88
- Talas Belediyesi. (2019). *2018 Yılı Faaliyet Raporu*. Kayseri.
- Talas Belediyesi. (2020). *2019 Yılı Faaliyet Raporu*. Kayseri.
- Talas Belediyesi. (2014). *2015-2019 Yılı Stratejik Planı*. Kayseri.
- Temel, F. & A. Aksoy (2005). *Ergen ve Gelişimi: Yetişkinliğe İlk Adım*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Temür, T. (2012). *Kentleşme, Çocuk Suçluluğu ve Eğitim: İstanbul İli Örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Tekeli, İ. (1983), Yerel Yönetimlerde Demokrasi ve Türkiye’de Belediyeciliğin Gelişimi, *Amme İdaresi Dergisi*, 16(2), 3-22.
- Tekeli, İ. (2001), *Modernite Aşılırken Kent Planlaması*, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Terzi, K. A. (2007). *Kent Ölçeğinde Çocuk Suçluluğu Çankaya Örnek Araştırması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Gazi Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Toprak, K. (2016). *Kent Yönetimi ve Politikası*. Ankara: Siyasal Kitapevi.
- TODAİE. (1992). *Kaya Projesi Raporu*. Yerel Yönetimler Araştırma Grubu Raporu. Ankara: Todaie Yayını.

- Topaloğlu, M. (2010). *Türk Hukukunda Çocuklara Özgü Güvenlik Tedbirleri*. İstanbul: Legal Yayıncılık.
- Turam, E. (1996). TV'deki Şiddetin Çocuklara Etkileri Üzerine Farklı Bir Bakış. *Cogito Dergisi*, (6), 391-406
- TÜİK. (1989). *Genel Nüfus Sayımı 20.10.1985 Daimi İkametgaha Göre İç Göçler*. Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü.
- TÜİK. (2013). *Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuklar*. Erişim adresi: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16121>
- TÜİK. (2013). *İl Düzeyinde Yaşam Memnuniyeti*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/tr/display-bulletin/?bulletin=yasam-memnuniyeti-arastirmasi-2013-18507#>
- TÜİK.(2017). *İstatistiklerle Çocuk 2016*. Erişim adresi: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24645>
- TÜİK. (2017). *Güvenlik Birimlerine Gelen veya Getirilen Çocuklar 2016*. Erişim adresi: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24680>
- Türk Dil Kurumu. Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr>
- Uluğtekin, S. (1991). *Hükümlü Çocuk ve Yeniden Toplumsallaşma*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- Uluğtekin, S. (2005). *Çocuk Adalet Sisteminde Sosyal İnceleme Raporu El Kitabı*. Ankara:Dostlar Dayanışma Derneği Ankara Şubesi Yayınları.
- Uluğtekin, S. (2012). *Denetimli Serbestlik Altındaki Gençler ve Ailelerine İlişkin Araştırma: İhtiyaçlar ve Beklentiler*. Ankara: Özgeder Yayınları.
- Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı. (2013). *Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı*. Erişim adresi: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/uploads/chgm/uploads/pages/yayinlar/ulusal-cocuk-haklari-strateji-belgesi-ve-eylem-plani.pdf>

UNICEF (1998). *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Uygulama El Kitabı*. Ankara: Ajans Türk

Williams F. & McShane M. (2003). *Criminological Theory*. New Jersey: Prentice Hall

Wright, J. P., Cullen, F. T. & Williams, N. (2002). The Embeddedness Of Adolescent Employment And Participation İn Delinquency: A life course perspective. *Western Criminology Review*, 4(1), 1-19.

Yağbasan, Y. (2010). *Çocuk Suçluluğunun Toplumsal Nedenleri ve Cezai Sorumluluğu* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kırıkkale Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.

Yavuzer, H. (1981). *Psiko-Sosyal Açıdan Çocuk Suçluluğu*. İstanbul: İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Yavuzer, H. (1998). *Çocuk ve Suç*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Yavuzer, H. (2001). *Okul Çağı Çocuğu*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yılmaz, G. (2006). Suç ve Mekan: Suçun Temsili Üzerine Düşünceler. *Mimarlık*, (328). Erişim adresi: <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=46&RecID=1108#>

Yörükoğlu, A. (2002). *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*. İstanbul: Özgür Yayınları.

Zengin, E. & Kesgin, M. (2013). Yerel Yönetimlerin Çocuk Suçluluğunun Önlenmesinde İlgili Kurumlarla Etkileşimi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (37), 13-32.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı, Soyadı: Bayram Erdiñ AKYÜREK

Uyruğu: T.C.

Doğum Tarihi ve Yeri: 23/01/1986, Nevşehir

Medeni Durumu: Evli

Tel: 352 503 69 08

GSM:507 768 24 75

e-posta: erdinc3858@hotmail.com

Yazışma Adresi: İl Emniyet Müdürlüğü Kayseri

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans	Nuh Naci Yazgan Üniversitesi	2020
Lisans	Cumhuriyet Üniversitesi	2009
Lise	Kayseri Şeker Anadolu Lisesi	2004

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görev
2010- Halen	Kayseri Emniyet Müdürlüğü	Polis Memuru

YABANCI DİL

İngilizce